

Ústř. knihovna fil. fak., Brno

31406

ICH KRÁL

I-ťing

Knih
proměn

I-ŤING

Knihá proměn

I-ŤING

Knih proměn

*Z čínštiny přeložil,
výkladem a komentáři opatřil*
Oldřich Král

MAXIMA

Vydalo nakladatelství MAXIMA v Praze 1995
s podporou Českého literárního fondu.

31 406
ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
FILOZOFICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY
BRNO

2642-95

©
Oldřich Král, 1995

150,-

OBSAH

PŘEDMLUVY PŘEKLADATELE

Úvodem

Co je Kniha proměn

Základní pojmy orákula

Praxe orákula

TABULKY

I. Klíč k určování hexagramů

II. Geneze osmi trigramů

III. Diagram osmi trigramů zvaný Dřívější nebe (bájného Fu Si)

IV. Diagram osmi trigramů zvaný Pozdější nebe (krále Wena)

ČÁST PRVNÍ: ČOUSKÉ PROMĚNY

1. hexagram: Čchien/Tvoření

2. hexagram: Kchun/Přijetí

3. hexagram: Čun/Rození

4. hexagram: Meng/Zrání

5. hexagram: Sü/Očekávání

6. hexagram: Sung/Svár

7. hexagram: Š'/Vojsko

8. hexagram: Pi/Spojení

9. hexagram: Siao-čchu/Podrobení malého

10. hexagram: Lü/Vykročení

11. hexagram: Tchaj/Prosperita

12. hexagram: Pchi/Úpadek

13. hexagram: Tchung-žen/Společenství lidí

14. hexagram: Ta-jou/Veliké držení

15. hexagram: Ťien/Skromnost

16. hexagram: Jü/Nadšení

17. hexagram: Suej/Následování

18. hexagram: Ku/Zkaženost

19. hexagram: Lin/Sblížení

20. hexagram: Kuan/Pozorování

21. hexagram: Š'-chuo/Skousnutí

22. hexagram: Pi/Půvab

23. hexagram: Po/Odpadání

24. hexagram: Fu/Návraty

25. hexagram: Wu-wang/Nevinnost

26. hexagram: Ta-čchu/Podrobení velkého

27. hexagram: I/Čelisti

28. hexagram: Ta-kuo/Převaha velkého
29. hexagram: Kchan/Propadání
30. hexagram: Li/Záření
31. hexagram: Sien/Přitažlivost
32. hexagram: Cheng/Trvání
33. hexagram: Tun/Ústup
34. hexagram: Ta-čuang/Síla velkého
35. hexagram: Ťin/Pokrok
36. hexagram: Ming-i/Soumrak
37. hexagram: Ťia-žen/Rodina
38. hexagram: Kchuej/Vzdálení
39. hexagram: Ťien/Překážka
40. hexagram: Ťie/Uvolnění
41. hexagram: Sun/Ubývání
42. hexagram: I/Přidání
43. hexagram: Kuej/Rozhodnost
44. hexagram: Kou/Spojení
45. hexagram: Cuej/Shromáždění
46. hexagram: Šeng/Stoupání
47. hexagram: Kchun/Tíseň
48. hexagram: Ťing/Studna
49. hexagram: Ke/Převrat
50. hexagram: Ting/Kotel
51. hexagram: Čen/Bouře
52. hexagram: Ken/Stání
53. hexagram: Ťien/Plynutí
54. hexagram: Kuej-mej/Provdání
55. hexagram: Feng/Hojnost
56. hexagram: Lü/Putování
57. hexagram: Sun/Pronikání
58. hexagram: Tuej/Radost
59. hexagram: Chuan/Odloučení
60. hexagram: Ťie/Omezení
61. hexagram: Čung-fou/Vnitřní opravdovost
62. hexagram: Siao-kuo/Převaha malého
63. hexagram: Čchi-fi/Ukončení
64. hexagram: Wej-fi/Nedokončení

ČÁST DRUHÁ: KŘÍDLA PROMĚN

- Výklady znamení (Šuo kua)
 Uspořádání hexagramů (Sü kua)
 Veliký komentář (Si cch')

PŘEDMLUVY PŘEKLADATELE

ÚVODEM

Kniha proměn, I-ťing, patří k nejstarším knihám lidského rodu. Této knize se věnovaly celé školy a generace čínských filosofů, myslitelů, básníků a vojevůdců. Jedna z nejstarších a zcela jistě nejstálejších lidských civilizací zakládala své jednání a své představy o světě právě na této knize. V ní hledali útěchu a poradu vladaři, synové nebes, stejně jako lidé nejprostší. Literatura k ní se vztahující vydá na celé knihovny. V čínské tradici je studium Knihy proměn a všeho co s ní souvisí považováno za zvláštní, velmi respektovanou vědeckou a filosofickou disciplínu. Totéž platí ve všech zemích východní Asie. Evropa věděla o této knize již dlouho. Leibniz v jejím symbolickém systému shledal důkaz univerzálnosti své dvojkové soustavy a božského rozumu. Teprve 20. století však pojalo Knihu proměn do svého duchovního života v jejím pravém smyslu, jako rádce a partnera obecného rozhovoru o svých věcech lidských.

Wilhelmův německý překlad transponovaný do mnoha dalších západních jazyků se stal živým textem moderní duchovnosti. Jungova iniciativa zapojila i-ťingové myšlení do aktuálního promýšlení hlubinných otázek lidské psychiky a jednání. Fyzikové nacházejí v I-ťingu analogie genetických kódů nejnovějších molekulárních teorií. A softwarové firmy nabízejí numerologické programy založené na symbolické soustavě Knihy, jejíž kořeny jsou staré více než tři tisíce let.

Přes to všechno zůstává Kniha proměn textem, který se jen obtížně vzdává svého tajemství. Navzdory své popularitě a mnohostrannému vykládání a zveřejňování zůstává knihou, jíž svědčí prostředí tichých krajín kontemplace a jejímž pravým posláním je býti druhem pomalých hovorů ve světě, který se více ptá než odpovídá, více váží než soudí.

Vzdává-li se tato kniha obtížně jakémukoli čtení, tím méně

je ochotna podrobit se překladu do jazyků tak velmi jiných, jako jsou naše novodobé jazyky západní. Nechce se mi popisovat, co jsem tímto překladem zkusil. Chci říci jen to, že byl pro mne nekonečnou zkouškou, jíž zůstal i teď, když jej používám z ruky.

Co mohu ještě udělat pro čtenáře, který se bude chtít začíst do stránek Knihy?

Stručně popsat tu roztočivnou sestavu textů, které dnešní knihu proměn tvoří, a charakterizovat jednotlivé texty podle jejich historického, filosofického a praktického (divinačního) původu, významu a určení.

Rozebrat jednotlivé prvky symbolického jazyka a myšlení této knihy, jejich vlastnosti, významy a vztahy.

Vyložit strategii, operační zásady, způsoby a postupy, kterými se kniha proměn uplatňuje jako živé orákulum i dnes.

Svět Knihy proměn je ovšem svět obrazný, je to fiktivní svět obrazů a znamení, a proniknutí do něj i jeho prožívání a využívání vyžaduje myšlenkovou práci, soustředění a praxi.

Řeč Knihy proměn je řečí dialogickou a věsti poučený a účinný dialog znamená ovládat strategii tohoto dialogu, jehož kořeny jsou archetypální a mýtické.

Filosofie Knihy proměn byla obsažena již v oné základní nejstarší části Knihy, v symbolické formuli její divinační formy a ve strategii jejího užívání. V nich je obsažen způsob, kterým staří Číňané projektovali svůj model světa jako dynamického bipolárního a komplementárního kontinua a svého rozumného chování v něm.

Totožnost Proměn s Universem je důsledná a radikální. Toto ztotožnění Proměn a Univerza respektuje, že co je samo o sobě nepoznatelné, nezařaditelné, na jednoduchý zákon a pravidlo nepřevoditelné, nemůže být transformováno na to, co by bylo na první pohled srovnatelné, na něco jednoduše zařaditelného, snadno pochopitelného.

Je tu jediný zákon Univerza, který je absolutní, tímto zákonem je proměna - vytrvalý, nekonečný pohyb. Zákon Proměny je vlastní stejně knize jako Světu. Rozdíl je v tom, že Proměny

Knihy mají lidsky uchopitelný rozměr. Zatímco Veliký Symbol (Ta Siang) nemá podobu a tvar, jež bychom mohli postihnout (viz Lao-c', 42), symboly Knihy proměn tento tvar mají.

I-fingové Proměny jsou na hranici mýtu a rozumu. V mýtu je zjevování od bohů, v Proměnách je zjevování od géníů. Kniha je svět stvořený génii. Kniha je svět, v němž bohové již neměli místo, ačkoli poukaz k nim v knize nechybí.

Co vlastně činí géniové, reprezentovaní legendárním vládcem-demiurgem Fu Sim, objevili? Snad souřadnice pohybu světa v konfliktu, souřadnice pohybu světa zjevného jako universum, ale skrytého v jeho částech, v těch jeho částech, jimiž jsou věci, v místě a události v čase.

Co vlastně titíž géniové vyjádřili? Ideální reflexi smyslu a významů Proměn v znamení nevýslovných čar a vzorců, v nichž sledovali tvary a gesta věcí jsoucích.

Teprve potom staří králové, reprezentovaní prvními čouskými panovníky, uměli vyjádřit řeč a odkazy těch čar a posláních vzorců.

Jejich slova rostla z čar a proto se skrze jejich slova dostáváme zpět k čarám. Tak je pohyb poznání Knihy pohyb zvrátný. Je zapomínáním slov, je zapomínáním obrazců.

Svět je vše, co je událostí. Hexagram je událostí symbolických znamení Knihy. Hexagram je setkáním trigramů Knihy na cestě.

Ve světě hexagramů máme co činit se vzory, s podobami a podobnostmi, s rytmem a trváním, máme co činit s vyjádřenou ideou věcí, nikoli však se substancí, nikoli s entitou, jež postávají mimo sebe. Máme co činit se shluky čar, jež jsou zastávkami na dráze pohybu, v situaci, v souvislosti, v přechodu.

Nic zde není jen tak, všechno může být i jinak, takový je vzorový pohyb zvrátných možností.

Hexagramy jsou situace a události, čáry jsou vztahy a souvislosti.

Takový je tu řád, takové je tu Tao, taková je tu Cesta. Řád je tu pohyb nekonečným množstvím cest, tam a zpátky, bez konce.

CO JE KNIHA PROMĚN?

1.

Původ I-fingu, *Knihy proměn*, se váže k počátkům dynastie Sia v 18. století před Kr. K té době se váže nejstarší vrstva textového souboru, který se dnes traduje pod jménem *Kniha proměn* neboli I-fing. Tuto vrstvu tvoří archetypální slova a výroky symbolického oráku.

Čínské slovo I znamená změnu, proměnu. Čínské slovo Ťing znamená kanonickou knihu, klasickou knihu. *Kniha proměn* dostala tento název, když byla za dynastie Chanů (206 př.-220 po Kr.) zařazena mezi konfuciánské knihy kanonické, knihy klasické, zvané Ťing. To slovo-znak původně znamenalo osnovnou nit, osnovu. Odtud v přeneseném smyslu cosi osnovného, základního, tedy i základní knihy, knihy osnovné.

Čouové, jichž se dovolávají pozdější i-fingové komentáře, začali užívat i-fingové symboliky k věštění během 12. století před Kr. Tak postupně vznikaly texty, jež se nakonec poskládaly do toho základního textového souboru, který dnes máme a který nese jméno Čou I, neboli Čouské Proměny.

Symbolický systém I-fingu musel nejspíš projít složitým vývojem dřív, než byl vypracován do podoby, v níž byl použitelný pro věšebnou praxi, jež je s ním spojována. Proto není správné striktně oddělovat vlastní orákl *Čou I* (jako cosi filosoficky nedůležitého) od pozdějších komentářů (tzv. Deset křídel) jen proto, že tyto komentáře explikují tu filosofickou interpretaci světa, která bezpochyby vyrostla na půdorysu staré věšebné knihy, v níž je implicitně obsažena.

Blíže pravdě jsou asi ti, kdo tvrdí, že tento symbolický systém a jeho originální vyjádření jsou už takového rázu, že zde musela být nějaká promyšlená kosmologie. Je pravděpodobnější, že jistá ucelená filosofie kosmu musela předcházet, než se mohlo na základě oráku věstit. Tato filosofie umožňovala divinační názor, že je možná taková orientace, která dává člověku šanci rozhodující volby, jíž lze ovlivnit příští běh věcí, usnadnit jeho – tazatelův – úděl v něm, to vše na základě identifikace konkrétní situace, pomocí předepsaných divinač-

ních operací a jejich dešifrování pomocí symbolických referencí uložených v symbolické struktuře *Knihy*.

Vlastní I-fing je ovšem předtaoistický a předkonfuciánský a v tom smyslu je v čínském kontextu předfilosofický. I když není pochyb, že všichni jím byli posléze determinováni a všichni jej respektovali.

Na první pohled je ovšem bližší svým kosmologickým zaměřením a slovníkem Starému Mistrovi, Lao-c'ovi. Taoisté také více těžili z jeho kosmologických návrhů a pojmů. Ovšem v textu Lao-c' nenajdeme o knize I-fing ani zmínku. A co se týče Konfucia, často citovaná zmínka o významu knihy I-fing je textově nanejvýš sporná. Ani v několika Konfuciových výčtech nejvýznamnějších knih (v Hovorech) se *Kniha proměn* nevyskytuje. A tak zůstává celá věc nanejvýš pochybná. A to přesto, že v Konfuciových Hovorech najdeme věty a myšlenky, jež mají skutečně blízko k myšlenkovému modu *Knihy proměn*. Například, „Všechno teče a odtéká jako ta řeka, bez přestání, dnem a nocí.“ (Hovory IX, 16). A to přesto, že četné komentáře *Knihy I-fing* byly tradovány jako komentáře Konfuciovy a jeho jménem jsou také mnohokrát uváděny.

Nejstarší příklady věštění za použití I-fingu nenajdeme v knihách filosofických, setkáváme se s nimi v knihách historických: v Komentáři pana Cuo (Cuo-čuan) a v Řečech států (Kuo-jü), dvou textech pravděpodobně z konce 4. stol.př.Kr.

2.

I-fingový způsob věšebné konsultace spojuje navozování jistého povědomí o budoucnosti, založeného na předchozí znalosti přítomnosti ve vztahu k porozumění totalitě světa, s praktickým návodem k jednání ve světle takto orientovaného vědomí.

Toto „věštění“ je zaměřeno na řešení otázky a řešení situací (krizí) na základě rozumné a etické rozvahy.

Tento způsob věšebné konsultace při tom sleduje logiku organizace a strukturování i-fingového obrazu či paradigmatu světa.

Jedná se o projekci totality situace do budoucnosti za účelem orientování individuální akce.

V tom smyslu můžeme hovořit o určitém kosmologickém myšlení v organizaci i-fingového symbolismu a o jistém stupni poznávacího a mravního myšlení ve věštběné praxi a v jejích symbolických interpretacích. Tak můžeme brát již originální texty knihy I-fing jako produkt jistého metafyzického, epistemologického a etického myšlení.

Východiskem byl už člověk vystavený existenciální situaci bytosti, která si v úzkosti uvědomuje nepřehlédnutelnou síť vztahů, v níž se nachází a v níž se potřebuje orientovat. Ano, orientovat, nikoli vědět, protože I-fing nedává předpovědi, nýbrž orientuje, orientuje za plného vědomí, a co více, za plné psychické angažovanosti tazatele, jenž je více než z poloviny obsažen v odpovědi, do níž jej orákl vtáhl.

Orákl neredukuje partikulární vztahy, v jejichž síti člověk uvízl, naopak rozšiřuje je na totalitu přírody a světa, jež je za horizontem přirozené partikularity. Tím rozšiřuje rozhodovací a rozhodující zkušenost o věci jak minulé, tak budoucí s cílem porozumět situaci a porozumět sobě v situaci, pochopit možnosti a pochopit svou šanci, míru své síly v té možnosti - a na tom základě „potvrdit anebo změnit kurs“.

Orákl nenahrazuje rozhodovací schopnost a pravomoc tazatele, nepřenáší odpovědnost za budoucnost na orákl a jeho věštbu, ale burcuje vůli k vědomě rozmyslnému aktu rozhodnutí, vůli vydolovat z podvědomí do vědomí dosud skryté potenciality jednání ve smyslu šancí, možností, limitů a bariér. Je-li podle Heideggera člověk bytostí-ve-světě a jako taková bytost-ve-světě může probudit vědomost o svém bytí jako bytí-ve-světě sebe-reflexí a dějinnou reflexí, pak toto „uvědomování si sebe“ může změnit jeho bytí-ve-světě jen natolik, nakolik on jako bytost-ve-světě je s to vnést „změnu“ do sebe a světa.

3.

Na tomto existenciálním základě lze artikulovat, rekonstruovat a pochopit kosmologické myšlení Proměn (I) při formulaci tohoto starého čínského symbolismu, jeho epistemologie a prakticko-etické interpretace jeho výroků - ve třech fázích metafyziky I-fingu:

- a) fázi existenciální,
- b) fázi kosmologické,
- c) fázi pragmatické.

Hovoří se o onto-kosmologii Knihy proměn. Ten složený výraz je nutný a oprávněný v jistém stadiu ontologizace čínské kosmologie. V tom stádiu je „ontologické“ rozvíjeno uvnitř kosmologického uvažování a starší kosmologické uvažování přechází do základní struktury ontologické reflexe života.

Vnitřní souvislost a provázanost kosmologického základu a ontologické reflexe je prostě taková, že nelze jinak než tuto vazbu explicitně vyjádřit. V „čínském originálu“ je tato jednota kosmologického a ontologického dokonale vyjádřena v pojmu Cesty - TAO.

Tao jako kosmo-ontologická skutečnost

- je universálně přítomná síla,
- je rozptýlené tělo vesmíru,
- je vesmírnost věcí,
- je cesta, po níž se věci vrací ke svému prameni.

Tao jako onto-kosmologická skutečnost

- je to, jak se věci dějí ve vesmíru, a tudíž
- je to, jak se vesmír děje, a tak
- je pramenem, z něž vycházejí věci ke své identitě.

Tao jako tělo vesmíru je rozlišitelné, ale neoddělitelné od toho, co je ve vesmíru konkrétní a ve své činnosti zjevné a co je v hlavním filosofickém komentáři ke knize I-fing zvané nástroj.

Ten rozdíl mezi Cestou Tao a nástrojem Čchi je ve Velkém komentáři charakterizován doslova: „To, co je nad tvarem, nazývá se Tao, to, co je pod tvarem, nazývá se Čchi.“ (Velký komentář I, 12)

Tao je to, co je výš než každá věc, je nad věcí v její parciálnosti. Tao je to, co ji činí identickou s celým světem. Tao je to, co činí celý svět jako takový možný a myslitelný. To, co je pod úrovní tvaru, to, co činí věc tou věcí, jež je zjevná ve své parciálnosti a vydělenosti z celku, to je věc jako Nástroj (Čchi), to je věc ve svém Fungování (Jung) v opozici k Podstatě (Tchi).

V tom smyslu je Tao radikálně jiné než metafyzické bytí západní tradice nanejvýš od Parmenida. Čínské Tao neopouští

věci a neodděluje se od věcí, ale zahrnuje je všechny v jejich nekonečné proměnlivosti.

Bytí odepírá reálnost věcem pro jejich nestálost. Tao propůjčuje věcem i Bytí i Pobyt a jako takové se stává esencí Bytí i Přebývání, z nichž takto činí pojmy nestejně, ale rovnocenné. Zatímco Bytí je věcí myšlenou, Tao je výsledek hluboké zkušenosti. Tak je Bytí výlučně věcí ontologie, zatímco Tao spojuje roztržku mezi ontologií a kosmologií tím, že zahrnuje obojí.

4.

Metafysické myšlení v knize I-fing můžeme tedy shrnout do několika tezí:

1) Základní je vzájemná propojenost a vzájemná podpora mezi existenciálním smyslem a kosmologickým významem, mezi existenciálním významem a praktickým smyslem. To znamená, že existenciální smysl této metafysiky je vyvozen z existenciální situace člověka a projektuje se do kosmologického významu světa a do praktického významu možné akce.

2) Praktické osvětluje teoretické; kosmologické osvětluje kosmo-ontologické / onto-kosmologické; existenciální osvětluje hodnotové (eticko-axiologické).

Všechny tyto vzájemnosti se projeví při aplikaci symboliky I-fingu, Knihy proměn, na situaci.

3) Tato provázanost smyslu a interpretace se zakládá v základní jednotě jazyka, kterým se referuje na třech úrovních analýzy symboliky I-fingu, Knihy proměn.

Tak existenciální úroveň analýzy se vztahuje k bližšímu prostředí Země, kosmologická úroveň analýzy se vztahuje k vzdálenějšímu prostředí Nebe, praktická úroveň analýzy se vztahuje k Člověku s jeho vnitřní zainteresovaností.

4) Tato jednota jazyka a reference na třech úrovních analýzy i-fingové symboliky pak zakládá tu konečnou jednotu poznání a praxe, která je tak dominantní v čínské filosofii, přičemž je to praxe, jež inspiruje teoretické poznání, jež následovně vyvolává v život praktický čin osvětlený a orientovaný symbolicky vyjádřenou kosmologickou a existenciální zkušeností v její totalitě.

5) Tyto jednoty poznání a činu, podstaty a funkce, skuteč-

nosti a hodnoty zakládají trojici sjednocení, jimiž čínská metafysika obohacuje realitu nekonečnou potencí porozumění a interpretace, smyslu a hodnoty.

Jednota polarit	{	země: existencialita---eticko/axiologická, jednota poznání a dění
		nebe: kosmologie-----onto-kosmologická /kosmo-ontologická, jednota podstaty a funkce
		člověk: praxe-----epistemo/doxologická, jednota události a hodnoty

Uvedené fáze a úrovně metafyziky jsou přítomné v I-fingu jako textu i v I-fingu jako agentu divinační praxe, přičemž i-fingová divinace užívá i-fingového textu jako vesmírné mapy k určení polohy a situace tazatele a k přečtení symbolů tuto polohu a situaci reprezentujících v kontextu celé mapy s vědomím všech oživených souvislostí.

Primární symboly i-fingové metafyziky jsou plná čára — pro jang a přerušená (zlomená) čára -- pro jin. To je ten explicitně vyjádřený dvojsymbol symbolicky reprezentující jednotu a integraci dvou polarit.

Symbolické vyjádření této jednoty je pozdějšího data, výslovně je součástí pozdější interpretace, respektive pozdější artikulace i-fingové filozofie. To ovšem neznamená, že tato jednota a integrace polarit jin a jang v I-fingu není přítomná a vysledovatelná už v originálním oráklu Čou I, ve kterém

a) každé dva hexagramy tvoří jednotu komplementárních opozic,

b) celá sestava hexagramů tvoří jednotu jednot,

c) na čemž je založeno zřetězení smyslu a struktury celého symbolického systému, jak je podávají konfuciánské komentáře Ta-čuan, Tuan-čuan a Sü-kua ve 3. stol. před Kr.

Navíc i výroky a úsudky vízící se k jednotlivým hexagramům (Kua) a ke každé vypovídající čáře v nich (Jao) sledují ve své interpretaci princip jednoty komplementárních opozic.

Systém je vyjádřen ve dvou diagramech (viz Tabulky III a IV) na str. 37 a 38.

Sungský filosof Šao Jung je autorem diagramu, který je grafickým přepisem Velkého komentáře Ta-čuan, ve kterém se doslova říká: „Proto je v Proměnách I Nejzazší pól Tchaj-ti, tento zrodil dva Principy I, tyto dva Principy I zrodily čtyři Symboly Siang, tyto čtyři Symboly Siang zrodily osm Trigramů Kua.“ (Viz diagram II na str. 36)

5.

Bylo již řečeno, že Knihy proměn I-fing není jeden text, ale je to více textů, celý soubor textů, navzájem velmi odlišných, i když je spojuje jistá praxe, jistá ideologie a jistý symbolický systém.

Všechny texty obsažené v takzvané Knize proměn, tak jak se dnes traduje, lze zhruba rozdělit na dva oddíly, na takzvaný základní text a na takzvané komentáře.

Základní text je základní proto, že se bezprostředně váže k hexagramům, trigramům a čarám, tedy k těm třem formám, které tvoří symbolickou bázi celého systému a celé knihy. Z toho vyplývá artikulace tohoto základního textu na šedesát čtyři jmen šedesáti čtyř hexagramů a osm jmen osmi trigramů, na šedesát čtyři věšebných formulí operujících se čtyřmi fundamentálními mantickými hodnotami, na šedesát čtyři výroky jednotlivých hexagramů a konečně na tři sta osmdesát čtyři výroky čar v šedesáti čtyřech hexagramech.

Autorství této starší vrstvy textů tradice přisoudila třem géniům čínské civilizace a státu:

a) Legendární vládce Fu Si je údajně odpovědný za „vynález“ vlastního systému, onoho kalkulu osmi trigramů a šedesáti čtyř hexagramů, a protože tomuto legendárnímu vládcovi táž tradice přisoudila i jiné podstatné komponenty svého civilizačního mýtu, znamená to, že vznik tohoto symbolického orákula kladla do prehistorické epochy a že této symbolické formě universa přikládala zcela zásadní a mimořádný význam.

b) Jestliže byl Fu Si mýtickým zakladatelem čínské civilizace, pak druhý z tradičních „autorů“, legendární čouský král Wen, obdobně reprezentuje zakladatelství čínské ideje státní v zidealizované podobě čouského státu dynastie Čou (1150-249

př.Kr.). Legenda praví, že král Wen připojil k 64 hexagramům primitivní Rozhodnutí (Tuan), do nichž lapidárně zformuloval základní interpretace jednotlivých hexagramů a jejich jmen a že to učinil ve vězení, do kterého jej jako jednoho ze svých leníků uvrhl šangský tyran Čou-sin.

c) Řadu prvních tří autorů uzavírá zcela logicky mladší ze synů krále Wena, řečený Vévoda z Čou (Čou-kung), jenž do čínské tradice vstoupil jako duchovní otec čínské politické ideje mravní a jejího řádu. Tomu bylo přisouzeno autorství nejstručnějších explikací magických čar v oněch hexagramech, jež jako takové předtím charakterizoval jeho otec král Wen.

Tato autorská linie až příliš ideálně zapadá do hereckého obsazení civilizačního a státního mýtu Říše středu, než aby mohla být pravdivá. Jinými slovy, její poplatnost pozdější mytologické a teleologické spekulaci je víc než zřejmá.

Kořeny této spekulace bychom pravděpodobně našli v okruhu konfucianů. Ostatně jejich Prvnímu učiteli, Konfuciovi, byla tradičně přisuzována většina komentářů tzv. Deseti křídel.

To nelze brát doslovně, i když jistá koherence ukazuje na jednu ruku aspoň u části textů a není málo těch, kdo jsou proto i dnes ochotni přiznat Konfuciovi přinejmenším autorství základních komentářů k Rozhodnutím (Tchuan-čuan) a jistou autorizaci u Komentářů k symbolům (Siang-čuan). A to vše s tím, že řada dalších textů rozličné hodnoty a smyslu, zahrnutých do zbylých Deseti křídel, nese pečeť jeho osobnosti a rukopis jeho žáků a stoupenců. To všechno přesto, že celý myšlenkový svět Knihy proměn byl zpočátku nepochybně mnohem bližší rannému taoismu a prototaoismu, které mu vděčí za nejednu inspiraci, včetně jin-jangové teorie, která jim byla společná.

Deset křídel, deset komentářových textů připojených k oráklu Čou I a integrovaných do Knihy proměn I-fing nepochybně obsahuje některé zlomky původně orální tradice divinačních technik a interpretací. Vcelku ovšem představují podstatný posun a rozšíření smyslu tím, že se od jednotlivých hexagramových znamení a jejich výkladu obrací k jejich struktuře, k jejich ontogenezi, k jejich kosmogenezi a k arti-

kulaci jejich vnitřních a vnějších vztahů jako zvláštní symbolické formy světa a pohybování v něm. Bezprostřední divinační účel je v nich potlačen.

Křídlo první a druhé reprezentují již zmíněné Komentáře k rozhodnutím, připsané Konfuciovi. Obsahují systematicky uspořádané výklady jednotlivých „rozhodnutí“ k jednotlivým hexagramům.

Křídlo třetí a čtvrté reprezentují Komentáře k symbolům. Z toho Velké symboly vykládají symboliku trigramů, z nichž se skládají hexagramy, zatímco Malé symboly se vztahují k významům jednotlivých čar. V podstatě jde o komentáře k těm výroky o jednotlivých čarách, jejichž autorem je dle tradice Vévoda z Čou (Čou-kung). Některé části zde jsou rýmované.

Křídlo páté a šesté tvoří tzv. Velký komentář (Ta-čuan), aneb Dodatky (Si-cch'), obsahující komentáře dvojího druhu. Předně je tu text, který mohl právem historik S'-ma Čchien označit jako velký či hlavní komentář, protože se v něm pojednává o Knize proměn, o její genezi, o její povaze, obsahu a smyslu jako celku. Tato část je systematická a ucelená a představuje nesmírně důležitý a zřejmě nejstarší obecný úvod do Knihy proměn a jejího universa. Naopak zbylá část je velmi nesoustavným, až nahodilým souborem poznámek, vztahujících se k výroky o jednotlivých čarách hexagramů. Systematická a všeobecná část Velkého komentáře patří k nejcitovanějším částem Knihy proměn v pozdější čínské literatuře všech filozofických odstínů a žánrů jako text, ve kterém bylo fixováno jisté zcela základní universální paradigma světa, na jehož půdorysu se realizovala čínská kultura jako celek.

Sedmé křídlo tvoří důležitý soubor komentářů k prvním dvěma hexagramům, z čehož čtyři různé komentáře jsou věnovány prvnímu hexagramu Čchien a pouze jeden komentář je věnován druhému hexagramu Kchun. Již toto rozložení ukazuje, že jde o zlomky staršího textu. Tyto komentáře nesou společné mnohovýznamové jméno Wen-jen. „Wen“ znamená znamení, písmo, písemnictví, text, krásná forma. Zároveň je to znak, kterým se píše jméno krále Wena, jemuž byly připsány nejstarší výroky o hexagramech. „Jen“ znamená slovo, řeč, výklad. Wilhelm-Baynesův překlad „Commentary on the Words

of the Text“ je snad možná, leč nepříliš přesvědčivá interpretace jeho čínských spolupracovníků. Název sedmého křídla byl ovšem předmětem interpretačních eskamotáží odedávna, jak můžeme vidět na příkladu estetika Liou Sie z počátku 6. století, který tímto slovním spojením neváhal dokládat starověký původ „literárního krásna“ (wen-jen může znamenat „krásné slovo“). Ostatně umělý literární psaný jazyk, kterým byla napsána většina klasického písemnictví, se také nazývá wen-jen, na rozdíl od paj-chua, prosté řeči.

Osmým křídlem je Výklad trigramů (Šuo-kua), který začíná genezí Knihy proměn, vysvětlením jejího smyslu a podstaty, pořadí trigramů i jejich konotací a symboliky vzájemných vztahů trigramů.

Devátým křídlem je Pořádek hexagramů (Sü-kua), který charakterizuje a zdůvodňuje místo každého hexagramu v tom pořadí, jak následují za sebou počínaje třetím hexagramem Čun (první dva hexagramy Čchien a Kchun zdůvodněny nejsou a žádný text se zde k nim neváže).

Desátým křídlem je Různé o hexagramech (Ca-kua), které obsahuje veršované charakteristiky hexagramů seřazené ve směs do párů. Pořadí hexagramů je jiné než to, které známe z dnešní Knihy proměn!

6.

Jak z předchozího přehledu vyplývá. Deset křídel představuje vlastně sedm víceméně ucelených textů interpretace, které se podle svého zaměření dají rozlišit do tří skupin:

a) bezprostřední interpretace oráklu na různých úrovních jeho systému,

b) filosofická spekulace,

c) systematika symbolické formy.

Vlastní orákl se skládá

a) z 64 hexagramů,

b) z 64 výkladů hexagramů,

c) z 384 výkladů čar v hexagramových pozicích.

Zdá se, že tyto výchozí oráklkové texty představují amalgam nějakých starších věšebných textů z lidových a šamanských pramenů a že do těchto gnomických poselství a rozsudků byla

imputována věštebná média. Kromě toho sem byla kontaminována pravděpodobně orální tradice lidové slovesnosti s jejími hrdiny, symboly a příběhy. Anglický sinolog Arthur Waley ukázal, že jsou stylově i jinak blízké některým básnickým číslům z Knihy písní (Š'-fing) a že často využívají stejných obrazů i frází. Obě kanonické knihy se zřejmě opíraly o tutéž vrstvu nejstarší folklorní tvořivosti a tradice. Rekonstrukce je však už nemožná.

Jak vypadá vlastní grafický symbolický systém:

Každý hexagram neboli Kua sestává z určité kombinace šesti plných a přerušovaných čar. Přerušené čáry jsou grafickým výrazem jin; a říkáme jim jinové čáry. Plné čáry jsou grafickým výrazem jang; a říkáme jim jangové čáry.

Z toho plyne, že jinové čáry symbolizují všechno jinové: zemské, pasívní, záporné, ženské, temné, vlhké, měsíční...

Z toho plyne, že jangové čáry symbolizují všechno jangové: nebeské, aktivní, kladné, mužské, světlé, tvrdé, sluneční...

A současně si hned řekněme, že zapomeneme na všechny předsudečné, to jest hodnotící konotace, které nesou tyto věci a vlastnosti v našem kulturním prostředí. Tím spíše, víme-li, že každá z těch čar se může za jistých okolností stát čarou pohyblivou, to jest čarou, která se mění v čáru opačnou a která tímto způsobem transformuje svůj hexagram v hexagram jiný, který má k původnímu hexagramu smysl rozšiřující a doplňující. (Pro myšlení Knihy proměn je příznačné, že právě tyto pohyblivé čáry, zvrátané čáry, jsou zároveň dominantní, významově silné, a musí být vzaty v potaz, pakliže nějakým způsobem má jakákoli čára rozšiřovat nebo modifikovat doporučení hexagramu jako celku.)

Síla jednotlivých čar je i jinak různá. Silnější jsou v hexagramech čáry na pozici druhé a páté. A to proto, že to jsou vlastně středové čáry spodního a horního trigramu, z nichž je každý hexagram složen. Přitom čárové pozice v trigramech všeobecně jsou rozdány tak, že první (základní, spodní) čára náleží Zemi, horní (třetí) čára náleží Nebi, střední čára náleží Člověku.

Postup je tedy takový:

- a) bere se hexagram jako celek,
- b) berou se významy 2. a 5. čáry,
- c) berou se modifikující významy pohyblivých čar,
- d) bere se doplňující hexagram, vzniklý zvratem pohyblivých čar.

V hexagramech jsou obsaženy pokaždé dva trigramy. Čínsky se jmenují stejně jako hexagramy - Kua. Toto nerozlišení je trochu zvláštní. Snad je to tím, že čínský znak prostě znamená nějaký věštebný symbolický znak, aniž se dále specifikovalo z čeho, z jakých elementů a z kolika elementů se takový symbolický znak skládá. Evropské ekvivalenty jsou tedy v tomto smyslu informačně nadsazené a v tom smyslu nepřesné.

Trigramy podle tradice objevil bájný císař Fu Si (2852-2738), který je prý zahlédl na krunýři bájné želvy. Tato báj odráží dvě skutečnosti:

a) osm trigramů (to je nejvyšší počet dosažitelný kombinací tří plných nebo přerušovaných čar) je starší fáze tohoto i-fingo-vého diagramu,

b) tato fáze byla zřejmě vyvozena ze staršího způsobu věštění, totiž z věštění z kostí obětovaných zvířat a z želvích krunýřů.

Osm trigramů tvoří jakési kosmické jádro systému tím, že symbolizuje osm elementárních aspektů přírody jako nebe, země, hrom, voda, hora, vítr, oheň, jezero.

Tyto aspekty přírody mají své protějšky v rovině pohybu (tvořivý, přijímající, vstávající, klesající, klidný, jemný, přilnavý, útěšný), v rovině vlastnosti (síla, ústupnost, vznět, hrozba, pokoj, pronikavost, zápal, slast), v rovině vztahu (otec, matka, prvorozený syn, druhorozený syn, nejmladší syn, prvorozená dcera, druhorozená dcera, třetí dcera). Tak tu máme v osmi trigramech výchozí model osmi aspektů a osmi stádií, osmi vlastností a osmi vztahů, na nichž, chtělo by se říci, stojí svět, leč nikoli, je lépe říci: skrze něž se svět děje.

Poměrně jednoduchý systém osmi trigramů byl numericky a hlavně systémově mnohonásoben zdánlivě tím nejjednodušším způsobem - zdvojením trigramových jednotek na hexagramy. Místo 8 trigramů zde bylo rázem 64 hexagramů

a tento numerus clausus byl dále otevírán a dynamizován varietou možností, v nichž hrály roli i trigramy i jednotlivé čáry a pozice. Tak nabízí I-fing celkem 4096 možných odpovědí.

V trigramech a i v hexagramech se řadí i počítají čáry zdola nahoru. Každý hexagram má jednu i více čar řídicích. Význam těchto řídicích čar je zakotven v tradičních komentářích.

Řídicí čáry se ještě dále dělí na vládnoucí a určující neboli charakteristické, charakteristické v tom smyslu, že jsou to čáry, jež nějakým způsobem určují povahu celého hexagramu. Wilhelm jako příklad takové charakteristické čáry uvádí slabou jinovou čáru nahoře v hexagramu 43 Kuej Rozhodnost. Stejně dobře bych mohl uvést typické druhé čáry v hexagramu 7 Š' Vojsko (solitérní jangová) a v hexagramu 13 Tchung-žen Lidské společenství (solitérní jinová).

Ostatní čáry též hrají svou roli, nejednou připomínající vztahy mezi vládcem a jeho ministry a vazaly různých stupňů. První (nejspodnější) a šestá (horní) čára, tedy krajní čáry, jsou i významově periferní. Druhé a čtvrté čáry hrají vazaly anebo ženy a syny. Páté pozice jsou zpravidla řídicí, přičemž z těch vazalských čtvrtá pozice náleží ministru jako nejbližší oné řídicí pozici páté. Třetí pozice jako nejvyšší v dolním trigramu je tranzitní, druhá pozice je provinciální, ale koresponduje s trigramovou pozicí střední, čili s pátou řídicí.

Za jistých podmínek mají čáry schopnost změny, respektive zvratu. Tato schopnost zvratu je projev paradoxního principu hlubokého bytí, jenž patří k největším vynálezům čínského rodu. Jak jsem už dříve napsal: „Jen povrchní život je logická řada příčin a následků. Hluboký život vyjímá jevy a děje z řady a posílá je do vztahů nezměrných, vrhá je do drah bez zřejmého počátku a konce. Povrchní život se vyjadřuje syntaxí, hluboký život je v tom prostší, jeho výraz má podobu parataxe. Povrchní život je logická řada příčin a následků, formou hlubinného života je paradox...“ (Kniha mlčení, Mladá fronta, Praha 1994, str.137). Něčím to připomíná slova dánského fyzika Nielse Bohra: „Jsou dva druhy pravdy: pravdy triviální, pro něž jsou opačné názory naprosto absurdní, a pravdy hluboké, které se poznají podle toho, že jejich protikladem je zase pravda.“

V praxi musíme počítat s tím, že dynamická čára svým zvrata-

tem promění celý hexagram v alternativní nový hexagram, jehož Výrok a interpretace vážně modifikují výpověď hexagramu původního. V krajním případě může dynamická čára prosadit opačné řešení radikalizované ohledem na předpověď původního hexagramu.

V každém případě princip zvrtné dynamické čáry jednoznačně mobilizuje rozhodovací subjekt tím, že ruší lineárnost předpovědí.

Tím vystupuje do popředí psychologický aspekt knihy I-fing, který k němu přivedl i tak známou osobnost moderní evropské kultury, jakou je Carl G. Jung, který prohlásil I-fing za jeden z největších výtvorů světového ducha. Na jeho popud ostatně vznikla dnes nejnámější americká mutace někdejšího Wilhelмова německého překladu s Jungovou Předmluvou.

Zbývá snad ještě dodat, že čáry jsou lišeny v textech (a některé překlady to dodržují) podle svých kvalit a kompetencí číselnými indexy:

- devítková čára je pozitivně dynamická,
- šestková čára je negativně dynamická,
- sedmičková čára je pozitivně statická bez samostatného významu,
- osmičková čára je negativně statická bez samostatného významu.

Jinými slovy:

- devítka znamená jangovou čáru v pohyblivé pozici,
- šestka znamená jinovou čáru v pohyblivé pozici,
- sedmička znamená jangovou čáru v ustálené pozici,
- osmička znamená jinovou čáru v ustálené pozici.

Jednotlivé čáry jsou

podle kvality: měkké (jin)

tvrdé (jang),

podle váhy: středové (na 2. a 5. pozici)

periferní (na 1., 3., 4., 6. pozici),

podle adekvátnosti: korektní (jangové čáry na 1., 3., 5. pozici,

jinové čáry na 2., 4., 6. pozici)

nekorektní (jangové čáry na sudé, tj. 2.,

4., 6. pozici, jinové čáry na liché, tj. 1.,

3., 5. pozici).

I tak jsou hodnoty čar stále relativní. Vždy záleží na situaci. V určité chvíli a situaci může být korektní jangová čára tím nejhorším, pakliže by byla s ohledem na všechny okolnosti na místě spíše jemnost, ústupnost. A naopak.

Důmyslná hra čar má svůj protějšek i v organizaci 64 hexagramů, v jejich uspořádání. Zpravidla každý následující hexagram je určitým způsobem protikladem hexagramu předchozího. Protiklad není to nejsprávnější slovo. Možná mutace by bylo lepší. Tvořivost Čchien a Přijetí Kchun jsou protiklad. Jestliže však po Prosperitě Tchaj následuje Úpadek Pi, je to paradoxní mutace. A když po Převertu Ke následuje Kotel Ting, je v tom zase už pozitivní opozice, protože rituální nádobu Ting byla symbolem obnoveného Mandátu, mandát legitimoval novou vládu, jež byla pozitivním produktem převratu. Je to jasné?

Paradoxně končí celý systém a celá soustava hexagramových symbolů, když po hexagramu 63 Čchi-ří Ukončení následuje finální hexagram 64 Wej-ří Nedokončení (Ještě nedokončený). Jako by se touto přesmyčkou všechno naopak otvíralo...

ZÁKLADNÍ POJMY ORÁKULA

Předem jedno upozornění, jež se týká názvů hexagramů. Staročínština, v níž byla Kniha proměn svého času napsána, se vyznačuje častou homonymií. A tak se čtenář musí smířit s tím, že v sestavě 64 hexagramů najde řadu různých hexagramů, jež vypadají v transkripci stejně, ačkoli jde ve skutečnosti o různé symboly různých jmen a různých ideogramů. Tak na první pohled a poslech splývají hexagramy 2 a 47 (Kchun), hexagramy 10 a 56 (Lü), hexagramy 8 a 22 (Pi), hexagramy 15 a 39 a 53 (Tien), hexagramy 27 a 42 (I), hexagramy 40 a 60 (Tie), hexagramy 41 a 57 (Sun). Z tohoto důvodu je tedy lépe užívat čísel hexagramů a českých ekvivalentů, abychom se vyhnutí záměnám.

V Knize proměn se také opakují zvláštní termíny, jejichž znalost je nezbytná, máme-li textu, jeho výkladům, jeho soudům a radám rozumět:

1) Tvrdý a měkký jsou atributy vyjadřující dva zdroje energie veškerenstva, dva aspekty jsoucna. Tyto atributy jsou graficky vyjádřeny plnou (tvrdou) a přerušenou (měkkou) čarou. Plná čára je čára jangová, přerušená čára je čára jinová. Jang, to je tvrdost a pevnost, jin, to je měkkost a prostupnost. (Jinová čára je tedy spíše čára prolomená, prostoupená, než čára přerušená.)

2) Úplný výčet tříčlenných posloupností těchto čar tvoří osm trigramů, jež jsou symboly podob a projevů energie: Čchien (Plodivý), Kchun (Přijímající), Čen (Stoupající), Kchan (Propadající se), Ken (Opírající se), Sun (Jemný), Li (Přilnavý), Tuej (Radostný).

A od těchto osmi symbolických korelátů základních živlů a energií se odvíjejí nekonečné řady aspektů:

Trigram ČCHIEN: nebe, síla, otec, kůň, hlava, severozápad, mezi podzimem a zimou

Trigram KCHUN: země, poddajnost, matka, kráva, břicho, jihozápad, mezi létem a podzimem

Trigram ČEN:	hrom, pohyb, prvorozený syn, drak, noha, východ, jaro
Trigram KCHAN:	řeka a déšť, nebezpečí, druhorozený syn, vepř, ucho, sever, zima
Trigram KEN:	hora, zastavení, nejmladší syn, pes, ruka, severovýchod, mezi zimou a jarem
Trigram SUN:	vítr, pronikavost, prvorozená dcera, kohout, stehno, jihovýchod, mezi jarem a létem
Trigram LI:	oheň a slunce, přitažlivost, druhá dcera, slepice, oči, jih, léto
Trigram TUEJ:	jezero, radost, nejmladší dcera, ovce, ústa, západ, podzim

3) Dva trigramy postavené na sebe tvoří hexagram, strukturu šesti čar, vykazujících vnitřní vztahy, které ústí do jejich výpovědi.

Vyčerpáním celé variability kombinací trigramů směnou a proměnou tvrdých (jangových) a měkkých (jinových) čar dostáváme 64 hexagramů.

4) Místo znamená pozici, kterou čára zaujímá v trigramu či hexagramu. Je šest míst v hexagramu, jsou tři místa v trigramu.

Každé z těchto míst má nějakou dispozici. Tyto dispozice jsou stále v tom smyslu, že čáru uvádějí do jistého vztahu k jiným čarám v relevantních pozicích.

Výsledná kvalita těchto vztahů záleží na kvalitě čar vstupních do těchto předzjednaných relací.

Zdola nahoru je místo základní (výchozí), druhé, třetí, čtvrté, páté a vrchní. Z těchto šesti míst je většinou pátá pozice v daném hexagramu dominantní, rozhodující (je to středová pozice horního trigramu). Čára ve čtvrté pozici je zpravidla posílená tím, že se přimyká k oné dominantní pozici páté. Třetí pozice je sice pozice vznešená, protože je nejvyšší v dolním trigramu, jelikož však není příliš blízká dominantní páté čáře, je její postavení jaksi periferní. Druhá pozice v hexagramu není sice příliš vysoká, ale skrývá v sobě možnosti, plynoucí ze sympatizující korespondence s dominantní pátou čarou. Sympatie mezi druhou a pátou čarou hexagramu spočívá v tom, že obě

čáry jsou čáry středové co do svého postavení v trigramech, tj. pátá čára je středová čára horního trigramu, druhá čára je středová čára dolního trigramu.

Základní, výchozí, počáteční pozice je místem počátku, je to pozice nerozvinutá, je to pozice skrývající dosud nevyužitě možnosti, jsme na prahu. Naproti tomu nejvyšší, tj. šestá čára, stojí za zenitem možností, je na ústupu. Je to místo, o němž komentátor Wang Pi hovořil jako o místu vyčerpaném či vyprázdněném.

5) Ještě o smyslu a relevantnosti čárových míst. Již z předchozího výkladu vyplývá, že čárové pozice jsou vnímány nejen jako pozice v hexagramu, ale rovněž jako pozice v trigramech, z nichž jsou jednotlivé hexagramy složeny. Tato podvojnost chápání významu je ostatně předjímana již tím, že čínský termín Kua (hexagram) je též jako Kua (trigram), jinými slovy: trigram i hexagram je tedy v jazyce orákula označován stejně. Hexagramy Kua se dělí na vnitřní Kua (spodní trigram) a vnější Kua (horní trigram). Střed dolního (vnitřního) trigramu tvoří druhá hexagramová čára, zatímco střed horního (vnějšího) trigramu zaujímá pátá čára hexagramu. Tyto čáry na místě druhém a pátém naplňují ideál středu a jsou tím zvýhodněny proti okrajovým čarám na třetí a šesté pozici hexagramu, jež jsou v trigramech na pozici horní a tudíž krajní. Místo středu, mezi věcmi i v jednání, je v čínské tradici vždy velmi ceněno - pro svůj sklon k harmonii a pro snahu vyhnout se krajnostem a jednostranností.

6) Existuje vztah adekvátnosti mezi charakterem a místem čáry. Tento vztah je buď adekvátní nebo neadekvátní. Lichá čísla vždy přináležejí k jang, sudá čísla k jin. Z toho důvodu lichá místa, to znamená hexagramové pozice první (základní), třetí a pátá jsou jangové povahy, zatímco sudé pozice, to jest druhá, čtvrtá a šestá (horní, vrchní) v hexagramu jsou povahy jinové. V případě shody jangové čáry s jangovým (lichým) umístěním anebo jinové čáry s jinovým (sudým) umístěním se v komentářích říká, že jde o umístění adekvátní neboli o náležitou polohu. V případě nesouladu mezi druhem čáry a charakterem pozice jde o vztah neadekvátní, nenáležitý, nepatřičný.

7) Jinak je budován vztah korelace a korespondence. Na čem je založena korelace? Vnitřní (spodní) trigram a vnější (horní) trigram mají každý po třech čarách. Základní čára hexagramu (tj. první čára dolního trigramu) se čtvrtou čarou hexagramu (tj. první čarou horního trigramu), druhá čára hexagramu (tj. druhá neboli střední čára spodního trigramu) s pátou čarou hexagramu (tj. druhou neboli střední čarou horního trigramu), třetí čára hexagramu (tj. třetí čára spodního trigramu) s šestou čarou hexagramu (tj. třetí čarou horního trigramu) jsou k sobě svým umístěním ve vztahu korelace.

Stručně lze říci, že ve vztahu korelace jsou čáry jediného hexagramu na těchže místech různých trigramů a ve vztahu korespondence jsou pak ty čáry v korelaci, které mají navzájem opačnou polaritu jin-jang.

Příznivá korespondence na takto korelujících místech se naplní na základě opačné polaroty čar. Vztah korespondence naplňuje tedy protiklad mezi jin a jang. A naopak, jsou-li obě čáry na korelujících místech jangové nebo obě jinové, odpuzují se, vylučují se, a příznivá náklonnost mezi nimi nenastává.

8) Existuje také vztah přidružení. To je vztah, který vzniká mezi čarami sousedícími: Například mezi základní a druhou čarou, mezi druhou a třetí čarou, mezi třetí a čtvrtou čarou, čtvrtou a pátou čarou, pátou a vrchní (šestou) čarou. Zde rovněž platí, že reálný a působivý vztah přidružení nastává jen mezi čarami druhově protikladnými ve smyslu jin-jangového protikladu. Říkáme mu připojení, jde-li o vztah spodnější čáry k horní čáře, a vnímáme jej jako nasednutí, jde-li o vztah vyšší čáry k nižší čáře. V každém případě se však tento vztah realizuje pouze mezi čarami druhově protikladnými ve smyslu jin-jangového protikladu.

9) Dalším specifickým termínem je „čas hexagramu“. Hexagramy představují vlastně událost, situaci, jež se jeví v jisté chvíli jako vynořivší se z proudu nekonečné proměny jsoucna, jsoucna lidského, přírodního, kosmického. V tom je hexagram korelátem času. Vhlédnutí do situace a poznání jejího přirozeného směřování lze využít k osobní orientaci.

Kategorie hexagramového času má v sobě navíc hlubinný aspekt synchronicity, jež zakládá totální identitu světa v tom

jediném okamžiku vrženého hexagramu. Zmocnit se této identity světa v „čase hexagramu“ a využít ji k orientaci v budoucím, to je to „využití času“, o kterém se hovoří v komentářích.

10) V komentářích k výrokům jednotlivých hexagramů se zpravidla objevuje poukaz k měsíci narození tazatele. Je to poukaz, který je vyvozen z tradice astrologické interpretace Knihy proměn. Zde je to poukaz, který neovlivňuje zásadním způsobem výpověď a radu, ale doplňuje je o jistou šanci pro ty, jichž se týká. Je třeba ovšem vědět, že měsíční údaje (např. „narození v pátém měsíci“ atd.) je třeba chápat a určovat v řádu čínského lunárního roku a že tento rok je sice pohyblivý, ale zhruba můžeme vycházet z toho faktu, že začíná na začátku našeho února. Tak například letošní Svátek jara, tedy Nový rok, připadá na 31.ledna 1995.

Vztahy mezi ročními obdobími a lunárními měsíci najdete v podrobném komentáři k 11. hexagramu, Tchaj čili Prosperita, a k 19. hexagramu, Lin čili Sblížení.

11) Ve výročí a úsudcích hexagramů Knihy proměn a ve výpovědích jednotlivých čar se stereotypně opakuje několik výrazů, několik typických omen:

Ťi, znamená Štěstí, je to znamení bezezbytku šťastné a proctví ve všem příznivé.

Siung, to je Neštěstí, věští stejně jednoznačně pravý opak, katastrofu, zásadní neúspěch, zlověstnou hrozbu.

Wu-čchi, vlastně znamená „žádná pohroma“, je to znamení, které vylučuje větší pohromy a větší nesnáze, zároveň je to však omen připouštějící, že se stane nějaká chyba, ovšem napravitelná, něco, co není v té chvíli žádné velké neštěstí, ale ani štěstí.

Chuej, vlastně znamená lítost, lítost poněkud pozdní.

Čchi, je hana a potupa, pohana a škoda.

Dva poslední výrazy jsou si podobné v tom, že jakkoliv nepředstavují pohromu či katastrofu, kterou by nebylo možno odvrátit, přece oznamují neblahý osud, jehož důsledkům se lze zpravidla vyhnout důsledným či opatrným jednáním.

P R A X E O R Á K U L A

Kniha proměn předpokládá rozhovor, rozhovor, který začíná otázkou, ale odpovědi nekončí, otázka a odpověď jsou jen dva aspekty rozmyslu života. Kniha proměn je až potom knihou ontologickou, Kniha proměn je až potom knihou kosmologickou, předtím i potom je knihou existenciální, jejíž dominanty jsou rozhodnutí, volba a čin. Kniha proměn vznikla ve jménu života, je to kniha, která z člověka nesnímá odpovědnost za jeho život s odvoláním na osud jednou provždy zvenčí jemu přisouzený.

Tato kniha neříká, co se stane, tato kniha navádí toho, kdo s ní rozmlouvá, k živému rozmyslu nad jeho otázkou na půdorysu vržených archetypálních situací člověka bytujícího ve světě.

Rozhovor s Knihou proměn má jistá pravidla, která je třeba znát a dodržovat.

První a nejdůležitější zásadou je věnovat vážnou pozornost formulaci otázky: otázka musí být jasná a jednoznačně formulovaná dříve než přikročíme k sestavování hexagramu.

Hexagram můžeme dostat různým způsobem. Klasický způsob je založen na poměrně složité manipulaci řebříčkových stébel. Tato divinační operace je popsána ve Velkém komentáři v oddílu 9 části první a pro uživatele znamená následující návod:

Na začátku máme 50 suchých stébel, jež získáme z usušených lodyh řebříčku obecného, Achillea millefolium. Z tohoto počtu suchých stébel odložíme stranou jedno stéblo; toto stéblo reprezentuje ono Tchaj-ťi, tu Nejzazší jedinnost, jež vždycky zůstává. Po odebrání tohoto jednoho stébla rozhodíme zbývajících 49 stébel do dvou hromádek, čímž dostaneme dva svazky o nestejném počtu stébel.

Z pravého svazku vyjmeme jedno stéblo a toto stéblo vložíme mezi malíček a prsteník levé ruky.

Z levého svazku potom odebíráme stébla po čtyřech tak dlouho, až zůstanou poslední čtyři či méně stébel. Tuto zbylou skupinku stébel, jež dává číslo od čtyř do jedné, zasuneme

mezi prsteník a prostředník levé ruky, v níž mezi malíčkem a prsteníkem držíme již ono počáteční jediné stéblo.

Tutéž operaci provedeme se stébly pravého svazku tak, že zbylá stébla zase zasuneme mezi prsty levé ruky, tentokrát mezi prostředník a ukazováček.

Výsledkem těchto tří úkonů je, že mezi prsty levé ruky držíme vlastně trojdílnou číselnou kombinaci představovanou stébly. A to číselnou kombinaci $1+4+4=9$ anebo číselné kombinace $1+3+1$, $1+2+2$, $1+1+3$, jejichž součet je stejný, rovná se číslu 5.

Tato operace je starými čínskými komentátory nazývána změnou. Je třeba provést tři takové změny, abychom dostali čáru. To znamená, že ještě dvakrát zopakujeme tytéž tři úkony. Ovšem vždy už jen s těmi stébly, které zůstaly nepoužity. Čísla říkají, že při těchto opakováních jsou možné součty v hodnotě čísel 4 ($1+1+2$ nebo $1+2+1$) anebo 8 ($1+4+3$, $1+3+4$).

Konečný číselný kód, který bude znamenat hodnotu čáry, závisí na numerickém převodu obdržených součtů tak, že pět stébel z první operace a čtyři stébla z každé další, to jest druhé a třetí operace, mají číselnou hodnotu 3, zatímco devět stébel z první operace a osm stébel z každé další, to jest druhé a třetí operace, představují číselnou hodnotu 2.

Hodnota získané čáry tedy závisí na součtu takto získaných dvojkových a trojkových hodnot. Je jasné, že konečný součet může mít pouze čtverou podobu: $2+2+2=6$, $2+2+3=7$, $2+3+3=8$, $3+3+3=9$. Sudá čísla (6,8) představují jinovou (přerušenu) čáru, lichá čísla (7,9) představují jangovou (plnou) čáru.

Rozdíl v číselné hodnotě 6 či 8, kterou jsme získali jinovou čáru, stejně jako rozdíl v číselné hodnotě 7 či 9, kterou jsme získali jangovou čáru, přitom není bez významu. Nahlédneme-li do výpovědi čar libovolného hexagramu, zjistíme, že výpovědi se váží k čarám pouze dvou číselných hodnot z těchto čtyř. Hovoří se o jinových čarách - šestkách a o jangových čarách - devítkách. To proto, že číselné hodnoty 6 a 9 znamenají starší či silné čáry jinové a jangové, zatímco číselné hodnoty 7 a 8 znamenají mladší či slabé čáry jangové a jinové. A pouze starší či silné čáry v hexagramu mají schopnost samostatné výpovědi a těmito svými výpověďmi rozšiřují

onen zásadní a výchozí výrok hexagramu jako celku. Proto v textu Čouských Proměn, v textu oráklu, najdeme jen a jen výpovědi těch silných či starších čar.

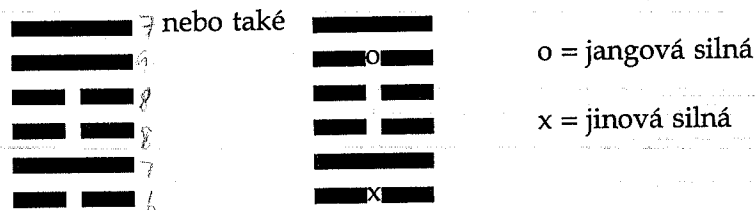
A je tu ještě jeden velice důležitý fakt, pro který musíme pozorně rozlišovat a evidovat starší nebo mladší čáry, ať jinové nebo jangové. A to je ten fakt, že starší čáry obojího „pohlaví“ jsou navíc čáry pohyblivé či dynamické. To znamená, že jsou to čáry, jež jsou schopny převratu, paradoxního zvratu ve svůj protějšek. V divinační praxi to znamená, že tazatel dostává svou odpověď na otázku někdy až ve třech po sobě následujících krocích:

- ve výroku hexagramu
- ve výpovědích všech šestek a devítek svého hexagramu
- ve výroku dalšího, doplňujícího hexagramu, získaného proměnou všech silných či starších čar ve svůj opak (pouze ve výroku tohoto doplňujícího hexagramu, nikoli už ve výpovědích čar).

Takto jsme tedy získali první čili základní čili nejspodnější čáru a můžeme pokračovat dál, to znamená, že budeme celou shora popsanou proceduru opakovat ještě pětkrát, abychom posléze vyzískali úplný hexagram.

Řekněme třeba, že jsme získali číselnou řadu: 6,7,8,8,9,7.

To znamená, že si zakreslíme zdola nahoru těchto šest čar:

A použijeme-li trigramového klíče z Tabulky I., zjistíme, že jde o hexagram 59 Chuan Odloučení a že kromě základního výroku máme k dispozici výpověď základní (spodní) jinové čáry a výpověď páté jangové čáry, a navíc, když provedeme převraty těchto dvou silných čar, dostaneme rozšiřující výpověď doplňujícího hexagramu, a tím v tomto případě bude hexagram 41 Sun Ubývání.

Složitost a pomalost celé operace jistě nebyla náhodná. Staří komentátoři nikdy neopomenou zdůraznit psychofyzický aspekt celého jednání s Knihou, význam jasné a soustředěné mysli a jistou posvátnost onoho aktu tázání a odpovídání.

Existovaly a existují ovšem jednodušší způsoby, z nichž nej-přijatelnější a dnes asi nejrozšířenější představuje vrhání trojice mincí.

Také tento způsob má oporu v čínské tradici. Zaznamenán je už z tchangské doby (7.-9.stol.) Vždy to byl ovšem způsob náhradní, který svou rychlostí a přímočarostí ani nemohl být v dokonalém souladu s myšlením a stylem Knihy.

Staré čínské mince (které je i dnes možno zakoupit v lepších obchodech numismatických) svým tvarem reprezentovaly základní dvojici nebe (kruh mince) a země (čtverec středního otvoru mince) a tak naplňovaly jistý kosmický aspekt universa. Naše mince tento kosmický aspekt postrádají.

Staré čínské mince také bývaly popsány pouze na jedné straně. Tato popsaná strana tradičních čínských mincí byla brána jako hodnota sudá a tedy jinová. Prázdna strana mince byla brána jako hodnota lichá a tedy jangová.

Sudá a tedy jinová strana měla číselnou hodnotu 2. Lichá a tedy jangová strana měla číselnou hodnotu 3.

Výpočet číselné hodnoty jednotlivých čar hexagramu byl dán vrhem mincí a součtem dvojek a trojek takto obdržených: 2+2+2 (padly tři popsané strany), 2+2+3 (padly dvě strany popsané a jedna strana čistá) atd.

Z hlediska výsledných čar dávají:

dvě lícní strany a jedna rubová mladší jangovou čáru (7),

dvě rubové strany a jedna lícní mladší jinovou čáru (8),

tři rubové strany starší jangovou čáru (9),

tři lícní strany starší jinovou čáru (6).

Při použití mincí západního tvaru bylo třeba rozhodnout, která ze stran je strana popsaná (tedy jinová, sudá, dvojková) a která reprezentuje stranu prázdnou (tedy jangovou, lichou, trojkovou). Překladatelé a vykladači I-čingu se v tomto bodě neshodují. John Blofeld usuzuje, že hlavní informace západní mince je informace o její hodnotě a tudíž tato strana má být

chápana jako strana popsaná, líc mince, tedy s dvojkovou hodnotou. A strana, která například u českých mincí nese státní znak a nepřináší hodnotovou informaci, má být chápána jako ta strana prázdná a tudíž trojková. Stručně řečeno: „panna“ rovná se 2, „orel“ rovná se 3. Jiní přisuzují stranám mincí opačné hodnoty, aniž toto své rozhodnutí zdůvodňovali. Richard Wilhelm se o náhradě čínských mincí západními nezmiňuje vůbec, takže se k tomuto převodu nevyjadřuje. Jeho rozhodnutí nenahrazovat čínské mince západními je asi rozumné, protože vychází z předpokladu respektování alespoň minimální míry autentičnosti.

Na závěr je třeba znovu připomenout, že zvládnutí techniky, kterou dostáváme „své“ hexagramy a „své“ čáry, je pouze minimální předpoklad k tomu, abychom uměli číst a rozuměli, co nám I-fing říká. Tato kniha je jen slovníkem a průvodcem k dialogu s universem prastaré zkušenosti a stále aktuální moudrosti.

Platnost a váha odpovědi závisí na tom, jak se s knihou radíme, jak se jí ptáme, jak ji vnímáme a jak jí nasloucháme.

Nečekejte rozhodnutí, jež by vás zbavila pochybností. Nečekejte nezvratná předurčení a fatální závěry.

Intelligence této knihy je měkká a elegantní. Proto s ní nehovořte ve spěchu, ptejte se jí s rozmyslem a jasně.

Toto je kniha proměn a změn. A tak se někdy mění i role v rozhovoru s ní. Možná, že se někdy kniha zeptá vás.

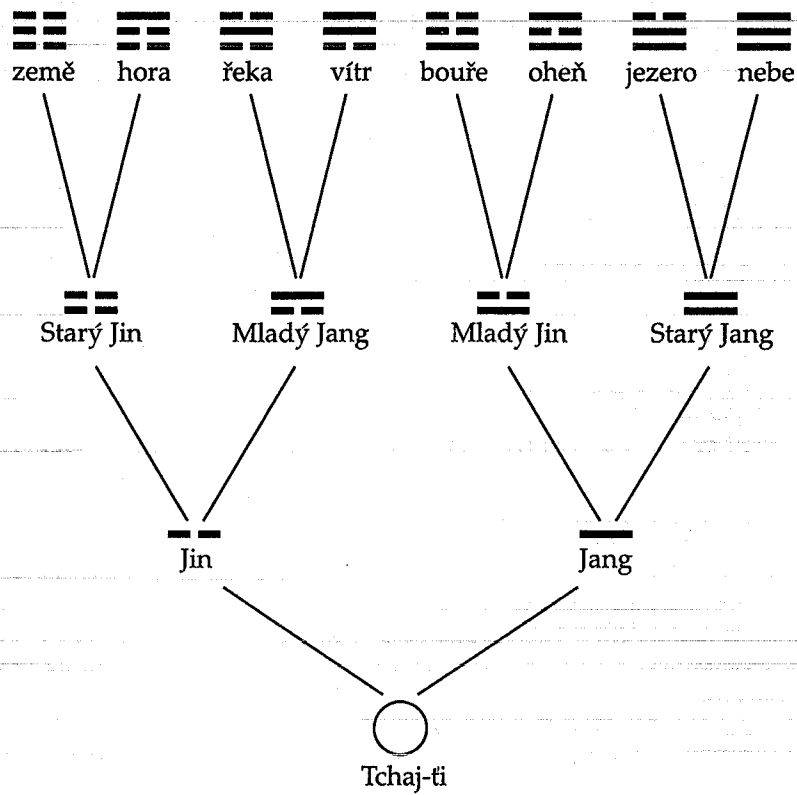
Její cesta nekříží přirozený řád věcí. Je dobré jít s sebou.

TABULKY

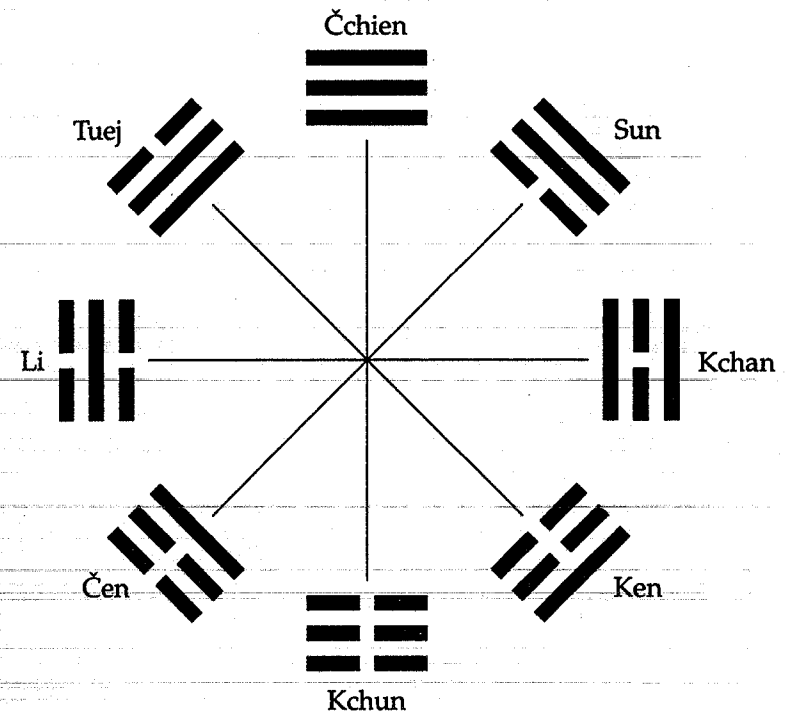
I. KLÍČ K URČOVÁNÍ HEXAGRAMŮ

trigramy horní → dolní ↓	ČHIEN ☰	ČEN ☷	KCHAN ☱	KEN ☲	KCHUN ☴	SUN ☵	LI ☶	TUEJ ☳
ČHIEN ☰	1	34	5	26	11	9	14	43
ČEN ☷	25	51	3	27	24	42	21	17
KCHAN ☱	6	40	29	4	7	59	64	47
KEN ☲	33	62	39	52	15	53	56	31
KCHUN ☴	12	16	8	23	2	20	35	45
SUN ☵	44	32	48	18	46	57	50	28
LI ☶	13	55	63	22	36	37	30	49
TUEJ ☳	10	54	60	41	19	61	38	58

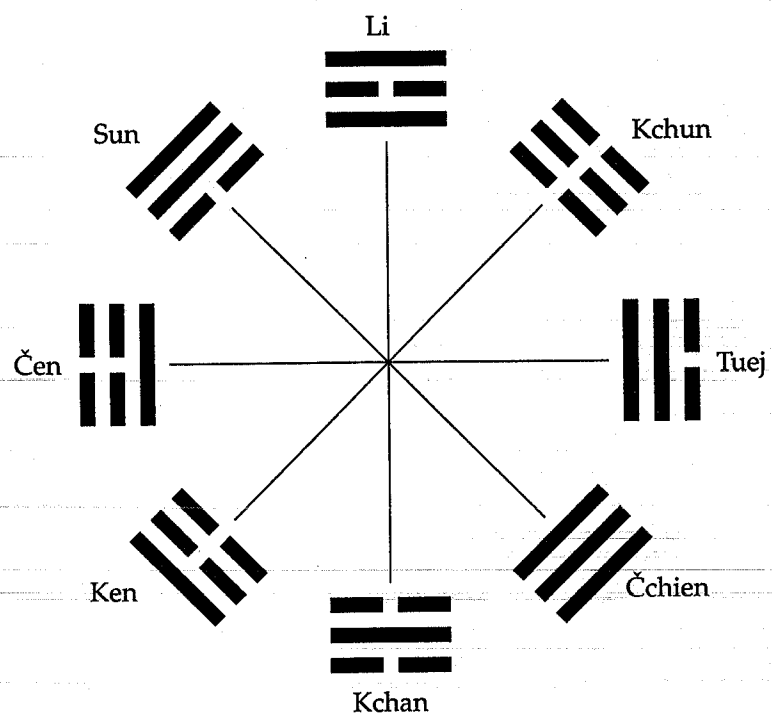
II. GENEZE OSMI TRIGRAMŮ

III. DIAGRAM OSMI TRIGRAMŮ ZVANÝ DŘÍVĚJŠÍ NEBE (BÁJNÉHO FU SI)

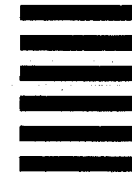
ČÁST PRVNÍ

ČOUSKÉ
PROMĚNYIV. DIAGRAM OSMI TRIGRAMŮ ZVANÝ
POZDĚJŠÍ NEBE (KRÁLE WENA)

1. HEXAGRAM

Čchien 乾 Tvoření

Horní trigram:
početí, nebe

Dolní trigram:
početí, nebe

Svět se vyvíjí ve věčné změně; první hexagram - Čchien, Tvoření, je jangový motor tohoto věčného pohybu. Hexagram je složen ze dvou plně jangových trigramů v šesti jangových čarách, přičemž jangové čáry na první, třetí a páté pozici jsou ty nejsilnější, dominantní a plné energie, protože jsou na místech jejich jangové povaze adekvátních.

OBRAZ: V pohybu nebe je síla. To je Tvoření. Tak šlechtný člověk je neúnavný ve svém usilování.

VÝROK: Mohutnost (jüan), pronikavost (cheng), zisk (li) a vytrvalost (čen).

Tyto čtyři atributy přírody i člověka produkuje energie prvního hexagramu, jímž se vše začíná a od něž se vše odvíjí. Velkost a mohutnost stojí na počátku a jako každé početí má v sobě sílu a moc, má v sobě símě toho, co se dále rozvíjí, co proniká, co se přizpůsobí, tak získává a trová. Čtyři čínská slova, vyjadřující tyto atributy (jüan, cheng, li, čen) byla odjakživa předmětem spekulací, někdy bezbřehých. Proto je lépe zůstat při zemi, pokud možno nepřekračovat původní horizont slov. To platí pro celý náš text, překlad i výklad, vycházející z přesvědčení, že je lépe zůstat u nejistého smyslu, jak jej dává prostý úhrn slov, nežli budovat falešné jistoty významů přidaných a domyšlených. Narození ve čtvrtém měsíci budou šťastnější. A protože je tu hexagram plný energie, pak lidé zrození v jeho znamení se dočkají energické pomoci zvenčí a budou povzbuzováni svou vlastní silou.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Skrytý drak. Nejedná.

Drak byl v Číně odevždy symbolem energie, síly, kladu a vzpurnosti. Skrytý drak znamená přítomnost síly či sil, avšak jednajících skrytě, utajeně. Proto je třeba se chovat stejně, nestavět na odív své schopnosti či možnosti. To není pasivita, to je vnitřní potencialita a utajená aktivita těch, kdo dokáží působit, třeba z povzdálí. Neboť v zdrženlivosti je leckdy ta největší síla. Proto se otevřeného jednání raději zdrž, a když už budeš jednat, jednej velmi, velmi uvážlivě.

DRUHÁ DEVÍTKA: Drak se ukázal v polích. Je dobré potkat velkého muže.

Nyní působí síly už zjevně a proto i my můžeme a máme dát najevo svou sílu, ukázat svou moc. Bude to prospěšné nejen pro nás. A tak je v té chvíli příhodné jednat v součinnosti s těmi nahoře. Je čas jednat, jednat naplno a se vši vynalézavostí.

TŘETÍ DEVÍTKA: Šlechetný člověk je činný celý den, až v noci zpytuje, jaký je. A z nebezpečí vyjde bez úhony.

I nejsilnější se má mít na pozoru, má sledovat, neudělal-li chybu, nemá však přitom slevit z rozhodnosti. Musí se varovat škodlivé samolibosti. Dávej si pozor a zůstávej ve střehu.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Skočit či neskočit přes propast, vždy bez úhony.

Na každém je jak se rozhodne. Pravé rozhodnutí je to, jež je opravdu tvé. Zde je ten kritický bod. Dokonce i drak váhá, má-li skočit. Přeskočit znamená vzepnout se, znamená dostat se vzhůru, získat podíl na moci. Neskočit znamená stáhnout se, soustředit se k sobě, stát se rovněž pánem, pánem sebe, získat moc nad sebou. Obojí je správné, obojí má své přednosti, je-li to skutečné rozhodnutí a je-li toto rozhodnutí skutečně naplněno. A tak jednej podle svých možností, jež můžeš znát jenom ty.

PÁTÁ DEVÍTKA: Po nebi letí drak. Je dobré potkat velkého muže.

Nebe je polem velkých a kladných sil. Kdo se s nimi spojí, vítězí v kterémkoli ohledu, kterému dá přednost: ve vojenství, v politice, v duchovní, v umělecké sféře. Jeho konání bude plodné. Bozi pomáhají těm, kdo si pomáhají sami. Obecně jsou páté čáry vesměs čáry klíčové. Podle mnohých vykladačů je právě tato pátá čára protivního hexagramu v celé Knize proměn čarou nejšťastnější. Jednej naplno a dočkáš-li se podpory, bude to jen dobře.

HORNÍ DEVÍTKA: Pyšný drak bude litovat.

I ten nejsilnější se má čeho obávat. Může se mu stát, že vyletěl příliš vysoko, a najednou zjistí, že je sám. Není síly, jež by unesla samotu. Všechno žije ve vztahu, všechno je silné v souvislosti, nic není jenom pro sebe. Nepřeháněj, měj se na pozoru před sebou samým, varuj se namyšlenosti z okamžitého úspěchu.

UŽITÍ DEVÍTKOVÝCH ČAR: Přináší s sebou setkání s celým hejnem draků bez hlavy. To znamená štěstí.

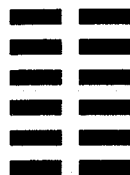
Toto zvláštní závěrečné poslání za výkladem jednotlivých čar protivního hexagramu Knihy proměn pohne celým znamením ve smyslu „proti-znamení“ kchun. Principem Knihy je přece změna. V tom smyslu se dá říci, že nikoli protivním hexagramem, ale až tímto jeho koncem a jeho převratem do opačného hexagramu druhého se celá Kniha začíná.

2. HEXAGRAM

Kchun

坤

Přijetí

Horní trigram:
přijetí, zeměDolní trigram:
přijetí, země

Druhý hexagram je založen na přímé a ovšem komplementární polaritě vůči hexagramu pronímu. Země vůči nebi, žena vůči muži, přijetí vůči plodivé síle.

OBRAZ: V ustálenosti země je přijetí. Tak šlechtný člověk svou hlubokou mravní silou podpírá a nese věci toho světa.

Hexagram je složen ze dvou trigramů jinových v šesti jinových čarách. Země nese vše a z ní vše roste, jakkoli ona sama se nehýbá.

VÝROK: Mohutnost, pronikavost, kobyly vytrvalost, zisk. Má-li šlechtný člověk cestu a cíl, nejspíš zabloudí, kráčí-li vpředu; nejspíš dosáhne cíle, jde-li pozadu. Je pro něj dobré, získává-li si přátele na západě a na jihu, je pro něj dobré, oželí-li přátele na východě a na severu. Mírnost spolu s vytrvalostí přinesou štěstí.

Zde je na místě říci něco o symbolice stran ve vztahu k soustavě trigramů. V osmi trigramech západ symbolizují trigramy Kchun a Tuej, jih reprezentují trigramy Sun a Li, protože všechny tyto čtyři trigramy jsou jinové, proto se praví, že jsou to přátelé. Přáteli se míní věci a tvorové jednoho rodu. Podobně i světové strany východ a sever poukazují k pozicím v sestavě osmi trigramů. Východ tam reprezentují trigramy Ken a Čen, sever tam reprezentují trigramy

Čchien a Kchan. Tyto světové strany a trigramy jsou jangové, jsou tedy jiného rodu než druhý hexagram Kchun, tam tedy nejsou „přátelé“, tam nelze hledat spojence jednoho rodu. Jsou i komentáře, že tuto kosmologickou symboliku historizují ve smyslu spojenců či naopak nepřátel rodu Čou, k jehož králům se celá Kniha proměn upíná. Narození v desátém měsíci budou šťastnější. Měli by však přenechat iniciativu těm druhým a sami uplatňovat svůj vliv mírným a uměřeným způsobem.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Kráčíš jinovatku až tam, kde začíná ledový krunýř.

Jsou věci, jimž nezabráníš. Po létě přijde podzim, po podzimu zima. Je dobře se přizpůsobit. Jinovatka je předzvěst. Našlapuj opatrně, ale nezastavuj se. Vzít na vědomí přirozený chod věcí, jednat podle něj, vypadá jednoduše, ale málokdo to dokáže. Dokážeš-li to, bude dobře.

DRUHÁ ŠESTKA: Přímka a čtverec jsou velké. Bez opakované námahy nesou vždycky zisk.

Čtverec je symbolem země, symbolem nebe je kruh. Takže se tu odkazuje k přirozené plodnosti země, jež sama od sebe vzklíčí, co do ní bylo zaseto. Drž se své podstaty a bude dobře.

TŘETÍ ŠESTKA: I tajnou dokonalostí se dosáhne vytrvání. Takto je dobré vstoupit do služeb vládce a dokončit dílo. A nestavět na věcech předem hotových.

Netřeba vystupovat přespříliš nápadně, abychom dosáhli úspěchů troalých a zaručených. Právě tak není dobře stavět na odív zasluzhy o dílo, jež bylo začato bez nás. Je čas a je opravdu zbytečné se ukvapit. Především neplýtvěj energií na předčasnou slávu, nech věci dozrát. Talent se projevuje, talent se neukazuje.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Zavázaný vak. Ani úhona, ani sláva. Věci jsou někdy dlouho skryté, dlouho nemusí být zřejmé, dlouho

není jasné, co a jak se chystá, ale jistou předvídavostí i to lze napravit. Buď zdrženlivý a prozíravý, nic jiného ti ostatně nezbyvá, když nevíš, co se z toho vyklube.

PÁTÁ ŠESTKA: Žlutá spodnice. Veliké štěstí.

Žlutá je barva země, barva středu, svrchovaná barva vznešenosti. Spodní šat je symbol niternosti. V tomto spojení je řečeno vše. Ne-nápadná, tichá a niterná aktivita přinese nejlepší výsledky.

HORNÍ ŠESTKA: V polích zápasí draci. Jejich krev černá a žlutá.

Na vrcholu jinového hexagramu dochází k střetu s prvním hexagramem jangovým. To je ten zápas draků, zápas pravého draka jangového a nepravého „draka“ jinového, jenž jak by překročil svůj stín. Nezkoušej překročit svůj stín, nic dobrého z toho nevzejde.

UŽITÍ ŠESTKOVÝCH ČAR: Přináší zisk z vytrvalosti.

3. HEXAGRAM

Čun

屯

Rození

Horní trigram:
hlubina, voda

Dolní trigram:
vznět, bouře

Znak, jímž se píše jméno tohoto hexagramu, značí travu rašící ze země, prodírající se vzhůru k slunci, v přeneseném smyslu znamená rašení, pučení, prodrání se k životu, jež je vždy obtížné, těžké a bolestné. Ale taky je v tom ta plnost, z níž ono pučení ke zrodu vychází. Hexagram Rození následuje na třetím místě hned za dvěma základními a výchozími hexagramy zcela logicky, protože jde o přirozený důsledek spojení nebe a země, muže a ženy, jangového Čchien a jinového Kchun, rození je symbolem začátku, naplnění a těžkosti.

OBRAZ: Dešťová mračna a bouře po sobě jdou. Rození. Tak šlechtný člověk zakládá osnovu vztahů.

VÝROK: Mohutnost a pronikavost, zisk a vytrvalost. Netřeba podstupovat čin, užíjte pomocníků.

Doba rození, doba růstu není nikdy jednoduchá a snadná. Vše je v pohybu, ve zmatku, v bolesti. Je-li naším údělem, nebudeme se mu vzpírat, ale také nebudeme vyrážet předčasně a bez rozvahy a bez pomocníků. Narození v šestém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Hradby kolem. Je dobré vytrvat, je dobré stanovit si pomocníky.

Přes hromadící se překážky je dobré nenechat se odradit a zůstat

pevný v předsevzetích. A hledat si stoupence. Ty nejlépe získáme, nebudeme-li se vyvyšovat. Tak začínáte-li s něčím novým, hledejte spojence.

DRUHÁ ŠESTKA: Cítí-li v nesnázích nerozhodnost, koně táhnou do různých stran. To nejsou nepřátelé, jen oddanost jim chybí. Děvče stojí na svém a nezasnoubí se dřív než po deseti letech.

Potíže této čáry plynou z její polohy nad tvrdou (plnou, jangovou) čarou pod ní. Ale manželství a rodina, jež budou po deseti letech založeny, ukazují, že se vše posléze vrátí k obvyklému běhu věcí. Jenomže chce všechno svůj čas a ten čas je dobré si vzít. Tak ponech věcem volný průběh, čas bývá někdy výhodou.

TŘETÍ ŠESTKA: Kdo bez lovčího štve jelena, uvízne uprostřed lesů. Šlechtný člověk váží a ví, že je někdy lépe lovu se vzdát než jít k jisté prohře.

Jinová čára v jangové pozici. Odtud ten neklid a puzení. Ta čára navíc není ani středová, nadto ani korelace s odpovídající čarou horního trigramu není odpovídající (je také jinová). Všechno ukazuje na nesnáze. V takové situaci může být nezkušenost nebezpečná.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Koně se rozbíhají do stran, hledáme oddanost. Však čeká nás štěstí, vše se posléze obrátí v dobré.

Jinová čára, v odpovídající relaci k obdobné čáře dolního trigramu (základní čára jangová). Oporou je blízkost čáře dominantní, jangové v páté pozici. Tak je postup v pravé chvíli možný a úspěšný. Ovšem jedné jen tehdy, když cítíš, že nastala ta pravá chvíle. Na tu chvíli počkej.

PÁTÁ DEVÍTKA: Při rození přináší vytrvalost v malých věcech štěstí, vytrvalost ve věcech velkých přináší neštěstí.

Tato čára těžší ze své dominantní pozice. Avšak trigram s významem hlubiny, do níž je zasuta, činí její předpověď problematickou a plnou nebezpečí. Ani její korelace s druhou šestkou jí příliš nepomůže. Je to sice korelace adekvátní (jin-jangová), avšak vzhledem k měkké povaze oné korelující čáry nelze na její pomoc spoléhat. Zůstavej nezávislý, spoléhej se na vlastní síly. A nepřeceňuj se.

HORNÍ ŠESTKA: Koně se rozbíhají do stran, krvavé slzy potečou proudem.

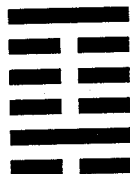
Jinová čára v mezní horní pozici nevěští nic dobrého. Každé vybočení z míry může být zdrojem katastrofy. Korelující čára, třetí šestka je téže jinové povahy a tudíž neúčinná.

4. HEXAGRAM

Meng

蒙

Zrání

Horní trigram:
stání, horaDolní trigram:
hlubina, voda

OBRAZ: Pod horou tryská pramen. Zrání. Tak šlechtný člověk povlovně pěstuje svou mravní sílu Te, aby jeho konání neslo posléze ovoce.

Tento hexagram je tvarovým překocněním hexagramu předchozího. Takové prosté grafické překocnění se jmenuje „paradoxní hexagram“, „spřažený hexagram“. Spodní trigram znamená hlubinu, nebezpečí. Horní trigram je hora a působí jako přehrada, zastavení. Tak celkový smysl je dán obrazem hlubiny pod horou, temným místem. Místem, jež budí strach a obranný reflex a úzkost.

VÝROK: Pronikavost. My jsme si nežádali dětské nezralosti, to ona si nás našla. Při prvním tázání ji poučím, ale když třikrát nás vyzve opětovně, přestanu poučovat. Neboť k úspěchu je třeba trpělivosti.

Zrání je nevyzrállost, nezralá mladost. Zrání je výzva, čas učenictví. Ve zrání je leccos nehotového, co si žádá poznání. Je třeba hledat zkušeného učitele. To my jej hledáme, protože cítíme svou nezralost, nikoli on vyhledává nás. Na učiteli je, aby v klidu a důstojnosti vyčkal, až bude vyhledán. Tak jako teče voda z hor, aby posléze vyplnila všechny trhliny a prohlubně, nelze nic uspěchat, nelze nic přeskakovat. Jen vytrvalou a neuspěchanou prací postoupíme k cíli. Narození v osmém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: K výchově nezralých je někdy třeba i trestu, někdy je třeba vymýtit pomýlenost domluvou, ale postupovat takto pořád by vedlo k prohře.

Jinová měkká čára na výchozí, počáteční pozici vyjadřuje čas počátků a křehkých zárodků. Nezodpovědnost a lehkovážnost je někdy třeba napravit trestem, neboť je třeba kázně, ale cepování lze užívat jen s mírou, aby nedošlo k opačnému výsledku, k zatarasení vývoje.

DRUHÁ DEVÍTKA: Pečovat o nezralé přinese úspěch, uznati ženu přináší štěstí, syn převezme dům.

Jediná jangová čára v dolním trigramu, ve střední pozici, v ní je soustředěna síla i naděje a perspektiva. Musí však naplnit své středové poslání, osvědčit svůj smysl pro ohled a harmonii. Neboť je všechno na ní příliš závislé. Zkus se vmyslit do postavení druhých a uvidíš, že to bude dobré. A je tu ještě ta významná korespondence s jinovou čarou v analogické středové pozici trigramu horního. Zkus naplnit mužný vztah k oné ženské čáře nahoře.

TŘETÍ ŠESTKA: Neber si ženu, jež se neodvrátí, vidí-li bohatého muže. Taková nepřináší štěstí.

Tato jinová čára je zpochybněna svou lichou jangovou pozicí. A taky nemá oporu v žádném středu. Koresponduje se svou analogickou horní čarou v horním trigramu, ale tento dobrý vztah je ohrožován svůdnou blízkostí předchozí velice silné jangové čáry, druhé devítky. V tomto střetu zájmů je kritický moment rozpoložení této čáry. Čas není nakloněn dokonání toho, v čem jsi předem našel zalíbení. Podlehnutí silné osobnosti je slabost, jež se vymstí. Poučení je vyjádřeno metaforou o ženě, leč nevyčerpává se jejím významem.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Uvíznout v nezralosti nese úhonu.

Je to jinová měkká čára ve všestranně slabé situaci, bez opory a bez spojení. Pokus se nebýt pro tuto chvíli příliš umíněný, přestaň lpět na svých představách. Jinak budeš litovat.

PÁTÁ ŠESTKA: Zrání dítěte znamená štěstí.

Tvé hledání druhů, učitele či jiné pomoci bude vyslyšeno. I toto je jinová měkká čára, jenže je ve středové pozici, navíc v čestné pozici páté. Shora je jí blízká jangová čára v nejhořejší pozici, dole má podporu korelující čáry jangové v druhé pozici. Tak se jí z obou stran dostává jisté podpory. Je to situace příznivá vývoji a změně. Jakožto silná jinová čára má sklon převrátit se do čáry jangové, z čehož by vznikl trigram sun znamenající vítr nad stávajícím trigramem kchan, to jest trigramem vody, a to je kombinace neobyčejně příznivá a úrodná. Odtud ono znamení štěstí a všeobecné příznivosti.

HORNÍ DEVÍTKA: Ani při peskování nezralosti není dobré se dopouštět přehmatu, přehmatům je vždy dobré se vyhnout.

Nejhořejší jangová čára inklinuje k přehánění tvrdosti a proto se výrok této čáry soustřeďuje na jisté varování a napomenutí k uměřenosti. Svévole a pošetilost si žádají potrestání, ale je třeba znáti míru. Touto mírou je zjednání pořádku a klidu, nikoli trest sám. Trest není cílem. Ve výchově jako ve vládě. Funkci silné čáry je vhodné zaměřit ven, nikoli dovnitř.

5. HEXAGRAM

Sü

Očekávání

Horní trigram:
hlubina, voda

Dolní trigram:
početí, nebe

Po hexagramu zrání přichází hexagram přijímání výživy a přijímání vláhy. V nich je pokračování růstu. Téma růstu je společné všem třem hexagramům: Rození, Zrání a Očekávání. V symbolické grafice je spojuje přítomnost trigramu kchan Hluboká voda.

OBRAZ: Dešťové mraky stoupají k nebesům. Tak ušlechtilý muž jí a pije, slaví a je dobré mysli.

Mraky stoupající vzhůru k nebesům předznamenávají harmonii jin a jang, z níž se dočkáme úrodného deště. Vlaha a úroda přijdou ve svůj čas, netřeba zasahovat, je třeba vyčkat jejich chvíle.

VÝROK: V tom čekání je důvěra a světlo naděje. Vytrvalost nese štěstí. Je čas přejít velkou řeku.

Čekat znamená nepostupovat. A je v tom vnitřní jistota, že dosáhneme cíle. Vlaha padá z nebe, nemůžeme ji vyvolat, leda dočkat se jí můžeme. Trpělivosti je třeba a sebedůvěry, pak překonáme i veliké riziko. Narození v osmém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Čekání z povzdálí. Je dobré být vytrvalý, nedojde k úhoně.

Je to silná jangová čára ve výchozí, tedy jangové, leč nepřiliš silné pozici. Tak je nejvíce třeba vytrvalosti, nenechat se zvoklat. Trpělivě

vyčkávejme nebezpečí, jež se z dálky ohlašuje. A neplýtvějme silami, jež by nám potom scházely.

DRUHÁ DEVÍTKA: Čekání na břehu. Trochu řečí. Nakonec štěstí.

Kdo čeká na břehu, kdo sleduje valící se proud a nezasahuje, kdo se nenechá vyprovokovat, nakonec dosáhne svého. Pomluvy umlknou, zůstanou-li bez odpovědi. Druhá pozice se přibližuje hornímu trigramu hlubokých vod a odtud se objevuje metafora vod a břehů. Pokud jde o motiv řečí a pomluv, mívá to zpravidla význam jistých nesnází, vyvolávání potíží. Tato druhá jangová čára se vyznačuje ohlašujícími se těžkostmi, jež však nenabudou takové podoby, která by nás měla vážněji znepokojovat. Trpělivosti je třeba, a vyčkání v klidu.

TŘETÍ DEVÍTKA: Čekání v bažině přivede nepřítele.

Třetí jangová čára nás přivádí ještě blíž k hluboké vodě horního trigramu. Bažiny věští nebezpečí zabřednutí. Taková pozice je nebezpečná, protože nás může nepřítel kdykoli zaskočit. Nechali jsme se vylákat a nepřítel toho využije, nedáme-li si v příštích chvílích dobrý pozor.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Vyčkání v krvi nás dostane z jeskyně.

Touto jinovou čarou jsme padli do nebezpečí a jsme vystaveni záhubě. Je řeč o krvi. Jedinou nadějí této čáry je, že to je jinová čára v odpovídající jinové pozici a to je dobré. Jde o to přečkat. Jde o to nevytvářet se vlastní neopatrností, neopatrným pohybem většímu nebezpečí nežli je bezpodmínečně nutné. Nezbývá než vydržet i uprostřed krových dějů, zůstat a vystát vše a tak vyjít i ze zoufalé a beznadějně situace. Jde o to chovat se v jinové situaci jinově.

PÁTÁ DEVÍTKA: Čekání v hodokvasu, vytrvalost nese štěstí.

Dominantní čára. I uprostřed nebezpečných časů jsou chvíle odpočinku a pohody. Berme je a užívejme je, ale nepouštějme ze zřetele

cíl a vytrvejme v něm. Je to jangová čára v jangové pozici uprostřed horního trigramu, a to znamená bezpečí. Nic víc, nic méně.

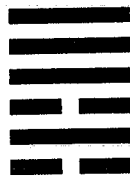
HORNÍ ŠESTKA: Zase v jeskyni. Tři hosté nezvaní přicházejí, přijmi je v úctě a dočkáš se štěstí.

Jinová čára v jinové pozici je dobrá, její riskantnost je v tom, že je to pozice krajní a tudíž tísnivá. Nebezpečí, jež se vrací, zdá se neodvratné. O příchozích nelze s jistotou říci, s jakými přicházejí úmysly, ale neškodí být vstřícný a zdvořilý. A věřit, že obrat k lepšímu někdy přijde z té nejméně očekávané strany. Ustoupit stejně není kam.

Sung

訟

Svár

Horní trigram:
početí, nebeDolní trigram:
hlubina, voda

Hexagram Sung neboli Svár je na první pohled zřejmým převrácením trigramů předchozího hexagramu Sü neboli Očekávání. Tak jako je idea vyčkání a trpělivosti pravým opakem ideje sváru a boje.

OBRAZ: Nebe a voda jdou opačným směrem. V tom je ten svár. Tak šlechtný člověk při svém díle dlouho váží první krok.

Je v povaze vody, že klesá dolů, je v povaze nebe, že stoupá vzhůru. V tom je přirozená protichůdnost trigramů účastných v tomto hexagramu. Podobné složení trigramů obdobně vypovídá, že je tu svár mezi vnitřní nejistotou (dolní trigram) a vnější udatností (horní trigram). Celkový smysl hexagramu je záporný, v komentářích se připomíná Konfuciovo záporné hodnocení vyvolávání sváru, kterému nedává šanci.

VÝROK: V tom sváru je plynutí i zátaras, krátké pozastavení uprostřed cesty nese štěstí, dokončení přináší neštěstí. Je dobré potkat velkého muže, není však příhodné chtít překročit velikou řeku.

Ve střetu diametrálně rozdílných povah a směřování obou trigramů se skrývá nebezpečí. Co je horní, to je vnější, co je dolní, to je vnitřní. Svár je to správné jméno. Záchytné body jsou silné čáry uprostřed obou trigramů, z nichž druhá jangová dává jistou naději a pátá jangová, jakožto čára dominantní, dává sílu. Tak lze bez zbytečného riskování přežít i to, co vypadalo na první pohled neřešitelné. V té

době střetu není příhodné začínat nové dílo. Vyčerpalo by to všechny naše síly a možná zbytečně. Narození v druhém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Nebude věčné a stálé to, čemu sloužíš. Bude trocha řečí. Nakonec však všechno dobře skončí.

Slabost této jinové čáry je dána i tím, že je umístěna v nepřípadné jangové pozici a navíc v pozici výchozí, počáteční, slabé. Korespondující čára v horním trigramu je sice správně jangová, ale od ní tě dělí silná jangová dvojka ve středové pozici. Takže ustup, dokud je čas. Věz, že nic tu není věčné. Přechkáš a bude dobře.

DRUHÁ DEVÍTKA: Nepodstoupíš svár, raději se dáš na útěk. Na tři sta rodin obývajících toto město nepadne podezření.

Je to silná jangová čára, avšak ve všestranně nevýhodné pozici (na rozdíl od stejně silné jangové čáry v korespondující pozici páté). Tato jangová čára v jinové pozici bez podpory korespondující čáry horního trigramu je v podstatě bez šancí. Včas ustoupit je lepší než setrávat ve falešné cti. Tvá ústupnost prospěje i tvému okolí. Některé komentáře vykládají druhou část výroku tak, že je lépe skrýt se v nevelkém městě, jež nezbudí nepřítelovu pozornost.

TŘETÍ ŠESTKA: Stará ctnost po předcích živí stálost, s níž lze vytrvat i v nebezpečí. Takže nakonec vše šťastně skončí. Vydáš-li se však za službou královskou, neuspěješ.

Je to měkká jinová čára v nevhodné jangové pozici. Trocha konzervatismu a zdrženlivosti neuškodí, naopak pomůže překonat obtížné období, jež se dá očekávat. Větší ambice nejsou na místě. Slávu přenech jiným.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Nepodstoupíš svár a vrátíš se k svému udělu. Spočinout v klidu dává pevnost. To nese štěstí.

Je to sice tvrdá jangová čára, ale na nejspodnějším místě horního trigramu a to jí nedává příliš šanci. Je to jangová čára v jiné pozici, což není valné. A proto je zde to doporučení k zaujetí spíše klidové, vyčkávací pozice. Smiř se s tím, jak to je, i když je ti to protivné.

PÁTÁ DEVÍTKA: Je svár, jenž je mocný a šťastný.

Oproti předchozí čáře je zde zásadní rozdíl. Jangová čára v jangové a navíc dominantní pozici dává předpoklady k slavnému vítězství v tom střetu, který je charakteristický pro celý hexagram a jeho celkovou situaci. I síla i právo jsou na naší straně a tak dosáhneme cíle.

HORNÍ DEVÍTKA: Ten, kdo byl vyznamenán koženým pasem, bude jej zbaven dřív než uplynou tři dny.

Divná čára. Silná a jangová, ale svou pozicí připomínající vrchní čáru v dolním trigramu, kde se varuje před přílišnými ambicemi. Tato čára je čarou vítěznou, ale čarou krajní, zrádnou co do trvalosti plodů tohoto úspěchu. Vítězství ano, ale uznání sotva.

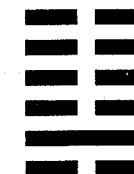
7. HEXAGRAM

Š'

師

Vojsko

Horní trigram:
přijetí, země

Dolní trigram:
hlubina, voda

Vojsko je nástroj smrtící a tak v celém hexagramu převažuje varování, více je v něm znamení nešťastných nežli šťastných. V celém hexagramu je jediná jangová čára. Zaujímá středovou pozici v dolním trigramu, shora i zdola obklopena měkkými čarami jinovými. Toto je situace vůdce, velitele a vojevůdce, jehož slabost a zranitelnost předznamenává měkká jinová čára v páté pozici dominantní a tudíž klíčové.

OBRAZ: Veškeré vody pramení ze země. Vojsko. Tak šlechtný člověk shromažďuje při sobě lid a shromážděné učí.

Symbolika této kombinace trigramů záleží v tom, že pod pokojným povrchem země se tají hlubina vod, jež jsou kdykoli hotovy vytrysknout. Ve staré době to byli sedláci, tito mírní a pokojní lidé, z nichž se přes noc stávali divocí válečníci.

VÝROK: Vytrvalost. Statečný člověk nese štěstí a vyhne se úhoně.

Za války se každý sedlák stává vojákem a po boji se všichni vracejí ke svému pluhu. Množství vyzbrojeného lidu nelze vést násilím. K tomu je třeba silného muže, jenž strhne lid a zabráni neštěstí. Válka je nejzazší prostředek a její výsledek se rodí v míru a v práci. Vítězství nesmí vést k nepravostem a zvěli. Jen spravedlnost jistí výsledek. Narození v sedmém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Vojsko musí vyrazit na daný povel podle pravidel. Jinak je odsouzeno k záhubě.

Začátek tažení, začátek útoku rozhoduje o úspěchu či zkáze. Disciplína a kázeň jsou v té chvíli rozhodující. To je také význam první jinové čáry tohoto hexagramu. Její měkkost je v schopnosti podrábit se kázni.

DRUHÁ DEVÍTKA: Uprostřed vojska je štěstí, žádná úhona. Král uděluje trojí vyznamenání.

Jediná jangová čára leží ve středu spodního trigramu, podpírána množstvím čar jinových. Středová pozice je tedy příhodná, šťastná a bezpečná. Trojí vyznamenání královské je odkazem k čouské Knize ritů, v níž jako vyznamenání první se udílela hodnost, jako vyznamenání druhé se udílelo roucho, jako vyznamenání třetí se udílelo místo. Právem je udělená čest též poctou vojsku, jehož jsi velitelem.

TŘETÍ ŠESTKA: Veze-li vojsko na vozech mrtvé, značí to neštěstí.

Jinová čára na jangovém místě nevěští nic dobrého. Komentáře nabízejí nejrůznější vysvětlení tohoto příliš lapidárního výroku. Převažuje vysvětlení o neblahém výsledku neadekvátního vedení boje nepovolaným velitelem.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Vojsko ustupuje. A vyhne se úhoně.

Měkká jinová čára na spodní pozici horního trigramu nesvědčí o schopnosti zvítězit, avšak shoda jinové čáry s jinovou pozicí této čáry je přesto nadějná v tom smyslu, že se vyhneme porážce od silnějšího protivníka spořádaným ústupem, jímž si uchováme síly. Naše vojsko vyvázne nezničeno a bojeschopné.

PÁTÁ ŠESTKA: Do polí vtrhla zvěř, je dobré ji pochyťat, nevznikne úhona. Nejstarší syn vede vojsko, mladší syn odváží mrtvé. Neústupnost nese neštěstí.

Měkká jinová čára v dominantní nejčestnější pozici páté. Vtrhne-li nepřítel, je třeba jej co nejrychleji zajmout. Ale ve válce přísluší vésti vojska jen tomu nejstaršímu, mladší nechť koná jen věci poslušné. Každému, což jeho jest, ať nebojuje každý jenom na svou pěst.

HORNÍ ŠESTKA: Velký vládce vydává rozkazy, zakládá státy či města. Malí lidé nejsou k potřebě.

Je po boji a vládce udílí příkazy a léna podle schopností a zásluh. Malé nechá stranou, neboť by způsobili jen zmatek a škodu. Každému, co jeho jest.

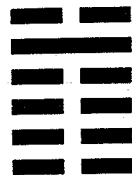
8. HEXAGRAM

Pi

比

Spojení

Horní trigram:
hlubina, voda

Dolní trigram:
přijetí, země

Tento hexagram vznikl převrácením trigramů předchozího hexagramu. Jsou to tedy spojené, komplementární hexagramy války a míru. Dominantní je tady jangová čára na páté, to jest jangové pozici uprostřed horního trigramu, jangová čára výlučně obklopená čarami jinovými, jež se tu hromadí sjednoceny silným jangovým vůdcem. Takový vůdce uprostřed slabších vyvolává pocit sounáležitosti, vzájemné úcty a lásky a to je příčinou veskrze šťastného znamení. Na rozdíl od předchozího sedmého hexagramu je tento osmý hexagram venkoncem hexagramem plným štěstí.

OBRAZ: Po zemi stékají vody. Spojení. Tak staří králové budovali deset tisíc států a udržovali si přátelství knížat.

VÝROK: Spojení je šťastné znamení. Prozkoumej znovu svou sudbu, zda jsi dost vznešený, dost pevný a vytrvalý, pak nedojde k úhoně. Ovšem kdo váhá, přichází pomalu, kdo pozdě přijde, tomu je znamení zlé.

Někdo musí být tím svorníkem, kolem kterého se ostatní sdružují, někdo musí být dosti silný a velký. Každému to není dáno a proto je třeba napřed sám sebe prověřit a rozhodnout se, buď budu tím, kolem něhož se ostatní budou sdružovat, anebo se připojím k jiným. Jako se stékají vody, tak se spojuje lid, v němž každý je částí proudu. Narození v sedmém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: V důvěře se spoj, máš-li s kým. A nevznikne úhona. Důvěry měj plnou káď, až přijde druhý a přinese štěstí.

Základní spodní jinová čára zdůrazňuje důvěru jako předpoklad a východisko takového spojení, jež by bylo zárukou štěstí. Netřeba slov, spíš vnitřního přesvědčení je třeba, aby spojení bylo úspěšné.

DRUHÁ ŠESTKA: Spojuj se z nitra, budeš pevný a budeš mít štěstí.

Jinová čára v jinové pozici ve středu dolního trigramu a přitom v jangovém protikladu s dominantní čarou ve středu trigramu horního, v tom je zvláštní vyváženost, náznak harmonie a měkké přizpůsobivosti. Soudržnost lidí záleží na vnitřní harmonii, v níž je zdroj síly.

TŘETÍ ŠESTKA: Spojuješ se s nehodnými.

To je špatná jinová čára v špatném sousedství a tak je tato čára varováním před špatnými přáteli, špatným spojením, na něž bychom neměli sázet.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Své spojení dej najevo. Vytrvej v něm a čeká tě úspěch.

Tato čára rezonuje se základní čarou, šestkou, z dolního trigramu a zároveň se obrací k páté devítce nad sebou. To znamená, že je to jinová čára v odpovídající jinové pozici, která se navíc přichyľuje k dominantní jangové čáře nad ní. Proto nabádá k vytrvalosti a slibuje štěstí. Spojení, jež je tak pevné a příznivé, lze dát otevřeně najevo.

PÁTÁ DEVÍTKA: Spojení je zjevné. Toliko ze tří stran líčí na lovu král, jenž takto oželí zvěř, kterou měl před sebou. Obyvatelé města nejsou znepokojeni. Znamení štěstí.

Spojení nejzjevnější bývá dobrovolné, není to výsledek násilí, léčky ani výstrahy. V takovém spojení je nezávislost, s níž rozhodujeme o svém životě.

HORNÍ ŠESTKA: Bezhlavé spojení přináší zlo.

Spojení, které nepřišlo v pravý čas, je neblahé spojení. Na nápravu bývá pozdě. Je třeba odevzdat se včas anebo raději nikdy.

9. HEXAGRAM

Siao-
čchu

小畜

Podrobení
malého

Horní trigram:
ústupnost, vítr

Dolní trigram:
početí, nebe

OBRAZ: Vítr se žene po obloze. To je podrobení. Tak šlechetný člověk pěstuje vnější projev své mravní síly Te.

VÝROK: Malý má úspěch, podrobí-li se. Husté mraky, z nichž neprší, přicházejí z našich západních krajů.

Husté mraky, z nichž neprší, symbolizují neúplný soulad ve vztazích jin a jang, symbolizují cosi nedokončeného. Západní kraj znamená jako obvykle jinovou světovou stranu. Celá symbolika plyne z postavení jediné osamělé jinové čáry nad třemi jangovými. Narození v jedenáctém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Návrat na cestu, jaká úhona? Šťestí.

Dobrá čára v dobré korespondenci s odpovídající čarou jinovou (obě na základní pozici trigramů). Je na našem rozhodnutí, zvolíme-li bezpečný návrat na cestu.

DRUHÁ DEVÍTKA: Nabádat k návratu je správné. Šťestí.

Korespondence již není tak ideální, ale dá se napravit. Víme-li, že

je cesta zatarasena, vyhneme se dalšímu postupu vpřed a stáhneme se zpět, což nám přinese štěstí, dobrou vyhlídku na úspěch.

TŘETÍ DEVÍTKA: Vůz ztratil kolo, manžel a manželka se od sebe odvrátili.

Tato devítka je v nerovnovázně, z hlediska dolního trigramu krajní pozici, nadto je pod špatným vlivem bezprostředně nadřazené jinové čáry a proto znamená zatarasenou cestu, překážky, které nelze úspěšně překonat. Pokusíme-li se o to, dostaneme se do nezládnutelné situace, která navíc vyvolá nenávist nikoli nepodobnou znešťaveným manželům.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Podržíš-li si poctivost, krev ustoupí a ty vyvázneš, nevznikne žádná úhona.

Osamělá jinová čára na první pohled nemá šanci, ale vemluví-li se do přízně dominantní, to jest páté čáry jangové a pomocné základní čáry jangové, vyvázne a nic se jí nestane.

PÁTÁ DEVÍTKA: Podržíš-li si poctivost, družíš se se svými, budeš bohatý svými sousedy.

Jangová čára v dominantní pozici věští dobré sousedství a bohatství a sílu z něj pocházející. Stále jde o tu poctivost a důvěryhodnost.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Zapršelo, přestalo. V tom je veliká síla. Vypravuje-li se muž na cestu, představuje žena svou neústupností nebezpečí, tak jako měsíc v úplňku. Znamení neštěstí.

Děšť je projevem harmonie jin a jang. Jangová čára uzavírající celý hexagram je tu vystavena temným jinovým hrozbám (žena a měsíc). Je třeba mít se na pozoru, nebýt lehkomyšlný. Měsíc je nejsilnější, je-li v úplňku. Za těch okolností je dobré se spokojit s tím, čeho jsme dosáhli, a nepouštět se do dalších dobrodružství.

10. HEXAGRAM

Lü 履 Vykročení

Horní trigram:
početí, nebe

Dolní trigram:
radost, jezero

OBRAZ: Nahoře nebe, jezero dole. Vykročení. Tak uslechtilý člověk tím, že rozlišuje vysoké a nízké, upevňuje úmysly lidu.

VÝROK: Vykročil na ohon tygra a tygr ho nekousl. Štěstí.

Slabší obstojí ve střetu se silnějším, najde-li k němu vhodný přístup, nedráždí-li jej, silnější jej bude brát s jistou velkomyslností. Vhodným chováním se dají úspěšně vyřešit i situace na první pohled beznadějně. Narození ve třetím měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Prosté vykročení na cestu, nevznikne žádná úhona.

Klíčem je prostota a neokázalost vystoupení, jít něco vykonat a tak dosáhnout cíle, aniž to stavím na odiv a začnu se vyvyšovat.

DRUHÁ DEVÍTKA: Vykračuj po cestě rovně, vytrvalost skrytého muže nese štěstí.

Nedat se svést ze své cesty, jít za svým cílem neúhybně, věrný sám sobě, vytrvale, v tom je záruka úspěchu.

TŘETÍ ŠESTKA: I jednooký vidí, i jednohý kráčí. Ale

stoupne-li na tygří ohon, tygr jej kousne a to je neštěstí. Bojovník tak učiní jen pro největšího pána.

Nebrat do úvahy omezenost svých sil a vrhat se slepě vpřed je přiměřené pouze zcela výjimečným situacím v boji za ty nejvyšší cíle.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Stoupáš-li na tygří ohon, jen nejvyšší obezřetnost může ještě vést k šťastnému konci.

Rozhodneme-li se již podstoupit to nebezpečí, číňme tak vždycky jen s nejvyšší opatrností, obezřelostí, jen potom můžeme doufat v dobrý konec.

PÁTÁ DEVÍTKA: Rázné vykročení je rozhodnost vědomá si nebezpečí.

Tato jangová čára je v dominantním postavení. Tato kvalita a tato pozice dávají sice průchod rozhodnosti, ale nezabavují nás povinnosti neustálé sebekontroly a ostražitosti.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Dívej se, kam šlapeš a pozorně sleduj příznivá znamení. Dokážeš-li to, dočkáš se velikého štěstí.

Ohlížej se po svých činech a dobře zvažuj jejich cenu. Nedůvěřuj si přespříliš. Jen z výsledků minulých činů posoudíš, jaké máš vyhlídky do budoucna.

11. HEXAGRAM

Tchaj 泰 Prosperita

Horní trigram:
přijetí, země

Dolní trigram:
početí, nebe

OBRAZ: Nebe a země se spojily. Prosperita. Tak šlechtný člověk spravuje zemi a uskutečňuje Cestu nebe. Tak na svém lénu uskutečňuje Harmonii nebe a země, aby prospíval lidu.

Toto složení trigramů, které je na první pohled významově převrácené, je v myšlení Knihy proměn příznivé. Příznivé znamení je v tom, že tendence obou trigramů jsou do sebe zaklíněny a takto podporují spojení a spojení je dobré.

VÝROK: Malé odchází, velké přichází. To je štěstí, to je pronikavost.

Nápadně rovnoměrné rozložení čar do dvou jasně protilehlých trigramů svědčí o jisté harmonii a tedy o smíru a svornosti. Malí ustupují velkým, věci mají místo a čas, jež jim náleží. A to je záruka prosperity a dobrých vyhlídek. Některé komentáře vykládají, že velké je jang, že to malé je jin, že jin je trigram kchun, který tu tvoří vnější, to jest horní trigram, a jang je trigram čchien, který tu tvoří vnitřní, to jest dolní trigram. Jiní v tom vidí symbolické vyjádření výměny jangové a jinové čáry v padesátém čtvrtém hexagramu Kuej-mej čili Provdání na místě třetím a čtvrtém, kteroužto výměnou z toho padesátého čtvrtého hexagramu povstal hexagram tento, jedenáctý hexagram Tchaj čili Prosperita. Tento hexagram je taky znám jako hexagram Roční změny, to jest hexagram vyjadřující roční střídání jin a jang. V soustavě hexagramů čistý jangový hexagram Čchien odpovídá čtvrtému lunárnímu měsíci. Pátému měsíci odpo-

vídá hexagram 44 Kou čili Spojení, s jedinou jinovou čarou na nejspodnější pozici. Šestému měsíci odpovídá hexagram 33 Tun čili Ústup, se dvěma dolními jinovými čarami. A tak dále: sedmý měsíc je hexagram 12 Pchi čili Úpadek, osmý měsíc je hexagram 30 Li čili Záření, devátý měsíc je hexagram 23 Po čili Odpadání, desátý měsíc je hexagram 2 Kchun čili Přijetí. V jedenáctém měsíci se opět probudí element jang na dolní pozici, a to je hexagram 24 Fu čili Návraty, dvanáctý měsíc je hexagram 19 Lin čili Sblížení se dvěma dolními jangovými čarami, a tak dále: první měsíc je hexagram 11 Tchaj čili Prosperita, druhý měsíc je hexagram 34 Ta-čuang čili Síla velkého, třetí měsíc je hexagram 43 Kuej čili Rozhodnost, a už je tu zase v kruhu měsíc čtvrtý a všechno se začíná znovu. Těchto dvanáct měsíců se nazývá „dvanáctero hexagramů ročních změn“ neboli dvanáct měsíčních hexagramů. Hexagram Prosperita je hexagramem plného měsíce, vyrovnaného měsíce, je to hexagram symbolizující rovnováhu mezi nebem a zemí, přírodní rovnováhu, a tudíž to nemůže býti hexagram jiný než šťastný a příznivý. Narození v prvním měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Vytahuješ-li stébla trav, vytahuj je i s celým drnem. Vytrvalé tahání přináší štěstí.

Je to silná jangová čára ve výchozí pozici. Je to silná jangová čára na cestě vzhůru. V takové situaci je důležité spojení s lidmi stejné vůle. Tento smysl je naplněn dalšími dvěma jangovými čarami jež následují. Velcí mají tu sílu strhnout ostatní. Rozhodující pro výsledek díla je jednotná vůle.

DRUHÁ DEVÍTKA: Kdo se snáší s močály, překročí řeku na prázdné tykvi. Pamatuje na opuštěné. Raději ztratí přítele. Tak dosahuje dokonalosti v umění kráčet střední cestou.

Silná tvrdá jangová čára v měkké jinové pozici. V časech prosperity je dobré neusnout na vavřínech, je dobré raději oželeť druhy, kteří by neobstáli v nebezpečí. Nebezpečí se nevystavujeme, ale také se mu nevyhýbáme.

TŘETÍ DEVÍTKA: Není roviny bez hrbolu, není cesty bez návratu. Kdo snáší nesnáze vytrvale, zůstane bez úhony. Nestěžuj si na to, jak to je, a užívej štěstí, jež máš.

Z těch tří jangových čar je tato v pozici nejvyšší a tedy hraniční. V takové pozici je dobře myslet na návrat. Je dobře myslet na to, že nic tu není nastálo. Všechno podléhá změně, vždy musíme být připraveni, že mohou přijít nesnáze. Vždycky musíme být hotovi jim čelit. Tak to je a my se s tím musíme srovnat a naopak využít ku svému prospěchu, že to tak je.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Vznášej se, ale své bohatství nevystavuj sousedům. Nic nezakazuj a nech být.

Tato jinová čára svou čtvrtou pozicí již překročila zenit hexagramu Prosperita. Začíná klesání. Předpověď je dobrá, ale všeho s mírou. Jako jinová čára na sudém, tedy jinovém místě, navíc s dobrou korespondencí k jangové čáře na prvním místě v dolním trigramu, se může docela dobře přimknout k zbývajícím jinovým čarám nad sebou. Povznesení má však zůstat neokázalé. Nemá je provázet jakákoli nesnášenlivost. Opatrnosti nikdy nezbývá.

PÁTÁ ŠESTKA: Vládce I provdal svou dceru. Tím poženaným krokem dosáhl velikého štěstí.

Podle jedné verze jde o šangského vládce I (1191-1155 př.Kr.), který dal svou dceru za manželku otci krále Wena, příštího zakladatele dynastie Čou. Smysl té historické citace je v tom, že i dcera vyšší urozenosti musí být jako manželka poslušna svého níže urozeného manžela. Tak je zárukou prosperity a míru pokorná snášenlivost vysokého s nízkým.

VRCHNÍ ŠESTKA: Hradby jsou rozkotány, vojsko je zbytečné. Oznam svému městu svou vůli. Neústupnost je chyba.

Vrchní jinová čára je vrcholem celého hexagramu, kritickým bodem,

ve kterém se vzestup mění v sestup. Po čase prosperity může přijít pád, proti kterému jsme bezbranní. Neústupnost by nebyla na místě. Je třeba přijmout osud, zabezpečit se a postarat se o nejbližší. V poslední čáře hexagramu je již jakási předzvěst hexagramu příštího - Úpadku.

12. HEXAGRAM

Pchi

Úpadek

Horní trigram:
početí, nebe

Dolní trigram:
přijetí, země

Tento hexagram vznikl převrácením trigramů hexagramu předešlého. Země dole, nebe nahoře, na pohled přirozený stav. Ovšem jen chápeme-li tyto fenomény jako stavy či entity. Chápeme-li hexagram i jeho trigramy v jejich pohybu a tíhnutí, pak je to složení nedobré, je to složení vyjadřující rozpojitost věcí proti předešlé spojitosti. Nebe je nahoře a neustále má tendenci stoupat, země je dole a stále má tendenci klesat. Věci se vymykají ze své souvislosti a ze svých svazků. A to je zdroj Úpadku po předchozí Prosperitě.

OBRAZ: Nebe a země se nespojily. To je Úpadek. Tak šlechtitý člověk šetří síly a vyhybá se nesnázím, nepřijímá-li pocty ani důchody.

VÝROK: Obecný úpadek škodí lidem. Není nakloněn vytrvalosti šlechtitného člověka. Velké odchází, přichází malé.

Nastal nepříznivý obrat, po prosperitě pád. Malí a nízcí stoupají vzhůru. Velcí nechť se tím nedají zmást. Nechť zůstanou pevní ve svém usilování, věrní svým dlouhodobým cílům, ale nechť třeba načas ustoupí do ústraní, protože pod vládou malých lidí není místo pro příliš plodné konání. Nechť se nedají získat pro veřejné pocty, neboť neznalí způsobů malých lidí by tak jako tak ztroskotali, nanejvýš by se přivedli do zbytečné záhuby. Narození v sedmém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Taháš-li stonky trav, vytahuj celý drn. Vytrvalé tahání přináší štěstí a úspěch.

Podobný text jako je u první čáry hexagramu předchozího má zde jiný smysl. Tam to byla čára jangová, zde je to čára jinová. Ano, velký s sebou opět strhává ty malé, jenže velký muž je jiný a jiné má postavení. Bere s sebou ostatní do svého ústraní, aby tam s ním vytrvali a přečkali nejhorsí dobu a vyčkali jako on doby pro jeho cíle příznivější.

DRUHÁ ŠESTKA: Buď trpělivý. Malý člověk má štěstí, velký je zbaven vlivu.

Jinová čára ve svrchovaně dobré pozici, na středu spodního trigramu a v adekvátní sudé. Jinová čára triumfuje. Malost triumfuje, velikost zůstává bezmocná, jediné trpělivost je na místě v takové situaci a paradoxně vede k cíli.

TŘETÍ ŠESTKA: Skrývá svou hanbu.

Jinová čára, jenže už ne ve středu trigramu, ale naopak v neadekvátní, tj. jangové, tj. liché pozici. Così se změnilo. Malí lidé, kteří se neprávem vyšvihli, zabírají místa, jež jim nepatří, ztratili všechny zábrany a veškerý stud před silnými (těch jangových čar horního trigramu).

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Držíš-li svůj úděl, zůstaneš bez úhony. Přijdou druzí a s nimi se ti dostane požehnání.

Svíta, nejhorsí je za námi. Jangová čára je silná, dost silná, aby odstranila poslední překážky, ale je v jinové pozici a to ji oslabuje a nedodává jí odvahy, proto se musí opřít o nějaký vyšší rozkaz, vyšší princip, který by jí požehnal. Změna je blízko, ale neukoapuj se, stůj na svém, nech ať druzí přijdou za tebou ve stejné důvěře v lepší časy.

PÁTÁ DEVÍTKA: Úpadek končí. Velkého člověka čeká štěstí. Hrozí ještě záhuba, kdo ví? Připoutej se k morušovému stromu.

Je to jangová čára v jangové a nadto středové pozici, šance pro sílu a velikost, šance překonat nebezpečí. Zlom, čas naděje, ale i zvýšeného nebezpečí. A toho by měl být pamětliv každý, kdo chce v té nové nadějně situaci uspět.

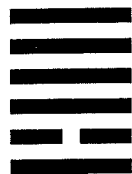
VRCHNÍ DEVÍTKA: Úpadek skončil. Nejdřív úpadek, potom radost.

Poslední devítka uzavírá fázi úpadku. Nadchází zvrát, to je zákon přírody. Úpadek končí, ne snad sám od sebe, ale v důsledku vytrvalosti a pevnosti chování těch velkých, vrátila se prosperita a mír, protože někteří, ti velcí, stáli na svém, zůstali věrní těm zásadám, na nichž stál někdejší mír a rozkvět. Poslední devítka je silná čára jangová.

13. HEXAGRAM

Tchung-žen 同人 Lidské společenství

Horní trigram:
početí, nebe

Dolní trigram:
ulpění, oheň

Podle komentářů navazuje tento hexagram na předešlý hexagram jako nejobecněji platné východisko z „úpadku“. Tímto východiskem je harmonie ve vztazích mezi lidmi. Tento hexagram je zrcadlovým obrácením hexagramu sedmého Š' Vojsko. Zde osamělá jinová čára na druhé pozici mezi všemi ostatními jangovými, tam jedinečná jangová čára na druhé pozici mezi všemi ostatními jinovými.

OBRAZ: Plameny stoupají k nebi. To je symbol Společenství lidí. Tak šlechtný člověk podle rodu rozlišuje věci.

Nebe směřuje vzhůru, také plameny směřují vzhůru, jdou tedy spolu, ač nejsou stejné povahou. To je základem jakéhokoli harmonického společenství. Symbolické je i spojení dvou dominantních čar, jinové druhé a jangové páté. Symbolem snášenlivosti je i vstřícné chování převažujících jangových čar k jediné čáře jinové. I toto v sobě zahrnuje důležitý aspekt chování harmonického společenství lidí a lidské vzájemnosti.

VÝROK: Uprostřed volné krajiny se ustaví Společenství lidí. Je dobré překročit velkou řeku. Je dobré, když je šlechtný člověk vytrvalý.

Společenství lidí se rodí ze společného zájmu lidí ve světě. Pouhý společný zájem by však nestačil. Je třeba vůdce, který je dosti silný,

aby dal tomuto společenství nezbytný řád a pořádek. Narození v prvním měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Společenství lidí stojí na prahu, bez úhony.

Na počátku jsou si všichni blízcí a tak není problém vyhnout se úhoně. Společenství se tu začíná. A i když je dosud slabé, je dobré a má dobrou perspektivu.

DRUHÁ ŠESTKA: Společenství lidí v jediném klanu, úhona.

Jinová měkká čára je osamocená, leč ve středové pozici a opírá se o svůj svazek s vyšší dominantní jangovou čarou pátou. Sobecký zájem se projevuje v tom, jak se někdo vyděluje a jak se přidává k mocnějším. Tak vznikají skupiny lidí, kteří si začnou osobovat zvláštní práva na úkor druhých. Toto je tendence, která je příčinou neblahých potíží.

TŘETÍ DEVÍTKA: Odlož zbraň do křoví a vystup na vysoký kopec. Tři roky se neprojevuj.

V tomto hexagramu je pouze jedna jinová čára, všechny ostatní čáry jangové se o ni ucházejí. Tak také tato nejbližší vyšší čára jangová. Jenže její šance jsou v otevřeném boji minimální ve srovnání se silnou jangovou čarou v dominantní páté pozici. Proto ten výrok. Všeobecná družnost se zvrhla ve stejně všeobecnou podezřívavost a nedůvěru. Nikdo nevěří nikomu, všichni se špehují navzájem. Společenství se rozpadá. Je třeba vyčkat. Zaujmout místo pozorovatele na delší dobu.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Válečné vozy dorazí až k valům, ale nepůjdou do útoku. To přinese štěstí.

Jangová čára na neadekvátní pozici čtvrté nemá žádnou odpovídající korespondenci na analogické první čáře spodního trigramu. Její síla

by se napřela k sympatické čáře jinové na pozici druhé, ale od té ji jakoby hradbou odděluje předchozí jangová čára. Naštěstí má čára dostatek sebekontroly, dost síly k tomu, aby se vzdala marného útoku. V tom je její šance. Na pokraji nenapravitelného střetu se znesvářené strany zastaví, rozvaha v poslední chvíli nabude vrchu nad nevráživostí živou podezřením. V tom je naděje.

PÁTÁ DEVÍTKA: Společenství lidí napřed naříká a pláče, potom se směje. Velká vojska se po boji zase setkají.

Silná jangová čára v dominantní pozici, navíc s odpovídající korespondencí v jediné jinové čáře na pozici druhé (středové pozici dolního trigramu) předvídá obnovu důvěry, obnovu společného zájmu. Jde o to, že překážky na cestě k spojení těchto dvou k sobě náležejících čar budou nakonec překonány, neboť jsou v souladu s Cestou, neboť lidé zůstali titíž, lidé zůstali jednoho rodu a proto se dokáží sejít i po velkém znesváření.

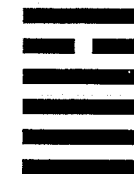
VRCHNÍ DEVÍTKA: Společenství lidí zůstává za hradbami, ale nebude úhony.

Plného společenství sice nebylo dosaženo, ale stačí, že jsme v sobě potlačili sobectví a připojili se k druhým. Již toto je zárukou, že nedojde k úhoně.

14. HEXAGRAM

Ta-jou 大有 Veliké držení

Horní trigram:
ulpění, oheň

Dolní trigram:
početí, nebe

Tento hexagram je opět trigramovým převratem hexagramu předešlého. Měkká čára jinová vstoupila takto na dominantní a vládnoucí pozici pátou, kterou ostatní tvrdé čáry jangové oddaně podpírají. Skromnost sluší vládci. Slunce horního trigramu Li vystoupilo nad horizont nebeského trigramu Čchien a odtamtud svítí a zahřívá všechno.

OBRAZ: Oheň na nebi. To je to Veliké držení. Tak šlechtný člověk potlačuje zlo a podporuje dobro, poslušen nejvyššího mandátu nebe.

Oheň, to je slunce, ohnivě znamená na nebi, jež všechno osvětluje, ozařuje, na všechno působí. Klíčem k čárové symbolice hexagramu je mimořádně silné postavení jinové čáry uprostřed čar jangových, v rozhodujícím postavení na páté dominantní pozici. Jméno hexagramu poukazuje podle komentářů k držení pluhu a ke sklizni. Narození v prvním měsíci budou šťastnější.

VÝROK: Mohutnost a vliv.

Člověk, jenž na místě nejčestnějším zůstal skromný, dokáže si udržet vliv, aniž proto musel být agresivní. Je to příznivé znamení nezištné síly na správném místě a v náležitém čase.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: I když ses ještě nesetkal s tím, co škodí, nesnáze se ti nevyhnou. Vědom si těžkostí, zůstaneš bez úhony.

Každé veliké držení je zdrojem nebezpečí, to je třeba vědět; jen zachováme-li zdrženlivost, strídmost a pokoru, možné obtíže nás minou. Je totiž dobré vědět, že tato čára, byť silná a jangová, stojí v nesnadné pozici výchozí a nemá oporu v korelující čáře čtvrté, protože ta je rovněž jangová a - jak známo - korelace může fungovat jen mezi čarami protikladnými svým charakterem.

DRUHÁ DEVÍTKA: Veliký vůz je tu pro náklad. Můžeš se vypravit kamkoli a nedojdeš úhony.

Jangová čára na druhém místě není sice na místě adekvátním, ale má znatelnou podporu v korelující jinové čáře páté. Veliké držení není jen ve velkých statcích, veliké držení je i v přizpůsobení, v použitelnosti, v pohybu. K tomu je třeba správných pomocníků. S jejich podporou se lze vydat na cestu, s nimi se lze dát do díla.

TŘETÍ DEVÍTKA: Vévoda užije svého držení ve prospěch Syna nebe. Malý člověk to neučiní.

Jangová čára v jangové (liché) pozici, to je dobré východisko. Dobré východisko pro velkého člověka, zhoubné pro malého. Vznešený člověk nepovažuje své držení za svůj majetek, ale za součást vyšší společné držby. Přízemní člověk takového myšlení není schopen a to bývá zdrojem jeho pádu.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Nevyvyšuj se a nedojdeš úhony.

To doporučení je srozumitelné, uvědomíme-li si, že tato jangová, tudíž silná, tvrdá čára, se nachází v bezprostřední blízkosti dominantní jinové čáry na páté pozici. Odtud tíhne k sebejistotě, možná oprávněné, možná přehnané. Ona jinová čára zaujímá dominantní vlivnou pozici, zatímco tato jangová čára přese všechnu svou sílu

zůstává v pozici závislé. Je třeba si to uvědomovat a krotit svou sebejistotu. Pak bude vše dobré.

PÁTÁ ŠESTKA: Vzájemná náklonnost a spontánní důvěra. Ale i důstojnost. To nese štěstí.

Příznivá pozice této jinové čáry znamená vliv, který bez násilí získává oddané stoupence. Ani jistá zdrženlivá důstojnost není na škodu, neboť veliké držení s sebou rádo nese arogantní hrubost.

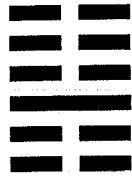
VRCHNÍ DEVÍTKA: Z nebe přichází požehnání. To je štěstí. Všechno bude dobré.

Příznivá čára ve znamení vyššího požehnání, kterého se dostává tomu, kdo dodržuje pravidla cti, spravedlivosti a důstojnosti.

15. HEXAGRAM

Ťien 謙 Skromnost

Horní trigram:
přijetí, země

Dolní trigram:
stání, hora

OBRAZ: Pod zem je spuštěna hora. To je Skromnost. Tak ušlechtilý člověk ubírá odtud, kde je mnoho, a přidává tam, kde je nedostatek. Zvažuje věci a srovnává činy.

Hora je svázána s tvořivým principem, hora je na Zemi tím, čím se země dotýká Nebe. V seřazení trigramů je paradox skromnosti, to, co se ponižuje, je tu povýšeno: trigram Kchun Země je v tomto hexagramu nad trigramem Ken Hora.

VÝROK: Skromnost je zdrojem úspěchu. Ušlechtilý člověk má schopnost dokončit dílo.

V řádu přírody je vyváženost věcí. V té chvíli, kdy slunce stojí nejvýš, začíná zapadat, měsíc v úplňku začíná ubývat. Hory jsou unášeny vodami, aby naplnily údolí. Člověk má dbát tohoto řádu. Čím výše stojí, tím více by měl dbát na skromnost. Jen tak se dá dokončit dílo. Narození v devátém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Nejskromnější ušlechtilý člověk svou skromností dokáže překročit největší proud. Šťěstí.

Ve skromnosti a umírněnosti je síla, jež dovolí zdárně překonat i největší překážky. Skromnost není samoučelná, je to předpoklad činu.

DRUHÁ ŠESTKA: Skromnost vyslovená. Vytrvalost nese štěstí.

Jinová čára v jinové pozici zasazené do středu spodního trigramu. Člověk má v sobě opravdovou skromnost a navíc ji dává najevo. Je-li v tom vytrvalý, nemůže mu to přinést nic než štěstí.

TŘETÍ DEVÍTKA: Pracovitý, skromný, ušlechtilý člověk dokončí, co si předsevzal. Šťěstí.

Jediná jangová čára v celém hexagramu je umístěna na horní pozici spodního trigramu. Takto je vystavena veliké zátěži. Tak je tu skromnost spojena s jistou usilovností.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Všechno bude dobré, pro tu účinnou skromnost.

V této čáře je soustředěna všechna síla a přednost skromnosti.

PÁTÁ ŠESTKA: Nevyvyšujte se bohatstvím nad sousedy, ale užíjte násilí, je-li třeba, a všechno bude dobré.

Jinová měkká čára v této páté dominantní pozici ukazuje, že ani skromnost nebrání pevné rozhodnosti, pakliže je toho třeba. Skromnost není slabost. Skromnost v odpovědném postavení je rozhodnost, jež zná míru.

VRCHNÍ ŠESTKA: Vyslovená skromnost; však je-li třeba, vytáhne s vojskem ztrestat město či stát.

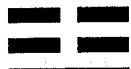
Skromnost neznamená nebránit zlu. Skromnost znamená vzít v potaz i vlastní vinu, i vinu svých nejbližších. Skromnost je znát se ke své vlastní odpovědnosti a nešetřit ji.

16. HEXAGRAM

Jü

豫

Nadšení

Horní trigram:
vznět, bouřeDolní trigram:
přijetí, země

OBRAZ: Pod nadcházející bouří se třese zem. To je Nadšení. Tak staří králové pěstovali hudbu a vzývali ctnost, obětující ji Nejvyššímu, osvědčující takto svou příchyllost předkům.

VÝROK: Je dobré ustanovit knížata a vytáhnout s vojskem.

Lidé jsou nadšení tehdy, mluvíte-li a konáte-li jim z duše. Pak se nemusíte bát rozdat pravomoci pomocníkům a vyslat své vojsko. Nikdo vás nezradí. Z té duše budou všichni s vámi. Narození v pátém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Halasné nadšení. Neštěstí.

Jinová čára neladí s jangovou pozicí. To je znamení nízkého člověka. Pravé nadšení je nadšení tiše sdílené, nikoli nadšení halasně vyhlašované. Takové nadšení je jen zástěrkou sobecké ziskovosti a postranních úmyslů. Takové bude vždy příčinou neúspěchu či dokonce neštěstí.

DRUHÁ ŠESTKA: Tvrdý jako kámen. Nečekej až skončí den. Vytrvalost nese štěstí.

Jinová čára v jinové pozici, tedy na svém místě, navíc v dolní středové

pozici, jako jediná ze všech čar stojí pevně. Tomu odpovídá výrok, jenž tuto čáru vykládá ve smyslu jediné čáry, jež si nedělá o ničem iluze, nesleví ani na chvíli z ostražitosti a z rozhodnosti, ani uprostřed všeobecného nadšení.

TŘETÍ ŠESTKA: Vzhlíživé nadšení přináší lítost, pozdní lítost.

Tato jinová čára v jangové pozici není ani harmonická ani silná a takový je malý člověk, kterého reprezentuje. Navíc je nablízku nejsilnější čára, kterou je následující čtvrtá devítka. Slabá čára se k ní přimyká, spoléhá na ni, ale to je cosi, co jí nepřinese nic dobrého a tak toho bude litovat, pozdě litovat.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Pramenné nadšení vede k dosažení velikého jmění. Nepochybuj a druzi se shromáždí kolem.

Jediná jangová čára v tomto hexagramu. Navíc je čtvrtá pozice pozicí dosti mocnou, takže si získává respekt a přízeň všech ostatních čar. Vlastní jistotou získáváme druhé. Získáváme jejich podporu a přátelství a tím i úspěch.

PÁTÁ ŠESTKA: Trvale v tísní a přece nikdy nezhyne.

Jinová slabá čára se cítí trvale ohrožena, tísněna silnou jangovou čtvrtou, ačkoli sama zaujímá dominantní pozici. Tato dominantní pozice ji však přece jen chrání před zkázou. Není to k životu ani ke smrti.

VRCHNÍ ŠESTKA: Oslepují nadšení. Ale když po skončeném díle nadejde změna, nepřijde úhona.

V podobě měkké jinové čáry nadšení dostupuje vrcholu. To je nebezpečné. Ale včasné vstřízlivění zabrání nejhoršímu.

Vrátit do knihy

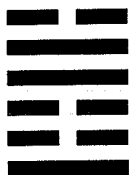
17. HEXAGRAM

Suej

Následování

Horní trigram:
radost, jezero

Dolní trigram:
vznět, bouře

Dolní trigram je ve znamení pohybu, horní trigram je ve znamení radosti. Tento hexagram je o tom, jak následovat, jak jít za druhým, jak potlačit sám sebe, své zájmy, své názory.

OBRAZ: Uprostřed močálu je bouře. Následování. Tak se šlechtný člověk při soumraku zastaví, vstupuje do domu, aby si odpočinul.

Bouře ukrytá v hlubině jezera značí klid. Trigram bouře má své místo na východě, symbolizuje východ slunce. Trigram radosti má své místo na západě, symbolizuje západ slunce. Současně jde o symboly jara a podzimu. V tom všem je aspekt následování a aspekt uklidnění. Aspekt času. Člověk se řídí zákony přírody. Ve dne pracuje, s večerem se vrací domů, aby si odpočinul.

VÝROK: Mohutnost, všepronikání, zisk a vytrvalost. Nedojde k úhoně.

Všestranně pozitivní, přitakávající výrok hexagramu (vlastně opakující čtyři pozitivní atributy výroku nejsilnějšího, prvního hexagramu čchien) je uzavřen rovněž pozitivním, leč mírně varovným „nedođe k úhoně“. Narození v sedmém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Autorita se mění. Vytrvalost nese štěstí. Vyjít a spojit se slibuje výsledek.

Je to jangová základní čára ve spodním trigramu, v němž jinak mají převahu čáry jinové. Chceme-li, aby nás druzí následovali, musíme se umět sami přizpůsobit. V tom je princip dobrovolného, nevyvolaného následování; touto čarou je vyjádřen.

DRUHÁ ŠESTKA: Spojit se s mladičkým znamená ztratit dospělého.

Tato jinová čára svou střední pozicí v dolním trigramu koresponduje s jangovou čarou ve střední pozici trigramu horního. Je tu však možnost spojení se sousední čarou jangovou základní. Využit této možnosti je lákavé, ale z dlouhodobého hlediska příliš dobré.

TŘETÍ ŠESTKA: Připojit se k dospělému znamená ztratit mladého. Následováním získáš, co jsi hledal. Je dobré vytrvat.

Dospělým je míněna čtvrtá devítka, mladým je míněna základní devítka. Jinová čára, jako je tato, nemůže existovat osamocená. Dole je sice jangová v základní pozici, ale blíže je jangová ve čtvrté pozici, ta je větší oporou. Je dobré dát přednost takové stále opoře před nejistou náklonností.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Následováním a přizpůsobivostí získáme stoupence, ale setrávat v tom nese neštěstí. Nechat se vést svou cestou a být jasný, jaká v tom může být úhona?

Silná jangová čára může těžit z blízkosti následující jangové čáry v dominantní pozici. V tom je perspektiva, ale také riziko přílišného spoléhání. Vlídností snadno získáváme příznivce, přizpůsobivostí snadno získáváme zastání. Důležité je držet se přitom své cesty, svých zásad a cílů, protože mnoho lidí se připojuje kvůli osobnímu prospěchu a kdo na ně příliš spoléhá, snadno upadne do neštěstí. Jasný rozum si uchová ten, kdo bude věrný sobě, zachová si svou nezávislost a schopnost rozpoznat náklonnost druhých.

PÁTÁ DEVÍTKA: Nechat se vést tím nejlepším. To je štěstí.

Vrátit do tří

Dobrá jangová čára je stворena pátou dominantní pozicí ve středu horního trigramu. Navíc je tu paradoxní jin-jangová korespondence se středovou čarou spodního trigramu, jinovou čarou v jinové střední pozici, což je přesně zrcadlový obraz. Až neuvěřitelně šťastné znamení, ve kterém všechno do sebe zapadá. Spolehněte se a jděte za tím nejlepším.

VRCHNÍ ŠESTKA: Být připoután k tomu, s čím jsme se spojili, být svázán s tím, za čím jsme šli. Král obětuje v Západních horách.

Jinová čára naráží na strop hexagramu, tak ukazuje, že i princip následování má své meze, kdy se stanou závazky z něj plynoucí těsnými. Poukaz k vládci, který obětuje v Západních horách, je poukazem k tomu, že je třeba obrátit se k podstatám a vyšším principům.

Vrátit do úst

18. HEXAGRAM

Ku

Zkaženost

Horní trigram:
stání, hora

Dolní trigram:
ústupnost, vítr

Následování a přizpůsobivost se snadno zvrhnou v cosi velmi nekalého. Taková je negativní spojitost tohoto hexagramu s hexagramem předchozím. Kdo se k někomu přidává a radostně jej podporuje, ten pro něj pracuje a slouží mu. To je ta pozitivní spojitost, neboť mluví-li se o zkaženém, mluví se o práci na zkaženém. Čínské jméno hexagramu vyjadřuje znak představující mísu plnou červů, symbol něčeho zkaženého, nepoživatelného. Sklad dolního a horního trigramu kombinuje měkkou ústupnost až apatii spodního trigramu s tvrdou vytrvalostí až umanutostí trigramu horního. Je to něco, co se nersrovnává, co je ve své podstatě zvrácené a volá po nápravě. Proto se celý průběh a výklad hexagramu nese v duchu vyrovnávání se s tím, co se stalo a v duchu nápravy věcí v minulosti zkažených.

OBRAZ: Pod horou vane vítr. To je Zkaženost. Tak šlechetný člověk burcuje lid a pěstuje ctnost.

Vítr, který se opírá do úpatí hor, kácí stromy a zpustoší plody. Plody se zkazí a stromy shnijí.

VÝROK: Veliká naděje. Je dobré přejít velkou řeku. Tři dny před započítím, tři dny po započítí.

Ve jménu naděje na nápravu věcí je třeba podstoupit riziko a vydat se přes řeku, neboť nic jiného ani nezbyvá. Druhá věta podle komentářů poukazuje k jistým vhodným či nevhodným časům obětí, kterých je třeba, aby se dílo zdařilo a jeho plody zůstaly zdravé. Berme to jako výzvu, že je třeba brát věci s nejvyšší vážností, neboť

jinak by bylo lépe nepodnikat nic a do ničeho se nepouštět. Zkaženost byla plodem lhostejnosti a lenosti, její náprava si žádá vlastností právě opačných. Narození v prvním měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Napravuj zkaženost otce. Osvědčí-li se syn, nebude hany. Nebezpečí. Ale nakonec úspěch.

Zkaženost se vztahuje ke konání našich předků a předchůdců. Všechny čáry hovoří o rodičích. Základní jinová čára je počáteční čára hexagramu a proto i zkaženost je tu ještě v samém počátku. Její náprava není ještě tak obtížná, riziko není tak velké a úspěch by mohl být poměrně snadný.

DRUHÁ DEVÍTKA: Napravuj matčinu zkaženost. Nebud' přespříliš vytrvalý.

Silná jangová čára na středu dolního trigramu ukazuje na nadaného a schopného syna. Také jin-jangová korespondence se středovou čarou horního trigramu je dobrá. Dolní trigram Sun znamená vítr a mírnost, což ukazuje na prioritu nenásilného působení, a proto ta výzva varující před přílišnou neústupností a naléhavostí, jež by mohly konečný výsledek spíše ohrozit.

TŘETÍ DEVÍTKA: Napravuj otcovu špatnost. Bude trochu lítosti. Ale nestane se žádná velká úhona.

Jangová čára na jangové pozici vykazuje přemíru tvrdosti, navíc v pozici, jež není středová. Takový syn má sklon k jisté přemrštěnosti, což způsobí jisté rozladění a lítost. Ale v jádře je to dobrá čára a poslušný syn a proto nedojde k žádné velké chybě.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Shovívavost ke zkaženosti otcově vede k nenapravitelným chybám.

Jinová čára v jinové pozici vykazuje přemíru měkkosti, tudíž je to

čára, jež neprokazuje dosti sil a rozhodnosti k dílu. Syn má sklon k přílišné shovívavosti k chybám otce a to se mu vymstí. Nepřeháněj shovívavost, nebud' přespříliš velkomyslný.

PÁTÁ ŠESTKA: Napravuj otcovu zkaženost, tvé počínání bude pochváleno.

Jinová čára ve středové pozici horního trigramu, to jest v pozici dominantní, má navíc podporu jin-jangově korespondující čáry v středové pozici dolního trigramu, a tak se dá předpokládat podpora tvému nápravnému úsilí. Z historie je známo, že zakladatelé dynastie Jin a dynastie Čou měli měkkou jinovou povahu, ale protože měli za sebou Jin-jina a vévodu z Čou, dokázali velké věci.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Nesluž králi ani knížeti, měj ve vysoké úctě své dílo.

Jediný tento výrok ze všech výroků čarových a hexagramových v tomto hexagramu postrádá pojem „zkaženosti“. Místo toho je zde „dílo“. To proto, že zkaženost je výzvou k práci na zkaženém, k dílu nápravy. Tato čára je čára silná neboli jangová, jenže v nicotné, to jest nejhořejší pozici. Je to silná čára jaksi na vnější hraně hexagramu a jako taková ukazuje na silnou osobnost v postavení outsidera a takovou situaci je třeba přijmout a soustředit se na sebe.

19. HEXAGRAM

Lin

臨

Sbližení

Horní trigram:
přijetí, zeměDolní trigram:
radost, jezero

OBRAZ: Země nad jezerem. Sbližení. Tak šlechetný člověk učí myšlení bez konce, přijímá a chrání lid bez hranic.

Dolní trigram znamená jezero, horní trigram znamená zemi. Země je nahoře a svažuje se k jezeru. V tom je symbolicky vyjádřeno přichýlení toho, kdo přebývá nahoře, k těm, kdo jsou dole.

VÝROK: Mohutnost, všepřonikavost, zisk, pevnost. Až přijde osmý měsíc, přijde zlo.

Veskrze kladný hexagram ukazuje blahodárné výsledky sblížování vyšších s nižšími, zároveň však varuje, že nic netrvá věčně a v jisté chvíli může dojít ke krizi. Tato chvíle je specifikována dobou osmého lunárního měsíce. V komentářích jsou různé spekulace, jež toto časové určení specifikují a vysvětlují. Například: Jangová energie počíná v 11. měsíci ve znamení 24. hexagramu Fu čili Návraty, prochází 12. měsícem ve znamení 19. hexagramu Lin čili Sbližení, 1. měsícem ve znamení 11. hexagramu Tchaj čili Prosperita, 2. měsícem ve znamení 34. hexagramu Ta-čuang čili Síla velkého, 3. měsícem ve znamení 43. hexagramu Kuej čili Rozhodnost, 4. měsícem ve znamení 1. hexagramu Čchien čili Tvoření, jímž dosahuje nejvyšší plnosti. Počínaje 5. měsícem ve znamení 44. hexagramu Kou čili Spojení začíná narůstat jinová energie, jangová energie se dává pomalu na ústup a v 6. měsíci ve znamení 33. hexagramu Tun čili Ústup už zcela zjevně jin narůstá a jang ubývá. Počítáno od 11. měsíce včetně je to právě osm měsíců. Přičemž není náhodou, že 33. hexagram

Tun čili Ústup je pravým opakem přítomného hexagramu Lin čili Sbližení, totiž, že tam, kde je jangová čára, je jinová a naopak. Narození v dvanáctém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Vlivné sblížení. Vytrvalost přináší štěstí.

Hexagram patří období, v němž rozvoj jangové energie potlačuje energii jinovou a tato čára jako základní čára dolního trigramu je v jin-jangové korespondenci se základní čarou trigramu horního, takže se navzájem ovlivňují. Čára tudíž vypovídá o tom, že ze své podstaty a ze vztahu k druhým, nikoli násilím, ovlivňuje druhé a tak koná. A to je dobré.

DRUHÁ DEVÍTKA: Vlivné sblížení. Štěstí. Vše bude dobré.

Také tato čára je v té správné jin-jangové korespondenci s obdobně postavenou čarou horního trigramu a proto také ona je disponována vykonávat tím směrem vliv. Je to silná čára a tak by ji nemělo nic zastavit v její cestě vzhůru. Proto ta jednoznačně příznivá předpověď.

TŘETÍ ŠESTKA: Sladké sblížení. Nebude k ničemu dobré. Bude-li litovat a stane se ostražitým, nedojde k úhonně.

Z hlediska ideje o přichýlování shora dolů je tato čára na místě ty-pickém. Leč je to čára jinově měkká, nezaujímá ani střední, ani silné místo. A tak jí nezbyvá nežli vésti lid slovy sladkými a úlisnými. To ovšem není dobré a každý, kdo takto postupuje, měl by se mít na pozoru u vědomí riskantnosti svého počínání. Pak se vyvaruje chyb. Všechno je v tom, že se pokouší o cosi, na co nemá dostatečnou oporu v místě, jež zaujímá.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Nejvyšší dosažitelné sblížení. Nedojde k úhonně.

Princip vlivu a přichýlení je tu naplněn vrchovatě. Jinová čára v adek-

vátní jinové pozici, navíc ve správné jin-jangové korespondenci s jangovou čarou na analogické pozici dolního trigramu je vybavena vším potřebným k tomu, aby s podporou oné analogické silné čáry dosáhla svého.

PÁTÁ ŠESTKA: Moudré sblížení. Vhodné pro velkého muže. Štěstí.

Tato čára má vše, co je třeba k tomu, aby svým vlivem ovládala všechny. Je to čára jinová ve středu horního trigramu a z hlediska celého hexagramu v pozici dominantní. Navíc nechybí ani odpovídající jin-jangová korespondence s analogickou čarou trigramu dolního, takže jí nebude chybět podpora silného. Je to nanejvýš vhodná čára pro kteréhokoli osvíceného a moudrého vládce, který vládne nikoli násilím, ale mocí postavení, v němž se nachází a které naplňuje tím, že si vybírá správné lidi a je pak nechá, aby z jeho vůle, leč bez jeho uměšování konali.

VRCHNÍ ŠESTKA: Plné sblížení. Štěstí. Žádná úhona.

Čára se nachází na vrcholu hexagramu, což je pozice mezní, která zpravidla už předznamenává vrchol a tedy brzký obrat. V tomto případě je tato jinová čára otevřená stoupajícím jangovým čarám z dolního trigramu takovou měrou, že výsledkem je sblížení takřka úplné a bezvýhradné a v tom smyslu lze očekávat jen ty nejpříznivější výsledky. Je to moudrá čára, jež se nebojí otevřít druhým na sklonku své cesty.

20. HEXAGRAM

Kuan 觀 Pozorování

Horní trigram:
ústupnost, vítr

Dolní trigram:
přijetí, země

Sestavu tohoto hexagramu získáme převrácením hexagramu předchozího, Sbližení. Ty dva hexagramy jsou tedy spojité. Pakliže princip předešlého hexagramu byl v přichýlení shora dolů, principem hexagramu tohoto je pozorování zdola nahoru. Společný je oběma hexagramům ten ohled k druhým.

OBRAZ: Vítr vane nad zemí. To je Pozorování. Tak staří králové navštěvovali kraje, pozorovali lid, předkládali naučení.

VÝROK: Omývání bylo provedeno, nikoli ještě obětování. Je poctěn důvěrou.

Obětem předcházely obřady omývání. Čas mezi omýváním a vykonáním oběti byl vyhrazen meditaci a soustředění. Ten, kdo dokáže tohoto času mezi omýváním a obětováním využít plně, je hoděn důvěrou lidu a také se mu jí dostane. Jméno hexagramu Kuan znamená stejně vidět, jako být viděn. Ideogram toho slova vznikl z obrazu věže, z níž lze stejně dobře pozorovat okolí, jako být z širokého okolí viděn a sledován. Narození v osmém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Dětské pozorování u malého člověka neznamená úhonu, u ušlechtilého člověka je nenapravitelnou chybou.

Vrátit do řiz

Nejspodnější jinová měkká čára reprezentuje princip pozorování na nejnižší úrovni. Takové naivní, prosté pozorování a koukání je přirozené u malých lidí, u prostých lidí, ale u člověka vzdělaného a odpovědného je to neodpustitelná chyba a hanba. Skutečné pozorování v sobě zahrnuje snahu porozumět.

DRUHÁ ŠESTKA: Kradmé pozorování; je dobré, je-li žena vytrvalá.

Jinová čára uprostřed dolního trigramu dává šanci cosi uvidět, zahlednout. Je to, jako když někdo pozoruje věci venku skulinou ve dveřích. Jeho rozhled je omezený. Pro ženu hospodyňku je to možná dostačující a tak je dobré, když takového výhledu využije, ale ve srovnání se skutečným pozorováním (prostřední čára horního trigramu) to je málo. To je třeba vědět.

TŘETÍ ŠESTKA: Pozorování sebe samého rozhoduje o postupu či ústupu.

Jinová čára na vrcholu spodního trigramu je čára hraniční. Z ní je třeba se rozhlédnout po svých činech a po výsledcích našich činů, a podle toho se rozhodnout, zda jít vpřed anebo ustoupit.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Toho, kdo nazřel světlo státu, je dobré využít jako hosta u krále.

Smysl této jinové měkké čáry je v jejím těsném sousedství k naprosto dominantní čáře páté. Reprezentuje člověka, jenž ví, jak dovést zemi k prosperitě a slávě, za předpokladu, že s ním bude jednáno jako s hostem a nikoli služebníkem, za předpokladu, že mu bude dána možnost samostatného rozhodování a jednání.

PÁTÁ DEVÍTKA: Pozoruje sebe sama, ušlechtilý člověk nedojde k úhoně.

Jangová čára v dominantní pozici, k níž vzhlíží čtvero jinových čar, reprezentuje vládce, jenž při svém konání dbá mravních zásad. Smyslem této čáry je, že kdokoli v takové odpovědné pozici má pozorovat,

co se děje lidem, má brát ohled na to, co tam uvidí, ale zároveň má vidět sebe samého, své konání a chování.

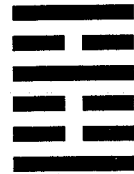
VRCHNÍ DEVÍTKA: Pozoruje život druhých, šlechtný člověk nedojde k úhoně.

Jangová čára nad čarou dominantní reprezentuje muže v ústraní, který nepřestal pozorovat svět. Taková síla bez sobeckého zahledění do sebe odpovídá vyšším záměrům a proto zůstane bez úhony.

21. HEXAGRAM

Š'-chuo 噬嗑 Skousnutí

Horní trigram:
ulpění, oheň

Dolní trigram:
vznět, bouře

OBRAZ: Bouře a blesky. To je Skousnutí. Tak staří králové vyhlášovali tresty a stanovili zákony.

Čáry tohoto hexagramu podobně jako 27. hexagram I neboli Čelisti zobrazují rozevřené čelisti. Tady však jejich skousnutí něco překáží (čtortá nepřerušená, tedy neprostupná čára). Je třeba energického skousnutí, aby došlo k prokousnutí překážky a zuby se spojily.

VÝROK: Skousnutí. Všepronikající. Je dobré užití vězení.

Jen energické skousnutí přinese úspěch, když něco překáží spojení. Překážka musí být rozhodně odstraněna anebo jinak překonána, dřív než zapříčiní tvalé škody. Soud a trest jsou tu proto, aby jednu překážku odstranily a jiné odstrašily, a ne kvůli mstě, která by plodila další zlo. Skousnutí je prostředek, jehož cílem je proniknutí a spojení. Doporučení k trestu znamená, že je třeba jednat rychle a rozhodně i s využitím krajních prostředků, ale spravedlivě a podle zákona. Narození v devátém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Vložit nohu do klády a přijít o prsty, to není ta nejtěžší úhona.

Jangová čára v základní pozici ukazuje na provinilce z lidí, kteří nikdy nestáli vysoko. Naznačený poměrně lehký trest odpovídá leh-

čímu provinění, které nemusí mít tvalé následky, pakliže se provinilec včas zastaví.

DRUHÁ ŠESTKA: Prokousnout kůži a přijít o nos nemusí znamenat úhona.

Jinová čára v sudé jinové pozici a v prostřední pozici dolního trigramu ukazuje, že trest byl vyneseno po právu, ale byl neúměrně tvrdý. Více citlivosti a rozlišovací schopnosti by bylo na místě. Přesto nehrozí úhona.

TŘETÍ ŠESTKA: Zakousnout se do sušeného masa a naražit na otrávený kousek, malá chyba, nakonec žádná úhona.

Jinová čára tu není ve správné jinové pozici, také není ve středu, úhrnem je to nevhodné postavení. A to je zdrojem jistých obtíží při rozsuzování. Tyto potíže budou však pouze dočasné a nebudou mít dlouhé trvání.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Kousnutí do kosti v ztvrdlém mase; získá-li však šíp z dobrého kovu a vytrvá i v nesnázech, bude to znamenat štěstí.

Jangová čára je zde na místě bezprostředně sousedícím s dominantní pozicí a tak se dostává do popředí a z tohoto svého odpovědného místa i trestá. To může vyvolat stejně tvrdý odpor. Kov a šíp jsou symboly tvrdosti a rychlosti. Takové vlastnosti v této situaci přispějí ke štěstí.

PÁTÁ ŠESTKA: Zakousnout se do sušeného masa a dostat žluté zlato. Být vytrvalý v nebezpečí. Tak nedojde k úhoně.

Žlutá barva symbolizuje střed, protože žlutá je barva země a zem je prostřední z pěti živlů (wu-sing). Střed znamená vyrovnanost, harmonii, rovnováhu. Zlato znamená tvrdost a zde je odkazem k předchozí jangové čáře, s jejíž pomocí musíme počítat, chceme-li něco

Vrátit do úst

podniknout. Je třeba troat na svém, vytrvat, ale s tresty a soudy být opatrný a nestranný. Pak nedojde k chybě.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Je nasazen dřevěný límec a ten trhá uši. To je zlé.

Jangová silná čára v horní mezní pozici vyjadřuje mezní zločin, který neujde trestu, protože tak velký zločin nemůže být prominut. Zlo zákonitě následuje.

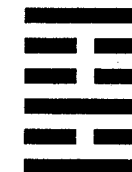
22. HEXAGRAM

Pi

贲

Půvab

Horní trigram:
stání, hora

Dolní trigram:
ulpění, oheň

Opět spřažené hexagramy. Hexagram Půvabu vznikl převrácením všech čar předchozího hexagramu Skousnutí. Totéž převrácení je i ve významu a výroku. V předchozím hexagramu jsme se pohybovali kolem zločinu a trestu, tady je tomu naopak: dobro a odměna, a to v podobě krásy, krášlení, elegance a půvabu.

OBRAZ: Pod horou je oheň. To je Půvab. Tak šlechetný člověk osvěceně spravuje prostý lid, aniž se odváží soudit.

Plameny dolního trigramu symbolizují světlo. Hory horního trigramu staví hradbu, jež symbolizuje hranici.

VÝROK: Půvab nese úspěch. Je dosti dobré podniknout něco v malém.

Půvab přináší úspěch, tento úspěch se však netýká podstaty. Jeho význam je tudíž omezený. Věci mají svůj řád a tvar, také lidé mají svůj pořádek a tvar, jež jsou jim libé. Ale je to jen libost, při níž nejde o věci hlavní. K tomu zde chybí vážnost. Ve světě formy, ve světě umění a krásy je ticho a jas, daleko je vřava zápasů a bojů. Svět zrcadlení, svět bez vůle. Narození v jedenáctém lunárním měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Zkrášlete své nohy. Opusťte vůz a jděte pěšky.

Jangová čára je zde v počátečním bezvýznamném postavení, má však dosti hrdosti, aby opustila pokoutně nabízený vůz a vykročila po svých.

DRUHÁ ŠESTKA: Zkrášlete své licousy.

Obraz licousů je vztahován ke grafickému uspořádání zbývajících horních čar, připomínajících licousy tím, jak plně čáry lemují „otevřená ústa“ přerušených čar jinových. Tato jinová čára zaujímá adekvátní druhé, totiž sudé místo a navíc při ní stojí stejně adekvátní třetí, totiž lichá čára jangová. Tak celá situace této jinové čáry poukazuje na potřebu upozornit na sebe někoho silnějšího tam nahoře, na potřebu zalíbit se mu a a případně se na něj spolehnout.

TŘETÍ DEVÍTKA: Půvabný a orosený. Jen nekonečná vytrvalost přináší štěstí.

Jangová čára mezi dvěma jinovými, z nichž žádná nemá oporu v dobré relaci. Nenechá-li se opít, pevná vytrvalost přinese úspěch.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Půvabný či prostý. Bílý kuň letí, jak by měl křídla. Nikoli lupič, ale nevěsta.

Tato jinová čára si byla souzena s jangovou první, ale silná jangová třetí se mezi ně vložila, strhla na sebe všechnu pozornost i půvab, i marnost. Stavět dále na odív půvab či se spokojit s prostotou? Bleskem je třeba se rozhodnout. Ale i zrada se nakonec obrátí v prospěch.

PÁTÁ ŠESTKA: Zkrášlení se ocitá mezi pahorky v zahradě.

Štůček hedvábí je příliš řídký. Pohana, posléze zažehnaná štěstěnou.

Jinová čára v dominantním postavení horního trigramu. Podstata krásy je uvnitř, i když se projevuje navenek. Výrok této čáry ukazuje ke kráse, která se nestaví na odív po náměstích, ale utíká se do zahrady. Tato čára jako čára jinová tíhne k ženskosti. Její dominantní pozice je s tím v rozporu. Nakonec však je krize zažehnána.

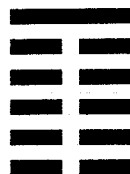
VRCHNÍ DEVÍTKA: Prostý půvab. Žádná úhona.

Nejvyšší místo hexagramu. Kruh půvabu a prostoty se uzavírá. Krása a půvab člověka je rituál, obřad, jenž se vrací ke stavu prostoty, když předtím dosáhl vrcholu. V nejvyšším místě, na vrcholu hexagramu přichází poznání o marnosti všeho půvabu a krášení. To je smysl této jangové čáry.

23. HEXAGRAM

Po

剝 Odpadání

Horní trigram:
stání, horaDolní trigram:
přijetí, země

Hexagram tvořený souvislou pětící jinových čar s jangovým odpadlíkem až docela nahoře. Jeden z hexagramů symbolizujících měsíce roku: devátý lunární. (Viz komentář k 11. hexagramu Tchaj čili Prosperita.)

OBRAZ: Hora spočívá na zemi. Odpadání. Tak ti nahoře přidělováním privilegií nižším zjednávají pokoj svému domu.

VÝROK: Není dobré vydávat se na cestu.

Množství jinových, téměř žádná jangová, příležitost pro malé, těžké chvíle pro člověka šlechtného. Doporučuje se přihlídnout k situaci (v tom je smysl dolního trigramu) a počkat (v tom je smysl horního trigramu). Narození v devátém lunárním měsíci budou šťastnější.

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Odpadla noha u postele. Vytrvalost je k ničemu a nese jen zlo.

Výchozí jinová čára představuje začátek postupného odpadání. Začíná nohou lůžka, ale pravý důvod je už ve shnilé podlaze.

DRUHÁ ŠESTKA: Odpadly pelestě. Vytrvalost opět není k ničemu a nese jen zlo.

Rozpad postupuje zdola nahoru, pelest představuje horní část nohou

lůžka. Zlo je na postupu, nebezpečí roste, i když jinových stoupců je ještě málo.

TŘETÍ ŠESTKA: Odpadni a nedoje k úhoně.

Převaha jinových čar od první do páté vytváří situaci, za níž se spojené jinové čary snaží zbavit oné jediné jangové. Výjimkou je právě tato třetí jinová, s touto nejhořejší čarou horního trigramu jin-jangově spřaženou. V tom je výlučnost této čáry, jež jediná podporuje osamocenou jangovou čáru, v konstelaci tohoto hexagramu představující osamoceného vládce.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Zničeno je povlečení postele. Je zle.

Touto nepřátelskou čarou se nebezpečí přesunulo již do samé blízkosti ohroženého. Povlaky jsou ty části lůžka, jež přicházejí do fyzického styku s tělem jeho obyvatele. Teď už není čas na rozhodování o tom, co je a není správné. Teď je zle.

PÁTÁ ŠESTKA: Ryby táhnou jak palácové ženy do přízně. Vše bude dobré.

Tato dominantní jinová čára je císařovna v čele dvorních dam, těch spodních jinových čar. Ta dominantní jinová má jedinou šanci, jak vyjít s císařem. Vyhoví mu a uvádí k němu v dobrém pořádku své sokyně. Není jiné cesty v tomto hexagramu, nežli učinit ze slabosti přednost. Jen tak bude dobře.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Největší plod nebyl ještě sněden. Šlechtný člověk získal vůz. Malému se rozpadne dům.

Tento hexagram bývá připodobňován k domu, v němž tato vrchní jangová čára je střechou. A jsou dvě možnosti v této krajní pozici. Nastoupí-li do tohoto postavení ten správný člověk, stane se to začátkem přelomu. Nastoupí-li do téhož postavení člověk nízký a malý, zřítí se i to poslední útočiště.

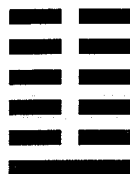
24. HEXAGRAM

Fu

復

Návraty

Horní trigram:
přijetí, země

Dolní trigram:
vznět, bouře

Hexagram zimního slunovratu. Čas návratu je tu jak paprsek světla v říši tmy, paprsek reprezentovaný zdola první a zde jedinou čarou jangovou. Srovnej předchozí hexagram 23. Tamní nejhořejší jangová čára jako by tady „přepadla“ do polohy spodní, zárodečné.

OBRAZ: Bouře vprostřed země. Návraty. Tak staří králové o zimním slunovratu zavírali soutěsky. Kupci a poutníci neprošli a ani vládce nenavštěvoval své kraje.

Bouře je síla, zde však síla dosud neprobuzená, utajená uvnitř země, síla dřímající. To je síla slunovratu. V tom období vše mělo zůstat v klidu, jako by teprv sbíralo síly k novému rozmachu, v přírodě jako u lidí.

VÝROK: Není neštěstím vycházet a zacházet. Nedojde k úhoně, přicházejí-li přátelé. Návraty mají svůj řád. Sedmý den je časem návratu. Je dobré vědět kam půjdeme.

Vše je koloběh života, přirozený, věčný, plynoucí. Proměna jin v jang a jang v jin je nejvyšší přirozený zákon. Po projití šesti stádií se jang ve stádiu sedmém zase navrací, to je ten koloběh narůstání a ubývání jin a jang. Toto pojetí věčného růstu je blízké konfuciánům s jejich viděním „srdce nebe a země“ jako srdce věčně se obrozujícího a neumdlévajícího. Jinak to vidí Starý Mistr : „Spějte k nejzazší

prázdnostě a trvejte v naprostém klidu! Tu všechny věci začaly být a vidno, jak sem se vrací - jakkoli rozkvetlá každá se ke svým kořenům vrátí a tomu návratu ke kořenům se říká: Klid...“ (16) Tu je prázdnota kořenem jsoucna, podstatou pohybu je klid. Pohyb a klid, prázdnota a jsoucno nejsou však protiklady, nýbrž se přesahují. Celý ten kosmický koloběh jeví a všechny ty proměny věcí v prázdnotě, v nicotě počínají, nikoli končí. Veškerý pohyb se v klidu rodí a nikoli k němu spěje a v něm končí. Ale zase se k němu vrací, takový je zákon života. A jenom když se tam vrátíme, můžeme nahlédnout srdce nebe a země, proto se říká, že srdce nebe a země je nicota a prázdnota, je ticho a klid, je absolutní nic, je prázdne bytí. Proto taoisté neusilují o srdce plné vědění a užitečných znalostí, ale usilují o srdce, jež je prázdne, neví nic, nechce nic, je tiché a němé, takto se vrací k prazákladu všeho, je tomu prazákladu podobné, a tak vidí jasně. Narození v jedenáctém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Nezapleš daleko a vrátíš se, tak nebude důvodu k lítosti. Veliké štěstí.

První dolní čára jangová má zvláštní význam pro tento hexagram jako čára jangového návratu. Náprava je možná a přináší úspěch, přijde-li čas. K této čáře se ve Velkém komentáři váží tato Konfuciova slova: „Syn z rodiny Jen už skoro pochopil ten zdroj. Učiní-li cokoli špatně, nestane se mu, aby to nepoznal. Poznání-li to, nestane se mu, aby to učinil podruhé.“

DRUHÁ ŠESTKA: Klidný blahodárny návrat. To je štěstí.

Tato jinová čára má dvakrát dobrou pozici. Poprvé: je v sudé pozici střední a tedy adekvátní. Podruhé: opírá se o základní čáru silnou jangovou. Návrat je úspěšný, je-li vyvážený, návrat je dvojnásob úspěšný, opře-li se o dobrý vzor či spojení.

TŘETÍ ŠESTKA: Opakované návraty. Nebezpečí. Stále to nemusí být chyba.

Třetí jinová čára si nese svou nestálost vychýlenou pozicí na kraji

Vrátí do UK

spodního trigramu a neadekvátní lichou (jangovou) pozicí hexagramovou. Sklon k nestálosti a k věčné změně přináší četné chyby, avšak schopnost rozpoznat je a napravit zabrání chybám trvalým.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Ten, kdo jde středem, se vrací sám.

Tato jinová čára má adekvátní pozici sudou, jinak je však obklopena samými stejně slabými čarami jinovými a jediná s ní spřízněná jangová čára je příliš vzdálená. A tak zůstává sama.

PÁTÁ ŠESTKA: Počestný návrat. Žádná lítost.

Jinová čára v dominantní pozici, v pozici znamenající střed uvnitř jinového horního trigramu země. Je v tom stálost a schopnost návratu a proto jsou vyhlídky dobré. Jsou to vyhlídky včasného návratu k zásadám a k stálosti.

VRCHNÍ ŠESTKA: Bludný návrat. To je zlé. Pohromy a zbídačení. Necháme-li táhnout vojsko, dočkáme se nakonec veliké porážky. Tak přivolá panovník zlo na svůj stát. Deset let nebude schopen znovu vytáhnout.

Promeškáme-li čas návratu, může to mít velmi nebezpečné následky. Je to však naše chyba. Něco není v pořádku v našem přístupu ke světu. Je to jinová čára v jinové extrémní pozici. Tak hrozí nebezpečí, že aniž to postřehneme, vrhneme se do propasti.

25. HEXAGRAM

Wu-wang 無妄 Nevinnost

Horní trigram:
početí, nebe

Dolní trigram:
vznět, bouře

V komentáři Uspořádání hexagramů se praví: „Návrat znamená nevinu. Tak se dostáváme k hexagramu Wu-wang čili Nevinnost.“ Tak se vysvětluje nástup tohoto hexagramu po hexagramu Fu Návraty. Jde spíše o upřímnost, nefalšovanost. V Historikových zápiscích se tento hexagram objevuje pod homonymní záměnkou „Mimo očekávání“. Z hlediska tvorby tohoto hexagramu se poukazuje v komentářích na to, že tento hexagram vznikl proměnou šestého hexagramu Sung čili Svár proměnou základní šestky a druhé devítky. Druhá jangová, která byla původně na nepatřičném místě sudém, tím, že klesla na místo spodní, stala se reálnou a adekvátní a tedy „bezúhonnou a nevinnou“.

OBRAZ: Pod nebem bouří. Věcem je vlastní nevinnost. Tak staří králové zasahovali v pravý čas a živili deset tisíc věcí.

Vnitřní neboli dolní trigram znamená pohyb, horní neboli vnější trigram znamená sílu. Devítka na pátém místě je silná a správná a šestka na druhé pozici, neboli dolní střední, jí vhodně sekunduje. Tak je to velmi šťastné znamení, dobré a silné. Až nečekaně dobré, silné a šťastné. Je třeba se však vyvarovat nesprávného kroku, který by učinil další postup neúspěšným.

VÝROK: Velká naděje na úspěch. Je dobré být vytrvalý. Kdo porušil pravidla, padne doprostřed bled. Není tedy dobré, aby vyrážel na cestu. Narození v druhém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Nevinnost vede ke štěstí.

Devítka na základní liché pozici je tvrdá silná čára, je to dominantní čára spodního trigramu. Jak už bylo výše uvedeno, je to čára, jejíž pohyb z druhé pozice na první znamenal vznik tohoto hexagramu. Samozřejmě je to čára šťastná.

DRUHÁ ŠESTKA: Nemyslí na sklizeň, když orá. Nemyslí na pole, když mýtí. Potom je dobré vyrazit na cestu.

Jinová čára na adekvátním sudém místě značí včasnost a předpokládá přiměřenost. Předpokládá, že nebudeme přehánět své žádosti. V takovém případě se dočkáme dobré sklizně ze svého počínání.

TŘETÍ ŠESTKA: Nezaviněný požár. Uvázaný býk je ziskem pro cizince, škodou pro místního člověka.

Ani nevinnost není bezpečnou zárukou, že nedojde k neštěstí. Takové je poslání jinové čáry na nepatřičné jangové pozici. V tom je smysl požáru, který může vzniknout bez naší viny a zcela neočekávaně. Někdy se stane, že uvázaného býka odvede pocestný, ale podezření padne na člověka domácího.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Kdo umí zůstat vytrvalý, nedojde k úhoně.

Devítka jangová na čtvrtém místě je vlastně na podstatném místě horního plně jangového trigramu a tak je to čára silná a razantní. Nemajíc v trigramu spodním jin-jangově korespondující čáru partnerskou, nezbývá jí než trvat na svém a o sobě.

PÁTÁ DEVÍTKA: Nezaviněná nemoc. I bez léku se šťastně vyléčí.

Jangová čára na pátém, to jest dominantním místě, je jednoznačně silná, pevná čára, čára centrální. V takové pozici překonáme jakoukoli nemoc, která nás třeba i bez příčiny přepadne a ani k tomu nepo-

třebujeme žádné léky, uzdravení přijde samo. Obraz je jasný. Je to silná čára, čára plná optimismu.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Nezaviněné konání přináší nezdár. Nic není dobře.

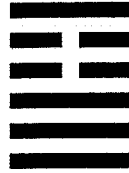
Tatáž jangová čára v hraniční situaci má zcela jiné vyznění. Cosi dospělo k hranici svých možností a jakýkoli další postup je odsouzen k nezdaru.

Vrátit do knihy

26. HEXAGRAM

Ta-
čchu

大畜

Podrobení
velkéhoHorní trigram:
stání, horaDolní trigram:
početí, nebe

Tento hexagram vznikl převrácením spodního a horního trigramu hexagramu předchozího. Komentář Uspořádání hexagramů k tomu říká: „Po nevinosti přichází podrobení.“ Původní čínský název hexagramu má dvojí význam: Podrobení a zastavení.

OBRAZ: Nebe v horách. Podrobení velkého. Tak ušlechtilý člověk se učí dřívějším slovům a minulým činům a tak ovládne svou ctnost.

Skladba hexagramu je výrazná. Vnitřní, to jest spodní trigram je plně jangový, mužský, pevný a silný, zatímco horní, neboli vnější trigram se tomu pronímu staví do cesty a brání mu jako horský val. Je to síla, jež poznává své meze, ale je to zároveň síla, jež přesto míří vpřed.

VÝROK: Je dobré být vytrvalý. Jíst nejen domácí stravu přináší štěstí. Je dobré překročit velikou řeku.

Veliká řeka, přebrodit, překročit veliký proud, velkou vodu, to vše zpravidla znamená nějaký velký a namáhavý, dokonce riskantní podnik. Narození v dvanáctém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Hrozí nebezpečí. Je dobré přestat.

První jangová čára spodního cele jangového trigramu, tvořeného třemi jangovými čarami. Všechno se dere vpřed, aby posléze bylo zastaveno přehradou horního trigramu. Čáry spodního trigramu jsou čáry zastavené, čáry trigramu horního jsou zastavující. Také v tom smyslu tato jangová čára v základní pozici koresponduje s jinovou čarou v pozici čtvrté, to jest v základní pozici trigramu horního. Odtud ten význam nebezpečí zastavení a výhody stání. Základní čára spodního trigramu je tak blokována čtvrtou šestkou jako základní čarou horního trigramu, a v tom je to nebezpečí, v tom je ta kolize. Odtud tedy plyne vhodnost opatrného posečkání, nevystavování se přímému nebezpečí.

DRUHÁ DEVÍTKA: Vozu se vysmekla náprava.

Druhá devítka je ve své korespondenci zastavována pátou šestkou. Ale komentátoři zdůrazňují, že toto zastavení, je-li včasné, a ono je včasné, je lepší než jakýkoli postup vpřed, že toto zastavení nevede k ničemu zas tak špatnému. Jinými slovy, na jedné straně je jasné, že další postup vpřed je nemožný, ale na druhé straně se tu naznačuje možnost včasného zabrzdění, které předejde vážnějším důsledkům, předejde havárii.

TŘETÍ DEVÍTKA: Dobrý kuň je povolný. Je dobré v ne-snázích vytrvat. Denně cvičit vozatajství. Je dobré mít kam jít.

Jangová čára v nejvyšší pozici dolního trigramu se ruší s rovněž jangovou nejvyšší čarou horního trigramu. To věští kolizi a bezvý-chodnost. Nicméně tato jangová čára na třetí pozici je v rámci spod-ního trigramu podporována silnou jangovou čarou na pozici základní a tak přes všechna nebezpečí ten, kdo je dost silný, cvičený a ostrážitý, dokáže prorazit.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Ochranné dřevo nasazené býčím te-látku. Veliké štěstí.

Čtvrtá šestka blokuje základní devítku, přičemž základní devítka je jangová čára, která svou sílu ještě nestačila rozvinout a proto je tak snadné ji zadržet. Tak jako je svrchovaně bezpečné, když mladému

býčku, kterému ještě nestačily narůst rohy, nasazují dřevěná chránidla. Tato čára je výrazem bezpečného jištění vůči jakémukoli možnému nebezpečí.

PÁTÁ ŠESTKA: Kly vykleštěného kance. Štěstí.

Vykleštěný kanec je symbolem zvířete zbaveného síly. Pátá šestka blokuje druhou devítku, to jest jangovou čáru, jejíž síla je na rozdíl od základní devítky již poněkud rozvinutější, a proto ty hroživé kly. Ale pátá šestka je silná svou středovou pozicí v horním trigramu a tak si dokáže poradit i s těmi hroživými kly a dokáže divoké zvíře zkrotit. Platí to v politice. Přesto se mluví jen o štěstí a nikoli o velkém štěstí, jako tomu bylo u znamení čáry předchozí.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Dát se nebeskou cestou. V tom je nádeje.

Nejvyšší čára horního „blokujícího“ trigramu je čára, jež ukazuje cestu nejvyššího zadržetí. Tím nejvyšším zadržetím je paradoxně úplné uvolnění. Tímto uvolněním je svoboda otevřít se všem možnostem a schopnostem člověka. Je to cesta vzhůru.

27. HEXAGRAM

I

頤

Čelisti

Horní trigram:
stání, hora

Dolní trigram:
vznět, bouře

OBRAZ: Pod horou je bouře. Čelisti. Tak šlechetný člověk dává pozor na svá slova a řeč, je strýdmý v jídle a pití.

Tvar hexagramu I neboli Čelisti sugeruje podobu otevřených úst, proti sobě vyceněných zubů, jimiž prochází sousto. Odtud to jméno a obrazný smysl. Dolní trigram znamená pohyb, horní trigram znamená stání. Při přijímání potravy se dolní čelist pohybuje, horní čelist je v klidu.

VÝROK: Přijímání potravy. Je třeba vytrvalosti. Pak je to štěstí. Věnovat pozornost přijímání potravy a tomu, co si lidé vlastně žádají a čím se sytí.

Narození v osmém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Zahodíš posvátnou želvu a ziráš na mne s otevřenými ústy. Znamení zlé.

Základní devítka je silná jangová na spodním místě. Koresponduje s malým člověkem z šestky na čtvrté pozici. Odhodí všechnu duchovní moudrost a žádostivě zirá, závistivě civí.

Vrať do úst

DRUHÁ ŠESTKA: Sousto na vrcholu hory. Je však proti zásadám hledat je nahoře. Taková výprava skončí zle.

Jinová šestka na druhé pozici symbolizuje prý ženu, která nemůže žít sama a musí se opřít o jangového muže. A tak taky tato čára se opírá o dolní jangovou devítku. Jenže tato základní jangová devítka je pro ni příliš vznešená a s touto čarou se nesrovnává. Tudíž se ani nesrovnává, aby z ní tato jinová čára žila. Za takových okolností nás nečeká vpředu nic dobrého.

TŘETÍ ŠESTKA: Odmítání řádného sousta. Vytrvalost vede k zlému. Deset let zmarněno a nic není dobře.

Jinová šestka v třetí, to jest v neadekvátní a navíc periferní pozici, kromě toho je tato čára výrazem extrémní horní pozice spodního trigramu Čen neboli Bouře a tak také je jejím posláním krajní neblahost našeho počínání.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Sousto na vrcholu hory. Štěstí. Tygrím okem slídit v nenasytné dychtivosti. Nedojde k úhonně.

Jinová šestka ve čtvrté pozici je opět neschopná samostatného nezávislého života, a tak jako již předtím šestka na druhém místě se obrací k základní silné jangové čáře o pomoc a o podporu. Jenže tentokrát tomu je situace nakloněna, neboť tato čára, jako čára ve smyslu horního trigramu základní, je vůči základní jangové čáře spodního trigramu v řádném vztahu korespondence a tak je vše v pořádku a výsledek je nadějný.

PÁTÁ ŠESTKA: Jdeš proti zásadám, ale zůstaneš-li vytrvalý, přinese to štěstí. Nelze však překračovat velikou řeku.

Jinová šestka v jangové dominantní pozici páté, to není adekvátní. Zaujala místo na něm nemá, zaujala místo vládce, ze kterého by měla spravovat a podporovat celou říši, ale na to je příliš slabá. Jen umír-

něná skromnost a vědomí vlastní slabosti a vstřícnost k silným podporčům (horní jangová devítka) mohou odvrátit nesnáze. Nejvyšší opatrnosti je třeba na každém kroku. Ani tak nelze podnikat nic velkého, nic příliš náročného.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Zde je zdroj potravy. Vědomí nebezpečí, štěstí. Je dobré překročit velikou řeku.

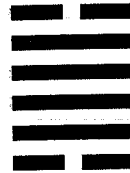
Podle komentářů byla odtud, od nejvyšší jangové čáry, vysílána podpora slabé jinové čáře v dominantní vládnoucí pozici. Toto je tedy čára silná a dostačivá, leč v slabé a periferní pozici. A proto jí sluší opatrnost a vědomí rizika. Pak je to čára dobrá a šťastná.

Vrátit do TIZ

28. HEXAGRAM

Ta-
kuo

大過

Převaha
velkéhoHorní trigram:
radost, jezeroDolní trigram:
ústupnost, vítr

OBRAZ: Jezero zaplavuje les. Převaha velkého. Tak ušlechtilý muž osamocen stojí beze strachu a nestýská si, když se má zřeknout světa.

VÝROK: Převaha velkého. Hřebenový trám se prohýbá. Je dobré jít. Úspěch.

Převaha velkého je taková, že nosné trámy jsou až příliš zatížené. Je to výjimečná doba výjimečných opatření a rozhodných jednání. Narození v druhém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Za rohož užíváš trávu mao. Nedojde k úhoně.

V těch dobách sedali na rohožích a nádoby včetně rituálních kladli na zem. Podkládat rohože ze světlé trávy mao bylo výrazem úcty. Měkká jinová čára ve slabé pozici si žádá nejvyšší opatrnosti a pokory. Pak snad se nestane chyba.

DRUHÁ DEVÍTKA: Suchý topol vyráží výhonky. Starý muž si bere mladou ženu. Vše bude dobré.

*Ze čtyř jangových čar tohoto hexagramu toto je jangová čára nej-
spodnější. Tu se začíná převaha silného. Ve středové pozici horního
trigramu tato čára jangová nemá korespondující čáru jinovou, zato
může využít blízkosti spodní jinové čáry. Je to však spojení podobné
rašení výhonků ze starého uschlého stromu. I tak je dobré, dá-li mu
mladá žena novou sílu a syna. Třeba se na něj usměje štěstí.*

TŘETÍ DEVÍTKA: Trám je slabý a prohýbá se. Je zle.

*Třetí a čtvrtá čára jsou čáry středové, proto se tu objevuje metafora
křížových trámů. Jangová čára v jangové krajní pozici je výrazem
tvrdého pnutí a tudíž i výrazem nebezpečí. Může dojít i k prolomení
a zborcení stavby.*

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Břevno je podepřeno. Štěstí. Závislost na jiném. Hanba.

*Čtvrtá jangová devítka je opět tvrdá čára, ale tentokrát v jinové
měkké pozici, což je samozřejmě lepší. Tíha je nadlehčena a zborcení
již nehrozí a to je dobře. Je tu však korespondence další měkké čáry,
jinové základní šestky, a z toho slabého spojení a ze závislosti
na něm hrozí jistá slabost a úhona.*

PÁTÁ DEVÍTKA: Suchý topol vyráží květy. Starší žena si bere manžela. Žádná chyba, žádná sláva.

*Pozdní rozkvět nemá dlouhého trvání. Jangová energická čára má
tu blízko k vrchní čáře slabé jinové. Z tohoto spojení nemůže vzejít
nic moc dobrého. Nespoléhejte se jen na nejbližší.*

VRCHNÍ ŠESTKA: Tak dlouho se brodí, až zmizí temeno hlavy. Je zle. Přesto žádná hana.

*Slabá jinová čára v krajní pozici obětuje třeba život pro svůj cíl.
A jsou okamžiky, kdy podstoupit takové smrtelné nebezpečí je vlastně
dobré.*

Vrátit do lízy

29. HEXAGRAM

Kchan 坎 Propadání

Horní trigram:
hlubina, voda

Dolní trigram:
hlubina, voda

Jeden z čistých hexagramů, složených ze dvou stejných trigramů. Trigram Kchan sestává z jediné prostřední čáry jangové obklopené měkkými čarami jinovými. Jinové čáry jsou prázdné, jangové čáry jsou pevné. Tak se tu prezentuje pevný střed věcí, proto se dále hovoří o mravní zásadovosti a vytrvalosti. A i když to je hexagram plný nebezpečí, nevadí, vždyť v nebezpečí se osvědčí pravá podstata a pravá vůle.

OBRAZ: Řeka teče proudem, dál a dál. Zdvojený trigram. Propadání. Tak šlechetný člověk působí mravní silou a pěstuje výchovnou službu.

Trigram Kchan znamená především vodu a tak dva opakované trigramy reprezentují neutuchající vodní proud. Ten věčný proud vody ve své neutuchající energii má být vzorem člověku v jeho neumdlévajícím vlivu na druhé.

VÝROK: Přes opakované propadání se přeneseš. Jen v srdci je naděje, že se dílo naplní vrchovatě.

Opakované propadání je výrazem opětovného nebezpečí. Voda se chová tak: nepostoupí vpřed, dokud nevyplní propast, která se jí postavila do cesty. Srdce nesmí propadnout beznaději, ať je nebezpečí kolikeré. Obě středové, to jest dominantní čáry, jsou silné jangové a jistí úspěch. Narození v desátém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Opakované propadání. Padáme do propasti. Je zle.

Jinová čára je slabá. V nebezpečí má nejmenší šanci. Propast v propasti, až na samém dně. Odtud není úniku.

DRUHÁ DEVÍTKA: Propast je nebezpečná. Usiluj jen o málo.

Nebezpečí je stejné jako předtím, ale toto je čára jangová a pozice dolní střední. Tak je tu jistá naděje, že cíle bude dosaženo; pod podmínkou té nejvyšší ostražitosti a opatrnosti, beze spěchu.

TŘETÍ ŠESTKA: Kamkoli přijdeš, zeje propast. Nebezpečí a nástrahy. Padneš do jámy. Nejednej.

Zpředu i zezadu zeje propast. Je to slabá jinová čára a navíc je jako v kleštích na hranici dvou „propastných“ trigramů. Ani krok.

ČTVRTÁ ŠESTKA: K poháru vína a k ošatce rýže prostá hliněná nádoba, podaná oknem. Nakonec žádná chyba.

Tato jinová čára je v jasném služebním vztahu k následující jangové čáře v dominantní páté pozici. Je to služba ve vší skromnosti, bez fanfár, ale také bez nebezpečí.

PÁTÁ DEVÍTKA: Propast není přeplněná, ale naplněná jak má být, po okraj. Žádná chyba.

Zde bylo dosaženo vyrovnané pozice, v níž nebezpečí, jež hrozilo, bude úspěšně zažehnáno, zem bude zachráněna, neboť v příštím okamžiku se proud přelije přes propast.

VRCHNÍ ŠESTKA: Svázán provazem, uvízne v hustém trní. Tři roky nedosáhne úspěchu. Neštěstí.

Nejvyšší poslední čára je jinová měkká, v té krajní pozici je její omezení a ochromení. Ony symbolické tři roky znamenají delší čas klidu a nečinnosti. Což je jistě zlé. Je to výstraha.

30. HEXAGRAM

Li

離

Záření

Horní trigram:
ulpívání, oheň

Dolní trigram:
ulpívání, oheň

Opět „čistý hexagram“, to jest hexagram složený ze dvou stejných trigramů. Tentokrát je tu základem trigram Li neboli Oheň, grafický paradox trigramu Kchan neboli Voda-Tůň, na němž byl založen hexagram předchozí. Trigram Li má uprostřed měkkou jinovou čáru, z obou stran svíranou tvrdými čarami jangovými. Trigram Li je symbolem ohně, to jest uvnitř prázdný, navenek zářivý. Tak taky uvnitř je slabá (prostupná a vyprázdněná) čára jinová, surchu jsou silné a vyzářující tvrdé čáry jangové.

OBRAZ: Dvakrát se rozsvítí zář. To je záření. Tak veliký člověk, pokračuje v tom světle, osvětluje všechny čtyři světové strany.

Tento hexagram je sestaven z dvojího trigramu světlosti a tudíž je jasným symbolem nekonečného světla. Ve smyslu osvícení a charismatického vyzářování se toto vztahuje především k charakteristice velikých a silných osobností.

VÝROK: Je dobré být vytrvalý. Naděje. Chovat krávu znamená štěstí.

Oheň je charakteristicky prázdný uvnitř a vyzářující navenek. Odtud to uspořádání čar s jinovými uvnitř. Tento hexagram také symbolizuje slunce. Slunce je stálost, stálost je vztah, vztah stálosti znamená prospěch a užitek a úrodu. Kráva je mezi zvířaty stvoření mírné a přítulné, proto vyjadřuje tyto vlastnosti i zde. Úspěch závisí na vytrvalosti a stálosti, štěstí závisí na morálních vlastnostech mír-

nosti a vstřícnosti. Narození ve čtvrtém až šestém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Stopy běží sem tam. Berme je vážně. A nebude chyb.

Tvrdá jangová čára v krajní počáteční pozici znamená inteligenci a nástup. Počátek však znamená nejistotu, možnost srážky, možnost nebezpečí. A proto je tu ono varování nebrat věci na lehkou váhu, nenechat se ukolébat snadným začátkem. Bdělost je na místě a ostráží nás před nebezpečím.

DRUHÁ ŠESTKA: Žlutá záře. Veliké štěstí.

Žlutá je barva země, země je prostřední z pěti živlů a také žlutá je tudíž barvou prostřední. Jinová šestka je zde v středové pozici a odtud ona barevná symbolika. Jinová čára na druhé pozici je v pozici adekvátní a to je šťastné znamení.

TŘETÍ DEVÍTKA: Zář zapadajícího slunce. Nebudeš-li zpívat zabubnování do hliněné kádě, pak budeš vzdychat a naříkat jak starý muž. To by bylo zlé.

Tvrdá čára jangová v jangové liché pozici je pozičně adekvátní. Paprsky zapadajícího slunce připomenou pomíjivost života. Ten, kdo nepropadne sebelítosti nad podmíněností své existence a dokáže se radovat ze života jak je, vyhrává nad smrtí, ať přijde kdykoli, časně či později. Ale ten, kdo to nedokáže, dopadne zle, své stáří prožije v zhroucení a v marné sebelítosti.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Přichází znenadání. Jako požár, jako smrt, jako zavržení.

Čtvrtá jangová čára leží na hraně dvou trigramů Li ve chvíli, kdy předchozí slunce zapadlo a nové sotva začíná stoupat. Příliš prudký vzestup symbolizovaný zde tvrdou jangovou čárou na spodu horního

trigramu nevěští nic dobrého, protože přílišná prudkost je stravující jako plameny požáru, je ničivá jak smrt, je neodvratná jak vyhnání a zapuzení.

PÁTÁ ŠESTKA: Proud slz a vzdychání lítostivé. Přináší štěstí.

Jinová čára na páté královské pozici znamená ústup v okamžiku vrcholu, znamená účinnou lítost a sebepoznání vedoucí ke změně, ke změně šťastné.

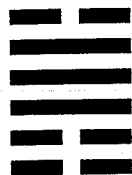
VRCHNÍ DEVÍTKA: Král vytáhl do boje proti povstalcům. Vítězí a stíná hlavy, ale netrestá jejich stoupence. To není chyba.

Nejhořejší jangová čára reprezentuje nejvyšší bod světla, nejvyšší místo, z něž lze přehlédnout celý svět a poznat každý jeho kout a tak také s rozmyslem vyrazit i do zbraně. S rozmyslem, to znamená bez unáhlení, neboť není třeba jít do krajnosti, lépe je osvědčit trpělivost a velkomyslnou shovívavost tam, kde je na místě.

31. HEXAGRAM

Sien

咸 Přitažlivost

Horní trigram:
radost, jezeroDolní trigram:
stání, hora

Tímto hexagramem se počíná druhá část Proměn. První část začínala počátkem a stvořením kosmického universa, všeho jsoucího, nebe a země. Druhá část začíná polaritou pohlaví, zasnoubením, jež je příčinou koloběhu života. Jde o to, že dolní trigram Ken, stání a hora, je symbolem mladšího syna a jinocha, a horní trigram Tuej, radost a jezero, je symbolem mladší dcery a panny. Takto je v tomto hexagramu vyjádřena přirozená přitažlivost pohlaví. A protože tato sexuální přitažlivost je universální vlastností života, má tento hexagram a jeho pojmenování smysl universálnosti, jež spojuje vše.

OBRAZ: Na hoře je jezero. Přitažlivost. Tak šlechtný člověk, sám prázdný, přitahuje druhé.

Příměrem tohoto symbolu je představa jezera na vrcholu hory, které je zdrojem vláhy, již hora vsakuje, nechává ji stékat po svazích a zavlážit jí okolní krajinu. Tak je tato konfigurace ve své blahodárnosti předobrazem toho vznešeného člověka, jenž ochotně saje poučení a pomoc ostatních, nedávaje jim najevo svou svrchovanost, aby je od sebe neodradil. Ta „prázdnota“, s níž je připraven přijímat druhé, je prázdnotou, již tak vyzvedá Starý Mistr Lao-c’.

VÝROK: V přitažlivosti je stálost. Pojmout ženu je štěstí.

Horní trigram obsahuje více jangových než jinových čar, proto je to jinový trigram. Dolní trigram obsahuje více jinových než jangových čar, proto je to jangový trigram. Proto se o tomto hexagramu hovoří jako o měkkém nahoře, tvrdém dole, dolní trigram znamená

stání, horní trigram znamená radost, dolní trigram znamená mladého muže, horní trigram znamená mladou ženu. Tak či onak je to hexagram natolik provázaný a navzájem si korespondující, že je jako celek výrazem přitažlivosti a spojení, sympatie a vzájemné náklonnosti. V tomto vzájemném spojení a přitažlivosti je tedy ta stálost a v této stálosti je štěstí, a to štěstí - to je zasnoubení a sňatek. Narození v prvním měsíci budou šťastnější.

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Přitažlivost palců u nohou.

Všechny výroky čar se pohybují uvnitř jedné velké metafory lidského těla. Začíná se od palce u nohou, potud je to srozumitelné. Základní jinová měkká čára je čára výchozí a tak také naše tělesné pocity a pohyby těla začínají od palců u nohou. V tom smyslu jsou palce u nohou důležité, ačkoli jinak jsou slabé a bezmocné a nic neunesou ani nic nezmůžou. Tady se počíná pocit, nikoli však ještě pohyb.

DRUHÁ ŠESTKA: Přitažlivost lýtek. Neštěstí. Vytrvat na místě přinese štěstí.

Lýtka při chůzi směřuje napřed, chodidlo následuje. Je-li základní šestka chodidlem, druhá šestka je lýtkem. Lýtko je při chůzi nejvíce vystaveno nebezpečí a je nejvíce zranitelné. Naštěstí zaujímá zde jako druhá šestka trigramovou pozici střední. Jinová čára v jinové pozici uprostřed spodního trigramu zakládá vyhlídku na lepší příští, pokud se bude držet svého pasívního charakteru a bude s ním v souladu.

TŘETÍ DEVÍTKA: Přitažlivost stehen. Drží se toho, co sleduje. Vyrazit na cestu přinese škodu.

Třetí jangová čára je plně zvislá na pohybu čar a částí nohy předěšlých. Měla by si však být vědoma vlastní síly, své jangové povahy. A přes svou závislost na měkkých jinových čarách nedat této závislosti slepě průchod, jinak se nevyhne nepříjemnostem.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Vytrvalost přinese štěstí. Lítost mizí. V nerozhodnosti tě bude provázet v myšlenkách přítel.

Čtvrtá jangová čára je zdola podpírána jangovou čarou třetí a shora kryta rovněž jangovou čarou pátou. Středová pozice v trojici silných jangových čar připomíná pozici srdce. Srdce je nejcitlivější orgán. Proto je tato čára dominantní. Má však slabinu. Jako jangová čára by se neměla nacházet v sudé jinové pozici, to není nikdy dobré. Proto se tak zdůrazňuje vytrvalost a sebeovládání. To sebeovládání se týká i všelijakých sobeckých žádostí, jak zdůrazňují všechny komentáře. Važte si přátelství, jež ob stojí ve zkouškách nestálosti.

PÁTÁ DEVÍTKA: Přitažlivost šíje. Nebude čeho litovat.

Tato jangová čára reprezentuje šíji, část těla, nacházející se mezi srdcem a tváří. Šíje je svým způsobem nejpevnější část těla. Je to ta část těla, jež je nejméně vystavena vnějšímu působení a tudíž ani ona nevyvolává odezvu. Je tu cosi stálého, nedotýkaného a nedotýkajícího se.

VRCHNÍ ŠESTKA: Přitažlivost brady, tváře, jazyka.

Nejvyšší jinová čára hexagramu Přitažlivost je zároveň nejvyšší jinovou čarou horního trigramu Radost. Brada, tvář i jazyk mají blízko k řeči, k výmluvnosti a k malému člověku, jenž na rozdíl od velkého muže spoléhá na svou výřečnost a na grimasy. Je v tom jisté varování před povrchností, jež může i nemusí mít následky.

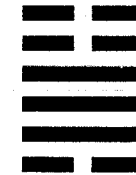
32. HEXAGRAM

Cheng

Trvání

Horní trigram:
vznět, bouře

Dolní trigram:
ústupnost, vítr

Hexagram Cheng vzniká překlopením předchozího hexagramu Sien, překlopení je vlastně i významové, protože Přitažlivost je vždycky spojena s jistým intervalem, ve kterém se tato přitažlivost odehrává, takže následující hexagram ve významu Trvání, rozuměj vytrvání, stálost a věčnost, je hexagram i významově převrácený. Toto trvání se odvozuje ze sexuálních významů dvou trigramů, z nichž je hexagram složen: dolní trigram znamená nejstarší dceru, horní trigram znamená nejstaršího syna. Rozhodující je, že v předchozím hexagramu Přitažlivosti má vrch ženský element, v tomto hexagramu má vrch mužský element. První vztah je symbolem vztahu přitažlivosti a působení, je symbolem milostného vztahu, druhý vztah je symbolem vztahu stálosti a vytrvání, je symbolem vztahu manželského. Hexagram je vzorem stálosti a vyrovnanosti vyjádřeným dokonalými vztahy mezi korespondujícími čarami: jin-jangovým vztahem mezi základní a čtvrtou čarou, mezi druhou a pátou čarou, mezi třetí a vrchní (šestou) čarou.

OBRAZ: Bouře a vítr. Trvání. Tak ušlechtilý muž stojí a nemění svůj způsob.

V trigramech pohybu, iniciace a přizpůsobení jsou vyjádřeny paradoxní kvality skutečné stálosti, jež u velkého muže nespočívá ve vnější rigidnosti, ale ve stálosti a pevnosti vnitřní, jež se pohybuje a mění s okolnostmi, s pohybem věcí, s pohybem světa. Takový pohyb a změna jsou zárukou pravé stálosti.

VÝROK: Naděje. Žádná chyba. Je dobré být vytrvalý. Je dobré mít kam jít.

Narození v prvním měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Hluboké trvání. Přehnaná vytrvalost však přináší zlo. Nic nepřináší užitek.

Je to čára velkého počátku, ale není bez nebezpečí. Silná korespondence se silnou jangovou čarou na čtvrtém místě je blokována ostatními silnými čarami v dolním trigramu, jež stojí mezi první a čtvrtou čarou. Navíc čtvrtá čára je ve výlučném postavení jediné čáry jangové v horním trigramu a je tak sama sebou natolik zaujata, že se od ní nedá čekat žádná velká podpora. A proto není na místě vytrvalost tordošijná, k ničemu by to nebylo.

DRUHÁ DEVÍTKA: Lítost mizí.

Jangová čára na jinové sudé pozici, to není adekvátní postavení. A tak může vzniknout situace, jež vyvolává lítost. Ale čára v středové pozici spodního trigramu, to je zas silná, dobrá pozice. A tak je tu vyhlídka na to, že důvody k lítosti rychle pominou.

TŘETÍ DEVÍTKA: Nestálý ve své ctnosti, dočká se nejspíš hanby. Vytrvalost přináší hanu.

Jangová čára v jangové liché pozici je správně postavena, ale možná svou silou přehání a navíc je vychýlena ze středu. A je tu korespondence s horní šestkou, šestou čarou jinovou. Všechno jaksi tihne k excessu a setrvání v tomto rozpoložení neslibuje nic dobrého. V Konfuciových Hovorách je část výroku této čáry citována ve smyslu: „Neosvědčí-li stálost ve své morální síle Te, nejspíš se dočká hanby.“ K čemuž Konfucius v Hovorách dodává: „Prostě nechte znamení, toť vše.“

ČTVRTÁ DEVÍTKA: V polích není zvěř.

Čekat na nesprávném místě je marné. Tu nepomůže žádná vytrvalost. Jangová čára v sudé pozici je neadekvátně postavená.

PÁTÁ ŠESTKA: Trvat ve své ctnosti je vytrvalost, manželce přináší štěstí, manželovi zlo.

Jinová čára na středovém místě horního trigramu a v korespondenci s jangovou na středovém místě spodního trigramu je slabá, ale dobře vybavená svým místem. To symbolizuje vytrvalost s přizpůsobivostí a příchyllost. Ovšem to jsou v podstatě ženské vlastnosti, ženské ctnosti, a ženám také přinášejí štěstí. K mužům se nehodí a proto jsou pro ně nešťastné a nebezpečné.

VRCHNÍ ŠESTKA: Trvat ve vzrušení přináší zlo.

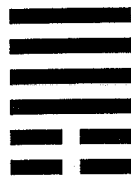
Je to čára mezní na výspě hexagramu a jako taková symbolizuje trvání, jež překračuje nebo se chystá překročit míru. Horní trigram, jehož je toto nejhořejší čára, znamená vznět a bouři, to jest prudký pohyb, jenž nesvědčí čáře tak slabé, jakou ve skutečnosti tato jinová šestka v extrémní pozici je.

33. HEXAGRAM

Tun

遁

Ústup

Horní trigram:
početí, nebeDolní trigram:
stání, hora

V komentáři Uspořádání hexagramů se vysvětluje nástup tohoto hexagramu po hexagramu Troání tím, že žádné troání netrvá věčně a vždycky musí přijít zlom a ústup. Z podoby hexagramu lze vyčíst, jak jangové čáry pozvolna začínají ustupovat jinovým, rostoucím zespodu. Hexagram je spojován v kalendáři se šestým měsícem lunárního kalendáře (nás červenec až srpen), kdy se už začínají hlásit první příznaky nástupu zimních (jinových) měsíců.

OBRAZ: Pod nebem je hora. Ustoupení. Tak ušlechtilý muž se vzdaluje malým, bez hněvu, ale přísně.

Obraz se vykládá tak, že hory nemohou růst věčně a tak nikdy nedosáhnou nebe, jež před nimi moudře ustoupí. Nebe si uchová svou volnost i tím, že ustupuje, aniž se znenávidí s tím, co je pod ním. I tím si uchová velký muž (nebe) svou volnost, že ponechá těm menším (hory) jejich stání.

VÝROK: Ústup znamená úspěch. Malý člověk získává vytrvalost.

V situaci tohoto hexagramu, kdy nastupují síly tmy a malosti, je třeba myslet na ústup. Nikoli útek, ale ústup. Ústup nikoli za každou cenu a bez rozmyslu. Ústup připravený ještě v plné slávě a v plné síle. A s myšlenkou na návrat. Určující je dominantní čára pátá, jež má všechny vlastnosti čáry silné: je to jangová čára v liché jangové pozici, což je adekvátní, je to jangová čára plně korespondující jako středová čára jangové trigramu horního s jinovou čarou středovou

trigramu spodního. Je to čára s nejvyšší potencí, byť byla na ústupu. V pozadí je obecná čínská představa silného muže v dočasném ústraní, postava „samotáře“ (jin-š), těšícího se v čínských dějinách nejvyšší úctě. Narození v šestém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Ustupovat na ocase je nebezpečné. Není užitečné kamkoli jít.

Obraz ústupu je takový, že horní čáry jsou vpředu (hlava), dolní čáry jsou vzadu (ocas). Při ústupu je na tom nejlépe ten, kdo je v čele, v nebezpečí je ten, kdo je vzadu. Tak tato základní jinově slabá čára věští nejvyšší nebezpečí. Za této situace jakákoli akce není na místě, jen by věci zhoršovala. Zůstat v klidu, bez pohnutí, neupozorňovat na sebe.

DRUHÁ ŠESTKA: Drží se kůže žlutého bůvola. Nikdo se nedokáže vysmeknout.

Jinová čára v jinové sudé pozici je na svém místě, navíc je v relativně silné pozici středové čáry spodního trigramu. Malý člověk se zespona tlačí na ustupujícího a drží se ho jako klíště. To, čeho se drží, je žlutý bůvol. Žlutá je barva středu, bůvol je symbolem síly, soustředění a klidu. I když se velký nedokáže zbavit malého, vahou své síly a soustředění postupuje kupředu.

TŘETÍ DEVÍTKA: Být svázán na ústupu je velmi nebezpečné. Zjednat si sluhy a konkubíny přináší štěstí.

Jangová čára v jangové liché pozici je postavena dobře. Tím však všechny její přednosti končí. Neboť převaha jinových ze spoda dolního trigramu je hroživá. Poslání hexagramu je alarmující. Je nanejvýš nebezpečné nechat se spoutat ve chvíli, kdy je třeba ustupovat. Je třeba si za každou cenu nechat volnost pohybu, i za tu cenu, že dočasně a bez iluzí učiníme z malých své sluhy a konkubíny.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Dobrý ústup. Ušlechtilému člověku přinese štěstí. Malému nikoli.

Jangová čára těží ze své příslušnosti k hornímu plně jangovému trigramu Čchien a také z toho, že je v pozici odpoutané již od bezprostředního naléhavého tlaku spodních čar jinových. Silným ústup prospívá, slabým naopak. To však nesmí silného odradit od cílevědomého ústupu. Slabí buďtež ponecháni svému osudu.

PÁTÁ DEVÍTKA: Pokojný ústup. Vytrvalost nese štěstí.

Na této čáře má ústup nejlepší šance. Je to silná čára v silné a navíc středové pozici. Jen rozhodnosti je třeba a vše bude dobré. Rozhodnosti využít té pravé chvíle.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Naprostý ústup. Všechno je dobré.

Nejvyšší jangová čára tohoto ústupového hexagramu reprezentuje postavení člověka již zcela odpoutaného od všech tlaků a závazků a pout a těšícího se ze své svobody v ústraní. První dva znaky (fej-tun) výroku této čáry jsou v čínských slovnících uváděny jako synonyma pro ty samotáře jin-š', jimž se jejich plán zdařil.

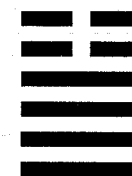
34. HEXAGRAM

Ta-
čuang

大壯

Síla
velkého

Horní trigram:
vznět, bouře

Dolní trigram:
početí, nebe

Tento hexagram Síly velkého vzniká překlopením předchozího hexagramu Ústupu. Je to tentýž vztah, jenž byl například mezi hexagramy 31 Sien neboli Působení a 32 Cheng neboli Troání, pochopitelně s obdobnými významovými konotacemi. V komentáři nazvaném Uspořádání hexagramů je vztah charakterizován tak, že jsoucí nemůže být na ústupu věčně, a tak dochází k zvratu a výsledkem tohoto zvratu je nárůst Síly velkého, projev nahromaděné síly. V lunárním kalendáři odpovídá tento hexagram druhému měsíci. Čtyři po sobě jdoucí jangové čáry vyvíjejí tu velkou sílu, či Sílu velkého. Jangová čára představuje to velké, symbolizuje velkého muže, její nárůst symbolizuje jeho vzestup a úspěch a prosperitu.

OBRAZ: Bouře je nad nebem. Veliká moc. Tak se ušlechtilý člověk nevydá na cestu, jež není v řádu věcí.

Bouření na nebi věští sílu a tak tomu je i v tomto hexagramu, jenž věští vzestup moci velkého muže. Jenže velký muž nedostává sílu a moc proto, aby je obrátil proti druhým, nýbrž aby jimi ovládl především sám sebe. A cestou k sebeovládání je především dodržování mravních zásad a principů. Lao-c' praví: „Silný je ten, kdo ovládá sebe.“ V Konfuciových Hovorách se praví: „Humanitu tvoří sebeovládání a dodržování mravních zásad.“ A dále: „Neděvej se na nic co odporuje mravnosti, neposlouchej nic, co odporuje mravnosti, nemluv o ničem, co odporuje mravnosti, nekonej nic, co odporuje mravnosti.“ (Hovory XII)

VÝROK: Síla velkého znamená prospěch z vytrvalosti a pevnosti.

Čím je člověk silnější, čím větší prosperita mu kyne, tím pevněji musí trvat na svých zásadách, aby se vyhnul nepřístojným zvrácenostem, jež rády provázejí vzestup moci. Narození v druhém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Síla je v prstech u nohou. Výprava povede k zlému. Je to tak, jak to je.

Umístění jangové čáry v jangové liché pozici je sice adekvátní a příznivé, ale chybí tu náležitá korespondence s analogickou základní čarou horního trigramu, to jest čtvrtou čarou hexagramu, jež je bohužel rovněž jangová. A tak postup vpřed nevěští nic dobrého. Je dobré uvědomovat si meze síly.

DRUHÁ DEVÍTKA: Vytrvalost a pevnost přináší štěstí.

Umístění jangové čáry v jinové pozici není dobré, do jisté míry to vyrovnává příznivost střední pozice v dolním trigramu. Naznačuje se, že je dobré nepřehánět, držet se střední míry a střídmosti. Takové jednání má vyhlídku na úspěch.

TŘETÍ DEVÍTKA: Malý člověk užívá moci, ušlechtilý nikoli. Vytrvalost vede k zhoubě. Kozel trká proti živému plotu a zaplete si rohy.

Umístění jangové čáry v jangové liché pozici je sice adekvátní a dobré, ale na druhé straně je to pozice už za středem tří jangových čar tohoto spodního trigramu a tato pozice je jako pozice extrémní náchylná k výstřelkům a k přehánění síly. Malý člověk je náchylný využívat síly na úkor druhých, velký člověk se toho vystříhá. Tím se vyhne nebezpečí, že se beznadějně zaplete do osidel vlastní bezhlavosti.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Vytrvalost přináší štěstí a lítost mizí. Houští se uvolňuje a nezaplétá. Síla je v nápravě velkého vozu.

V pořadí již čtvrtá jangová čára představuje vrchol síly, ale jako jangová čára v jinové sudé pozici je zranitelná. Tato zranitelnost nabádá k nepřehánění v užití síly a k vnitřní pevnosti. To povede k dobrému a možnost pozdní lítosti tak bude zažehnána. Protože vpředu jsou už jen slabé jinové čáry, našemu jednání nestojí nic v cestě. Záleží jen na naší vlastní síle a vnitřní pevnosti.

PÁTÁ ŠESTKA: Snadno ztratíš kozla. Ale žádná lítost.

Čínský komentátor vysvětluje metaforu kozla tak, že když sdružíme vždy dvě čáry do jedné, dostaneme trigram: jangová-jangová- jinová, což dává trigram Tuej čili Radost a Jezero, to jest trigram vykazující vnitřní sílu a vnější měkkost, což zase symbolizuje kozla. Snadná ztráta kozla, který tu reprezentuje sílu, je dána tím, že dominantní silná pozice je vyplněna slabou čarou, jinými slovy, jangová pozice je neadekvátně obsazena jinovou čarou. Takže žádný velký a silný postup, ale také žádná nepříjemnost ani pozdní lítost.

VRCHNÍ ŠESTKA: Kozel trká do živého plotu a nemůže zpátky ani dopředu. Nedá se nic dělat. Poznané nsnáze přinášejí štěstí.

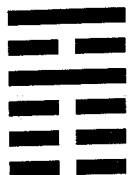
Tato čára je na vrcholu, ustoupit nelze, ale ani postoupit, protože je to čára vlastně slabá jinová, jejíž jediné štěstí může spočívat v tom, že si včas uvědomí obtížnost svého postavení a meze svých možností a trpělivě počká na svůj čas.

35. HEXAGRAM

Ťin

晉

Pokrok

Horní trigram:
ulpění, oheňDolní trigram:
příjetí, země

OBRAZ: Zář vystupuje nad zemi. Pokrok. Tak ušlechtilý člověk projeví svou jasnou ctnost.

Hexagram skladbou trigramů připomíná ohnivý kotouč slunce stoupající nad obzor země. To je symbol rychlého vzestupu, jasu a rozmachu. Horní sluneční trigram také znamená přiklánět se k někomu, dolní zemský trigram také znamená někoho přijímat.

VÝROK: Nejmocnější z vévodů dostává darem množství koní a přijímán je třikrát za den.

Tak ve shodě s předchozí symbolikou trigramů se tu příznivě doplňuje přichylnost s přijetím. Tak v ohledu věcí lidských a politických je záruka Pokroku spatřována v příklonu nejmocnějšího z poddaných k vládci a v hojných darech a audiencích, jimiž vládce naopak projevuje svou přízeň vůči nejmocnějšímu ze svých poddaných. Obojí je pak projevem vzájemné důvěry. Narození v druhém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Pokrok a překážky. Vytrvalost přináší štěstí. Chybí-li důvěra, zůstáváme opuštěni, to však nemusí být chyba.

Všechny čáry tohoto hexagramu pochopitelně hovoří o důvěře, avšak tato jinová a nadto výchozí čára je slaboučká, a to přesto, že má

jistou oporu v korespondující čtvrté čáře jangové, která je ostatně oslabena neadekvátností svého umístění (jangová čára na sudé čili jinové pozici). Obezřetný postup je možný i za těch okolností, že se nemáme o koho opřít. Důležité je, abychom zůstali věrni sami sobě.

DRUHÁ ŠESTKA: Pokrok a zármutek. Vytrvalost přináší štěstí. Dostane se mu blahodarů od matky krále.

Jinová čára v jinové sudé pozici v středové pozici spodního trigramu ukazuje příznivý postup. Ten je však oslaben ztrátou jin-jangové korespondence s čárou v dominantní pozici páté, protože tam je znovu umístěna jinová čára. A tak je postup znesnadněn a neobejde se bez hořkosti. Ale i přesto přinese vytrvalost úspěch. Nejspíš za nemalého přispění ze strany matky rodu či matky krále (označení Královna-Matka může podle starých textů znamenat obojí). V řeči čar je to zřejmě přece jen ona jinová čára v dominantní čili královské pozici páté.

TŘETÍ ŠESTKA: Všichni jsou srozuměni. Lítost mizí.

Jinová čára na jangové liché pozici není adekvátní a tudíž ani dobrá, také to není pozice středová, takže se dají očekávat obtíže a důvod k starostem či k lítosti. Ale podpora stejně jinových a stejně k pokroku zaměřených čar předcházejících znamená minimální potřebnou důvěru, s níž lze i za takových poměrně nepříznivých okolností uspět.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Pokrok krysy. Vytrvalost přináší nebezpečí.

Jangová silná čára v jinové sudé pozici je umístěna neadekvátně a tudíž nevhodně. Ani podpůrná pozice středová zde není. Přitom se tato čára dere vzhůru nepřiměřeně svým možnostem. Jako krysy požírající úrodu (hovoří o tom jedna z básní čínské Knihy písní). A tak tu máme výpověď varující před pařavostí a pouštěním uzdy nepodložené ctižádosti.

PÁTÁ ŠESTKA: Lítost zmizela. Ztráta a zisk už nebolí. Na cestě čeká štěstí. Všechno bude dobré.

Umístění jinové čáry v jangové liché pozici je neadekvátní a tudíž nedobré. Nastává starost a lítost. Na druhé straně je to čára v dominantní pozici horního ohnivého a slunečního trigramu, která může těžit z podpory celého spodního trigramu pozemského. V takovém rozpoložení se původní starost rychle vytratí. Bez ohledu na počáteční ztráty je cesta vpřed otevřena, nebezpečí už více nehrozí a úspěch je zaručen.

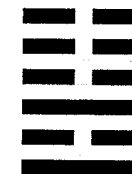
VRCHNÍ DEVÍTKA: Postupujme kupředu rohy napřed jen tehdy, trestáme-li vlastní město. Znat nebezpečí přináší štěstí. Nebude chyba. Vytrvalost není hana.

Čáru charakterizuje především její jangová síla uplatňující se v nejvyšší a tudíž mezní pozici (odtud metafora zvířecích rohů). I tam, kde již není pro další postup místo, tato síla si vynutí úspěch, obrátí-li se do vlastních řad (vlastní město). Je však třeba vědět, že je to za cenu vlastních ztrát a vlastního ohrožení. Pokud si to uvědomujeme, lze to napravit a vyhnout se následkům. S touto výhradou se jedná o znamení příznivé a přitakávající.

36. HEXAGRAM

Ming-i 明夷 Soumrak

Horní trigram:
přijetí, země

Dolní trigram:
ulpění, oheň

Čínské jméno tohoto hexagramu znamená doslova „zranění světla“. V protikladu k předcházejícímu hexagramu, jehož celkový charakter i jednotlivé výpovědi hovořily o pokroku a prosazující se dobré síle, výpovědi tohoto hexagramu hovoří o soumraku, o beznaději, o klesání. Ve smyslu střídání hexagramů jako by to byla daň za onen předchozí pokrok, vzestup a jas.

OBRAZ: Zář sestoupila do země. Soumrak. Tak ušlechtilý člověk žije v zástupech a využívá soumraku, září.

Ohnivý kotouč země zapadl, slunce se skrylo do země, nastala tma. Opačné položení trigramů ve srovnání s hexagramem předchozím jako by rázem změnilo vše. Za takových okolností je lépe splynout s ostatními, nesnažit se vyniknout, dát na mínění druhých a jimi se řídit.

VÝROK: Soumrak. V nesnázích je dobré být vytrvalý.

V nesnázích a v nebezpečí je někdy dobré skrýt svou vnitřní sílu a světlo, nedávat svá vnitřní nadání najevo a stavět se poslušným a přizpůsobivým. Narození v osmém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Soumrak v letu svěsil křídla. Tak

ušlechtilý muž na cestě tři dni nejedl. Ví, kam kráčí. I když hostitel či pán má k tomu co říci.

Základní jangová čára se podobá ptáku, který v soumraku zasažen svěsil křídla a padá. Ale nevzdává se. Tak jako člověk, který třeba tři dni nejedl, soustředěný na své dílo, které může všechno ještě zachránit. Důležité je vědět co chci a uskutečnit to i přes odpor, námitky či posměšky druhých.

DRUHÁ ŠESTKA: Soumrak se zařal do levého stehna. Záchrana závisí na síle koně. Odtud kyne štěstí.

Zranění postoupilo a je vážnější. Zranění utrpěné v předchozí jangové základní čáře ještě dovolilo let, toto zranění v jinové čáře druhé více překáží pohybu, ale vyváznout je ještě stále možné. Tuto naději čerpáme z jinového postavení jinové čáry, to jest adekvátního umístění jinak neblahé čáry.

TŘETÍ DEVÍTKA: Při soumraku vyráží na lov jižním směrem. Vůdce je dopaden. Nesmíme však být posedlí vytrvalostí.

Jangová čára v jangové liché pozici je silné umístění. A tak je tu šance. Chopme se jí. Vůdcem je nejspíš myšlena opoziční jinová čára šestá, vrchní čára horního trigramu. Šanci by mohla zmařit ukvapenost. Rozhodnosti je třeba v pravou chvíli, ale bez unáhlenosti.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Vnikaje do levé dutiny břišní, zasahuje srdce soumraku. Pak opouští bránu i dvůr.

Nejčastější výklad vychází nejspíš z těsné blízkosti jinové čáry dominantní, jinak zvané královské. Lépe než setrvat v domě je vypravit se do středu zla a poznat, jaké jsou jeho záměry. Někdy je nejbezpečnější to místo, jež se na první pohled jeví jako nejhroživější.

PÁTÁ ŠESTKA: Soumrak u prince Ťi. Je dobré být vytrvalý.

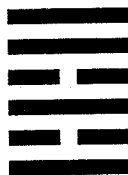
Příklady v těchto výpovědích jsou vesměs z doby počátků dynastie Čou. V tomto případě je to jisté. V kronikách je zaznamenán princ Ťi, který žil na dvoře tyрана Čou Sina. Když několikrát opakovaně a marně vytýkal tyranovi jeho chování, doporučovali mu, aby raději myslel na útek. Ale princ Ťi odmítl: „Kdyby poddaný, jenž nabádal svého pána, ale zůstal oslyšen, odešel vzápětí od dvora, usvědčoval by vlastně svého pána z nepravosti a na jeho úkor se ucházel o přízeň lidu. Takového jednání se nikdy nedopustím.“ Načež shodil pokrývku hlavy a rozpustil si vlasy, předstíraje šílenství, a poté upadl do otroctví. Tak o své vlastní vůli rozhodl o svém osudu, trvaje na svých zásadách, jimž se nehodlal zpronevěřit, jakkoli tomu okolnosti nahrávaly. Hexagram má horní trigram plně jinový a pátá jinová je v samém středu, reprezentujíc takto ten nejtemnější okamžik. Navíc se nachází v těsném sousedství nejzazší tmy v podobě šesté čáry jinové. A přece i v této situaci lze trvat na svých zásadách, jak dosvědčuje historický příklad prince Ťi, a obstát se ctí v době největšího temna. Je ovšem pravda, že radikálnost jeho činu byla přímo úměrná hloubce úpadku a tmy.

VRCHNÍ ŠESTKA: Kde není světla, je tma. Co nejprve až k nebi vystoupilo, do země zajde.

Nejvyšší jinová čára v jinové pozici na vrcholu jinového trigramu je jinová v plné jinové síle, nejrozvinutější jinová čára. V této čáře jako by soumrak a tma dosáhly svého vrcholu. Symbolizuje tak zákonitost západu slunce po klenbě nebe, nevyhnutelnost pádu tyрана, jenž pohrdl mravností i ctí a lidskostí.

Ťia-žen 家人 Rodina

Horní trigram:
ústupnost, vítr

Dolní trigram:
ulpění, oheň

Určujícím vztahem v tomto hexagramu je vynikající korelace dvou dominantních čar, páté jangové čáry v horním (vnějším) trigramu se středovou jinovou čarou trigramu dolního (vnitřního). Mužskému elementu patří svět vnější, ženskému elementu patří svět vnitřní, takový je symbolický smysl tohoto rozložení sil. Taková je cesta. Taková je cesta rodiny. Klíčová je ženská čára vnitřního trigramu tohoto hexagramu - ve znamení ulpění. Je-li tato vnitřní čára v pořádku, je i dominantní vnější čára v pořádku.

OBRAZ: Vítr vychází z ohně. Rodina. Tak šlechtný člověk je věčný ve slovech a vytrvalý v jednání.

Vnitřní trigram znamená oheň, vnější trigram znamená vítr. Oheň ohřívá vzduch a z toho se zvedá větrný vír. Všechno podstatné začíná zevnitř, to je princip rodiny. Co platí o rodině, to platí o čemkoli jiném.

VÝROK: Rodina. Je dobré, je-li žena vytrvalá.

Muž a žena mají své místo, žena uvnitř, muž venku. Základem všech vztahů je rodina a v rodině rodiče. Odtud se odvíjí vše. Konfucius v Hovorech věnuje chování v rodině řadu odstavců zejména v druhé kapitole. Například: „Chovej se tak, aby se tvůj otec a tvá matka nemuseli o tebe bát jinak než o tvé zdraví.“ Nebo: „Dokud jsou naživu, služ jim podle Řádu, až zemrou, pochovej je podle Řádu, a podle Řádu jim nepřestávej obětovat.“ Narození v šestém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Pořádek v rodině. Pozdní lítost nebude.

Je to jangová silná čára v jangové pozici, zároveň v pozici výchozí, tedy v pozici upozorňující na význam počátku, na význam předcházení. Pořádek v rodině je třeba chránit dřív než se cokoli stane, rodinu je třeba pěstovat od nejútlejšího mládí.

DRUHÁ ŠESTKA: Nerozptyluje se a soustřeďuje se na přípravu pokrmu. Vytrvalost přináší štěstí.

Řeč je o ženě. Jinová čára v adekvátním sudém jinovém místě. Navíc v dolním (vnitřním) trigramu v pozici středové, tedy relativně dominantní. Je to dominance plynoucí nikoli ze síly, ale z vytrvalosti a soustředění.

TŘETÍ DEVÍTKA: Když rodina nařiká a stěžuje si, je lítost, je neštěstí, ale nakonec vše šťastně dopadne. Když se ženy a děti věčně smějí, vše skončí nakonec v hanbě.

Jangová čára zaujímá horní pozici vnitřního trigramu. Její síla je ve shodě jangového charakteru čáry i místa. Tato čára inklinuje k přehnané tvrdosti, která vyvolává odpor a pláč i dočasné zlo, ale je to lepší nežli uvolněnost mravů z nedostatku přísnosti. Pocit bolesti z přehnané přísnosti koneckonců přejde, ale uvolněnost mravů končí v hanebnostech.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Činí rodinu bohatou. Veliké štěstí.

Jinová čára v jinovém místě je výmluvná. Zárukou bohatství a štěstí je dodržování zásad a střídmost.

PÁTÁ DEVÍTKA: Král navštíví rodinu. Není lítost. Je štěstí.

Návštěva královské osoby zosobněná jangovou čarou v dominantní pozici horního trigramu je metaforou skutečného vztahu této jangové čáry k jinové čáře na druhé pozici. Toto spojení je šťastné.

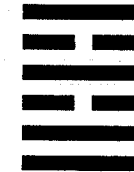
VRCHNÍ DEVÍTKA: Upřímnost a vznešenost. Nakonec štěstí.

Jangová čára v nejvyšší pozici symbolizuje pána domu. Je to čára v mezní pozici, čára vystavená všem rizikům takové horní pozice. Je v ní obsažena důležitá rovnováha lásky a přístnosti. Je-li dosaženo této rovnováhy, štěstí je nakonec jisté.

38. HEXAGRAM

Kchuej 睽 Vzдалení

Horní trigram:
ulpění, oheň

Dolní trigram:
radost, jezero

Tento hexagram vznikl prostým převrácením předchozího 37. hexagramu Rodina, Ťia-žen. Vzдалení je opakem rodinného spříznění, jež je podstatou tohoto předchozího hexagramu, plného harmonie. Kde není harmonie, tam je odcizení. Je ovšem zákonité, že uvnitř každého spříznění je latentně obsaženo odcizení, a naopak v každém odcizení a vzдалení je potencionální prvek sblížení.

OBRAZ: Nahoře oheň a dole jezero. Vzдалení. Tak šlechtný člověk je stejný a přece výjimečný.

V povaze a uspořádání trigramů je divergence pohybů. Zatímco dolní „jezerní“ trigram tihne dolů, horní „ohňový“ trigram směřuje vzhůru. A tak se sobě více a více vzdalují. Podle komentářů představuje horní trigram druhorozenou dceru, dolní trigram nejmladší dceru, jejichž vztahy pod jednou střechou nejsou nejlepší, sestry jsou si cizí a těžko se na čemkoli shodnou.

VÝROK: Vzдалení. V malých věcech štěstí.

Lidé, kteří žijí v oddálení, jako outsajdři, nemohou počítat s velkými počiny a úspěchy. Každý takový pokus by vyvolal jen nepříznivou odezvu a opačnou reakci. V takové situaci je dobré dát přednost skromnějším plánům. Narození v druhém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Lítost pomine. Ztratíš-li koně, neběž

za ním, sám se vrátí. Potkáš špatného člověka, nakonec se ale vše v dobré obrátí.

Nepovedené vztahy mezi touto základní čarou spodního trigramu a základní čarou horního trigramu (základní devítka s čtvrtou devítkou), plynoucí z téže jangové povahy, jsou zdrojem politováníhodného napětí. Toto napětí však pomine, budeš-li postupovat s nadhledem a s důvěrou. O tom je ten průměr s koněm. Je-li to tvůj kůň, přijde sám. Násilím bys jej jenom odehnal. Stejně se chovej i v opačném případě, pakliže se na tebe lepší nehodný člověk. Neodháněj jej násilím, abys u něj nevyvolal zbytečné nepřátelství. Tak se vyhněš nesnázím.

DRUHÁ DEVÍTKA: Potkáš svého pána kdesi v zapadlé uličce. A tak se vše v dobré obrátí.

Tím pánem se myslí dominantní čára pátá. Ten vztah je silný a dobrý, protože k této jangové čáře se ona pátá jinová přirozeně přichyľuje, ale vzhledem k celkové hexagramové situaci oddálení a odcizení nebude snadné toho „pána“ najít. Možná jej potkáš v docela malé zapadlé uličce, kde bys ho už ani nečekal. Hledej i tam.

TŘETÍ ŠESTKA: Potkáš vůz tažený dozadu, jeho vola bijí, jeho pánu řezají vlasy a nos. Co nebylo na začátku, bude na konci.

Tato jinová čára tihne k horní jangové, která je s ní v dobré jin-jangové relaci. Musí však překonat počáteční obtíže, které souvisejí s její naopak neadekvátní, to jest lichou pozicí. Je příznačné pro všechny výroky čar tohoto hexagramu, že po nepřilíh vydařeném či dokonce velmi svízelném začátku kyne, byť někdy i dosti vzdálená, naděje na dobrý výsledek.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Vzdálený a opuštěný potkáš vynikajícího člověka. Budete si navzájem důvěřovat. Nebezpečí. Nakonec se vše v dobré obrátí.

Čtvrtá čára má korespondovat s první, to se však v tomto případě

nepodaří, protože jsou obě jangové. Izolovanost je dána jinovým obklíčením. K překonání nebezpečí je třeba velké důvěry v latentní pomoc oně korelující-nekorelující čáry. Nezbyvá nežli dát svou důvěru i tam, kde jsme si předem cizí.

PÁTÁ ŠESTKA: Lítost posléze zmizí. Přítel se prokouše kůží. Nakonec se vše v dobré obrátí.

Umístění jinové čáry na čestném a dominujícím místě je zpochybněno tím, že jde o místo liché, tudíž jangové. Takže může dojít i k politováníhodným událostem. Dokonce je to pravděpodobné. Ale konec dobrý, všechno dobré. Nakonec totiž rozhodne blahodárny jin-jangový vztah se středovou čarou dolního trigramu (druhá devítka). Bude to však chvíli trvat. Jako by se ta druhá devítka k vám musela prokousat tou měkkou, leč houževnatou jinovou kůží překážející šestky na třetí pozici.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Opuštěn a vzdálen. Uvidíš prase plné bahna, potkáš vůz plný démonů. Nejprve napneš luk a pak jej odložíš. To nejsou lupiči, to jsou sňatkem spříznění. Pokračuješ v cestě, začíná pršet. Štěstí.

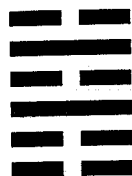
Nejimaginativnější ze všech výroků hexagramových čar v celé knize. Tato vrchní jangová devítka z horního trigramu koresponduje se třetí jinovou šestkou z dolního trigramu, jenže ta dolní korelující jinová čára je v izolujícím područí tvrdých jangových čar a ty jí brání ve spojení s nejhorejší devítkou. Ta je přitom v nevýhodné pozici čáry krajní, čáry za zenitem, což ji samotnou jaksi zemitř činí náchylnou k izolaci a k pocitu opuštěnosti. Dolní jinová čára je jako prase zapadající do bahna. Horní jangová se už předem hrozí, jako by viděla vůz plný démonů. Ve své nejistotě není schopna se rozhodnout. Má střílet či odložit zbraň? Nakonec se však vyjasní, dobrá podstata vztahu čar se vyjeví a naplní. Déšť smyje bláto, vyjasní se, věci nabudou své pravé podoby a všechno ukazuje na příznivý a šťastný obrat. Je třeba překonat všechny strachy, pochybnosti a podezření.

39. HEXAGRAM

Tien

寒

Překážka

Horní trigram:
hlubina, vodaDolní trigram:
stání, hora

Přirozeným důsledkem odcizení, oddálení a roztržky jsou překážky a hráze a přeřady, jež se stavějí do cesty. O tom je hexagram, v němž převládá doporučení k jinově měkkému chování, doporučení k ústupnosti a k hledání spojenců, k střízlivému vážení vlastních omezených sil.

OBRAZ: Na hoře je řeka. Překážka. Tak šlechtitý člověk se obrací k sobě a přetváří svou ctnost.

Dolní trigram znamená horu, stání, horní trigram znamená hlubinu, propast, řeku, nebezpečí. To obojí znamená překážku a hrozbu. Odtud smysl hexagramu v tomto sestavení. Před takovou překážkou je nutné se zastavit, nepostupovat bezhlavě, zpytovat sám sebe, ptát se sám sebe, kde se tu vzalo to nebezpečí, ta překážka, nemáme-li na tom svůj podíl. Tak očištění, soustředění a posílení konečně vyrazíme vpřed, abychom překonali, co nám stojí v cestě.

VÝROK: Jihozápad je příznivý, severozápad nepřiznivý. Je dobré potkat velkého muže. Vytrvalost přináší štěstí.

Nepříznivý severozápadní směr představuje v tomto hexagramu „horský“ spodní trigram, o tom není pochyb. Jihozápadní směr však v hexagramu chybí. Jihozápadní směr je totiž v systému Knihy proměn vyhrazen trigramu Kchun, Země. Jsou různá vysvětlení. Časté je to, podle něž druhý totálně jinový trigram Kchun integruje všechny trigramy, jež vznikly jeho mutací jedinou jangovou čarou.

Jde tedy o spodobu s trigramem Země, jehož směrovým atributem je jihozápad. Jihozápadní směr pak znamená směr Země a ta je příznivá pro každého poutníka. Dokud nenarazí na „horu“, která mu jeho putování ztrpčí. Další části výroku jsou jasné. Tváří v tvář takovým překážkám je nejužitečnější pomoc někoho silného, ovšem záleží i na naší vnitřní pevnosti a vytrvalosti. Šťastný závěr tohoto znamení se vyvozuje ze síly jangové dominantní čáry páté, jež tu představuje zmíněného „velkého muže“, a z toho faktu, že počínaje druhou šestkou všechny čáry jsou v adekvátních pozicích, to jest jinové v jinových a jangové v jangových. Narození v osmém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Cesta tam vede k překážce. Cesta sem vede k chvále. Cesta sem je cesta zpátky, k pramenům.

S touto čarou je na první pohled všechno špatně. Je ve výchozí pozici, její pozice je neadekvátní, protože lichá, tudíž vlastně jangová. Je tedy slabá a není na svém místě. Nadto nemá žádnou oporu v korespondující čáře čtvrté, protože tu obsadila další jinová čára a jinová s jinovou se nepodporují. Jít vpřed znamená jít hlavou proti zdi. V této situaci je chvályhodné stáhnout se, vrátit se domů a čekat na vhodnou příležitost, až přijde čas.

DRUHÁ ŠESTKA: Králův vazal jde od překážky k překážce. Nikoli z vlastní viny.

Tato čára by měla mít všechny šance. Jinová v adekvátní jinové pozici, nadto ve středu dolního trigramu a ve správné jin-jangové korespondenci k analogické čáře trigramu horního (pátá jangová devítka). Zdá se, že nic nebrání tomu vyrazit vpřed. Problém je, že vrchní trigram je jedna velká překážka a korespondující pátá jangová je ve středu této velké překážky. Ovšem tato naše čára je na místě vyhrazeném věrným vazalům a ti se neptají, zda mají či nemají šanci. Jdou vpřed a třeba se zachrání, a třeba taky ne, ale prohrají-li, prohrají se ctí a nikoli z vlastní viny.

TŘETÍ DEVÍTKA: Cesta tam narazí na překážku, vracíme se zpátky.

Třetí jangová devítka zaujímá nejvyšší místo v dolním trigramu a zároveň je to jediná jangová v tomto trigramu, a to jangová na správném lichém (jangovém) místě. Tato jangová čára by se mohla opřít o spodní jinové, jež jsou k ní vstřícné, jenže ona se dere k analogické vrchní jinové čáře horního trigramu, jež je s ní v náležité jin-jangové korespondenci. Tato čára je však jako každá vrchní trigramová čára příliš slabá na to, aby to dokázala. Její šance je v poznání svých sil a v návratu zpět, kde ji radostně uvítají vstřícné a čekající jinové čáry. Takový je příběh jangové devítky na třetí pozici.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Cesta naráží na překážku, vracíme se a spojujeme.

Čtvrtou jinovou čarou jsme se přenesli do horního trigramu Hlubiny. Jakýkoli krok znamená nebezpečí. Tato jinová čára je na adekvátním sudém (jinovém) místě a je plná dobrých úmyslů, ale okolnosti nejsou příznivé. Je lépe se stáhnout k nejbližším dole, najít s nimi společnou řeč a společnými silami zachránit, co se dá.

PÁTÁ DEVÍTKA: K největší překážce se dostaví přítel.

Tato jangová čára v dominantní pozici je současně v samém středu největších překážek a nebezpečí. Musí se soustředit na hledání spojenců. Jinak je ztracena. Má k tomu všechny předpoklady, aby takové spojence našla, ale musí je opravdu hledat.

VRCHNÍ ŠESTKA: Cesta tam naráží na překážku, cesta sem přináší úspěch a štěstí. Je dobré potkat velkého člověka.

Jinová čára v mezní pozici nemá šanci, půjde-li kupředu, jenom si tím uškodí. Ale ohlédne-li se za sebe, uvidí spojence v páté dominantní čáře. To je ten „velký člověk“. S ním lze zoládnout jinak nepřekonatelnou situaci.

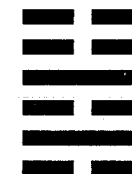
40. HEXAGRAM

Tie

解

Uvolnění

Horní trigram:
vznět, bouře

Dolní trigram:
hlubina, voda

Převrácením předchozího hexagramu Překážka dostáváme hexagram Uvolnění. Tak jako Překážku nutno chápat v tom nejširším slova smyslu, chápeme Uvolnění i jako vysvobození, vymanění, to jest v nejširším slova smyslu překonání blokády, brzdící, svazující Překážky.

Dolní trigram znamená hlubinu, znamená nebezpečí. Horní trigram znamená bouři a vznět a pohyb. Pohyb směrem ven z toho obklíčení, z těch nesnází.

OBRAZ: Bouře a déšť přicházejí. Uvolnění. Tak šlechetný člověk odpouští chyby a promíjí tresty.

Bouře a liják jsou v přírodě projevem uvolnění, otevření, pročištění vzduchu. Podobně se chová vládce vůči činům a chybám, jež způsobovaly napětí. Odhaluje je, ale zůstává velkorysý, přispívá tak k dobré atmosféře.

VÝROK: Jihozápad je příznivý. Není kam jít. Jen návrat vrací štěstí. Je-li kam jít, je třeba jednat rychle.

Je čas těžkostí a je čas uvolnění. Pohybem horního trigramu je uvolnění z propasti trigramu dolního. Opět se tu objevuje příznivý směr jihozápadní, jako symbolu země, jež je místem putování a volnosti. A není-li volná cesta vpředu, je dobré se vracet. A je-li cesta vpřed volná, čím rychleji se po ní dáme, tím lépe. Narození ve dvanáctém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Žádná chyba.

Chvilu překonání, chvíle vysvobození, jinová čára v nejnižší pozici, nenápadná a přizpůsobivá, ale v dobré jin-jangové korespondenci s jangovou devítkou na analogické pozici čtvrté. Žádné velké štěstí nekyne, ale taky žádné neštěstí nehrozí. Žádná chyba, to je vše.

DRUHÁ DEVÍTKA: Skolíme v polích tři lišky. Získáme žlutý šíp. Vytrvalost přináší štěstí.

Lišky jsou v čínské mytologii zvířata záluďná a zlá. Tento hexagram je převahou jinový, ale toto je jangová čára v dolní středové pozici a s dobrou korespondencí s jinovou čarou v dominantní středové pozici horní (pátá devíťka). To všechno ji činí dostatečně silnou, aby zaútočila a zasáhla. Zasáhne-li, získá žlutý šíp. Žlutá barva je v soustavě pěti barev barvou středu, šíp je symbolem přímosti. Kdo chce zvítězit, musí být vyrovnaný a přímý. Jen tak přemůže malé lidi a bude šťastný.

TŘETÍ ŠESTKA: Veze-li se na voze, kdo dosud nosil své věci na zádech, jen provokuje lupiče. Setrvá-li v této chybě, způsobí nenapravitelnou škodu.

Veliký komentář v druhé své části k této čáře říká: „Nošení břemene na zádech je konání malých lidí. Vůz, to je prostředek aristokratů. Být malým člověkem a přitom se vézt na prostředku aristokratů vnuká lupičům myšlenku uzmout mu břemeno.“ Toto je jinová čára, která často symbolizuje malého člověka, zde však zaujímá jangové postavení a to jí nepřisluší. To je ta provokující nesrovnalost, k níž poukazuje výpověď. Čí je to pak vlastně chyba a vina?

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Zbavujeme se palce, přijde přítel a to je důvěra.

Zbavit se svého palce znamená v tomto případě zbavit se závislosti na korespondující, ale neadekvátně postavené čáře základní. Ta jangová čára je totiž stejně neadekvátně postavená jako ona. Jenže tato

čára je jangová a jako taková představuje urozeného člověka, zatímco čtvrtá jinová představuje nízkého člověka. Stane se, že se k urozenému přichýlí nízký člověk a dělá se nepostradatelným, jako je zdánlivě nepostradatelný palec u nohy. V takovém případě je třeba se jej zbavit, i za cenu bolesti. Jinak si nezískáme důvěru těch, k nimž ve skutečnosti patříme.

PÁTÁ ŠESTKA: Šlechtný člověk se musí osvobodit, pak přijde štěstí. Získá důvěru i malých lidí.

Jinová čára opět představuje nízkého člověka, tentokrát v dominantním postavení vládce. Představuje ovšem vládce, jenž se snadno zaplétá s nízkými, ačkoli by neměl. Nízkých lidí se člověk nezbaví jinak než zevnitř, tak, aby sami nahlédli, že nemají naději, smířili se se svým údělem a pojali k tobě proto důvěru.

VRCHNÍ ŠESTKA: Vévoda lukem střílí na jestřába na vysoké zdi. Zasahuje ho. Všechno bude dobré

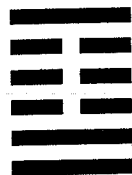
Veliký komentář k tomu ve své druhé části říká: „Jestřáb je divoký pták. Luk a šíp jsou nástroje. Ten, kdo střílí, je člověk. Šlechtný člověk ukrývá tyto nástroje při sobě a čeká na vhodný čas, aby vyrazil. Jak by mohl být neúspěšný? Vyráží teprve tehdy, když mu nic nestojí v cestě, a proto si v té chvíli může být svou věcí jist. Tu se hovoří o tom, kdo vyráží, až když má nástroje dokonale připraveny.“ Šestá jinová čára stojí na nejvyšším místě, není to však místo královské, a proto zde jinová čára neztrácí charakter nízkého člověka. Ten je připodobněn k dravému jestřábu. Tato čára zaujímá v celém hexagramu kritický bod, v němž jistý zásah v pravou chvíli je nutný a jediný přináší definitivní úlevu a úspěch.

41. HEXAGRAM

Sun

損

Ubývání

Horní trigram:
přestání, horaDolní trigram:
radost, jezero

Hexagram Sun čili Ubývání se odvozuje od hexagramu Tchaj čili Prosperita tak, že nejspodnější jangová čára se přesunula na místo nejhořejší a tímto přesunem vznikl hexagram významově spřažený. To, co ubylo dole, přibylo nahoře, lid zchudnul, vládce zbohatl, ale dominantní je ono ubývání a proto je to hexagram toho jména. Proti-kladem k tomuto pohybu je pak následující hexagram s převažujícím významem přibývání, hexagram I (42) čili Přidání, v jehož diagramu se další spodní jangová přesunula nahoru. Hexagram Ubývání není chápán vysloveně negativně, ve správě státu je někdy třeba jisté recese, jistého omezení prostředků a ubrání. Důležité je, jestli je toto ubrání v majetcích lidu obráceno opět ve prospěch lidu a země a tím je zachována jeho důvěra. Je to otázka míry, jež nesmí být překročena. Při zachování důvěry i taková veskrze nepříznivá věc, jako je zchudnutí a ubývání, může mít příznivý důsledek a může vést k dobrému.

OBRAZ: Pod horou jezero. Ubývání. Tak šlechtný člověk krotí svůj hněv a potlačuje žádosti.

Jezero pod horou je přírodní metaforou ubývání dole ve prospěch přibývání tam nahoře. Jezero se vypařuje, aby zavlažovalo a zúrodňovalo horské svahy. V etickém smyslu se tento vztah promítá do jednání, při němž šlechtný člověk potlačuje a mírní své nároky, žádosti a okamžitá hnutí myslí ve prospěch vyšších principů a obecného řádu věcí. Komentátoři připomínají příbuznou řadu hexagramů (15, 41, 52, 60), jež všechny tak či onak nabádají ke Skromnosti, Ubývání, Stání, Omezení, připomínajíce tak ony zásady chování a jednání, jež v různých souvislostech a po svém deklarují Lao-c' i Konfucius.

VÝROK: Je důvěra. Je velké štěstí. A žádná chyba. Lze vytrvat. Je dobré mít kam jít. Jak a čím? Dvě bambusové misky lze použít k důvěryhodné oběti.

Ubývání znamená přinášet jisté oběti, proto je metafora obětin na místě. Zdůrazňuje se neokázalost a odtud vnitřní upřímnost a tudíž i důvěryhodnost oběti, jež tak bude s důvěrou přijímána i s ochotou přinášena. Narození v sedmém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Když je dílo dokončeno, není chybou rychle odejít. Uvažte, čeho se vzdáte ve prospěch druhých.

Tato základní jangová čára se nachází ve chvíli zvratu, kdy dole je ubíráno v prospěch vyššího. Jako jangová čára v jangové liché pozici je to čára sama o sobě sdostatek silná. Korespondující čára jinová čtvrtá, jako čára sympatická svým dobrým umístěním, ale slabá svou povahou, spíše očekává pomoc. A proto tato jangová devítka spěchá s ukončením svého díla, aby šla na pomoc jinam. Je v tom jistá osobní nezištnost a úmysl pomoci druhým, a to je dobré znamení s dobrou vyhlídkou na úspěch. Jen je třeba dobře uvážit, na co stačíme, dobře zvážit, čeho se můžeme vzdát ve prospěch druhých, aniž bychom se tím sami ohrozili.

DRUHÁ DEVÍTKA: Je dobré být vytrvalý. Výprava přinese zlo. Přidává jiným, aniž ubírá sobě.

Jangová silná čára ve středové pozici dolního trigramu se spoléhá na vlastní síly a drží se svého postavení uprostřed; nepromyšlené opuštění této pozice by jí nepřineslo užitek, ale naopak riziko, nebezpečí. Základem je pochopit princip jednání, které prospívá druhým tím, že především neubíráme sobě a nevystavujeme do nebezpečí sebe.

TŘETÍ DEVÍTKA: Když jdou spolu tři muži, posléze jeden ubude. Když jde muž sám, najde si posléze přítele.

V této výpovědi nejde o nic jiného než o výše již uvedenou proměnu mužských (jangových) a ženských (jinových) čar, jimiž se 11. hexagram Tchaj čili Prosperita měnil na tento hexagram Sun čili Ubývání. A to tak, že ze tří spřažených jangových čar se jedna „utrhla“ a přesunula nahoru (viz: tři muži jdou, posléze jeden ubude), přičemž tento jeden jangový (mužský) element vytlačil směrem dolů jednu z horních jinových (ženských) čar, která si tak našla „přítele“ v korespondující jangové (mužské) čáře, jak ji k tomu přirozenost navádí. Tak je tomu i ve světě, že tři jsou příliš a jeden je málo, jeden si vždycky hledá k sobě druhého a ze tří zpravidla jeden odpadne. Člověk má s tímto pravidlem počítat a podle něj jednat.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Zmenšíme-li své nedostatky, uděláme radost všem. To není špatné.

Jinová na čtvrtém jinovém místě je dobře umístěna a nadto jí přispívá korespondence se základní jangovou čarou spodního trigramu. Tak její slabost a nedostatečnost může být vyrovnána účinnou pomocí silného pomocníka. Ovšem tak jako vždycky, jde-li o nějakou nápravu věcí či vyléčení nějaké nemoci, čím dříve se to stane, tím lépe, ta věc nestrpí odkladu.

PÁTÁ ŠESTKA: Obohatíme se deseti páry želvích krunýřů. To nelze odmítat. Veliké štěstí.

Jinová čára nacházející se v dominantním královském postavení je navíc vybavena požeňáním shůry, jak naznačuje poukaz k želvím krunýřům, jež byly ve starověku obvyklým médiem ke komunikaci s bytostmi božskými a silami nadzemskými. Toto je klíčová šťastná čára celého hexagramu, která má podporu všech.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Přidává druhým, aniž ubírá sobě. To není chyba. Vytrvalost přináší štěstí. Je dobré mít kam jít. Ač získá sluhy, nemá domov.

První věta výpovědi je shodná s poslední větou z výpovědi druhé čáry, jenže umístění čar se liší a proto je různý i smysl. Tato jangová čára je v mezním postavení horní čáry, kdy se celý proces ubývání

a přidání dovršuje. Jakožto silná čára by tato jangová šestka v této mezní pozici neměla brát těm slabším dole, ale naopak je ze svých přebyteků podpořit, aby se vyhnula možným nesnázím a zajistila si úspěch. Takové chování přinese úspěch nejenom jí, ale celému společenství. V tomto společenství pak najde zástupy nadšených stoupců a toto společenství se stane skutečným domovem.

horní sousední čáry, k níž se tato čára utíká o pomoc. Doprošovat se pomoci není právě nejlepší, ale toto je mimořádná situace a dá se to pochopit. Není to nutně hanba ani chyba. Za předpokladu, že dodržíme míru a prokážeme svou loajalitu.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Kráčíme střední cestou, ohlašujeme se vévodovi a ten následuje naši radu. Je dobré být pověřen posláním, třeba i k přemístění hlavního města.

Svázanost této čáry s čarou předešlou je z výroku zjevná. Ten, kdo se uchází o přízeň, drží se střední cesty; tím, u koho žádá o podporu, je předchozí třetí čára. Tím „vévodou“ je čára čtvrtá. Je to ostatně ta původně jangová čára, jež byla „přepuštěna“ dolnímu trigramu, aby rozhýbala celý tento hexagram Přidání. Celkově je to tedy čára, jež plní své poslání službou druhým a za to sklízí přiměřenou oplatu.

PÁTÁ DEVÍTKA: Máš-li opravdové srdce, neptej se. Veliké štěstí. Tvé ctnosti budou uznány za opravdové.

Tato čára nemá chybu. Není nač se ptát. Je to silná jangová čára v odpovídající jangové liché pozici, nadto čára střední v horním trigramu. Všechno ukazuje na naprostý úspěch pro toho, kdo má úmysl čistý a srdce opravdové.

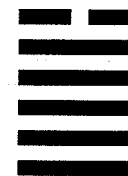
VRCHNÍ DEVÍTKA: Nikdo ti nepřidá, naopak leckdo zaútočí. Neudržíš své srdce stálým. To je zlé.

Další jangová silná čára se ocitla na špičce celého hexagramu i horního trigramu. Jangová čára v liché jinové pozici, to není dobré. Extrémní pozice na převisu hexagramu, to také není dobré. Je sama a nemá kam se obrátit. Spíše než pomoci dočká se útoku. Je to prostě nešťastná pozice a není radno v ní setrávat. V souvislosti s výrokem této čáry se připomíná výrok Konfuciův: „Pravil Mistr: Ti, jejichž činy jsou určovány jedině úspěchem, budí ustavičně nespokojenost.“ (Hovory, IV, 12)

43. HEXAGRAM

Kuej 夬 Rozhodnost

Horní trigram:
radost, jezero

Dolní trigram:
početí, nebe

Hexagram Kuej má pět silných jangových čar a pouze jedinou měkkou čáru jinovou. Je to převládající element jangový, který je natolik mocný, že dokáže odříznout a izolovat protivnou jinovou čáru, byť by tato seděla na horní vlivné, protože odpovídající sudé pozici. Znak Kuej má původní význam násadce na palec, který používali lučištníci při napínání struny luku. V tomto významu je smysl oddálení a rozhodnost. Jakožto jeden z hexagramů kalendářních zastupuje tento hexagram třetí měsíc lunárního kalendáře.

OBRAZ: Jezero stoupá do nebe. Odhodlanost. Tak ušlechtilý člověk opatřuje privilegii ty dole a nerad prodlévá u svých ctností.

Jezero se vypařuje, páry se srážejí do mraků až do té chvíle, kdy spadnou v podobě deště zpět na zem. Tak se má chovat i člověk: snášet blahodárnou vláhu zpět na lid a nebýt přítom namyšlený, neboť by si měl být vědom, že veškeré blaho pochází z přirozené náklonnosti nebe a mocí by člověk nezmohl nic.

VÝROK: Rozhodnost. Ohlašte vše na královském dvoře, oznamte vše zcela upřímně. Je tu nebezpečí. Ohlašte vše svému městu, je nevýhodné uchylovat se ke zbraním, je výhodné dát se na cestu.

V celkově silném a kladném hexagramu číhá malé, ale zákeřné nebezpečí v horní jinové čáře. Nejlepší postup je otevřenost, otevřenost vůči nadřazeným, ale i neskrývané svolání vlastních řad. Jsme silní,

ale neberme nebezpečí na lehkou váhu. Zajistěme si svou otevřeností podporu svých lidí, jichž není málo, a pak k ozbrojenému boji a změření sil ani nedojde. Můžeme směle vyrazit. Narození ve třetím měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Síla v prstech u nohou. Cesta nepovede k vítězství.

To je stejná věta jako ve výroku základní jangové čáry hexagramu Veliká moc (34). Jenže tento hexagram je vyvinutější a silnější. Jeho základní čára je plná výchozí energie. Je napřažená k činu, jenž v této výchozí odhodlané pozici zpravidla překračuje reálnou sílu, takže naděje na rychlé vítězství je minimální. Je proto třeba rozvážné přípravy, jinak se vystavíme porážce.

DRUHÁ DEVÍTKA: Volání na poplach. Za soumraku a za noci do zbraně. Žádný strach.

Sudá pozice vystavuje jangovou čáru možnému útoku, ale nebezpečí bude snadno odraženo díky silné středové pozici trigramové. Komentáře vysvětlují děj výroku symbolikou trigramů: spodní plně jangový trigram Nebe, jehož je tato čára středem, znamená severozápad a tedy noc, horní trigram Tuej čili Jezero znamená ústa a západ, západ znamená soumrak. Oba pak mají v konotacích kov, čili zbraň.

TŘETÍ DEVÍTKA: Udatenství v lících kostech přináší zlo. Šlechtný člověk je pevně odhodlán. Jde sám a vchází do deště. Je zmáčen a promočený. A vystaven nesouhlasnému reptání.

Jangová čára je v odpovídající liché jangové pozici, v pozici ovšem extrémní, vyjadřující náklonnost k přehnané tvrdosti. Proto se tato tvrdost dle výroku objevuje ve tváři, což nemůže ujít protivníkům a nevyvolat u nich protiaksi. A to není dobré. A je tu ještě jedna okolnost. Tato jangová čára má jako jediná ze všech jangových čar dolního trigramu blízko k hornímu trigramu a navíc je tu korespon-

dence s horní čarou horního trigramu, to jest šestou čarou jako jedinou čarou jinovou. Tato korespondence může vyvolat podezření ostatních jangových čar. Toto spojení má možná sexuální podtext. Jin-jangový střet vyvolává déšť, déšť je symbolem sexuálního spojení. Je třeba zůstat pevný v té nepřehledné a poněkud sychravé situaci a všechno bude dobré.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Na stehně nezbyla žádná kůže. Taková chůze je pomalá a těžká. Jsa veden jako ovce, nemá čeho litovat; slyší, ale nevěří.

Jangová čára v jinové sudé pozici a nikoli v chráněné pozici středové svědčí o zaváhání, o uvíznutí, symbolika sedřené kůže je jasná. Každý krok je bolestivý. Být veden jako ovce znamená nechat se vést ostatními jangovými silnými čarami, zejména pak tou před sebou, nejsilnější jangovou čarou na páté pozici tohoto hexagramu. Je lépe nenaslouchat nabádavým slovům.

PÁTÁ DEVÍTKA: K vytrhání plevelu je třeba rozhodnosti. Jdi středem a nestane se chyba.

Pátá čára je ze všech jangových čar tohoto hexagramu nejvýš a navíc v dominantní pozici. Je v celé akci vůči jediné čáře jinové rozhodující. Její nevýhodou je její těsná blízkost právě s tou jinovou čarou. Ale jsou tu všechny předpoklady pro to, aby střetnutí bylo úspěšné, protože je to čára silná v silné pozici a ještě ve středu horního trigramu.

VRCHNÍ ŠESTKA: Není koho přivolat. Na konci čeká zlo.

Šestka nahoře je jinová čára v jinové pozici, slabá čára v extrémně rizikové pozici nemá šanci se dlouho udržet, i kdyby se nevímjak přimkla k té předchozí dominantní jangové. Je to ztracená situace.

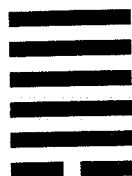
44. HEXAGRAM

VÝROKY ČAR:

Kou

姤

Spojení

Horní trigram:
početí, nebeDolní trigram:
ústupnost, vítr

Tento hexagram Spojení vznikl mechanickým převrácením předchozího 43. hexagramu, Rozhodnost. Rozhodnost má povahu rozluky, tento hexagram má charakter spojení. Je synonymem setkání, nečekaného setkání, ale ideogram kou má základní význam spojení ve smyslu kopulace. Pevrácením předchozího hexagramu se jinová čára dostala do výchozí pozice a převzala iniciativu. Navíc se tímto převratem dole vytvořil trigram Sun, jenž mimo jiné symbolizuje nejstarší dceru, tedy silnou ženskou postavu, k níž se všechny další mužské čáry vztahují jako hosté. Tento hexagram patří ke kalendářním hexagramům. V tom smyslu reprezentuje pátý měsíc lunárního kalendáře.

OBRAZ: Pod nebem je vítr. Spojení. Tak vládce udílí rozkazy a vyhlašuje je do všech čtyř světových stran.

Horní plně jangový trigram Čchien (Nebe) symbolizuje vládce, dolní trigram Sun (Vítr) symbolizuje jeho rozkazy a příkazy, jež se šíří jako vítr po celé zemi.

VÝROK: Žena je silná. Takovou není radno si brát za manželku.

Hexagram spojení je celý ve znamení ženy, ačkoli v celém hexagramu je pouze jediná čára ženská, to jest jinová. Jediná žena v takové základní pozici (do které se tato jinová čára dostala převrácením předchozího hexagramu) stačí rozvrátit morálku a proto je dobré se takové silné a mocné ženě vyhnout. Narození v pátém měsíci budou šťastnější.

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Zastavíme vůz pomocí železné tyče. Vytrvalost přinese štěstí. Cesta někam vede k zlému. Vyhublá svině přešlapuje.

Komentátoři si stěžují na zašifrovanost většiny výroků čar tohoto hexagramu. To se týká hned této čáry. Smyslem tohoto proního výroku je potřeba zastavit rozjetý vůz dřív než bude pozdě a býti v tom důsledný. A být stále ve střehu, protože zlo, byť oslabené, je stále pohotově vyrazit.

DRUHÁ DEVÍTKA: Ryby jsou v koši, to je v pořádku. Doba však není příznivá těm, kdo by chtěli být hosty.

Tato jangová čára je pod vlivem výchozí jinové, kterou blokuje v jejím chtění vyrazit vzhůru. O tom jsou ty ryby v koši. Ryby totiž patří k jinovým tvorům, protože patří k vodě. Hosty jsou míněny ostatní jangové čáry nahoře, pro něž by postup jinové čáry nebyl příznivý.

TŘETÍ DEVÍTKA: Na stehně chybí kůže. Pohyb je obtížný. Nebezpečí. Žádná velká chyba.

Podobný výrok se můžeme dočíst i v předchozím hexagramu, v tamější jangové čáře čtvrté. To má svou logiku v tom, že při převrácení předchozího hexagramu do tohoto hexagramu se tamější čtvrtá čára stala zdejší čarou třetí. Jangová čára v jangové liché pozici je sice supersilná, ale protože se dostala mimo střed trigramu, chybí jí uměřenost, a tak je také náchylná k honbě za druhým pohlavím. To ji vábí k základní jinové čáře, ale ta je blokována druhou jangovou, a tak se tato čára dostává do podivného rozpoložení - cítí se osamělá, nespokojená; ani při takto nebezpečné konstelaci nedojde k nejhoršímu.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Žádné ryby v koši. Povstává zlo.

Opět ryby jako jinové symboly, tudíž jako symboly malých lidí, lidu. A jangová čára na čtvrtém místě by měla korespondovat s proní jinovou, s těmi rybami, ale jako součást totálně jangového horního

trigramu míří vzhůru. A tak se nestará o ryby, nestará se o podporu těch malých dole, a to je nebezpečné, je to dokonce zlé.

PÁTÁ DEVÍTKA: Tykev je zahalená do vrbových listů. Skrývá svou krásu. Je to jako by padala z nebe.

Jangová pátá čára je silná a pevná. Výrok ukazuje na silnou osobnost, jež vyrůstá v skrytu, skoro bez povšimnutí. Ale přijde chvíle, kdy zazáří tak nečekaně, jako by spadla z nebe - dřív než se kdokoli vzpa-matuje - a přitom zcela přirozeně. Je to čára, jež se neovzpírá svému osudu.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Střetne se s vytrčenými rohy. Hanba, nikoli chyba.

Rohy jsou nahoře a jsou tvrdé; taková je tato čára: tvrdá a úplně nahoře. Místo nahoře je místo osamělé, a i když tento hexagram je o spojení a o setkání, ta dolní jinová čára, k níž se to vztahuje, je už příliš daleko. A tak zde chybí předpoklady ke spojení s těmi dole. To možná vyvolá nevoli, ale i kdyby se tak stalo, tato čára je tak silná, že to zůstane bez následků.

45. HEXAGRAM

Cuej 萃 Shromáždění

Horní trigram:
radost, jezero

Dolní trigram:
přijetí, země

OBRAZ: Jezero leží výš než země. Usebrání. Tak ušlechtilý muž ošetřuje zbraně, aby se vyvaroval nadálého překvapení.

Obraz jezerních vod stékajících do údolí navozuje představu, že toto nahromadění vod, představované kombinací trigramů, může dospět až do takového bodu, kdy se stane nebezpečným. A proto je třeba se na takovou chvíli připravovat. To, co platí pro přírodu, platí i pro chování lidí. Odtud ten varovný závěr.

VÝROK: Naděje. Král představuje chrám. Je dobré potkat velkého člověka. Je dobré býti vytrvalý. Přinést velikou oběť přináší štěstí. Je dobré někam jít.

Hexagram představuje dobrou vyhlídku, vládce přistupuje ke stavbě chrámů, jež jsou tím místem, kde se shromažďují duchové předků i duše jejich dětí v jednotě myslí i ctností. Každé shromáždění si žádá řád, jinak upadne do zmatku. Narození v šestém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Když je opravdovost nestálá, pak nastanou rozmíšky i usebrání. Zavoláš a mávnutím ruky se posmíváš. Žádná lítost. Vyrazit někam není chyba.

Základní jinová čára koresponduje na principu jin-jangové přitažlivosti se čtvrtou čárou jangovou a to ji vybízí k cestě, aby se tam někde setkala se čtvrtou. Jenže dvě jinové čáry nad ní jí v tom brání. Přesto se vyplatí trvat na svém a vyrazit kupředu.

DRUHÁ ŠESTKA: Nechat se vést znamená štěstí. Žádná chyba. Jsi-li opravdový, potom i malá oběť je dobrá.

V komentářích je zde zmíněná oběť spojena s jarními oběťmi dynastie Jin a letními oběťmi dynastie Čou, jež byly prý velmi prosté. Tato jinová čára na druhém místě koresponduje s jangovou na místě dominantním pátém. Obklíčena z obou stran jinovými čarami je na této horní dominantní jangové čáře závislá a je proto dobré, když se jí nechá vést, neboť má tuto podřízenost a tuto vstřícnost ve své jinové povaze, jež je tu navíc posílena adekvátní jinovou sudou pozicí.

TŘETÍ ŠESTKA: Usebírat se a přitom vzdychat není k ničemu. Malá hana.

Tato jinová čára v neadekvátní jangové pozici nemá oporu ani v žádné korespondující čáře a proto se cítí tak nejistá a opuštěná. Patří k dolnímu trigramu, ale je na jeho periférii. Reprezentuje malého opuštěného člověka. Jeho sousedi se mají lépe a mají se na koho obrátit; on jim závidí a lituje se.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Veliké štěstí. Žádná chyba.

Jangová čára v sudé (jinové) pozici není adekvátně umístěna, ale má dvojí výhodu; především blízkost dominantní silné jangové čáry shora a hejno jinových čar pod sebou. To znamená oporu zástupu menších než je ona sama a záštitu silnějšího nežli je ona. Musí se však vyvarovat přílišné samolibosti v ase úspěchů.

PÁTÁ DEVÍTKA: Usebrání má své místo. Žádná chyba. Není-li opravdovost, pak nastupuje veliká a nekoněčná vytrvalost. A lítost zmizí.

Je to silná čára v silném královském postavení, jež jí dává velikou moc nad zástupy. Jedinou podmínkou konečného úspěchu je, že tato

silna a postavení budou provázeny vnitřní silou charakteru, který unese ten vliv a tu moc.

VRCHNÍ ŠESTKA: Nářek a vzdechy, proudy slz. Žádná chyba.

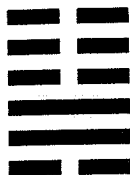
Horní jinová čára stojí na konci Usebrání jako slabá čára v kritickém místě. Je výrazem vůle k usebrání, ale nikdo za ní nejde, nikdo ji nesleduje a proto ten smutek a žal a hořké slzy.

46. HEXAGRAM

Šeng

升

Stoupání

Horní trigram:
příjetí, zeměDolní trigram:
ústupnost, vítr

OBRAZ: Ze země roste dřevo. Stoupání. Tak šlechtný člověk v souladu se svou ctností vrší malé, aby dosáhl na velké.

Dolní trigram, znamenající ústupnost, znamená také dřevo a strom, tak vítr znamená i strom, z dolního trigramu proráží element dřeva trigramem horním - zemí. Tak je tu v sestavě trigramů vyjádřeno stoupání po vertikále. Tak analogicky znamená toto složení vršení a narůstání, jež vede k velkým dílům. Narození v osmém měsíci budou šťastnější.

VÝROK: Stoupání přináší mohutný a pronikavý úspěch. Je užitečné spatřit velkého muže. Nemějte obavy. Výprava na jih, veliké štěstí.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Vítané stoupání přináší velké štěstí.

Tato základní čára je slabá, ale i semena jsou slabá, a přece zakládají růst a stoupání. A proto je to čára v tomto smyslu vlastně příznivá, i když spojená s úsilím, jež se může dočasně zdát nad síly (původně) slabé čáry jinové.

DRUHÁ DEVÍTKA: Jsme-li upřímní, i malá a prostá oběť je dobrá. To není chyba.

Tato jangová silná čára se nachází sice v sudé neadekvátní pozici a musí se tudíž uskromnit, ale může počítat s podporou jinové páté, jež jí bude příznivě nakloněna ze své královské pozice. V tom vztahu nevezde nic nepřiznivého, bude-li to vztah upřímný.

TŘETÍ DEVÍTKA: Stoupání do prázdného města.

Jangová silná čára na vrcholu dolního trigramu je v dobré pozici výchozí, protože adekvátní jangové, nadto nad ní jsou již jen čáry jinové a nic nestojí v cestě dalšímu růstu. Je to však růst podobný růstu stromu a tedy nikoli překotný, ale pomalý a vytrvalý. Možná proto tu postrádáme příslib okamžitého štěstí a úspěchu, který bychom očekávali u čáry takových dobrých předpokladů.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Král obětuje na hoře Čchi. Veliké štěstí. Žádná chyba.

Je to jinová čára, tedy čára slabá, ale v silné adekvátní pozici; znamená člověka sice podřízeného, ale v dobrém postavení. Historický odkaz skrytý ve jméně hory Čchi znamená odkaz ke králi Wenovi, jednomu ze zakladatelů dynastie Čou, k níž se váže vznik této knihy. Hora Čchi ležela na západní straně hlavního města Čouů, je to tedy táž Západní hora zmiňovaná ve výroku k nejvyšší čáře hexagramu Suej (17) čili Následování. Tam se konaly nejvyšší královské oběti a ti, kdo k nim byli přizváni, měli to za nejvyšší čest a vyznamenání. Ten, kdo je přizván, toho čeká nejvyšší štěstí a nic než dobré.

PÁTÁ ŠESTKA: Vytrvalost přináší štěstí. Stoupání po schodech.

Jinová čára v jangové liché pozici nemá dobré výchozí postavení, ale na pomoc přispěchá korespondující silná čára z druhé pozice a pomůže jí ke vzestupu vzhůru až po bok královský. Přesto je to čára, jež si musí být stále vědoma své základní slabosti, tudíž by neměla přehánět a přepínat ve svém vysokém postavení a ve svém vzestupu. Pak bude šťastná.

VRCHNÍ ŠESTKA: Stoupání potmě. Je dobré být bez oddechu vytrvalý.

Cesta vzhůru se zdá být volná, ale je tma a není vidět; sil není nazbyt; jinový charakter čáry však je v souladu s jinovým umístěním a tak je dobré přese všechno stoupat, neohlížet se napravo nalevo a stoupat, dokud stačí síly. I když výrok sám nic neslibuje.

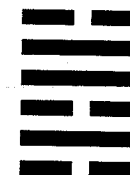
47. HEXAGRAM

Kchun

Tíseň

Horní trigram:
radost, jezero

Dolní trigram:
hlubina, voda

Je to hexagram, pro který je příznačná převaha jinových čar v dolním trigramu a převaha jangových v horním. Druhá jangová je sevřena základní a třetí jinovou. Čtvrtou a pátou jangovou kryje horní čára jinová. To znamená, že jsme v zajetí a v područí malých lidí.

OBRAZ: V jezeře není voda. Tíseň. Tak šlechetný člověk sleduje až na samou mez života svůj úmysl.

Horní trigram znamená jezero, jehož vody prosakuji dolů (do dolního trigramu, jenž znamená hlubinu zaplavenou vodami) a tak jezero pomalu vysychá a ocitá se v nouzi. Nemá ovšem zbytků, je to jeho úděl a ono se mu nebrání. To je předznamenání člověka, jenž jde za svým údělem, i kdyby jej to mělo stát život.

VÝROK: Naděje. Vytrvalost. Štěstí velkého člověka. Žádná chyba. Jeho slovům nebudou věřit.

Tento hexagram je plný nebezpečí, představuje zkoušku vůle a charakteru. Jeho dominantní čáry jsou silné (druhá a pátá), ale jsou obklíčeny a tísněny ze všech stran malostí a nevraživostí. Je třeba přijmout tuto výzvu a vzít na sebe zkoušku. Možná přijde vítězství. Narození v pátém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Sedíme stísněni pod pahýlem stro-

mu. Scházíme do temného údolí. A tři roky nic neuzříme.

Jinová slabá čára zůstává ve stínu stromů v temném údolí a v samotě. Je to čára skličující a beznadějná.

DRUHÁ DEVÍTKA: Jsme stísněni i vprostřed jídla a pití. Přichází hodnostář s rudými nákolenicemi. Je dobré provést upřímnou oběť. Výprava bude nešťastná. Žádná chyba.

Je to jangová silná čára, ale v sudém a tedy neadekvátním umístění, takže vzdor její síle neustanou těžkosti. Přesto se naskytne příležitost. Přijde kdosi a bude to výzva. Je třeba výzvu přijmout. A ve vši pokoře a prostotě pozdravit tu možnost a podstoupit nebezpečí v důvěře, že naše výprava nebude nešťastná.

TŘETÍ ŠESTKA: Stísněni ve skalách. Opíráme se o trní a hloží. Vcházíme do svého domu a neuvidíme svou ženu. To je zlé.

Jinová slabá čára na jangové liché pozici není dobrá, těžko dosáhne jistoty. Sevřena tvrdými silnými čarami zpredu i zezadu, nedokáže postoupit ani ustoupit. Hledá-li útočiště u své ženy, neuspěje. Její korespondující čára šestá je rovněž jinová a tedy bez vztahu. Zde není šance.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Přichází zvolna a pomalu. Uzavřen ve zlatém voze. Hanba bude mít jednou konec.

Jangová čára má význam kovu a zlata. Spodní trigram Kchan má mimo jiné význam vozu a kočáru. Odtud metaforické významy posledního výroku. Je to dostatečně silná čára, která je sice na nevhodném sudém (jinovém) místě, ale korespondující první čára je jinová a tedy k této čáře vstřícná. Je to ovšem čára, která je spíše do sebe stažená, než aby hned pomáhala. Tak bude trvat nějakou dobu, nežli se prosadí původní síla této čtvrté jangové čáry a než se vymaní z těžkostí. Ale vymaní se.

PÁTÁ DEVÍTKA: Uřezán je nos i noha. Tíseň pochází od muže s rudými nákolenicemi. Jen pomalu se vrací radost. Je dobré vykonat oběti.

Bolezná amputace jinových malých čar, které tuto dominantní jangovou tísní zdola (třetí jinová) i shora (šestá jinová) je nezbytná. A tak ačkoli touto amputací oslabena, uzdraví se, nakonec se dočká radosti a bude moci projevit svou vděčnost příznivým silám, jež jí daly energii.

VRCHNÍ ŠESTKA: Tísněn popínavými šlahouny i vlastní nerozhodností. Říká si, že bude litovat, pohne-li se. Ale když nakonec vyrazí, dočká se štěstí.

Jinová slabá čára v nejhořejší extrémní pozici může čerpat svou sílu z adekvátní sudé (jinové) pozice. Je však v zajetí vlastní slabosti, vyplývající ze setrvačnosti. Má pocit, že by se neměla hýbat, ale když tento pocit překoná, dočká se úspěchu. Vrchní čáry zpravidla unikají z vlivu svého hexagramu. V tomto případě, protože jde o hexagram v podstatě nedobrý a skličující, je to dobře.

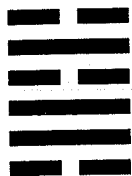
48. HEXAGRAM

Ťing

#

Studna

Horní trigram:
hlubina, voda

Dolní trigram:
ústupnost, vítr

Hexagram Studna Ťing je inverzí předchozího hexagramu Tíseň Kchun. Znamená stálost a obsažnost, něco, co trvá, co je nebo by mělo být nevyčerpatelné. Ideogram má zvláštní význam sociální. Grafické znázornění ideogramu představuje rozdělení plochy na devět polí, z nichž deváté je ve středu. Je to představa osmi soukromých polí a jednoho pole obecního, na kterém pravděpodobně byla vyhloubena i studna, jež poskytovala vláhu všem.

OBRAZ: Nad dřevem je voda. Studna. Tak ušlechtilý muž povzbuzuje lid a nabádá jej k vzájemnosti.

S ohledem k výše uvedenému smyslu ideogramu je symbolika nabádající k vzájemnosti jasná. Systém obecního pole symbolizoval obecní řád a obecní zájem a prospěch spolupráce.

VÝROK: Mění se město, studna se nemění. Neztrácí ani nezískává. Ti, kdo odcházejí, i ti, kdo přicházejí, čerpají z téže studny. Dosahujeme-li k vodě, ale lano nestačí, nebo se rozbil džbán, je to zlé.

Výrok prezentuje studnu jako něco, co je stálejší než všechny ostatní atributy lidského sídliště. Nahoře se mohou měnit poměry, města a vesnice mohou přicházet a odcházet, rostou a zanikají, stěhují se, ale studny zůstávají jako hluboký a stálý zdroj života. A právě proto je třeba věnovat studnám i lanu a nádobě mimořádnou péči, aby se nepoškodily a řád života nebyl ohrožen. Naráží se na potřebu mít

v pravou chvíli pravé lidi a pravé nástroje, jež zajistí čerpání životodárné energie. Narození ve třetím měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Studna je zabahněná a není k pití. K zašlé studni nechodí zvěř.

V tomto hexagramu jangové čáry znamenají tryskání vody a to je štěstí. Jenže toto je jinová čára, a to v základní dolní poloze a to je něco, jako když se studna zakalí, zanesen zvrženým bahnem a není k ničemu. Je to obraz staré, zanesené, neudržované studně, které si ani zvířata neovšimnou.

DRUHÁ DEVÍTKA: Z otvoru studny se vymršťují ryby. Džber je děravý a protéká.

Jangová čára sice tryská, ale všechno je nějak špatně. Džber je děravý. Blízkost spodní jinové čáry znamená zkalenou vodu, naznačuje se, že je to voda dobrá leda tak pro vodní havěť.

TŘETÍ DEVÍTKA: Studna byla vyčištěna, ale nikdo z ní nepije a naše srdce to rmoutí, protože čerpat by se z ní dalo. Kdyby byl král osvícený, on i my bychom mohli užívat její dobrodiní.

Konečně jangová čára na adekvátní jangové pozici. Studna byla vyčištěna, ale nikdo to neví, a to je důvod k lítosti. Jsou tu všechny předpoklady k dobrému, ale záleží na tom, najde-li se moudrý člověk, který rozpozná příležitost.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Studna je vyzděna. Žádná chyba.

Je to jinová čára v jinové pozici, to je dobré. Ale je to čára slabá, takže všechno to dobré se nejlépe uplatní především v zabezpečení, k opravě a ochraně studny, nikoli k jejímu čerpání. Na to už tato čára nemá. Protože je to dobrá čára, ale je slabá.

PÁTÁ DEVÍTKA: Studna je naplněna čirým a chladným pramenem a z ní pijeme.

Konečně nastal ten kýžený stav. Jangová čára tryská, čirá voda chutná a osvěžuje a dodává sílu. Je to čára – zdroj energie a zdraví.

VRCHNÍ ŠESTKA: Studna je plná a nikdy se nezakrývá. Důvěra. Veliké štěstí.

Voda stoupá až po okraj a lidé z ní mohou volně a do sytosti pít. Je to dobrá čára, slabá, ale na svém místě. Není to čára nové energie, ale je to čára spolehnutí na ten stav, který je, a výraz jistoty, že to je stav příznivý a dobrý.

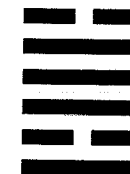
49. HEXAGRAM

Ke

革

Převrat

Horní trigram:
radost, jezero

Dolní trigram:
ulpění, oheň

Původní význam znaku - pojmenování Ke je vydělaná kůže, zvířecí kůže, která prošla rukama kožaře, aby změkla, zvláčněla. Odtud význam obrození, změny, přeměny. Původnímu obrazu odpovídá i sestava trigramů: dolní trigram ohňový, horní trigram vodní, surové kůže se máčejí a zase nahřívají nad ohněm, aby se snáze vydělaly. Obraz dolního trigramu připomíná kamna, obraz horního trigramu připomíná nahřívanou kůži, dvě jangové čáry jsou elementem pevnosti kůže, horní jinová reprezentuje svrchní měkký vlas, který musí být odstraněn. Odstranění srsti a zpevnění vnitřku kůže je podstatou změny. Analogicky, říkají komentátoři, panovníkův dvůr může měnit obyčeje, pravidla a jiné vnější znaky svého života, ale neměl by se dotýkat podstatných zásad správy země.

OBRAZ: V jezeře je oheň. Převrat. Tak šlechtný člověk upravuje kalendář a objasňuje roční doby.

Trigramy jsou v choulostivé rovnováze, převáží-li oheň nad vodou, voda se vypaří, převáží-li voda nad ohněm, oheň uhasne. Přirozená rovnováha musí být posílena vládcem, jenž stanoví jasně pravidla kalendáře, podle něž se pak řídí rytmus ročních dob tak, aby lid obdělával pole ve správný čas. Výklad hexagramu operuje i s dalšími konotacemi obou trigramů: horní trigram znamená mladší dceru, dolní trigram znamená prostřední dceru, mezi kterými je jen křehký mír a časté srážky. Je to podobné jako v hexagramu 38 Kchuej čili Vzdálení, jenže v opačném gardu a tudíž s jiným výsledkem, protože tam se obě ženy od sebe vzdalují a nesrážejí se.

VÝROK: Přivítej s důvěrou svůj den. Mohutnost, pronikavost, zisk a vytrvalost. Lítost zmizí.

Tento kryptický výrok, ve kterém druhá věta opakuje ona čtyři magická slova z výroku prvního plně jangového hexagramu, je dále vysvětlován asi takto: „Voda a oheň potlačují jeden druhého, starší a mladší sestra spolu žijí v jednom domě, ale jejich vůle se nesnášejí; to volá po změně. Přejde den, kdy je třeba dáti této změně průchod a důvěřovat, že je to tak správné. Osvíceností se dočkáme radosti, vytrvalostí se dočkáme nápravy. A lítost zmizí, jestli jsme přikročili ke změně ve správnou chvíli. Svět se změní a poslání čtyř ročních dob se naplní. Vládci Tchang (zakladatel dynastie Šang 1766 př.n.l.) a Wu (syn krále Wena, pravý zakladatel dynastie Čou) uskutečnili své „revoluce“ (doslova: změnu mandátu) poslušni nebe a v odpověď lidu. Čas revoluce je velký čas!“ Floskule „poslušni nebe a v odpověď lidu“ se stala v pozdějších dobách axiomem. Vztah konfuciánců k „revoluci“, to jest ke změně vlády ve smyslu změny dynastie, byl jasně formulován nikoli u Konfucia, ale u jeho následovníka Mencia: „Syn nebe se stává Synem nebe tím, že přebírá mandát nebe, avšak existence či neexistence tohoto mandátu nebe je podložena a zjevná z mínění lidu. Syn nebe, který se zprotivil „srdci lidu“, ztrácí mandát nebe a bude svržen tím, kdo si srdce lidu nyní získá.“ Kryptické „když přišel tvůj den“ připomíná hexagram Ku (18) o nápravě zkaženého, i zde je poukaz ke dni poukazem k jednomu z cyklických dní čínské dekády, jejíž dny jsou přiřazeny v Diagramu pozdějšího nebe (vnitřního světa) osmi trigramům a přes ně k osmi základním světovým směrům. „Tvůj den“ v dekádě předchází dvěma dnům znamenajícím obnovu a změnu. Ve zmíněném diagramu pak „tvůj den“ leží na jihozápadě, je spojen se zemí Kchun na polovině cesty mezi Tuej na západě a Li na jihu, to jest mezi trigramy, jež na sebe navzájem útočí a jsou vůči sobě navzájem ve střehu. Narození ve druhém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Svázán kůží žluté krávy.

Být připoután takovou kůží znamená pevnost. Základní jangová čára leží na nejspodnější pozici hexagramu, a protože základní čára hor-

ního trigramu (to jest hexagramu čára čtortá) je rovněž jangová, nevzniká tu žádoucí korespondence a tedy ani žádná pozitivní podpora. Jediné, na co lze spolehnout, je pevná připoutanost k místu, jež nám skýtá ochranu. Žlutá barva je barvou středu, kráva je přizpůsobivá a nevybojná. Je to silná čára v silném místě v trigramu, který má tendenci stoupat vzhůru. To vše ukazuje na zahájení povstání. Ale bez podpory, jež tu chybí, není radno být příliš výbojný a neopatrný.

DRUHÁ ŠESTKA: Když přišel tvůj den, povstaň a učiň převrat. Výprava přinese štěstí. Žádná chyba.

Je to středová, čili dominantní čára dolního trigramu, jinová v jinové pozici, čára přizpůsobivého charakteru, jež umí využít vhodné chvíle k povstání a ke změně. Ta chvíle přijde, když úpadek už dost nazrál.

TŘETÍ DEVÍTKA: Výprava přinese neštěstí, vytrvalost nebezpečí. Teprve byl-li převrat třikrát projednán, dejme mu průchod.

Je to tvrdá jangová čára v tvrdé jangové pozici, takže je tvrdostí dostatek, a přitom je tato čára už v extrémní horní pozici spodního trigramu, což ji vystavuje většímu nebezpečí. Proto je dobře vše nejméně třikrát zvážit, se svými blízkými prohodit a přistoupit k pokusu o změnu teprv potom, budou-li s námi sdílet názor i důvěru.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Lítost mizí, je-li důvěra, i úděl se změní. Štěstí.

Ozvěna nepřízně v začátku výroku ukazuje na neadekvátnost jinového postavení jangové čáry. Avšak sebedůvěru může tato čerpat z polohy v celém hexagramu. Na čtvrtém místě se již úděl překlátil, horní vodní hexagram převládá nad ohněm, a to ukazuje na dobrý vývoj převratu a šťastné vyústění. Je to vlastně čára příznivá, která se však neobejde bez pomoci a bez podpory druhých.

PÁTÁ DEVÍTKA: Velký člověk se mění jako tygr. Dává průchod činu dřív, než se zeptal na věštbu.

Dominantní jangová čára tohoto hexagramu již svou královskou pozicí i jangovou silou zobrazuje velkou osobnost, která se postaví do čela převratu. Takový člověk musí nejprve uskutečnit převrat v sobě, pak teprve může změnit všechny kolem sebe. Převrat nesmí ulpět na povrchu, musí směřovat dovnitř. K převratu není třeba proroctví hadačů, ale podpory a důvěry těch druhých. Je to středová a určující čára horního trigramu Tuej, k němuž patří strana západní ve znamení bílého tygra a doba podzimní, kdy toto královské zvíře mění svou srst.

VRCHNÍ ŠESTKA: Šlechtný člověk se mění jako leopard. Malý člověk má převrat ve tváři. Výprava dopadne zle. Přebývat ve vytrvalosti přináší štěstí.

Šlechtný člověk, aristokrat, stojí ve výkladech vždy o stupeň níž nežli „velký člověk“. Veliký člověk je mocný a silný spíše navenek. Je významný svou podporou. Šlechtný člověk je silný svou mravní integritou, svým vnitřním řádem, jímž přemáhá okolnosti a ovlivňuje události. Leopardí vybarvení se nevyrovná tygřímu. Šestá jinová čára je v nejhořejší pozici, jež značí, že převrat je u konce, doznívá. Šlechtný člověk musí dokončit dílo proměny sebe i dílo přeměny světa v souladu s dobou a s jejími možnostmi. Je třeba vymýtit zlo a hanebnost, abychom mohli začít sklízet ovoce převratu. Riziko této přechodné doby je velké. Je třeba věci včas uvést do klidu a tak naplnit znamení štěstí.

50. HEXAGRAM

Ting

鼎

Kotel

Horní trigram:
ulpění, oheň

Dolní trigram:
ústupnost, vítr

Tento hexagram vznikl přetočením předchozího hexagramu Ke čili Převrat. Kotel je nádoba, v níž se vaří potrava, aby změkla a byla požitelná. Základní čára tvoří nohy, pátá čára tvoří ucha kotle. Dolní trigram znamená dřevo, horní trigram znamená oheň. Pod kotlem se topí dřevem, plameny slehají vzhůru a rozpalují kotel. Kotel Ting není obyčejný hrnec, je to i nádoba obřadní, rituální, nádoba reprezentující moc panovníkovou. Rituální nádoba Ting často nese na sobě nápisy, v nichž je vyjádřena posvátnost věcí a zákonů, jimiž je třeba se řídit. Je to nádoba, jež představuje řád. Obnovený řád. Proto po nastolení nové dynastie vítězným převratem Ke bylo proním úkolem nového panovníka dát odlít nové obřadní nádoby, jež by účinně deklarovaly novou moc a nový řád. Tak je tento hexagram současně opakem i vyústěním hexagramu předchozího.

OBRAZ: Nad dřevem je oheň. Kotel. Tak šlechtný člověk uspořádá své postavení, aby upevnil svůj úděl.

Obrazný smysl takto postavených trigramů dřeva a ohně ve vztahu k nádobě je v obnovení přirozeného a účelného řádu věcí.

VÝROK: Veliký úspěch a naděje.

Význam tohoto hexagramu je v řádu, je v kultuře, je v civilizaci, je v obřadu, kterým se obracíme k vyšším věcem i principům. A je také v opravdovosti a pokoře, s níž se takto obracíme k tomu, co je nad námi i k tomu, co nás přesahuje. Pak je to vítězství. Narození v dvanáctém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Obětní nádoba je převržena nohama vzhůru. Je dobré zbavit se toho, co se kazí. Bereme-li si konkubínu kvůli jejímu synovi, není to chyba.

Základní jinová čára není v adekvátním místě, neboť je v pozici první, tudíž liché a tedy svou povahou jangové. Odtud jistá vratkost této čáry, jež v obrazu obětní nádoby Ting odpovídá úrovni nohou nádoby. A protože naproti tomu plně korespondující jangová čára na čtvrté pozici (v poloze základní čáry horního trigramu) je čára silná, je tu dispozice k překocení nádoby nohama vzhůru. Toto převrácení je však vlastně příznivé, protože je to čára první, tedy počáteční a výchozí, v ohledu časovém předcházející přípravu obětních jídel. V takové chvíli je obrácení nádoby naopak příležitostí k jejímu vyčištění, k zbavení se zbytků starých obětí. Je to, jako když si vezmeme konkubínu se synem. To, co by jinak nebylo právě šťastným počinem, stane se událostí příznivou a prospěšnou.

DRUHÁ DEVÍTKA: V obětní nádobě ting je potrava. Mí nepřátelé jsou bezmocní. Nedostanou mne. Štěstí.

Jangová čára je silná jak svou povahou, tak tím, že je středová z hlediska dolního trigramu. Je uvnitř. Obrazně řečeno, je potravou uvnitř nádoby. Je zde však ona labilní výchozí jinová čára v těsné blízkosti. A ačkoli jangové a jinové čáry jsou si obvykle navzájem sympatické, pro tuto spodní jinovou čáru v neadekvátní pozici to neplatí, je nespokojená a vzhlíží k silnější souseďce s jistou nevraživostí a závistí. Naštěstí je slabá.

TŘETÍ DEVÍTKA: Ucha nádoby ting jsou uražena. Cesta vpřed je zahrazena. Tučný bažant nebude sněden. Náhlý déšť však odnese lítost. Nakonec přichází štěstí.

Jangová čára na horní pozici spodního trigramu přehání svou tvrdost do krajnosti. Příliš se dere vzhůru a tam nahoře je v úrovni držadel jinová čára na páté pozici. Tvrdost a krajnost jangové čáry na pozici

třetí je příčinou nesnází. Hrozí nebezpečí, že oběť nebude spotřebována. Posléze však se vše v dobré obrátí, protože koneckonců je to jangová a tedy silná čára v jangové a tedy adekvátní silné pozici. A dominantní pátá čára je jinová a tudíž vůči každé jangové čáře přece jen vstřícná. Tato prazákladní vstřícnost je tu předobrazem setkání sexuálních protiv a jejich symbolu: deště. Toto setkání spláchně rmut. Konec bude šťastný.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Obětní nádoba ting má ulomené nohy. Vévodova potrava se zvrhla a jeho tělo bylo poskvrněno. To je zlé.

Jangová čára na čtvrté (to jest sudé a neadekvátní pozici) koresponduje s jinovou čárou první, základní. To je však, jak již víme, čára nejen slabá, ale i labilní. A tak, když se jangová čára na ni chce spolehnout, tato spodní jinová čára se zlomí, zhroutí. A protože tato čára zobrazuje nohy, znamená to, že se nohy ulomily, obětní potrava se vylila a všechno je špatně.

PÁTÁ ŠESTKA: Obětní nádoba ting má žlutá ucha se zlatými kruhy. Je dobré zůstat vytrvalý.

Pátá pozice je pozice dominantní a středová. Žlutá je barva středu, žlutá je barva vládařů. I korespondence středové čáry dolního trigramu je zajištěna, neboť tou je čára jangová, k této jinové vstřícná a podporující. Za takových příznivých okolností stačí vytrvat a vše bude dobré.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Obětní nádoba má nefritové kruhy. Veliké štěstí. Všechno bude dobré.

Vrchní čára tohoto hexagramu je obrazem kruhů upevněných na pevných uších nádoby. Tak jako tato jangová a tedy tvrdá čára je změkčena jinovou totiž lichou pozicí, tak také nefritové kruhy si uchovávají jistou teplost a měkkost vzdor své tvrdosti. Teplo bez ztráty tvrdosti, to je veliké štěstí, to je veliký úspěch.

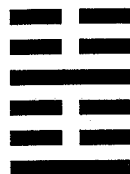
51. HEXAGRAM

VÝROKY ČAR:

Čen

震

Bouře

Horní trigram:
vznět, bouřeDolní trigram:
vznět, bouře

„K spravování obětní nádoby ting není nad nejstaršího syna. Tím se dostáváme k hexagramu Bouře, protože Bouře znamená pohyb“, tak vysvětluje posloupnost 50. a 51. hexagramu komentář Pořadí hexagramů. Nejstarší syn čili následník trůnu je ten, kdo uvádí věci do nového pohybu, a to je to spojení mezi hexagramem Bouře a tímto fenoménem pohybu, počátku nového.

OBRAZ: Opakované hřmění. Bouře. Tak se šlechtitý člověk strachuje a obává, úzkostlivě se sleduje.

Opakovanou bouří se rozumí zdvojení trigramu tohoto významu, jímž se skládá hexagram téhož jména (tak jak je tomu ještě u hexagramů 1, 2, 29, 30, 52, 57, 58). V tomto složení hexagram symbolizuje pobouření nebe a jeho hřmění. Moudrý člověk to bere jako varování, stává se opatrným, začne si dávat velký pozor a úzkostlivě se snaží neudělat chybu. Připomíná se pasáž z Konfuciových Hovorů: „Uслыší-li náhle zahřmění nebo prudký závan větru, také musí změnit výraz.“ (Hovory, X,16)

VÝROK: S bouří přichází úzkost a obava. Ústí do smíchu a chechtotu. Bouře léká na sto mil. Neztrať sedmero náčiní a obětín.

Poslední věta souvisí s obrazem nejstaršího syna a jeho funkcí obětní. Je třeba zachovat rovnahu, i když zdálky hřmí a obavy jsou na místě. Ten, kdo se „umí“ včas bát, bude se posléze smát. Nikdy naopak. Narození v desátém měsíci budou šťastnější.

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: S bouří přichází úzkost a obava. Po ní smích a slova úlevy. Štěstí.

Část výroku základní jangové čáry je shodná s částí výroku celého hexagramu. Tak tomu bývá u výroků dominantních čar. V tomto případě jde o silnou jangovou čáru v silné jangové a hlavně výchozí pozici, která takto vyjadřuje a umocňuje situaci a smysl celého hexagramu. Čínští komentátoři dávají výroku historickou konotaci, soudíce, že úzkost a obava se vztahuje k zajetí a uvěznění čouského krále Wena a smích a slova úlevy se vztahují k úspěšnému založení dynastie Čou.

DRUHÁ ŠESTKA: Bouře přichází a je tu nebezpečí. Ztrácíš cennosti a vystupuješ na devět pahorků. Nenaléhej a nespěchej. Za sedm dní dosáhneš cíle.

Jinová čára v jinové sudé pozici a ve středu dolního trigramu je dobře postavená. Bouřková mračna a nebezpečí vycházejí ze sousední výbojné čáry jangové zdola. Ztráta majetku je možná a útěk v takovém případě nutný. Někam nahoru. Ale konec je nadějný, nebezpečí nebude mít trvání, dobrá pozice převládne.

TŘETÍ ŠESTKA: Bouře hrozí. Bouře postupuje, ale neničí.

Jinová čára v nadekvátní liché pozici jangové a extrémní (z hlediska spodního trigramu) je výrazem nejistoty. Je-li si však vědoma své nejisté pozice, nemusí mít bouře ničivé následky.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Bouře padá do močálů.

Silná jangová čára v jinové, tudíž neadekvátní sudé pozici a v pozici nestředové, nadto obklopená slabými čarami jinovými, to je bezvýhodná čára.

PÁTÁ ŠESTKA: Za bouře vycházíme do nebezpečí a v nebezpečí se vracíme. Při trošce pozornosti neztratíme své dílo.

Tato jinová a tedy slabá čára vystavená bouřnému dominantnímu postavení neujde nebezpečí, ale podrží-li se svého silného umístění, to jest středu, nemusí vyjít z bouře a z nebezpečí s velkými ztrátami.

VRCHNÍ ŠESTKA: Bouře přináší zmar. Úzkostlivě se rozhlížíme. Vydávat se na výpravu slibuje zlo. Bouře nezasáhla nás samé, zasáhla naše sousedy. To není chyba. Příbuzní povedou řeči.

Všude kolem je nebezpečí. Nejhořejší slabá jinová čára v jinové pozici má jedinou šanci - zůstat na svém místě, nenechat se strhnout do osudu ostatních, i kdyby na ni proto zahlížely a pomlouvaly ji.

52. HEXAGRAM

Ken

Stání

Horní trigram:
stání, hora

Dolní trigram:
stání, hora

Hexagram Ken je pravým opakem předchozího 51. hexagramu Čen. Tak jak jsou opakem trigramy Stání a Bouře, z nichž jsou tyto dva hexagramy stvořeny.

OBRAZ: Hora na hoře. Stání. Tak šlechtný člověk v myšlenkách neopouští své místo.

Trigram Stání má význam přestání a ustání, odvozený z polohy čar, v nichž jangová sluneční a stoupavá čára stojí nad dvěma jinovými, jež tvoří základ trigramu. V tom položení je symbol hory, jejíž podstatou je stálost.

VÝROK: Postavíš záda tak, že necítíš tělo. Procházíš svým dvorem, aniž se ohlížíš po jiných. A nestane se chyba.

52. hexagram Ken je přímým protikladem předchozího 51. hexagramu Čen, jehož smyslem byl pohyb. Zde je to naopak stání, přestání. Záda jsou centrem vnitřního držení těla, jsou zdrojem vnitřního soustředění i zdrojem vnitřního klidu i těla pohybujícího se vpřed. Proto jsou zde záda symbolem vnitřní rovnováhy, vyrovnanosti vůbec, té vyrovnanosti, jež se nedá rušit vnějšími vlivy. Je to zvláštní hexagram, jediný mezi všemi „čistými hexagramy“, to jest mezi všemi hexagramy, tvořenými dvěma shodnými trigramy (č. 1, 2, 29, 30, 51, 52, 57, 58), jež se nehonosí některým ze čtyř silných atributů, souhrně vypočítaných ve výroku prvního totálně jangového hexagramu: mohutnost, pronikavost, zisk, vytrvání. Spokojuje se s výro-

kem: nestane se chyba. Je to tak málo? Mezi hexagramy je tento hexagram znám jako hexagram taoistický, jako taoista, naplněný postojem Laovým a Čuangovým, jejich zdrženlivou sebejistotou. To není málo. Narození ve čtvrtém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Zatnout palce u nohou. Žádná chyba. Je dobré být stále vytrvalý.

Palce u nohou odpovídají nejnižší možné pozici této jinové čáry. Člověk začíná svůj pohyb právě od palců u nohou a proto zklidnit palce u nohou znamená předejít jakémukoli pohybu, zůstat nepohnutý. Je to spolehlivé a bezpečné. Závěrečné upozornění je zároveň varováním před vratkostí této části těla, jinovou a měkkou.

DRUHÁ ŠESTKA: Zpevnit lýtka. Nepomohou příliš tomu, koho podporují. Svě srdce nepotěší.

Poloha lýtek odpovídá poloze čáry uprostřed dolního trigramu. Hlavní čarou spodního trigramu je jangová devítka na třetí pozici, která odpovídá pasu. Pohyb vychází od pasu, hýždě a lýtka následují. Tato jinová čára je měkká, ale je ve středu, jangová čára nad ní je tvrdá na tvrdé pozici, je až přemrštěně tvrdá. Jinová šestka na druhé a střední pozici by ji chtěla následovat, chtěla by ji podpořit, ale je příliš slabá, je v tom určité násilí, navíc tvrdá jangová čára to nedocení, proto nemůže srdce jinové šestky pocítit v srdci radost a uspokojení. V tom je neradostné rozpoložení výroku této čáry, jež se musí smířit se svou oddanou službou bez uspokojení z ocenění své oddanosti.

TŘETÍ DEVÍTKA: Znehybnit pas a zapnout bederní svalstvo. Nebezpečí. Svírá se srdce.

Jangová čára na horní pozici dolního trigramu představuje „pas“ hexagramu, silná jangová čára v silné liché pozici zaujímá adekvátní místo. Extrémní pozice s sebou nese maximální tvrdost a neprůchodnost mezi samými měkkými jinovými. Je v tom nesoulad a pro

všechny bariéru. Je to nebezpečné a obavy jsou na místě. Jediné řešení je kontemplace, soustředění, sebeovládání.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Vypnout tělo. Žádná chyba.

Pakliže třetí čára znamenala pas, čtvrtá znamená ten trup, jenž je nad ním, včetně hrudníku, který je sídlem srdce, středobodu života. Měkká jinová čára v liché jinové pozici ukazuje svou adekvátností na umění zastavit a zklidnit tam, kde je to vhodné. A to je dobře. Proto se nestane chyba.

PÁTÁ ŠESTKA: Stisknout čelisti. Slova mají svůj pořádek. Lítost mizí.

Výrok jinové čáry na páté dominantní pozici zdůrazňuje význam řeči, ale též význam zdrženlivosti v jejím užívání, protože v choulostivějších situacích jako je tato (neadekvátní pozice jinové čáry v jangové pozici) může být lehkomyšlné užívání řeči nebezpečné. Slova chtějí svůj řád a pak nebezpečí přejde.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Svrchované postavení. Štěstí.

Vrchol oné tendence, která je vlastní celému hexagramu, to je znamení této nejvyšší jangové čáry. A tak je toto vyvrcholení klidu a nehybnosti zdrojem nejvyššího štěstí a blaženosti.

53. HEXAGRAM

Tien

漸

Plynutí

Horní trigram:
ústupnost, vítrDolní trigram:
stání, hora

Stání v dolním trigramu a přizpůsobení v horním, odtud význam postupného nenásilného plynutí kupředu v celém 53.hexagramu Tien. Je to hexagram ve své symbolice výrazně spojený s vydáváním dcery, se svatebními obřady nevěsty a jejich duchem. Vcelku šťastné rozpoložení tohoto hexagramu je založeno na adekvátním rozmístění dvou dominantních čar, jangové páté a jinové druhé, a jejich vzájemné sympatii.

OBRAZ: Na hoře je dřevo. Plynutí. Tak šlechtný člověk přebývá ve své moudré ctnosti a zdokonaluje mravy.

Dřevo na horách roste pomalu, také hora se jen pomalu vrší. Podobně pěstuje člověk svůj charakter a zvyšuje svůj vliv.

VÝROK: Dívka se vdává. Šťěstí. Je dobré být vytrvalý.

Toto není jediný hexagram, který má význam pokroku a postupu. Příbuzné hexagramy jsou 59.hexagram Chuan čili Odloučení a 56.hexagram Lü (Putování). Je to vyjádřeno tím, že hexagram Tien dostaneme proměnou jangové druhé a jinové třetí z hexagramu Chuan a proměnou jangové čtvrté a jinové páté z hexagramu Lu. Všechny tyto proměny mají jedno společné: čáry neadekvátně umístěné se mění na čáry, které na to místo patří, to jest na jangové čáry v lichém místě a na jinové čáry v sudém místě. Všechno jsou to tedy změny podle Knihy nepochybně příznivé a tak výsledný hexagram Tien vyniká tím, jak je průchodný a svobodný a volný. Narození v prvním měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Divoká husa se blíží ke břehu. Mladší syn je v nebezpečí. Mluví se. Žádná chyba.

Divoká husa přilétá v létě a odlétá v zimě, její stěhování má svá pravidla a řád, ve shodě s dobou. Základní čára tvoří počátek pohybu. Je jinová, slabá, jako by reprezentovala mladou husu, mládě. Husa je vodní pták a na břehu se z počátku cítí nejistě, nemotorně; a mládě je slabé, vzdálí-li se od hejna, vystavuje se nebezpečí. A nemá záštitu, protože na korespondující čtvrté čáře je také jinová čára. Mládě musí našlapovat opatrně, pomalu a obezřele, jen tak se mu nic nestane.

DRUHÁ ŠESTKA: Divoká husa pomalu přilétá k útesu. Jíme a pijeme pospolu. Šťěstí.

Na rozdíl od předchozí čáry si tato může být jistější. Husa přiletí na břeh a vybere si dobré a chráněné místo na skále; to je výrazem adekvátního umístění jinové čáry na jinovém sudém místě. A navíc je tu dobrá a příznivá korespondence s dominantní čarou jangovou. A tak je důvod k malé oslavě.

TŘETÍ DEVÍTKA: Divoká husa postupuje na pevninu. Muž vytáhl na výpravu a nevrací se. Žena byla těhotná a přece nepovije. To je zlé. Je dobré odehnat drancíře.

Jangová třetí čára postoupila na nejvyšší místo dolního trigramu. Korespondující šestá čára je také jangová, od ní se pomoci nedočká, takže jí nezbude nežli dát přednost bezprostřední sousedce, čtvrté jinové. Jenže to není příliš dobré spojení. Manžel se nevrátí a žena neodchová dítě, jež nosí pod srdcem. To jsou nedobrá znamení, jediná jistota spočívá v místě samém, neboť tato jangová stojí na jangovém lichém místě a tak je dosti silná, aby odrazila cizí útoky. Toť vše.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Divoká husa zvolna přilétá na strom. Možná najde svou větev. Žádná chyba.

Divoká husa postoupila ještě o kus, zaletěla do koruny stromu. Jenže

divoká husa nemá na nohou silné pařáty, které by ji jistily, když dosedne na větev. Ale třeba se jí podaří najít bezpečnější břevno. Toto břevno odkazuje k předchozí silné čáře, o níž se tato poněkud nejistá čára může opřít.

PÁTÁ DEVÍTKA: Divoká husa zvolna slétá na pahorek. Žena tři roky neotěhotněla. Nikdo se nakonec neubrání. Štěstí.

Divoká husa vylétla až na vysoký pahorek, odkud má dobrý přehled a vévodí celému kraji. A je tu příznivé spojení s jinovou čarou na druhém místě tam dole a z tohoto spojení vzejde nakonec veliké štěstí.

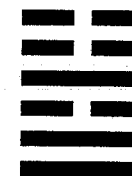
VRCHNÍ DEVÍTKA: Divoká husa zvolna zalétá za vrcholky. Její peří může být užito k obřadům. Štěstí.

Jangová čára na nejvyšším místě ukazuje na divokou husu, jež letí vysoko, možná až za obzor, kam letí oblaka. A její nádherné peří možná poslouží obětinám. Taková divoká husa je možná průměrem neobyčejného člověka, který má daleký rozhled a velkorysé plány. Je to silná čára, míří vysoko a má naději na velký úspěch.

54. HEXAGRAM

Kuej-mej 歸妹 Provdání

Horní trigram:
vznět, bouře

Dolní trigram:
radost, jezero

Tento hexagram vznikl překlopením předchozího 53. hexagramu Ťien čili Plynutí. Komentář Pořadí hexagramů vyvozuje ze vztahu těchto hexagramů následující významový posun: „Plynulým postupem vpřed se člověk nakonec dostane až tam, kam patří.“ Význam Provdání se tak vysvětluje jako nalezení toho správného místa. Ve výkladech hexagramu převažuje smysl, podle něž si dívka jako by ze své vůle nacházela svého ženicha a pána. Je to smysl velmi pochybný vzhledem k době vzniku hexagramů a jejich komentářů, která rozhodně nepřála takové „svévůli“ nevěsty. Co do rozložení čar je určující nepatřičné umístění obou dominantních čar, to jest středních čar dolního i horního trigramu, čáry druhé a páté; druhá čára je nepatřičně jangová a pátá stejně nepatřičně jinová.

OBRAZ: Bouře nad jezerem. Provdání. Tak šlechtný člověk skrze obzory nekonečnosti poznává mrzkost.

Dolní trigram reprezentuje mladou ženu, dceru a mladší sestru. Horní trigram reprezentuje staršího muže a staršího bratra. Od významů mladší dcera a starší muž je odvozen význam provdání, neboť, jak je již výše řečeno, iniciátorem není ženich, ale nevěsta.

VÝROK: Výprava skončí zle. Nic není příhodné.

Celkový nepříznivý výrok vychází z neadekvátního umístění čar, nejen oněch dvou dominantních, o kterých byla již řeč, ale i dalších vnitřních čar, to jest čáry třetí a čtvrté. Z toho pramení souhrnně smysl blokády, překážek na cestě, věčných obtíží. Narození v sedmém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Nevěsta se stává konkubínou. I chromec může chodit. Výprava však nepřináší štěstí.

Čára na nejspodnější periferní pozici v trigramu znamenajícím nejmladší dceru evokuje význam konkubíny, jejíž postavení bylo vždy slabé a plné rizik. Ale i chromý může nějak chodit, ne moc, ale může. To je všechno, co zůstalo z té původní síly jangové čáry v jangovém postavení. Chromec se může někam dobelhat, ale daleko to nebude a měl by s tím počítat.

DRUHÁ DEVÍTKA: I jednooký může vidět. Je dobré, vytrvá-li samotář.

Zde je jisté omezení jinak silné jangové čáry, omezení dané její jinovou, tedy slabou pozicí. Je to sice v dolním trigramu pozice střední a tedy pozice korelující se střední pozicí horního trigramu, jenže naneštěstí tato horní středová, to jest pátá čára, je také oslabena svým neadekvátním umístěním, protože je to jinová čára. A tak od svazku, který se tu nabízí, nelze čekat velikou podporu, proto je dobré spíše se smířit s tím chráněným místem, kde jsme, vážit si toho ústraní a nevyhlížet příliš k dalekým horizontům, k nimž bychom ostatně ani nedohlédli, vždyť jsme jednookí.

TŘETÍ ŠESTKA: Nevěsta je zde služkou. Vrací se a stává se konkubínou.

Jinová slabá čára v liché jangové a extrémní pozici neobstojí. Navíc je to krajní pozice v trigramu Radosti a slasti. Lze dosáhnout svého, to jest vyodání se, ale za jakoukoli cenu a na nejnižším stupni vážnosti.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Nevěsta promeškala svou chvíli. Vdává se pozdě, ale ještě přijde její čas.

Jangová čára na této pozici nemá partnera v dolním trigramu, těžko

jej bude hledat, ale vytrvá-li na svém, není bez naděje do budoucnosti: až se něco změní v současné nepříznivé konstelaci.

PÁTÁ ŠESTKA: Král Ti-i vdává svou mladší sestru, šaty paní však nebyly tak krásné jako roucho služebnice. Měsíc už bude v úplňku. Štěstí.

Už ve výroku jinové páté v 11. hexagramu Tchaj čili Prosperita se objevilo jméno tohoto šangského vládce; počátek jeho vlády se kladl do roku 1766 př.n.l., nyní se však tato událost klade obvykle do doby proních Čou a zmíněná dívka měla být provdána buď za samotného krále Wena anebo za jeho otce. Také „měsíc v úplňku“ se objevuje i jinde, a to ve výhledu horní jangové v 9. hexagramu Siao-čchu čili Podrobení malého. Slabá jinová čára se tu umístila do královské jangové pozice, což ukazuje na královskou dceru. Korespondence s druhou jangovou v dolním trigramu je dobrá a značí provdání za významného vazala. A v takové situaci jsou důležitější jiné věci než krásné svatební roucho. Měsíc vcházející do úplňku značí naplnění jinového charakteru čáry ve výsostné podobě.

VRCHNÍ ŠESTKA: Žena drží koš bez plodu. Muž zabíjí ovci bez kapky krve. Nic není příhodné.

Marně se bude dívka snažit, partnera nenajde, i když již proběhlo zasnoubení. Je to jinová čára sice v jinové, ale v periferní pozici. Koš zůstane prázdný, oběť zůstane marná. Rozchod a rozvod.

55. HEXAGRAM

Feng

Hojnost

Horní trigram:
vznět, bouře

Dolní trigram:
ulpění, oheň

Hojnost je vyjádřena znakem naplněné číše. Dolní trigram je nositelem světla a jasu, horní trigram je nositelem pohybu, to spolu symbolizuje růst a rozvoj a hojnost.

OBRAZ: Bouře a blesk přicházejí spolu. To je naplnění a hojnost. Tak šlechetný člověk soudí a trestá.

Spřavedlivý soud vyčistí vzduch a nastolí příznivé ovzduší. Připomíná se podobný význam opačného složení trigramů ve 21. hexagramu Š'-chuo čili Skousnutí.

VÝROK: Naděje. Král ji naplňuje. Zahání smutek, tak jako slunce v pravé poledne.

Královská moc reprezentovaná zde jinovou čarou v dominantní páté pozici kulminuje, tak jako den vrcholí v jasu poledního slunce. Uspořádání čar není však bez problémů (pátá čára je jinová, čtvrtá čára je jangová), ale vyrovnávají to příznivé korespondence (pátou čáru podporuje adekvátní druhá, čtvrtou čáru podporuje adekvátní první). Tak se komentátoři shodují, že venkoncem kladný a prosperující výhled tohoto hexagramu, skýtající velké naděje na pohodu a úspěch, není bez určitých vnitřních slabin, jichž je dobré si být vědom. Narození v devátém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Potkáváme vládce, jenž nám přiná-

leží. Ačkoli jsme spolu deset dní, nedojde k chybě. A naše cesta dosáhne uznání.

Jangová na základní liché pozici je čára silná a dobře umístěná. A váže se ke stejně silné čáře na čtvrté pozici. Jít za takovým partnerem v horním postavení a spojit se s ním na jistou dobu (vyjádřenou dekádou) není na škodu a může být prospěšné. V časovém určení je však vyjádřena jistá výstraha, že takové spojení má mít své meze a že ani prospěšné spojení se nemá přehánět a přepínat.

DRUHÁ ŠESTKA: Závěs tak hustý, že v pravé poledne uvidíš Velkou medvědici. Cesta vyvolává pochybnosti a závist. Ale opravdovostí se všechno napraví. Štěstí.

Velká medvědice je hvězda Polárka. Jinová čára ve druhé pozici je středová a určující čára dolního trigramu a určující význam tohoto trigramu je jas a světlo. Pronikavé světlo. Ale ta dominantní horní čára pátá, k níž by se tato čára měla přimknout, aby byla bez starostí, je bohužel čára jinová a tedy slabá, a tak bude lépe se spolehnout na své vlastní síly a na svou podstatu. To je ta opravdovost, jež vše napraví.

TŘETÍ DEVÍTKA: Houština tak hustá, že vprostřed dne vidíš hvězdičku Mej. Zlomíš si pravou paži. Žádná chyba.

Jangová na liché třetí pozici je silná čára v adekvátní pozici, a to v krajní vrcholné pozici trigramu světla. Právě poledně minulo a slunce se začíná sklánět. Soumrak se blíží v podobě oné spřízněné čáry šesté, jež znamená ve výroku zastínění. Zlomená pravá paže rovněž poukazuje k oné šesté, která by měla být ku pomoci, ale není, protože je slabá jinová. Je lépe stáhnout se z akce dříve, než bude pozdě, a pak vyvázneme beze škody.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Závěs tak hustý, že vprostřed dne můžeš vidět Velkou medvědici. Potkáváme sobě rovného. A to je štěstí. Jdi.

První část výroku se shoduje s výrokem druhé čáry jinové. Toto je ovšem čára jangová a tudíž silná. A je tu setkání a podpora se stejně silnou první čarou tohoto hexagramu. A je tu blízkost dominantní čáry páté, k níž je tato čára ve vztahu podřízeném, ale hluboce podřízeném. Jenže tato pátá dominantní čára je jinová a tedy jaksi zastřená, na sklonu odpůldne. Tato čára je tedy dobrá a vlastně šťastná čára, bude-li si vědoma všech okolností, jež jí vymezují úděl a zároveň ji vyzvedají na šťastnou dráhu.

PÁTÁ ŠESTKA: Přichází skvělý člověk. Nastává oslavování a chvalořečení.

Tato dominantní čára má tu slabost, že je to čára jinová, ale má to štěstí, že je v příznivé korespondenci s relativně dominantní a hlavně silnou čarou z dolního trigramu. A přispěchá-li tato druhá jangová na pomoc se svými povzbuzeními a chválou, je to dobré.

VRCHNÍ ŠESTKA: Dům jeho se vyznačuje hojností. Zastihuje jeho rodinu. Nahlížeje do jeho dveří, nikoho po tři roky neuvidí. To je zlé.

V této čáře je skryt paradox nejzazší čáry hexagramu hojnosti. Je to jinová slabá čára, jež přesahuje už někam jinam; je v tom nenasytost malého člověka, je v tom extrémní místo, kam už nedopadá světlo spodního trigramu, je v tom osamocení a skrývání se a je v tom varování, neboť je tu rozpoložení, jež nemůže přinést nic než neštěstí.

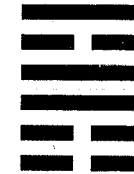
56. HEXAGRAM

Lü

旅

Putování

Horní trigram:
ulpění, oheň

Dolní trigram:
stání, hora

Tento hexagram je inverzí hexagramu předchozího. Hojnost se zvrhá v přesycenost, po dostatku přichází úpadek, rozchod.

OBRAZ: Na hoře je oheň. Putování. Tak šlechtný člověk je rozumný a obezřetný při používání trestu a nadržuje lidi ve vězení.

Ve skladbě trigramů je tendence k rozchodu, neboť dolní trigram tíhne dolů a horní trigram tíhne vzhůru, takže jejich spojení je ambivalentní a pouze chvilkové.

VÝROK: Úspěchy v malém. Vytrvalé putování přináší štěstí.

Dominantní čára je slabá jinová v horním trigramu, který vzlíná. Touto čarou a jejím umístěním je dán směr. Odpoutání a odcházení jsou dány i tím, že korespondující čára druhá je také jinová a tedy bez vztahu, který by tuto čáru vázal. Putování s sebou nese nejistotu cizích míst i cizích lidí, to není situace pro velké dílo, spíš jen naděje v konání věcí na první pohled menších a méně ambiciózních. Ale i to si žádá jistou stálost a pevnost a vytrvalost. Narození v pátém měsíci budou šťastnější.

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Zabývá-li se poutník malichernostmi, přivolává na sebe pohromu.

Je to slabá jinová čára v dolní, neadekvátní liché pozici. Představuje

malého nízkého člověka, obírajícího se malými, nicotnými věcmi. To všechno přivolává neštěstí a pohromy. V této pozici není žádná naděje.

DRUHÁ ŠESTKA: Poutník přichází do hostince, svůj majetek má sebou. Získá si přichylnost mladého sluhy.

Jinová čára v adekvátní sudé a nadto středové pozici ukazuje na bezpečné místo. Poutník nachází bezpečný útulek, své věci si chrání a zdola jej podpírá služebný duch základní jinové.

TŘETÍ DEVÍTKA: Poutníkovi vyhoří jeho hostinec a on ztratí svého mladého sluhu. Vytrvalost přináší nebezpečí.

Jangová tvrdá čára v jangové tvrdé pozici ukazuje na přehnanou tvrdost, nadto v extrémní krajní pozici z hlediska umístění v dolním trigramu. To znamená ztrátu bezpečí. Pýcha vede ke ztrátě pomocníků a riskantní jednání vede k doteku s ohniskem požáru (horní trigram znamená oheň). Jen ústup může odvrátit téměř jisté pohromy.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Poutník dorazil k přístřeší. Má svůj majetek a sekeru. Jeho srdce je neveselé.

Silná jangová čára si našla přístřeší, ale toto přístřeší nemá stálost, protože jsme už mimo dolní trigram stálosti. Silná čára se spoléhá na svůj majetek a na svou sekeru, na nic jiného se spolehnout nemůže, protože sousední horní dominantní čára je jinová a tedy slabá a korespondující dolní základní čára může sice s naší čarou sympatizovat, ale sama je slabá a nedá se od ní očekávat podpora.

PÁTÁ ŠESTKA: Strílí bažanta, a ten, zasažen hned prvním šípem, padá. To sklízí pochvalu a pověření.

Je to dominantní čára, je to ovšem čára jinová v liché jangové pozici, takže výchozí energie není tak mocná. Vše se však v dobré obrátí přesným zásahem. Bažant je pták, jenž byl užíván coby vzácný dar,

a proto jeho podání sousedním silným jangovým čarám bude přivítáno, sklízí pochvalu i podporu a potvrzení onoho dominantního postavení.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Ptáku shoří jeho hnízdo. Poutník se napřed směje, potom naříká. Svou lehkomyšlností ztrácí buvola. To je zlé.

Silná jangová čára v extrémní horní pozici zpravidla znamená ztrátu bezpečí a nepřiměřené riziko. Přílišná sebedůvěra poutníkovi nikdy nesvědčí, zde tomu není jinak. Opakující se význam požáru souvisí opět se symbolickým významem horního trigramu Li. Buvol je symbolem poslušnosti a povolnosti, tedy vlastností, které by svědčily jinovému postavení, jež však tato čára lehkomyšlně ztrácí, zahazuje a tak se vydává všanc.

57. HEXAGRAM

Sun

巽

Pronikání

Horní trigram:
ústupnost, vítr

Dolní trigram:
ústupnost, vítr

Pro uspořádání čar tohoto hexagramu o dvou stejných trigramech je příznačná jinová čára schoulená pod dvěma čarami jangovými. To mu dává ten význam vníkaní a pronikání. Vnikání a pronikání bez velkého vynakládání sil a také bez velkých ambic.

OBRAZ: Jde vítr za větrem. Tak šlechetný člověk potvrzuje své příkazy a uskutečňuje dílo.

Dvojí trigram větru navozuje příměr, jenž je ve větru obsažen. Vítr působí, aniž by to bylo přespříliš znát. Působí, ne-li skrytě, tedy bez zjevného násilí. Mezi osmi trigramy trigram Sun zaujímá jihovýchodní směr, nacházeje se v oblouku střídání ročních dob mezi jarem a létem.

VÝROK: Úspěchy v malém. Je dobré mít kam jít. Je dobré potkat velkého člověka.

Podstatě obou trigramů a hexagramu odpovídá i výrok hexagramu, který mluví o možnosti ovlivnit a být úspěšný ve věcech nevelkých. Vítr proniká do každé skulině a v tom je jeho síla. Narození ve čtvrtém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Jít vpřed a zase ustupovat. Úspěch slibuje vytrvalost bojovníka.

Jinová čára na spodní pozici dolního trigramu je čarou řídící. Je to čára měkká a slabá a v pozici dolní, což všechno ukazuje na její podřízený charakter. Je to čára, jejíž síla je v umění rozhodnout se v pravý čas stejně k nástupu jako k ústupu.

DRUHÁ DEVÍTKA: Cosi proniklo pod postel. Proroci a mágové se množí. Štěstí. Žádná chyba.

Jangová čára v jinové pozici není adekvátně umístěna, to ji činí nejistou a podezřívavou. Trigram Sun znamená dřevo, postele bývaly ze dřeva, nahlížení pod postel znamená pátrání po skrytých příčinách a po motivech. To bylo kdysi výsadou proroků a mágů. Schopnost najít skryté motivy a příčiny věcí bude zárukou úspěchu.

TŘETÍ DEVÍTKA: Proniknutí se opakuje. Hanba.

Jangová čára v jangové pozici přehání svou sílu a horní pozice v trigramu není nejpevnější. Co se zdá napovrch silné, má kdesi slabinu.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Lítost mizí. Honitba v polích přináší trojí kořist.

Jinová čára v jinové pozici bez vhodné korespondence v trigramu spodním; je sevřena z obou stran silnými jangovými čarami. Přesto je na svém místě a může se dočkat přes svou slabost úspěchu, neboť tvoří důležitou spojku mezi spodním a horním trigramem. Tato čára je opakem předchozí. To, co je navenek a na první pohled slabé, ukáže se odolnější než jiné.

PÁTÁ DEVÍTKA: Vytrvalost přináší štěstí. Lítost mizí. Všechno je dobré. Nevalný začátek, ale konec dobrý. Rozvaha tři dny před změnou, tři dny po změně přináší štěstí.

Jangová silná čára v jangové silné pozici je síla sama, nadto je umístěna ve středu horního trigramu v páté, obvykle dominantní pozici. Vzhledem k celkovému významu hexagramu je to nepatřičné, je to

až příliš. Ale všechno bude nakonec dobré, protože šťastná znamení jsou tak silná, že se prosadí.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Cosi proniklo pod postel. Ztrácíme majetek i sekeru. Vytrvalost přináší spíše zlé.

Silná jangová čára v jinové slabé pozici, nadto v pozici extrémně horní a tudíž nejisté, nemůže přinést nic dobrého.

58. HEXAGRAM

Tuej

兌

Radost

Horní trigram:
radost, jezero

Dolní trigram:
radost, jezero

Stejně jako předchozí hexagram i tento se skládá ze dvou trigramů totožných, ve své povaze se posilujících. Celkově je však tento hexagram ve své symbolice a ve svých významech protikladem předchozího. Byl-li předchozí hexagram spíše znamením introvertním, toto je znamení extrovertní. V jeho podobě je rozhodující, že středy a tedy vnitřky jsou osazeny čarami silnými, zatímco navenek se oba trigramy staví jinově a měkce. Je v tom znamení vnitřní síly a sebedůvěry a venkovní vstřícnosti.

OBRAZ: Jezero nad jezerem. Radost. Tak šlechetný člověk spojuje přátele k rozpravám i vzdělávání.

Trigram a hexagram Tuej je znamením radosti, jež se projevuje především ústy. Proto se symbolika tohoto hexagramu váže k radosti a k řeči. Trigram vypadá tak, že jinová čára je ke dvěma jangovým přidána shora, a to je interpretováno jako grafický výraz radosti projevené navenek.

VÝROK: Je dobré být vytrvalý.

Předchozí výklad grafické symboliky hexagramu i rozložení čar jsou předpokladem tohoto v zásadě sebejistého výroku. Narození v desátém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Radost z harmonie. Štěstí.

Jangová čára v jangové pozici je dobrá čára, i když leží ve stínu druhých čar na nejspodnějším místě celého hexagramu. Ale vstřícnost a nezištnost rozhání všechny pochybnosti.

DRUHÁ DEVÍTKA: Radost z upřímnosti. Štěstí. Lítost mizí.

Jangová čára na středové pozici dolního trigramu je silná svým jangovým charakterem a touto středovou pozicí. Její síla a naděje je v tom, že si nic nepředstírá a že nic nepředstírá druhým. Tak dokáže překonat i ten handicap, jímž je nesoulad jangové povahy s jinovou sudou pozicí.

TŘETÍ ŠESTKA: Radost z přicházení. To je zlé.

Jinová čára na horní pozici dolního trigramu je řídicí čarou dolního trigramu, čarou temnou a jinovou, čarou, která nezaujímá střed a postrádá korespondenci v horním trigramu, jež by ji podpořila. Oddávat se v takové situaci radosti je bláhové a přinese jenom zlo.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Radost z uvažování, nikdy nekončící. Po odstranění nesnází je důvod k veselí.

Jangová čára na čtvrté pozici je podpírána korespondencí s čarou první z dolního trigramu. Tak se konec konců podaří překonat neblahý vliv příliš blízké temné čáry předchozí. Zbavte se jí, jako se zbavujete choroby.

PÁTÁ DEVÍTKA: Důvěřuje i tomu, kdo ho zraní. Je to nebezpečné.

I v tomto případě je zde zneklidňující blízkost jiné čáry, jíž je třeba se zbavit. Touto nežádoucí čarou je horní jinová. Nezbavit se jí je riskantní a může přinést neštěstí.

VRCHNÍ ŠESTKA: Radost z vedení.

Tato jinová na vrchním místě je řídicí čarou horního trigramu. Má tendenci ovlivňovat čáry předchozí, jež jsou přítom jangové a tedy

silné. Situace této čáry je krajně nepřehledná, záleží na okolnostech, do nichž se dostane se svou vůlí vést a ovlivňovat, a tak se dá těžko předvídat, jak dopadne. Proto tu chybí výrok rozhodný.

59. HEXAGRAM

Chuan 渙 Odloučení

Horní trigram:
ústupnost, vítr

Dolní trigram:
hlubina, voda

OBRAZ: Vítr vane nad vodami. Odloučení.

Tak staří králové obětovali bohům a zakládali chrámy.

Hexagram je složen tak, že trigram Sun, vítr, překrývá trigram Kchan, vodu. Tak vítr vanoucí nad hladinou odvane a rozfouká vše do všech stran. V tom je význam uvolnění, rozdělení, osamocení, ale i jedinečnosti a výjimečnosti a individualizace, jež přesahuje. Je důležité si všimnout významu následujícího hexagramu: Omezení.

VÝROK: Naděje a úspěch. Staří králové se uchýlovali tam, kde měli chrám. Je dobré překročit velikou řeku. Je dobré být vytrvalý.

Horní trigram ústupnosti a větru navíc znamená dřevo, tedy možnost postavit ze dřeva loď a na té se dostat na druhý břeh. Tato představa se prosazuje ve výroku hexagramu. Představa panovníka, který ve chvíli nejednoty, uvolnění a rozpadu odchází do chrámu, aby prosil bohy o ochranu pro sebe a pro své poddané. Odtud další věta výroku hexagramu. Povzbuzení tímto počínáním vládce, lidé se k němu znovu přimykají a vydávají se s ním na cestu, aby překonali nebezpečí. Narození ve třetím měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Přichází pomoc v síle statného koně. Štěstí.

Jinová čára je v základní výchozí pozici. Není to příliš dobrá čára, ale její tendence vyjádřená jménem celého hexagramu není ještě tak silná, aby nebyla k překonání a nedala se zvrátit. Slabost je posílena tím, že se opře o sousední vyšší jangovou, tedy silnější čáru, to je ten kůň.

DRUHÁ DEVÍTKA: V odloučení se utíkáme ke svým oporám. Lítost mizí.

Oporou je míněno to místo, na kterém stojíme, o které se opíráme, na kterém spočíváme. Je to dobré místo, protože je uprostřed a zůstává naší oporou, přestože umístění jangové čáry na sudém jinovém místě není, jak známo, adekvátní.

TŘETÍ ŠESTKA: Odlučuje se sám. Žádná lítost.

To znamená, že „rozptyluje“, že odstraňuje, oslabuje svou vlastní sobeckost, a to je dobré. V tom je to pozitivní vyznění výroku čáry, která je jinak nepřilíš silná a nepřilíš šťastně položená. Je tu však opora v korespondenci k analogické čáře v horním trigramu. Je to první ze čtyř čar, jež všechny obrazejí působení a tendenci rozptýlení určitým směrem. Zde je to ve směru dovnitř, k sobě samému.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Odloučí se od zástupu. Veliké štěstí. Z takového odloučení povstává množství. Prošťáci by na něco takového nepomyslili.

Jinová čára v jinové sudé pozici je adekvátně umístěna, navíc má blízko k dominantní (královské) čáře páté a to jí přidává na síle. Smysl jejího „rozptýlení“ je v tom, že se zbavuje sobeckých a stranických zájmů (nemá korespondenci ve spodním trigramu) a to je dobré a přispívá to k posílení zájmů obecných. To je ovšem něco, co by zástupy prostých lidí nenapadlo a nebudou tomu ani rozumět. Je to dobrý plán pro povolání.

PÁTÁ DEVÍTKA: Na jeho zavolání vyrazí pot. Tak odloučení v královském sídle přebývá. Žádná chyba.

Jangová čára v silné a ústřední pozici na místě královském. Zavelet v pravé chvíli je výsadou králů a účinky se dostaví tak jistě a přirozeně jako když vyrazí pot. Znovu se dává přednost zájmu obecnému nad soukromým, neboť je v tom záruka trvalejšího úspěchu. Tak skutečný král rozděluje svou moc a statky ku prospěchu obce a lidu.

VRCHNÍ DEVÍTKA: V rozptýlení prolitá krev. Odchází, vzdaluje se. Žádná chyba.

Jangová čára je v kulminačním bodu tendence celého hexagramu, ale jsouc co nejdále od trigramu spodního, od trigramu Kchan, který má též význam krve, nejspíše ujde zranění a krveprolití, jež by jinak hrozilo. Žádá si to však celého člověka.

60. HEXAGRAM

巽

節

Omezení

Horní trigram:
hlubina, voda

Dolní trigram:
radost, jezero

Tento hexagram vznikl převrácením hexagramu předchozího a také jeho význam je přesně opačný: co tam bylo odloučením a dezintegrací, zde je spojením, sevrčením, soustředěním, uzavřením.

Dolní trigram je trigram Tuej jezero a horní je Kchan, voda, tak vlévá-li se shora do jezera další voda, hrozí přelití vod a vylití z břehů, a to si žádá omezení a ohrazení.

OBRAZ: Řeka nad jezerem. Vymezení. Tak šlechetný člověk si uvědomuje míru a rozpráví o mravním jednání.

Tak z toho obrazu trigramů vychází základní význam kontroly a omezení a v tom smyslu uvážlivé a dobré správy země.

VÝROK: Naděje a úspěch. Hořká omezení nesmějí trvat příliš dlouho.

V té dobré správě je naděje a prosperita, ale je třeba vědět, že omezení nesmí trvat příliš dlouho. Čínský znak 巽, který je tu ve významu Omezení, má původní význam článku (kloubu) na kmenech bambusu a odtud je ten odvozený význam jistě pravidelnosti, zastavení, přerušování. Základní výrok o naději a úspěchu vychází z celkového obrazu hexagramu, v němž jsou jangové a jinové čáry pravidelně rozloženy a středové pozice zaujímají silné čáry. Radost jako základní význam spodního trigramu a nebezpečí jako jeden ze základních významů horního trigramu naznačují, že je důležité v radosti nepodcenit opatrnost a při srážce s nebezpečím nepropadat zoufalství. V celku odka-

zuje tento hexagram k tomu pravidelnému uspořádaní, jež je základem úrodného roku, jako ke vzoru, jímž se má člověk i v silné královské pozici (vyjádřené silnou jangovou čarou na páté pozici) řídit. Narození v jedenáctém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Nevychází z domu ani ze dvora. Bez chyby.

Silná jangová čára v adekvátní liché pozici jangové je na svém místě a vědoma si této své výhody, dobrovolně a uvážlivě se drží svého místa, aby na sebe nepřivolala nebezpečí, o kterém dobře ví ze svého spojení s analogickou základní čarou horního trigramu.

DRUHÁ DEVÍTKA: Nevychází ze vrat ani ze dvora. To je zlé.

Před touto čarou směrem vzhůru jsou dvě měkké jinové čáry, jež znamenají možnost, ba nutnost průniku. Je tedy nejvyšší čas vyjít, opustit bezpečí svého místa. Další váhání by přineslo jen neštěstí.

TŘETÍ ŠESTKA: Ten, kdo se neuskrovní, pozdě bude naříkat. Bez chyby.

Jinová čára v neadekvátní pozici a v pozici extrémní z hlediska spodního trigramu. To vše ukazuje na značné riziko a vyzývá k velké střídmosti v odhadu svých možností. Uposlechnutím tohoto varování se vyhneme újmě.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Pokojně se uskrovnuje. Naděje a úspěch.

Jinová čára v adekvátní sudé čtvrté pozici a v těsné blízkosti silné čáry dominantní dává potřebnou jistotu a klid. Takové pokojné uskrovnění přinese každému úspěch.

PÁTÁ DEVÍTKA: Sladké štěstí. Cesta přinese uznání.

Jangová silná čára v adekvátní jangové liché pozici a nadto ve středu horního trigramu, tedy v pozici dominantní a královské, ukazuje na úspěch a radost při uplatnění vlivu na skromnost. I ostatní budou tento vliv k skromnosti přijímat příznivě, a tak si vysloužíme nejen úspěch, ale i uznání a úctu.

VRCHNÍ ŠESTKA: Trpké uskrovnění. Vytrvalost přináší neštěstí. Lítost nakonec zmizí.

Jinová čára v sudé jinové pozici na vrcholu hexagramu varuje před přeháněním. Uskrovnění a skromnost mohou nést trpké ovoce. Čára je slabá a pozice je extrémní. Vyhnout se násilí a přehnanému úsilí je jediná možnost.

61. HEXAGRAM

Čung-fou

Vnitřní opravdovost

中孚

Horní trigram:
ústupnost, vítr

Dolní trigram:
radost, jezero

Oba trigramy mají po dvou jangových čarách, střed hexagramu tvoří dvě jinové čáry, jež takto reprezentují prázdný střed, srdce hexagramu. Odtud ten význam a pojmenování: vnitřní. Navíc jsou obě středové čáry obou trigramů silné jangové. Odtud ten význam a pojmenování: opravdovost.

OBRAZ: Nad jezerem je vítr. Niternost. Tak šlechtný člověk rokuje o trestech a odkládá popravy.

Horní trigram znamená vítr, znamená dřevo, dolní trigram znamená jezero, vítr se zvedá nad jezerem a opírá se do hladiny, po větru plují lodě do dálek, dřevo jsou lodě, hlubina jezera je srdce, prázdné a nekonečné. Vnitřní dispozice i vnější okolnosti jsou příznivé. Horní trigram Sun také znamená rozkaz a povel, dolní trigram Dui také znamená zabít a odsuzovat, neboť jsou to symboly západu a podzimu, místa a času smrti.

VÝROK: Vepři a ryby, znamení štěstí. Je s výhodou překročit velkou řeku, je s výhodou zůstat opravdový.

Vepři a ryby jsou obvyklé obětiny prostého lidu. V klasické Knize obřadů se praví: „Prostý lid slaví na jaře a na podzim dvoje oběti, obětuje při tom vepře a ryby.“ Pokaždé, když se hovoří o prostých obětinách, poukazuje se k neokázalé opravdovosti takových obětí, a to

v kladném smyslu, jako k něčemu, co je projevem dobrého a co přináší a podporuje štěstí. Druhá část výroku souvisí s grafickou symbolikou hexagramu, tvořeného z vnějšku plnými (jangovými) čarami a z vnitřku prázdnými (jinovými) čarami. Tato grafická podoba hexagramu symbolizuje člun. Navíc je horní trigram ve významu dřevo a dolní trigram je ve významu jezero. Dřevo na jezeře opět ukazuje na loď. A tak je tu dvojím způsobem odkazováno k příhodnosti překonání velké řeky, je to loď, jež symbolizuje vnitřní prázdnotu a vnější pevnost, s níž lze podstoupit i tak nebezpečnou cestu. Narození v osmém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Být rozvážný přináší štěstí. Cokoli jiného je zneklidňující.

Tato jangová čára zahajující hexagram ve významu Vnitřní opravdovosti hovoří o opatrném zvažování každého kroku. Vnitřní důvěra musí být výsledkem rozvahy a moudrého rozhodnutí, jen pak vede ke štěstí.

DRUHÁ DEVÍTKA: Jeřáb křičí do tmy. Jeho mládě mu přizvukuje. Mám číši dobrého vína a podělím se o ni s vámi.

Výrok této čáry dává tušit ozvěnu mezi touto jangovou čarou na druhé pozici, střední v dolním trigramu, a jangovou čarou na páté dominantní pozici v horním trigramu. Ačkoli jsou si vzdálené, slyší se a přizvukují si. Tma je výrazem jinové, to jest dolní a sudé pozice. Jeřáb je jangový pták. Středová pozice v dolním trigramu nese takové dary jako je dobré víno. Nabídnutí vína je opět výrazem vstřícnosti, tak jako ptačí zpěv.

TŘETÍ ŠESTKA: Naráží na nepřítele. Tu bije na buben, tu ustává, tu pláče, tu zpívá.

Slabá jinová čára v jangové liché pozici slepě vyráží a naráží na vrchní sousední jinovou čáru, která je v adekvátní pozici nepřeko-

natelnou překážkou. Pokud jde o podpůrné korespondence, jsou totiž síly vyrovnány. Třetí jinová má podporu šesté jangové, ale čtvrtá jinová má podporu první jangové. Tak stojí proti sobě. Hned vyráží a hned zas ustupuje, hned se raduje, hned zas pláče. Tahle čára prostě nemá šanci na vítězství, které by ji trvale uspokojilo.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Měsíc bude brzy v úplňku. Kuň z páru zmizel. Žádná chyba.

Tato jinová čára v adekvátní jinové pozici v sousedství dominantní královské jangové čáry na pozici páté je obrazem nanejvýš silného a dobře postaveného vazala. To je ten měsíc blízko úplňku. A kuň postrádaný ve spřezení je oslabená podpora základní jangové. Všechno záleží na tom, jak se tato čára dokáže přimknout k té horní silné.

PÁTÁ DEVÍTKA: Dokonalá upřímnost zavazuje. Bez chyby.

Je to čára silná a dominantní a navíc podporovaná korespondující jinovou čarou na druhém místě. Ty dvě čáry mají tentýž charakter a mohou jít ruku v ruce. Úspěch je zaručen.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Křik obětních kohoutů stoupá k nebesům. Vytrvalost přináší zlo.

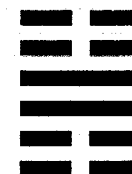
Kohout je silný a vypínavý pták, jenž se dobývá do nebe, ačkoli stojí při zemi, a tak je tu rozpor mezi chtěním a skutečností. Vrchol vnitřní opravdovosti a důvěry, které jsou smyslem tohoto hexagramu, máme už za sebou. A tak trvat na nich přináší neúspěch a nebezpečí.

62. HEXAGRAM

Siao-kuo

小過

Převaha malého

Horní trigram:
vznět, bouřeDolní trigram:
stání, hora

Tento hexagram vznikl z předchozího transformací každé jinové čáry v jangovou a každé jangové v jinovou. Převaha malého může být důsledkem přehnané sebedůvěry, sebedůvěra má sklon k přehánění. Sebedůvěra nás pohání a naše konání leckdy přehání. V tomto hexagramu jsou čtyři čáry jinové a pouze dvě jangové, tak to, co je slabší a nižší, má převahu. Proto to jméno Převaha malého. Naproti tomu hexagram 28, ve kterém obdobným způsobem převažují jangové čáry nad jinovými, se jmenuje Převaha velkého!

OBRAZ: Na hoře je bouře. Převaha malého. Tak šlechtný člověk klade v jednání důraz na pokoru, v truchlení klade důraz na smutek a v užívání klade důraz na šetrnost.

Postavení dole je pevné, ale pohyb směřuje vzhůru, tak jako bouře, jež stoupá nad hory.

VÝROK: Je dobré být vytrvalý. Lze činit malé věci, nelze činit velké. Odkaz letícího ptáka zní: není dobré stále stoupat, je dobré se snést. Veliké štěstí.

Na obou středních pozicích tohoto hexagramu, to jest na pozici druhé i páté, jsou čáry jinové, tedy slabé a malé, proto celý smysl hexagramu je v tom, že slibuje úspěch jen v malých a přiměřených konáních a věcech. A že nabádá k tomu, abychom se nedali strhnout a nevznášeli se

k výšinám, na které nemáme. Narození v druhém měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Pták, který vzlétne, se zlým se potká.

Jinová čára na liché pozici si nestojí jistě a přitom ji svádí příznivá korespondence jangové čáry čtvrté, aby vzlétla a snažila se jí přiblížit. Jestli se k tomu dá strhnout, doplatí na to.

DRUHÁ ŠESTKA: Svého praotce minul, potkává pramáti. Svého vládce nedostihl, potkává sluhu. Žádná chyba.

Každá pátá čára, je-li jangová, reprezentuje praotce a vládce. Je-li jinová, reprezentuje pramáti a vazala. Tato druhá čára jinová by korespondovala s jangovou pátou a proto se k ní upíná. Jenže tato pátá čára není jangová, nýbrž je jinová. Proto se praví, že minula praotce a potkala pramáti. A vazala. I tak se nestalo nic zlého, i tak se dočká podpory, byť nikoli takové, jakou očekávala.

TŘETÍ DEVÍTKA: Nebude-li dávat důraz na obranu, někdo jej napadne zezadu. To je zlé.

Jangová čára v adekvátní jangové pozici je silná a odvážná a pevná. Ale ta horní šestá korespondující čára je jinová a může být zrádná, nedáme-li si pozor a nebudeme-li si krýt záda.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Bez chyby. Nepřeceňuj setkání s kým-si. Cesta je nebezpečná, musíš být obezřetný. Není užitečné být stále vytrvalý.

Je to silná čára, jenže ve slabé pozici, nepřiměřené její síle a ambici. A proto je celkové vyznění výroku tak varovné.

PÁTÁ ŠESTKA: Husté mraky a přece nepříjde déšť z našeho západního kraje. Vévoda střílí zvíře v jeskyni.

Podobná věta je i v 9. hexagramu Podrobení. Toto je čára v královské pozici, jenže čára slabá a jinová, tudíž čára s plány většími než silou, proto z těch mračen nebude pršet. Mraky jsou jinové, západ je jinový. Všechno je jinové. I ta korespondující čára na druhé pozici je jinová a schovaná tam dole (v jeskyni), a tak není divu, že výsledkem jejich společného úsilí nebude nic velkého.

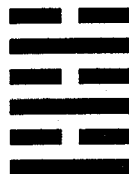
VRCHNÍ ŠESTKA: Míjí se dřív než někoho potkal. Vzlétnuvší pták je chycen. To zlo se jmenuje živelná pohroma, zmařený život.

Vrchní jinová je slabý a malý člověk a k tomu na vychýlené extrémní pozici docela nahoře, na místě, které neskýtá žádnou ochranu. Opakuje se obraz letícího ptáka, který se objevil už ve výroku první čáry. Ten obraz neznamená nic dobrého. Pták, který vzlétl, se vystavil střele a je bezbranný. Malý člověk, který přepjal své síly a svou ctižádost, skončí zle.

63. HEXAGRAM

Čchi-ti 既濟 Ukončení

Horní trigram:
hlubina, voda

Dolní trigram:
ulpění, oheň

Všechny čáry tohoto hexagramu jsou na správném, to jest adekvátním místě, všechny jangové jsou na lichých, všechny jinové jsou na sudých. Všechno je, jak má být, všechno jako by bylo dokonáno a konec. Znamení dokonalosti a úspěchu.

OBRAZ: Voda nad ohněm. Ukončení. Tak šlechetný člověk myslí na svízele a připravuje se jim čelit.

To položení trigramů vypadá na první pohled přirozené a neškodné, ale stačí, aby se voda přelila, a uhasí oheň, stačí, aby plameny šlehaly výš, než by měly, a voda se vypaří a kotel pukne. Proto je třeba být opatrný i v malých věcech.

VÝROK: Vše skončeno. Úspěch v malých konáních. Vytvalost je užitečná. Štěstí na počátku, zmatek na konci.

Ideogram pro ukončení má v sobě význam překročení řeky, má v sobě význam úspěšného dokončení, překonání. Všechno v tomto hexagramu je na svém místě. Tato nejdokonalejší uspořádanost je však paradoxně slabinou tohoto hexagramu, protože mu chybí ten dynamický (neuspořádaný) a výbušný element, který je předpokladem velkých událostí a velkých činů. Proto ten výrok o úspěchu v malých věcech. A podobně je tomu i s tím vrcholem úspěchu na začátku, po kterém nutně a zcela přirozeně přichází pokles a únava, proti níž se dá bojovat pouze vytvalostí. Rizikem tohoto hexagramu je jeho vnitřní a přirozená inklinace ke zvratu, který je vlastní všem příliš

dokonalým věcem a situacím. To není nešťastný hexagram, je to však hexagram, jehož šťastná hvězda má nebezpečí pádu v zádech. V přírodě je tomu tak vždycky, že v lůně dokonalosti se tají démon opaku. Narození v prvním měsíci budou šťastnější.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ DEVÍTKA: Zadržel kolo. Namočil si ohon. Žádná škoda.

Jedná se o nejspodnější čáru a proto obraz kola vozu a ohonu lišky. V Menciovi najdeme podobenství o následníku ze státu Čeng, který zadržel kolo vozu, na němž se chtěli přebrodit přes řeku, zadržel vůz, aby jej mohl lépe kontrolovat. A liška zas bude opatrnější, když už si namočila ohon. V obou případech se doporučuje jistá opatrnost a zpomalení, aby nedošlo ke škodě.

DRUHÁ ŠESTKA: Paní ztrácí svůj závojíček. Ať jej však nehledá. Po sedmi dnech se jí vrátí.

Jinová čára ve středu dolního trigramu ohně je čarou v tomto trigramu hlavní, je čarou v přitažlivé korespondenci s jangovou pátou v dominantní pozici. Tato pátá čára je však natolik silná a do sebe zahleděná, že si dává načas, než vstoupí do spojení. Ale netřeba spěchat, netřeba vyvíjet přehnanou aktivitu, neboť ona sama přijde, ta jednou promeškaná příležitost se vrátí. Proč po sedmi dnech? Protože je šest čar a tak mine šest míst a bude zde zase sedmé. Tak od jedné zmeškané příležitosti k druhé sedmým kruhem vede cesta zpátky.

TŘETÍ DEVÍTKA: Nejvyšší předek útočí na území démonů a po třech letech je dobude. Malý člověk nechť se neúčastní.

Nejvyšší předek je podle komentářů osvícený vladař Šangů jménem Wu-ting. Územím démonů se zjevně míní pohraniční území nečínských „barbarů“, s nimiž vedli již Šangové úporné války. Jangová čára v jangové liché pozici symbolizuje sílu, a proto je ve výroku

užito obrazu legendárního vládce a vůdce. Tři roky dobývání stálo jistě mnoho sil a k tomu je třeba velkého ducha, proto necht malý člověk se takového střetnutí vyvaruje a velký se vyvaruje malých používat. To je ještě podtrženo varující korespondencí se slabou čarou na krajní a tedy kritické pozici šesté.

ČTVRTÁ ŠESTKA: Nejjemnější šaty jsou na cáry. Buď celý den ve střehu.

Nejvzácnější šaty jsou zedrané na cáry po onom tříletém údobí bojů, o kterém byla řeč ve výroku předchozí cáry. To je jedna interpretace. Jiná interpretace se váže k základnímu významu „překonání a dokončení“ ve smyslu překonání řeky a dostižení druhého břehu. Podle této druhé interpretace jde o to, že loď s trhlinou lze zachránit; ucpeme trhlinu roztrhanými šaty a tak posléze vyvázneme, budeme-li ve střehu.

PÁTÁ DEVÍTKA: Východní soused, který zabil býka, se nevyrovná západnímu sousedu s prostou jarní obětí. Tomu se dostane skutečného blaha.

Východní strana je strana jangová. Tato čára leží na východě. Západní strana je strana jinová. Korespondující druhá čára leží na východě. Pátá jangová je v dominantní pozici královské, dílo je dovršeno, země žije v míru, na vrcholu své dráhy vladař dá průchod své ctižádosti a přináší okázalé obětiny v podobě býka. Tyto oběti se však nemohou rovnat prostým obětem jarním, jež přinášel východní soused na počátku své dráhy (jinová čára na středu spodního trigramu). Tak varuje výrok před okázalostí a závratí z úspěchu.

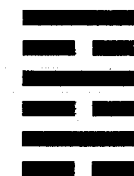
VRCHNÍ ŠESTKA: Namočila si hlavu. Nebezpečí.

Vrchní pozice této čáry značí hlavu. Liščí příměry se v tomto hexagramu opakují. Liščí hlava, liščí ohon. Horní trigram je ve znamení vody, voda stoupá, převaluje se lišce, jež se chce dostat přes vodu, přes hlavu. To je ovšem hrozné. Liška dlouho nevydrží. Nenechte si přerušit úspěch přes hlavu.

64. HEXAGRAM

Wej-ti 未濟 Nedokončení

Horní trigram:
ulpění, plamen

Dolní trigram:
hlubina, voda

Poslední hexagram vznikl převrácením trigramů hexagramu předposledního, trigramy řeky a plamene si vyměnily místa. Zároveň je tento hexagram přesným opakem předchozího hexagramu ve smyslu mužské a ženské, jangové a jinové povahy čar. Hexagram 63 reprezentoval nejvyšší dokončení věcí, ale to nemůže znamenat konec, věci nikdy nekončí, to by bylo proti přírodě, po každém dokončení přichází nové otevření, po každém vyvrcholení přichází změna a nový život. Toto je hexagram o nevyčerpatelnosti života, o jeho „nedokončenosti“.

OBRAZ: Oheň nad vodami. Nedokončení. Tak šlechetný člověk bedlivě rozlišuje věci a jejich místo.

Všechny čáry tohoto hexagramu jsou na nevhodném místě, žádná z čar není na místě adekvátním, na lichých místech jsou zásadně jinové čáry a na místech sudých jsou zásadně jangové čáry. Naproti tomu všechny čáry mají dokonalou korespondenci s čarami analogickými, to jest nejspodnější čára spodního trigramu je jinová a analogická čára horního trigramu je jangová, a tak dále. Ve smyslu soudržnosti sexuálních polarit a jejich přitažlivosti je tento hexagram dokonalý. Řeka je dole, oheň nahoře, to umístění má svůj smysl v tom, že odpovídá přirozenému směřování věcí, plameny šlehají nahoru, voda stéká dolů, spojovat tyto elementy dohromady bylo by násilím proti jejich přirozenosti, tak je třeba dát věcem volnost, aby se dříve oddělily, než se zase spojí. Je to výstraha a napomenutí k opatrnosti neumdlévající ani na okamžik, až do konce. Jinak dopadnete jako ta liška, jež neuspěla před samým koncem cesty. Nikdy

není sil dost, nikdy není dost soustředění. Narození v sedmém měsíci budou šťastnější.

VÝROK: Veliký úspěch. Malá liška se brodí mělčinou. Namáčí si ocas. Nečeká ji nic dobrého.

VÝROKY ČAR:

ZÁKLADNÍ ŠESTKA: Namočí si svůj ohon. Hanba.

Základní šestka a následující devítka tohoto hexagramu mají výroky, které nám připomínají základní devítku hexagramu 63. V základní čáře jde opět o liščí ohon, čára je jinová, slabá, bez síly a přitom stojí na záčátku, jen těžko může překročit řeku, zmáčí si ohon a neuspěje.

DRUHÁ DEVÍTKA: Zadržuje kolo. Vytrvalost přináší štěstí.

Vlivnost této čáry a její síla je v tom, že na obvykle dominantní páté pozici stojí v tomto hexagramu slabá jinová čára, které nezbyvá nežli se opřít o tuto středovou čáru dolního trigramu. Síla této čáry je v tom, že si včas uvědomí svůj vliv a zároveň jistou vratkost svého postavení. A bude opatrná, přibrzdí, bude se držet míry - a zvítězí.

TŘETÍ ŠESTKA: Bez dokonalé přípravy skončí výprava zle. Je dobře překročit velkou řeku.

První část výroku souvisí s nevhodným postavením této jinové čáry do jangové pozice. Druhá část výroku souvisí s tím, že tato jinová čára je už na kraji spodního trigramu, což samo znamená nebezpečí. Tak ty dvě části výroku, z nichž první odrazuje a varuje a druhá povzbuzuje a dává naději, nejsou tak protichůdné a protismyslné, jak se na první pohled jeví.

ČTVRTÁ DEVÍTKA: Vytrvalost přináší štěstí, lítost mizí. Bouří a bere útokem území démonů. Za tři roky bude odměněn ve velkém království.

Tady je zase jangová čára v jinové a tedy znovu v neadekvátní pozici a tak jen pevná vytrvalost přináší úspěch a překonává počáteční nesnáze a lítost. Takle čára musí bojovat ze všech sil a dlouho, bude to boj a zase boj a bude to trvat dlouho, než se dočká odměny.

PÁTÁ ŠESTKA: Vytrvalost přináší štěstí. Žádná lítost. Skvělost šlechtného člověka je opravdová. Štěstí.

Slabá čára v dominantní pozici to nemá snadné. Ale vyhledá-li si dobré spojence, v tomto případě je to střední, to jest druhá čára v dolním trigramu, zvítězí. Své spojence si najde, protože je čestná, charakterní a věrná, a zvítězí, protože je dobrá.

VRCHNÍ DEVÍTKA: Být upřímný i v pití vína. Bez chyby. Ale s namočenou hlavou táž upřímnost poztrácí to, co je správné.

Celý hexagram je ve znamení jistého neklidu a tato nejhořejší pozice je výrazem kulminace toho neklidu. A toto je čára silná jangová. A tato silná čára snáší ústrky svého postavení v dobrém rozmaru, a tak je taky překonává. Bere svůj osud s humorem a statečně. Jen to nesmí přehnat, nesmí se nechat unést svou radostnou letorou, aby na to nedoplatila. Dodejme, že toto je poslední čára celého koloběhu čar Knihy proměn, a tak nejspíš není náhodou, že v jejím výroku je radostné smíření s osudem, naděje v nelehkém údělu i varování před krajností, neboť všechno vždycky začíná znovu, každý vrchol je jen začátek jiného stoupání, jež možná začíná pádem.

ČÁST DRUHÁ

KŘÍDLA
PROMĚN

VÝKLADY 7 (ŠUO)

1. Za dávných časů Světci objevili stonky řebříčka, mohli vyjevit božské síly. nebi, číslo dvě bylo vyhrazeno pro světla a tak založili znamení trigramu, rozdíl mezi tvrdým a měkkým a tak vytvořili Trigram. V souladu s přirozenou mravností vytvořili Trigram, který vtiskli do jejich významu. Vyčerpáním a přirozenosti věcí se dobrali až k sudbě.

Číslo jedna reprezentuje Nebe, k tomu číslo dvě reprezentuje Zemi, protože však síla Nebe zahrnuje i Zemi, je to vyjádřeno součtem: jedna a dvě jsou tři. Odtud tedy opět číslo tři reprezentuje Nebe. Ostatní čísla jsou odvozena od zemské dvojky a nebeské trojky. Tak sedm reprezentuje mladší jang (dvě a dvě a tři), osm reprezentuje mladší jin (tři a tři a dvě), devět reprezentuje starší jang (tři a tři a tři), šest reprezentuje starší jin (dvě a dvě a dvě). Celý princip hexagramů byl odvozen (odpozorován) ze střídání světla a tmy, noci a dne, jin a jang. Princip dvou různých čar byl odvozen z tvrdého a měkkého efektu jang a jin. Tvrdost je synonymem plné čáry, měkkost (prostupnost) je synonymem přerušené čáry. V pozadí je paradigma sexuální polarity světa. Pomocí tohoto systému, který představuje dokonalý analogon světa, se člověk může orientovat ve všech věcech a ve všech děních tak, že je v souladu s nimi, nejde proti nim.

2. Za dávných časů Světci vytvořili Proměny tak, že sledovali řád příroze dby a tak založili Cestu nebe. Pojmenovali jin a jang a tak vyjádřili Cestu země. Pojmenovali měkké a tvrdé a tak vyjádřili Cestu člověka. Pojmenovali humanitu a spravedlnost, pak spojili ty tři génie a zdvojili je, proto jsou hexagramy

234

čtyř jangové po-
a kámen, za-
podobu dvou
jednou
věci. Tri-
Trigram
3. N
veške-
spo-
ve

VÝKLADY ZNAMENÍ (ŠUO KUA)

1. Za dávných časů Světci vytvořili Proměny tak, že objevili stonky řebříčku, aby magickými nástroji pomohli vyjevit božské síly. Číslo tři bylo vyhrazeno nebi, číslo dvě bylo vyhrazeno zemi a tak postupovala všechna ostatní čísla. Pozorovali proměny tmy a světla a tak založili znamení trigramu. Rozvinuli rozdíl mezi tvrdým a měkkým a tak vytvořili čáry. V souladu s přirozenou mravností vytvořili řád, který vtiskli do jejich významu. Vyčerpáním řádu a přirozenosti věcí se dobrali až k sudbě.

Číslo jedna reprezentuje Nebe, k tomu číslo dvě reprezentuje Zemi, protože však síla Nebe zahrnuje i Zemi, je to vyjádřeno součtem: jedna a dvě jsou tři. Odtud tedy opět číslo tři reprezentuje Nebe. Ostatní čísla jsou odvozena od zemské dvojky a nebeské trojky. Tak sedm reprezentuje mladší jang (dvě a dvě a tři), osm reprezentuje mladší jin (tři a tři a dvě), devět reprezentuje starší jang (tři a tři a tři), šest reprezentuje starší jin (dvě a dvě a dvě). Celý princip hexagramů byl odvozen (odpozorován) ze střídání světla a tmy, noci a dne, jin a jang. Princip dvou různých čar byl odvozen z tvrdého a měkkého efektu jang a jin. Tvrdost je synonymem plné čáry, měkkost (prostupnost) je synonymem přerušené čáry. V pozadí je paradigma sexuální polarity světa. Pomocí tohoto systému, který představuje dokonalý analogon světa, se člověk může orientovat ve všech věcech a ve všech děních tak, že je v souladu s nimi, nejde proti nim.

2. Za dávných časů Světci vytvořili Proměny tak, že sledovali řád příroze dby a tak založili Cestu nebe. Pojmenovali jin a jang a tak vyjádřili Cestu země. Pojmenovali měkké a tvrdé a tak vyjádřili Cestu člověka. Pojmenovali humanitu a spravedlnost, pak spojili ty tři génie a zdvojili je, proto jsou hexagramy

tvořeny proměnami vždy šesti čar. Tyto čáry se dělí na jinové a jangové. Využívaje formy přerušených a plných čar, je diagram hexagramu posléze dokončen proměnami šesti pozic.

3. Nebe a země mají určeny polohu, hory a jezera spojuje pára, bouře a vítr se navzájem podněcují, voda a oheň se navzájem neruší, takové jsou vztahy osmi trigramů. Počítání minulosti je v souladu s pohybem času, znát budoucí znamená předcházet mu. Proto jsou Proměny založeny na usuzování předjímavém.

Nebe a země jsou protikladné trigramy Čchien a Kchun, hory a jezera jsou protikladné trigramy Ken a Tuej, bouře a vítr jsou protikladné trigramy Čen a Sun, voda a oheň jsou protikladné trigramy Kchan a Li. Sungský filosof Šao Jung doplnil tyto vztahy orientací světových stran: „Čchien je jih, Kchun je sever, Li je východ, Kchan je západ, Čen je severozápad, Sun je jihozápad, Tuej je jihovýchod, Ken je severozápad. Od trigramu Čen do trigramu Čchien je to pohyb splývavý, od trigramu Sun do trigramu Kchun je to pohyb protivný.“ Tyto pohyby opisují kruh, který má podobu diagramu zvaného Obrázec osmi trigramů dřívějšího nebe, viz Tabulku III na str. 37.

4. Bouřka vyvolává pohyb, vítr rozhání, déšť zalévá, slunce vysušuje, stálost zastavuje, radost rozveseluje, plození vládne, přijetí chrání.

Trigram bouře Čen má podobu jangové čáry pod dvěma jinovými a symbolizuje bouřku, která rozhýbává věci. Trigram větru Sun má podobu právě opačnou, to jest podobu jinové čáry, která se oklíníla pod dvě silné čáry jangové. Symbolizuje vítr, který rozhání věci. Trigram vody Kchan má podobu tvrdé jangové čáry uklíněné mezi dvě čáry jinové, symbolizuje řeku a déšť, které zavlažují všechny věci. Trigram ohně Li má podobu dvou vnějších jangových čar, mezi nimiž je prázdno vyplněné měkkou čarou jinovou, symbolizuje slunce, které září na všechny věci, vysušuje je svým zářem, zahřívá je

svým teplem. Trigram hory Ken má podobu silné čáry jangové postavené na dvou měkkých jinových, symbolizuje horu a kámen, zastavuje pohyb všech věcí. Trigram jezera Tuej má podobu dvou tvrdých čar jangových shora změkčovaných a zoláčněných jedinou měkkou čarou jinovou, rozradostňuje, rozveseluje všechny věci. Trigram Čchien symbolizuje Nebe, to je pán veškerého tvorstva. Trigram Kchun symbolizuje Zemi, jež naopak objímá deset tisíc věcí (veškerenstvo.)

5. Nebeský vládce vychází ve znamení Bouře (Čen), sjednocuje ve znamení Větru (Sun), spojuje ve znamení Ohně (Li), podmaňuje si ve znamení Země (Kchun), hovoří o radosti ve znamení Radosti (Tuej), bojuje ve znamení Nebe (Čchien), pracuje v trigramu Voda (Kchan), dozrává trigramem Hora (Ken).

Deset tisíc věcí vychází z trigramu Čen-Bouře. Trigram Čen znamená východ. Naplnění dosahují ve znamení Sun. Trigram Sun znamená jihovýchod. V naplnění se hovoří o ryzí dokonalosti. Znamení Li je jas. Deset tisíc věcí se vidí navzájem. Je to trigram jihu. Světci naslouchali podnebesí tváří k jihu. Obraceli se ke světlu a tak vládli. Znamení Kchun je země. Ta živí deset tisíc věcí. Proto se praví, že všechno slouží ve znamení Kchun. Znamení Tuej je pravý podzim. Ten je potěšením desetitisíce věcí. Proto se praví: Potěšlivá slova jsou ve znamení Tuej. Bitvy se svádějí ve znamení Čchien. Čchien je trigram severozápadu. To znamená, že se tu sráží jin a jang. Znamení Kchan je voda. Je to trigram pravého severu. Je to znamení práce. Deset tisíc věcí se k němu vrací. Proto se praví, že práce je ve znamení trigramu Kchan. Znamení Ken je trigram severovýchodu. V něm všechny věci končí i zase začínají.

Proto se praví, že se dosahuje dokonalosti ve znamení Ken.

Druhý odstavec je vysvětlení proního, který deklaruje jakousi genezi přírodního, kosmického běhu v souvislosti živlů a světových stran. Nebeským vládcem se rozumí ta nejvyšší plodivá síla, stvořitelka všech věcí, jež tu má počátek ve znamení té srážky energií, jež představuje Bouře, jejíž trigram zároveň představuje jihovýchod. Odtud, z východu, vzchází slunce, jež svítí a ozařuje všechny věci. Ve střídě ročních dob tomuto znamení odpovídá počátek jara. Tak postupují další znamení trigramů po ročních dobách a po světových stranách jim odpovídajících. Na základě tohoto pátého oddílu nakreslili sungští vykladači Knihy proměn svůj Obrazec osmi trigramů pozdějšího nebe, čili Obrazec osmi trigramů krále Wena (viz Tabulku IV na str.38), kruh, který sleduje střihu nebe, země, hor a jezer, bouřek a vichrů, vod a ohňů.

6. Magické je to, co vyjadřuje ono zázračné působení na deset tisíc věcí. Nic tak nerozhýbe deset tisíc věcí jako Bouře. Nic tak nerozpráší deset tisíc věcí jako Vítr. Nic tak nevysuší deset tisíc věcí jako Oheň. Nic tak nepotěší deset tisíc věcí jako Jezero. Nic tak nezavlaží deset tisíc věcí jako Voda. Nic tak nenaplní konec i začátek deseti tisíce věcí jako Ken Stání. Proto Voda a Oheň se navzájem doplňují, Bouře a Vítr se navzájem neruší, Hory a Jezera se prostupují. Potom jsou možné změny a proměny, jimiž dochází deset tisíc věcí svého naplnění.

7. Čchien je síla. Kchun je oddanost. Čen je pohyb. Sun je vnikání. Kchan je nebezpečí. Li je spolehnutí. Ken je stání. Tuej je potěšení.

V tomto oddíle komentátoři připojují k jednotlivým znamením trigramů významy jistých vlastností, atributů. Tyto vlastnosti jsou odůvodněny polohami a vztahy jinových a jangových čar v jednot-

livých trigramech: tři plné čáry znamenají absolutní sílu a neúnavnou vytrvalost přírodního koloběhu, tři přerušené čáry znamenají absolutní poddajnost a vstřícnost, jangová čára rostoucí z pod dvou čar jinových vyjadřuje prvotní pohyb, naopak jinová čára pod dvěma jangovými znamená průnik, jangová čára vklíněná mezi dvě jinové je výzva a nebezpečí, jinová čára mezi dvěma jangovými je naopak výrazem spolehnutí a bezpečí, jangová čára nad dvěma jinovými znamená zadržetí a zastavení, konečně jinová čára spočívající na dvou jangových je výrazem slastného uvolnění, výrazem potěšení.

8. Čchien představuje koně, Kchun představuje krávu, Čen představuje draka, Sun představuje kohouta, Kchan představuje vepře, Li představuje bažanta, Ken představuje psa, Tuej představuje ovci.

Spojení jednotlivých trigramových znamení s osmi zvířaty v tomto osmém oddílu je vlastně vyvozeno ze symboliky vlastností, jak byla vyložena v oddíle sedmém. Kůň je symbolem síly a vytrvalosti, kráva je symbolem poslušnosti a poddajnosti, letící drak je symbolem vzepětí a pohybu, kohout ohlašuje změnu, nový den, vepř je spojován s životem v mokřinách a s jistou blaženou smyslností, bažant je spojován s přitažlivým půvabem, pes představuje překážku a stráž a zastavení, ovce je spojována s představou bezstarostného, radostného přitakání.

9. Čchien představuje hlavu, Kchun představuje břicho, Čen představuje nohy, Sun představuje kyčle, Kchan představuje uši, Li představuje oči, Ken představuje ruce, Tuej představuje ústa.

Devátý oddíl připojuje symboliku jednotlivých částí lidského těla na základě předchozích asociací. Trigram Čchien je jako nebeský trigram vždy spojován s tím, co je nahoře, proto je také spojen s hlavou. Trigram Kchun vždy zahrnuje, přijímá, proto je spojen s břichem. Trigram Čen je vždy spojován s pohybem, proto nohy. Trigram Sun je trigramem přechodu, proto kyčle, jež spojují nohy s tělem. Spojení trigramu Kchan, tvořeného dvěma prostupnými čarami zdola i shora nasazenými na střední čáru plnou, je výsledkem tohoto grafického uspořádání, jež připomíná nasazení uší na hlavu. Je to vlastně uplat-

nění piktogramového principu, který je častý u výkladu některých hexagramů jakožto modelů věcí. Podobně je tomu u dalšího spojení trigramu Li (průchodná jinová čára mezi dvěma plnými jangovými připomíná podobu oka). U spojení trigramu Ken s rukama je asociace jiného druhu, je to spojení založené na schopnosti rukou něco zadržet, zastavit, podržet. Radost je často spojena s řečí, odtud spojení posledního trigramu Tuej s ústy.

10. Čchien je nebe, a proto je nazýváme otcem. Kchun je země, a proto je nazýváme matkou. Ve znamení Čen dochází ke spojení s mužským elementem, a proto je nazýváme nejstarším synem. Ve znamení Sun dochází ke spojení s ženským elementem, a proto je nazýváme nejstarší dcerou. Ve znamení Kchan podruhé dochází ke spojení s mužským elementem, a proto je nazýváme druhorozeným synem. Ve znamení Li podruhé dochází ke spojení s ženským elementem, a proto je nazýváme druhorozenou dcerou. Ve znamení Ken potřetí dochází ke spojení s mužským elementem, a proto je nazýváme nejmladším synem. Ve znamení Tuej potřetí dochází ke spojení s ženským elementem, a proto je nazýváme nejmladší dcerou.

11. Čchien představuje nebe, představuje kruh, představuje vládce, představuje otce, představuje nefrit, zastupuje kov, představuje chlad, představuje led. Zastupuje sytou červeň, představuje dobrého koně, představuje starého koně, představuje vyhublého koně, představuje divokého koně, představuje ovoce stromu.

Kchun představuje zemi, představuje matku, představuje látku, představuje kotel, představuje šetrnost, představuje vyrovnanost. Zastupuje tele

s krávou, představuje velký vůz, představuje tvar, představuje množství, představuje jho. Pokud jde o zemi, představuje černou.

Čen představuje hrom, představuje draka, představuje temně žlutou, představuje rozlehlost, představuje velkou cestu, představuje nejstaršího syna, představuje rozhodnou prudkost, představuje zelený mladý bambus, představuje rákos a třtinu. Pokud jde o koně, představuje toho, který nejkrásněji řehťá, má bílou zadní nohu, má silné nohy, má hvězdu na čele. Pokud jde o plodiny, představuje ty dvouleté, ty, co jsou nakonec nejsilnější, ty, co jsou nejbujnější a nejsvěžejší.

Sun představuje strom, představuje vítr, představuje nejstarší dceru, představuje šňůru a míru, představuje řemeslníka, představuje bílou, představuje délku, představuje výšku, představuje pokrok a ústup, představuje nerozhodnost, představuje pach. Pokud jde o lidi, představuje holohlavé, představuje širokolebé, představuje ty s rozšířeným bělmem. Zastupuje ty, kteří jsou blízko trojnásobnému zisku na trhu. Koneckonců je to znamení prudkosti.

Kchan představuje vodu, představuje vodní příkopy a kanály, představuje temné skryše, představuje zahýbání a ohýbání, představuje luk a kolo. Pokud jde o lidi, představuje těžkou melancholii, představuje nemoci srdce, představuje bolesti ucha. Je to trigram krve, představuje rudou barvu. Pokud jde o koně, pak představuje ladnou šíji, představuje nezkrotné srdce, představuje svěšenou hlavu, představuje útlá kopyta, představuje klopýtání. Pokud jde o vozy, představuje množství závad. Zastupuje

průchodnost, představuje měsíc, představuje zloděje. Pokud jde o stromy, představuje tvrdou a bytelnou dřev.

Li představuje oheň, představuje slunce, představuje blesk, představuje prostřední dceru, představuje štít a přilbu, představuje kopí a meč. Pokud jde o lidi, představuje velká břicha. Je to trigram suchosti. Zastupuje vodní želvu, představuje kraba, představuje hlemýždě, představuje mušle, představuje suchozemskou želvu. Pokud jde o stromy, představuje ty, které jsou shora suché.

Ken představuje hory, představuje stezky, představuje kameny, představuje dveře či vrata, představuje ovoce a divoké plody, představuje dveřníka či eunucha, představuje prst, představuje psa, představuje krysu, představuje všechno, co má černý zobák. Pokud jde o stromy, představuje ty, jež mají tvrdé a četné články.

Tuej představuje jezera, představuje nejmladší dceru, představuje čarodějnice, představuje ústa a jazyk, představuje zničení a rozlámání, představuje spojení a rozluky. Pokud jde o zemi, představuje tu tvrdou a slanou. Zastupuje konkubínu, představuje ovci.

USPOŘÁDÁNÍ HEXAGRAMŮ (SŮ KUA)

ČÁST PRVNÍ

Bylo nebe a země, až potom se zrodilo deset tisíc věcí. Je to těchto deset tisíc věcí, jež naplňují prostor mezi nebem a zemí.

Tím se dostáváme k 3. hexagramu, Čun čili Rození. Obtíže zrodu jsou naplnění. Obtíže zrodu jsou počátek vznikání věcí. A když se věci rodí, nutně jsou nezralé.

Tím se dostáváme k 4. hexagramu, Meng čili Zrání. Nezralost znamená nevyvinutost věcí. A je-li něco nevyvinuté, nemůže se nepěstovat.

Tím se dostáváme k 5. hexagramu, Sŭ čili Očekávání. Čekání, to je spojeno s jídlem a pitím. Nad jídlem a pitím začínávají neshody.

Tím se dostáváme k 6. hexagramu, Sung čili Svár. Tam, kde jsou neshody, nutně se zvedne množství lidí.

Tím se dostáváme k 7. hexagramu, Š' čili Vojsko. Vojsko, to jsou zástupy. U vojsk se vždycky někdo s někým spojuje.

Tím se dostáváme k 8. hexagramu, Pi čili Spojení. Spojení znamená spojování. Spojování nutně má v sobě podrobení.

Tím se dostáváme k 9. hexagramu, Siao-čchu čili Podrobení malého. Pakliže se věci podrobují, potom se objevuje etiketa.

Tím se dostáváme k 10. hexagramu, Lü čili Vykročení. Od vykročení k rozvoji přes prosperitu se konečně nastoluje mír.

Tím jsme se dostali k 11. hexagramu, Tchaj čili Prosperita. Prosperita dává věcem průchod. Věci nemohou mít věčně volný průchod.

Tím se dostáváme k 12. hexagramu, Pchi čili Úpadek. Věci nemohou být trvale v úpadku.

Tím se dostáváme k 13. hexagramu, Tchung-žen čili Společenství lidí. K tomu, kdo se s lidmi spolčuje, věci tíhnou.

Tím se dostáváme k 14. hexagramu Ta-jou čili Veliké držení. Ten, kdo má veliké jmění, nesmí jím plýtvat.

Tím se dostáváme k 15. hexagramu, Ťien čili Skromnost. Ten, kdo má hodně a přitom se dokáže uskromnit, musí sklidit nadšení.

Tím se dostáváme k 16. hexagramu, Jü čili Nadšení. Nadšení nutně přivolá stoupence.

Tím se dostáváme k 17. hexagramu, Suej čili Následování. Ti, kdo ochotně následují někoho druhého, mají se jistě k službě.

Tím se dostáváme k 18. hexagramu, Ku čili Zkaženost. Zkažené si říká o službu. Službou se lze dobrat velikosti.

Tím se dostáváme k 19. hexagramu, Lin čili Sblížení. Sblížení znamená velikost. Jsou-li věci velké, pak lze leccos nazřít.

Tím se dostáváme k 20. hexagramu, Kuan čili Pozorování. Pozorováním se dostáváme k spojení.

Tím se dostáváme k 21. hexagramu, Š'-chuo čili Skousnutí. Kdo skousává, ten spojuje. Věci však nemohou být jen spojovány a nic víc.

Tím se dostáváme k 22. hexagramu, Pi čili Půvab. Půvab znamená kráslení. Když jsme se dostali ke

kráslení, dostáváme se k rozkvětu a tedy ke konečné dokonalosti.

Tím se však dostáváme k 23. hexagramu, Po čili Odpadání. Odpadání je prostě odpadání. Věci nemohou být u konečné dokonalosti věčně. Ale i odpadání, dosáhne-li vrcholu, přivodí zvrát.

A tak je tu 24. hexagram, Fu čili Návraty. Návraty znamenají nevinnost.

Tím se dostáváme k 25. hexagramu, Wu-wang čili Nevinnost. Po nevinosti přichází podrobení.

Tím se dostáváme k 26. hexagramu, Ta-čchu čili Podrobení velkého. Po podrobení přichází možnost péče.

Tím se dostáváme k 27. hexagramu, I čili Čelisti. Čelistmi prochází potrava. Nedostatek potravy přináší nemohoucnost.

Tím se dostáváme k 28. hexagramu, Ta-kuo čili Převaha velkého. Převahu nelze udržet věčně.

Tím se dostáváme k 29. hexagramu, Kchan čili Propadání. Propadání je upadnutí. Upadnutí předpokládá vztah.

Tím se dostáváme k 30. hexagramu, Li čili Záření. Vyzařování znamená vztah.

ČÁST DRUHÁ

Bylo nebe a země, až potom bylo deset tisíc věcí. Bylo deset tisíc věcí, až potom byl muž a žena. Byli muž a žena, až potom byli manžel a manželka. Byli manžel a manželka, až potom byli otec a syn. Byli otec a syn, až potom byli vládce a ministr. Byli vládce a ministr, až potom byli nadřízení a podří-

zení. Byli nadřizení a podřizení, až potom byla do-
tvořena a vybroušená etiketa a spravedlivost. Cesta
manžela a manželky nemůže být jiná než trvalá.

Tím se dostáváme k 32. hexagramu, Cheng čili
Trvání. Hexagram Cheng znamená dlouhé trvání.
Věci nemohou příliš dlouho setrvávat na svém místě.

Tím se dostáváme k 33. hexagramu, Tun čili Ústup.
Ústup znamená ustupování. Věci nemohou napořád
ustupovat.

Tím se dostáváme k 34. hexagramu, Ta-čuang čili
Síla velkého. Věci nemohou napořád vydržet v pře-
sile.

Tím se dostáváme k 35. hexagramu, Ťin čili Po-
krok. Ťin znamená postupovat vpřed. Pokrok je
nutně zranitelný.

Tím se dostáváme k 36. hexagramu, Ming-i čili
Soumrak. V tom slově je obsaženo zranění. Ten, kdo
byl venku zraněn, jistě se vrací do svého domova.

Tím se dostáváme k 37. hexagramu, Ťia-žen čili
Rodina. Když je rodina pohromadě, přicházejí roz-
míšky.

Tím se dostáváme k 38. hexagramu, Kchuej čili Vzdá-
lení. Kchuej znamená rozkol. Rozkol přináší nesnáze.

Tím se dostáváme k 39. hexagramu, Ťien čili Pře-
kážka. Překážka znamená těžkost. Ale věci nezús-
távají napořád v těžkostech.

Tím se dostáváme k 40. hexagramu, Ťie čili Uvol-
nění. Uvolnění znamená vysvobození. Ve stavu vy-
svobození je co ztratit.

Tím se dostáváme k 41. hexagramu, Sun čili Ubý-
vání. Ale když budeme donekonečna ztrácet, jednou
přijde přidání.

Tím se dostáváme k 42. hexagramu, I čili Přidání.
Nekonečné přidávání nutně přivede průval.

Tím se dostáváme k 43. hexagramu, Kuej čili Roz-
hodnost. Rozhodnost je průlom a průval. Ale každý
průval znamená srážku.

Tím se dostáváme k 44. hexagramu Kou čili Spo-
jení. Spojení znamená setkání. Když se lidé spolu
setkávají, nakonec dojde k usebrání.

Tím se dostáváme k 45. hexagramu, Cuej čili Shro-
máždění. Spojení znamená shromáždění. Když se
lidé shromáždí, stoupají vzhůru, říká se tomu výstup.

Tím se dostáváme k 46. hexagramu, Šeng čili Stou-
pání. Nekonečné stoupání přinese tíseň.

Tím se dostáváme k 47. hexagramu, Kchun čili
Tíseň. Kdo se dostane nahore do tísně, ten se musí
vrátit dolů.

Tím se dostáváme k 48. hexagramu, Ťing čili Stud-
na. Cesta studny nemůže být beze změny.

Tím se dostáváme k 49. hexagramu, Ke čili Převrat.
Pro změnu věcí není nad obětní nádobu.

Tím se dostáváme k 50. hexagramu Ting čili Kotel.
K opravě obětní nádoby není vhodnějšího člověka,
nežli je prvorozený syn.

Tím se dostáváme k 51. hexagramu, Čen čili Bouře.
Bouře znamená nový pohyb. Věci se však nemohou
pohybovat stále, jednou se zastaví.

Tím se dostáváme k 52. hexagramu, Ken čili Stání.
Stání znamená zastavení. Věci nemohou zůstat stát
věčně.

Tím se dostáváme k 53. hexagramu, Ťien čili Ply-
nutí. Ťien znamená postupný pohyb vpřed. Každý
pohyb vpřed má svůj bod návratu.

Tím se dostáváme k 54. hexagramu, Kuej-mej čili Provdání. Ten, kdo dosáhl svého cíle, vyroste.

Tím se dostáváme k 55. hexagramu, Feng čili Hojnost. Hojnost znamená velikost. Ten, kdo dosáhl vrcholu velikosti, určitě ztratí svůj byt.

Tím se dostáváme k 56. hexagramu, Lü čili Putování. Kdo je dlouho na cestách, hledá, kam hlavu složit.

Tím se dostáváme k 57. hexagramu, Sun čili Pronikání. Proniknout totiž znamená někam vejít. Kdo vejde, má z toho potěšení.

Tím se dostáváme k 58. hexagramu, Tuej čili Radost. Radost znamená potěchu. Po potěšení následuje rozchod.

Tím se dostáváme k hexagramu 59., Chuan čili Odloučení. Odloučení znamená vzdálení. Věci nemohou zůstat vzdálené nadlouho.

Tím se dostáváme k 60. hexagramu, Ťie čili Omezení. Omezení je připoutání. Svázat se s něčím znamená věřit.

Tím se dostáváme k 61. hexagramu, Čung-fou čili Vnitřní opravdovost. Ten, kdo má víru, musí ji uskutečňovat.

Tím se dostáváme k 62. hexagramu, Siao-kuo čili Převaha malého. Co má převahu nad věcmi, musí býti uspořádáno.

Tím se dostáváme k 63. hexagramu, Čchi-ti čili Ukončení. Ale věci nemohou nikdy skončit úplně.

A tím se dostáváme k 64. hexagramu, Wej-ti čili Nedokončení, jímž se tu končí.

VELIKÝ KOMENTÁŘ (SI CCH')

ČÁST PRVNÍ

1.

Nebe je nahoře, země je dole, tak jsou stanoveny první hexagram Čchien a druhý hexagram Kchun. Rozvrhem toho, co je nahoře, a toho, co je dole, je dáno vznešené a nízké. Pohyb a klid jsou tu stále, různí se tvrdé a měkké. Rozličné způsoby se podle povahy druží, věci se podle typu liší. Takto se rodí šťastná a nešťastná znamení. Na nebi tvoří se symboly, na zemi tvoří se tvary. Takto se vyjevují změny a proměny.

Proto se tvrdé a měkké čáry k sobě přiřazují, takto se k sobě přidává osm trigramů. Hromem a bleskem bubnují, větrem a deštěm svlažují, sluncem a měsícem putují kruhem, zimou a žářem se střídají.

Způsobem prvního hexagramu, Čchien, je mužství, cestou druhého hexagramu, Kchun, je ženství. Hexagram Čchien zná veliké početí, v hexagramu Kchun se věci dotvářejí. Hexagram Čchien pozná svou spontánnost, hexagram Kchun osvědčí vstřícnost. Spontánnost vede k spontánnímu poznání, vstřícnost vede k spontánnímu následování. Spontánní poznání vede k získání přízně, spontánní následování vede k úspěchu. Náklonnost přináší možnost dlouhého trvání, úspěch přináší možnost velikosti. V schopnosti dlouhého trvání je Síla Světců, v schopnosti stát se velkým je Dílo Světců.

Je-li tu ona spontánnost a vstřícnost, pak je ve světě

dosahováno Řádu Li. Je-li ve světě dosaženo Řádu, pak je zjednáno místo v jeho středu.

2.

Světcí uspořádali trigramy a zkoumali symboly v nich obsažené, načež připojili své komentáře, aby vysvětlili šťastná a nešťastná znamení. Jak se k sobě řadily tvrdé a měkké čáry, vytvářely změnu a vývoj. Proto jsou šťastná a nešťastná znamení symboly ztráty či zisku. Proto jsou znamení škody a pohany symboly smutku a úzkosti.

Změna a vývoj jsou symboly pokroku či ústupu. Tvrdá a měkká jsou symboly dne a noci. Pohyb šesti čar je cestou tří pólů.

Proto je místo, v němž se ušlechtilý člověk nachází, dáno pořadím Proměn, a to, s čím si radostně pohrává, jsou výroky čar.

Proto ušlechtilý člověk, dokud je v klidu, pozoruje symboly a hraje si s jejich výroky, jakmile vyrazí, zkoumá jejich změny a pohrává si s jejich sudbou. Takto mu nebesa skýtají pomoc a ochranu a jeho čeká jen štěstí a ve všem se mu bude dařit.

V tomto odstavci činí překladateli potíže slovo wan. To slovo znamená hrát si s něčím, s něčím si pohrávat, ale také kontemplovat, meditovat nad něčím, něco radostně, svobodně vážit a číst.

3.

Výroky hexagramů vypovídají o tom, co je v symbolech. Výroky čar vypovídají o tom, co je ve změnách čar.

Znamení štěstí a neštěstí vypovídají o ztrátách a ziscích, jež nás čekají, znamení škody a pohany vypovídají o drobných potížích. Žádná hana zname-

ná, že jsme dosti dobří na to, abychom napravili, co se stalo.

Tak rozřazení na vznešené a nízké je dáno již v postavení čar, uspořádání velkého a malého je dáno v hexagramu, rozlišení štěstí a neštěstí je dáno ve výrocích.

Smutek nad škodou a pochybením existuje kdesi mezi [štěstím a neštěstím], vyburcování k nápravě chyb existuje v lítosti.

Proto jsou hexagramy malé a velké, proto jsou výroky varovné či ulehčující. Pokud jde o výroky, ty ukazují jen směřování.

4.

Proměny jsou analogické nebi a zemi a proto dokáží bezesbytku obsáhnout cestu nebe a země. Zvedáme hlavu, abychom pozorovali nebeská znamení, skláníme hlavu, abychom zkoumali zemský pořádek. Takto poznáváme příčiny tmy a světla, tak sledujeme počátek i konec všeho, tak poznáme vysvětlení smrti i života. Soustředění Dechu Čchi tvoří věci, plynutí ducha dělá změnu, takto poznáme pravou podobu ducha i duše.

Tak podobné nebi a zemi nejsou v rozporu s nimi, chápou úplnost desetitisíce věcí a po svém způsobu pořádají svět, pročež se nedopouštějí chyb. Jdou s sebou, ale nenechávají se unášet proudem; radující se z nebe a chápající osud nepodléhají smutku. Kdo je spokojen se svým místem, je plný lidskosti a proto schopný milovat.

Zahrnujíce všechn vývoj nebe a země, nechybují, sledující podoby deseti tisíce věcí, nepominou žád-

nou. Pronikající k cestě dne a noci, rozumějí. Proto duch nemá místo a Proměny nemají tělo.

5.

Jednou jin a jednou jang, tomu se říká Cesta. V pokračování je dokonalost, v naplnění je přirozenost. Lidský člověk je vidí a nazve lidskostí, vědoucí člověk vidí a nazve je moudrostí; prostý lid to užívá denně, aniž si to uvědomuje, proto je Cesta ušlechtilého člověka vzácná.

Projevuje se lidskostí, tají se činností. Hýbe všemi věcmi, aniž sdílí starost světců. Nedostižná síla ve své hojnosti, nedostižné dílo ve své velikosti. Velkostí míněno je její bohatství a její každodenní obnovování.

Zrození plození se nazývá I čili Proměna.

Počátek symbolu se nazývá Čchien čili Početí.

Opakování tohoto způsobu se nazývá Kchun čili Přijetí.

Vyčerpání všech možností čísel a tím poznávání budoucnosti se jmenuje věštění, proniknout změnami se jmenuje Čin.

To nezměřitelné v jin a jang se nazývá Duch.

6.

Proměny jsou širé, jsou velké. Mluví-li se o dálce, tu nemá hranic, mluví-li se o blízkosti, tu je v ní klid a je v ní správnost, mluví-li se o prostoru mezi nebem a zemí, tu je v něm hotovo vše.

Hexagram Čchien, klid k sobě soustředěný, pohyb přímý, proto ten mocný život.

Hexagram Kchun, klid objímající, pohyb uzavírací, proto ten široký život.

Svou velikostí se řadí k nebi a zemi, změnami a jejich trváním se řadí k čtyřem ročním dobám, principy jin a jang se řadí ke slunci a měsíci, dokonalou spontánností a vstřícností se řadí k nejzazší Síle.

7.

Mistr pravil: Proměny jsou ze všeho nejvyšší! Jsou to Proměny, jimiž světci povyšují svou Sílu a rozšiřují své Dílo; vědění činí vznešeným, etiketa činí pokorným, vznešenost se podobá nebi, pokora se řídí zemí.

Nebe a země vymezují místo a v něm se dějí ony Proměny. Vypěstovaná přirozenost je branou k cestě a k spravedlivosti.

8.

Světci uměli pozorovat všechno, co se jeví pod nebesy, a zvažující všechny ty tvary a podoby, zobrazili v symbolech, co bylo pro ně příznačné. Tomu se říká symboly Siang.

Světci uměli pozorovat všechn ten pohyb pod nebesy a pozorovat jeho vztahy a souvislosti, aby uskutěčňovali trvalý řád. Pak připojili komentář, aby tak rozhodli o šťastných a nešťastných znameních. Tomu se říká Čary Jao.

Hovoří o všech jevech pod nebesy a přece nemohou škodit. Hovoří o veškerém pohybování pod nebesy a přece nemohou způsobit chaos.

Zvažovali a pak teprve hovořili, rokovali a pak teprve přikročili k činu. Uvažováním a rokováním dokonali změny a vývoj.

Jeřáb zpívá v stínu.
 Mládě přizvukuje.
 Já mám dobré sousto.
 Podělím se o ně.

Mistr pravil: Ušlechtilý člověk přebývá ve svém příbytku a rozpráví. Jsou-li jeho slova dobrá, najdou odezvu i za tisícem mil, tím spíše v jeho nejbližším okolí. Přebývá ve svém příbytku a promlouvá. Jsou-li jeho slova špatná, z více než tisíce mil se proti nim postaví, tím spíše z jeho nejbližšího okolí. Slova z někoho vycházejí, ale působí na druhé, působí na lid, činy u blízkého začínají, ale vidět jsou daleko. Slova a činy jsou stěže i veřej ušlechtilého člověka. Pohyb této stěže a veřej je to, co rozhoduje o slávě či haně. Slova a činy jsou to, čím ušlechtilý člověk hýbe nebem a zemí. Může být vůči nim nepozorný?

Prostý lid naříká,
 pak se zas směje.

Mistr praví: Cesta ušlechtilého člověka:
 jednou vychází, jednou zůstává,
 jednou v mlčení trvá,
 jednou do řeči dá se.
 Ale když dva mají společnou mysl,
 rozetnou čepelí kov,
 slova té společné mysli
 cítíš jak orchidej.

(Komentář k výroku páté čáry 13. hexagramu Tchung-žen čili Společenství lidí.)

Základní šestka praví: „Za rohož užíváš prostou trávu mao. Nedojde k úhoně.“

Na to praví Mistr: „Stačí, pokládáme -li věci na holou zem. Podložíme-li jako rohož prostou trávu mao, nestane se žádná chyba. Je to jen zvýšená opatrnost. Tráva mao jako taková je obyčejná, ale použitím může získat na důležitosti. Kdo osvědčuje takovou opatrnost ve svém jednání, ten nemůže nic ztratit.“

(Komentář k výroku základní čáry 28. hexagramu Ta-kuo čili Převaha velkého.)

„Pracovitý, skromný, ušlechtilý člověk dokončí, co si předsevzal. Štěstí.“

A Mistr praví: „Pracujeme-li a přitom se proto nevypínáme, máme-li zásluhy a přitom to nepovažujeme za ctnost, to je vrchol velkomyslnosti. Hovoří o těch, kdo se i se svými zásluhami pokorně sklánějí před druhými. Kdo je tak skromný ve své svrchované ctnosti a ve své nejhlubší pokoře k řádu, ten je v této své nejvyšší pokoře nejspíše schopen uchovat si své postavení.“

(Komentář k výroku třetí čáry 15. hexagramu Tien čili Skromnost.)

„Pyšný drak bude litovat.“

A Mistr praví: „Kdo se staví vznešeným bez postavení, kdo se povyšuje nemaje za sebou lid, kdo nechává bez podpory v podřízenosti lidi moudré, takový bude litovat, sotva se pohne.“

(Komentář k výroku poslední čáry 1. hexagramu Čchien čili Tvoření.)

„Nevychází z domu ani ze dvora. Žádná chyba.“

A Mistr praví: „Tam, kde se rodí chaos, tam byla slova a řeči schodištěm k němu. Není-li vládce mlčenlivý, ztrácí služebníky. Není-li služebník mlčenlivý, ztrácí sám sebe. Není-li mlčenlivost v samém zárodku věci, uškodí to jejich dokončení. Proto ušlechtilý člověk je opatrný a mlčenlivý a nevychází a nevystavuje se.“

(Komentář k výroku základní čáry 60. hexagramu Tě čili Omezení.)

Pravil Mistr: „Autoři Proměn zřejmě znali i lupiče, neboť se v Proměnách praví: „Veze-li se na voze, kdo dosud nosil své věci na zádech, jen provokuje lupiče.“ Nošení břemen na zádech je konání malých lidí. Vůz, to je prostředek ušlechtilých lidí. Být malým člověkem a přitom se vézt na prostředku ušlechtilých lidí, vnuká lupičům myšlenku mu jej uzmut. Kdo nahoru nedbá a dolů vyzývá, jen lupiče ponouká, aby jej přepadli. Malá péče o řádné uschování jen lupiče vyzývá. Přílišná péče o vzhled vyzývá k smilstvu. Jestliže Proměny hovoří o tom, že „Neseme-li břemeno a ještě se vezeme, vyzýváme lupiče, aby se dostavili“, pak o vyzývacosti k lupičství hovoří.“

(Komentář k výroku třetí čáry 40. hexagramu Tě čili Uvolnění.)

9.

Nebe je jedna, země je dva, nebe je tři, země je čtyři, nebe je pět, země je šest, nebe je sedm, země je osm, nebe je devět, země je deset.

Tak je nebeských čísel pět a zemských čísel je pět, tyto pěťice si navzájem odpovídají, přičemž každé z čísel má k sobě druha.

Součet nebeských čísel dává dvacet pět, součet zemských čísel dává třicet.

Součet nebeských a zemských čísel dohromady dává padesát pět. To je to, co naplňuje změny a vývoj a co udržuje v činnosti duchy a duše.

Veliké číslo je padesát. Z tohoto počtu se užije čtyřicet devět, jež se rozdělí na dvě části, jimiž se symbolizují Dvě, načež vytáhneme jeden, čímž se symbolizují Tři. Potom odebíráme po čtveřicích, symbolizujících čtvero ročních dob. To, co zbude, zasuneme mezi střední prsty, takto symbolizující přístupný měsíc.

Tak jako se po pěti letech opakuje přestupný měsíc, tak se také opakuje vyčleňování a zasouvání a takto nakonec dostaneme úplný hexagram.

Převědme si tuto pro uživatele Knihy mimořádně důležitou pasáž do technicky zřetelnější podoby.

Máme tedy 50 suchých stonků, získaných z vysušených lodyh řebříčku obecného [Achillea millefolium].

Z této sumy stonků dáme jeden stonek stranou, vyřadíme jej ze hry, čímž dostaneme funkčních (hrajících) stonků 49, jež zcela svobodně a „lehce“, to jest bez jakéhokoli záměru a ovlivňování, rozdělíme do dvou hromádek. Tak obdržíme dva nestejně svazky stonku.

Načež vyjmeme jeden stonek z pravého svazku a vložíme jej mezi malíček a prsteník levé ruky.

Potom pravou rukou vyřazujeme z levého svazku stonky po čtyřech tak dlouho, až nám zůstane poslední čtveřice či menší skupina stonků. Tuto zbylou skupinu stonků, jež může čítat od čtyř do jednoho stonku, zasuneme mezi prsteník a prostředník opět levé ruky.

Tato čtyřková operace se opakuje s pravým svazkem stonků a poslední zbylý počet stonků se opět zasune mezi prsty levé ruky, tentokrát mezi prostředník a ukazováček. Takto dostaneme jistou početní skladbu stonků v levé ruce, jejíž součet nám dá určité číslo. Možné jsou tyto číselné kombinace: součet 9 [to jest 1+4+4] nebo součet 5 [to jest 1+3+1, 1+2+2, 1+1+3] stonků.

Celá operace se opakuje stejným způsobem podle stejných pravidel. Při těchto dalších operacích však již jednou použité a tudíž započítané stonky nehrají.

Při druhém a třetím opakování jsou tudíž možné tyto kombinace: součet 4 [to jest 1+1+2, 1+2+1] nebo 8 [to jest 1+4+3, 1+3+4] stonků.

Součet 5 stonků při prvním sčítání a součty 4 stonků při druhém a třetím sčítání reprezentují zaokrouhlený neboli kompletní součet a je mu přiznána číselná hodnota 3.

Součet 9 stonků při prvním sčítání a součty 8 stonků při druhém a třetím sčítání reprezentují sudý neboli nekompletní součet a je jim přiznána číselná hodnota 2.

Po absolvování výše popsané trojí operace jsme tedy obdrželi číselnou řadu, skládající se ze tří dvojek nebo trojek, jejichž sečtením dostaneme konečné číslo vyjadřující tu čáru, kterou začneme tvořit hexagram.

Dostaneme-li řadu 3+3+3 a tudíž součet 9, znamená to, že jsme si zjednali plnou [tordou] čáru zvanou stará jangová čára.

Dostaneme-li řadu 2+2+2 a tudíž součet 6, znamená to, že jsme si zjednali přerušenu [měkkou] čáru zvanou stará jinová čára.

Obě tyto „staré“ čáry mají tu vlastnost, že jsou schopny změny a mají svou vlastní vypovídací hodnotu.

Schopnost změny znamená, že za jistých okolností, v určitém místě mění svou podstatu [jinová čára se mění v jangovou, jangová čára se mění v jinovou] a realizací této změny obdržíme jiný, nový, doplňující hexagram, který rozšiřuje či koriguje a modifikuje výpověď původního hexagramu.

Vlastní vypovídací hodnota znamená, že při interpretaci celého hexagramu bereme takovou čáru v tom smyslu, že bereme do úvahy výrok jí připsaný.

(Z tohoto důvodu nesou v hexagramech výpovědi jednotlivých čar, jak si můžeme všimnout, zásadně číselná označení jako šestka nebo devítka, protože jiné čáry, třeba sedmičky, např. 3+2+2, nebo osmičky, např. 3+3+2, žádnou vlastní výpověď nenesou a jejich interpretace tudíž nepřichází do úvahy. Tyto čáry, zvané „mladé“, nejsou také schopny změny, to jest nejsou v žádném případě s to iniciovat změnu hexagramu na doplňkový hexagram.)

Součet všech čísel účastných na vytvoření 1. hexagramu Čchien Početí je 216.

Součet všech čísel účastných na vytvoření 2. hexagramu Kchun Přijetí je 144.

To jest celkem 360, což odpovídá počtu dní v roce.

Součet všech čísel účastných v obou částech knihy je 11.520, což odpovídá počtu desetitisíce věcí.

Proto je třeba čtyř operací, aby byla vytvořena Proměna, přičemž 18 takových změn tvoří hexagram.

V textu uváděné čtyři operace jsou:

- (1) rozdělení stonků do dvou svazků,
 - (2) vynětí jednoho stonku z pravého svazku a jeho zasunutí mezi malíček a prsteník levé ruky,
 - (3) odebrání po čtveřicích z levého svazku a konečně zasunutí poslední úplné či neúplné čtveřice mezi prsteník a prostředníček levé ruky,
 - (4) čtyřkové rozpočítání pravého svazku a zasunutí poslední neúplné či úplné čtveřice mezi prostředníček a ukazovák levé ruky.
- Trojím opakováním dostaneme čáru a takových čar je v hexagramu šest, proto se hovoří o osmnácti změnách úhrnem.

Osm trigramů tvoří malou formu. Jejich rozvedením a rozšířením, přiřazováním podle příslušných vztahů lze obsáhnout veškeré možné události, jež se mohou ve světě přihodit. Vyjevují ducha cesty a jednání ctnosti. Proto s nimi můžeme komunikovat a jejich prostřednictvím býti nápomocni Duchu.

Mistr pravil: „Ten, kdo zná cestu změn a vývoje, ten poznal, co dokáže Duch.“

10.

Proměny obsahují čtyři cesty světců:

V řeči oceníme jejich výroky, v jednání oceníme

jejich změny, ve vynalézání nástrojů oceníme jejich symboly, v předvídání oceníme jejich věštby.

Kniha proměn nám nabízí svou filosofii a svůj výklad světa v rovině řeči. Kniha proměn nám navíc při jednání nabízí svůj systém hexagramů a číselný kalkul, kterým se řídíme při svém jednání. Kniha proměn nabízí i jistý návod a paradigmatata věcí, nástrojů v podobě symbolických obrazců, jež je vyjadřují, a konečně nám Kniha proměn nabízí ona šťastná či nešťastná znamení, která tvoří základ těch předpovědí, pokynů a varování obsažených ve věštbách na ní založených.

Proto ušlechtilý člověk, kdykoli se chystá něco udělat, kdykoli se chystá něco učinit, ptá se, a to vlastními slovy. Kniha přijímá jeho výzvu a odpovídá na ni jakoby ozvěnou. Nic jí není příliš vzdálené, ani příliš blízké, příliš tajemné, ani příliš hluboké, vždy rozezná věci, jež mají přijít. Kdyby v ní nebyla ona nejzazší esence světa, jak by mohla?

Změny je dosahováno trojím a paterým úkonem, načež provedeme dělení a sčítání. Sledem těchto změn posléze vytvoříme znamení nebe a země. Dověršením jejich počtu posléze určíme symbol nebe a země. Kdyby v Knize nebyly samy změny nebe a země, jakže by to mohlo fungovat?

O první větě je množství nejrůznějších výkladů. Znamením nebe a země se podle mne rozumějí trigramy, jejichž zmnožením dostáváme hexagramy, symboly nebe a země. Poslední věta vyjadřuje přesvědčení, že celé fungování tohoto systému je dáno tím, že tento kalkul a systém je analogický systému kosmu, přírody, světa.

Proměny nemyslí, ani nezasahují. Zůstávají v tichém klidu, nehýbají se. Dostanou-li však popud, pak pronikají k příčinám světa. Kdyby v této Knize nebyl nejvyšší Duch, jakže by to mohla činit?

Toto jsou Proměny, jimiž dosahují Světci do nej-

tajnějších hlubin a zkoumají nejtajnější prameny. Neboť jen v hlubině lze proniknout k vůli světa, jen z nejtajnějších pramenů je možno uskutečnit konání ve světě, jediný duch spěchá bez uchvátanosti a k cíli dospěje, aniž tam přímo šel.

Mistr pravil: „Tímto se míní, že Proměny mají čtyři cesty světů.“

11.

Mistr pravil: „Co vlastně činí Proměny? Proměny otvírají věci a dokončují konání. Zahrnují všechny cesty pod nebesy. Tak to je, toť vše.“ Proto světci jimi pronikají k vůli světa, jimi určují dílo světa, jimi řeší pochyby světa.

Proto je síla stonku řebříčku úplná a duchovní, proto je síla hexagramů pravoúhlá a poznávací, smysl čar je v proměnách a výpovědích. Světci takto omývali svá srdce a pak ustupovali do skrytu tajemství, nepřestávající sdílet s lidem jeho starost o znamení šťastná i nešťastná. Protože byli bytosti duchovní, znali, co přijde, protože byli moudří, skryli to, co bylo. Kdo jiný by to vše mohl činit nežli ti, kdo už v starověku všemu rozuměli a vše znali, kdo vládli duchovní silou, aniž jí zabíjeli?

Takto se vyznali v cestách nebe, takto chápali příčiny lidí. Tak probudili věci duchovní dřív než jich využili ve prospěch lidí. Světci se postili a vystříhali se, aby dodali porozumění své duchovní síle.

Proto zavření brány nazvali Přijetím Kchun, otevření brány nazvali Početím Čchien. Jedno zavření, jedno otevření nazvali Změnou Pien, jejíž bez konce odcházení a přicházení sem a tam nazvali Kontinuitou Tchung. Jejich projevení nazvali Symbolem

Siang, jehož tvar nazvali Nástrojem Čchi. Stanovy jeho využívání nazvali Pravidlem Fa. Jeho pravidelné užívání a využívání nazvali Duchem Sen.

Proto mají Proměny Veliký Pól Tchaj Ťi. Ten zrodil dva principy I, dva principy zrodily čtyři symboly Siang, čtyři symboly zrodily osm trigramů: Pa Kua.

Veliký Pól neboli Tchaj Ťi je nejzazší prvopočáteční jednotka, kde není ještě rozlišeno Jin a Jang, je to prvopočáteční primordiální veliký Chaos, prázdňá potencialita, již nazvat Počátkem bylo by chybou. Leda tak, že je to ten počátek před počátkem, podle taoisty Mistra Čuanga. Odtud se tedy rozdělily jin a jang, země a nebe dostaly tvar. Z nich se zrodily čtyři symboly, řečené Siang. Vysvětlení jsou různá, možná jsou všechna:

- (a) čtyři roční doby,
- (b) čtyři elementy, kov, dřevo, voda, oheň,
- (c) čtyři základní grafické kombinace v podobě bigramů

Starý Jang	Mladý Jin	Mladý Jang	Starý Jin
☰	☷	☱	☶

Odtud byl jenom krok k Osmi Trigramům, řečeným Pa Kua, které se staly základem celého systému:

nebe jezero oheň bouře vítr řeka hora země

nebe	jezero	oheň	bouře	vítr	řeka	hora	země
☰	☱	☲	☳	☴	☵	☶	☷
Čchien	Tuej	Li	Čen	Sun	Kchan	Ken	Kchun

Osm trigramů stanovilo šťastná a nešťastná znamení, šťastná a nešťastná znamení zrodila veliké dílo. Proto není většího uplatnění symbolů nežli je nebe a země. Není větší změny v souvislosti nežli jsou čtyři roční doby. Není větších symbolů nežli jsou slunce a měsíc, jež, zavěšeny na obloze, dávají světlo. Není větší vznešenosti nežli má ten, kdo je bohatý a vážený. Ve vynalézání věcí potřebných, ve

vynalézání nástrojů k užítku celého světa není nad světce. V přebírání věcí spleťtých, v luštění věcí tajných, v lovení v hlubinách, v dosahování dále, v určování znamení šťastných i nešťastných, v do-
dávání odhodlání celému světu není nad stonky řebříčku a želví krunýře.

Proto nebe vytvořilo tyto duchovní věci, světci je vzali za vzor. Nebe a země se měnily a vyvíjely, světci je napodobili. Na nebi visely symboly, z nichž byla patrná znamení šťastná a nešťastná, světci je znázornili. Ze Žluté řeky se vynořil obraz, z řeky Lo se vynořily znaky, světci si je vzali za vzor.

Proměny mají čtyři symboly, jimiž ukazují. A jsou k nim připojeny výroky, jimiž sdělují. A jsou tu vytčena šťastná a nešťastná znamení, jimiž rozhodují.

12.

Proměny praví: „Z nebe přichází požehnání. To je štěstí. Všechno je dobré.“ Na to Mistr pravil: „Požehnání znamená pomoc. Nebe pomáhá tomu, kdo je ohleduplný (šun). Lidé pomáhají tomu, kdo je důvěryhodný (sin). Ten, kdo stojí v slově a myslí jen na to jak by bral ohled a navíc takto ctí své moudré, tomu pak i z nebe přichází požehnání, věštěno je mu štěstí a vše se mu daří.“

Konfucius komentuje výrok vrchní čáry, devítkové, z 14. hexagramu Ta-jou čili Velké držení. Kategorie šun neboli ohleduplnost, oddanost, má významné místo v etickém pojmosloví v Hovorách. Slovo sin rovněž. To slovo znamená věřit, důvěřovat, a naopak býti důvěryhodný, pravdomluvný, poctivý, spolehlivý.

Mistr pravil: „Písmo nevyčerpá řeč, řeč nevyčerpá smysl, jaký tedy div, že smysl světců není vždy zjevný?“

Mistr pravil: „Světcí vynalezli symboly, aby vyčerpali smysl, sestavili trigramy a hexagramy, aby vyčerpali podstatu a faleš. Načež připojili výroky, aby vyčerpali to, co chtěli říci. Zvládli všechny změny a jejich souvislosti, aby vyčerpali všechn užitek. Burcovali lidi, aby vyčerpali Duchovní sílu Šen.

Nejsou snad první hexagramy, Početí Čchien a Přijetí Kchun, tajemstvím celých Proměn? Jakmile byly seřazeny Čchien a Kchun, byly Proměny v nich ustaveny. Kdyby Čchien a Kchun byly zničeny, nebylo by v čem vidět Proměny. Kdyby nebylo možno vidět Proměny, pak by Čchien a Kchun nejspíš přestaly účinkovat.

Proto se jen tomu, co je nad tvary, říká Cesta Tao, tomu, co je podřazeno tvaru, se říká Nástroj Čchi. Jak se to vyvíjí a uzpůsobuje, tomu se říká změna, jak se to přiřazuje a jak to postupuje, tomu se říká souvislost. Jak se to vezme a jak se to představuje světu, tomu se říká událost a dílo.

Tak jsou tu symboly! Světcí byli s to vidět veškerou mnohost pod nebesy a zvažovat všechny ty tvary a podoby, načež symbolicky znázornili to, co bylo na těch věcech typické. Proto se tomu říká Siang, to jest Symboly.

Světcí byli s to pozorovat veškerý ten pohyb pod nebesy a nazírat spojení a souvislosti, aby uskutečňovali ten vzor a řád. A připojili výroky, aby rozhodli, co jsou znamení šťastná a nešťastná. Proto se tomu říká Jao, to jest Čáry.

Obsáhnutí mnohosti světa existuje jen v hexagramech. Burcování pohyblivosti světa existuje jen ve výrocích.

Vývoj a přizpůsobení existuje ve změnách. Přiřazování a postupování existuje v jejich souvislosti. Jejich zduchovnělé pochopení existuje v člověku. Jejich mlčenlivé naplnění, nevyslovená víra v ně existuje v mravním jednání.

Opět se zdůrazňuje tichá mlčenlivost, s níž je třeba s Proměnami pojednávat a beze slov a ve víře v tu Knihu uskutečňovat. Rozuměj: uskutečňovat to, co vyplyne ze souhry s ní.

VELIKÝ KOMENTÁŘ (SI CCH')

ČÁST DRUHÁ

1.

Osm trigramů se skládá v jistém pořadí. V nich jsou obsaženy symboly Siang. Tak jak se v této následnosti zdvojují, jsou v nich obsaženy věštebné čáry Jao.

Tvrdé a měkké čáry se střídají a v tomto střídání je obsažena změna Pien.

Připojené komentáře rozhodují o jejich významu a v tom je obsažen pohyb Tung.

Šťastné a nešťastné znamení, znamení škody a hany vznikají v tomto Pohybu Tung.

Tvrdé a měkké čáry se zakládají v Podstatě Pen, jejich změny a souvislosti souvisí s Časem Š'.

Šťastná a nešťastná znamení spolu věčně zápolí. Cesta nebe a země zůstávají viditelné. Cesty slunce a měsíce zůstávají jasné. Pohyby nebe a země zůstávají v jednotě.

Hexagram Čchien svou pevností ukazuje lidem spontánnost I, hexagram Kchun svou poddajností ukazuje lidem Pokoru Ťien.

To napodobují čáry. To zpodobují symboly. Čáry a symboly se pohybují uvnitř, šťastná a nešťastná znamení se projevují navenek. To, co je třeba učinit, se jeví ve změnách, pocity a mínění světce se projevují v komentářích.

Veliká síla nebe a země se nazývá Život. Veliký poklad Světce se nazývá Postavení. To, čím si toto své postavení uhájí, se nazývá Lid. To, co kolem

sebe shromažďuje lid, tomu se říká Statek. Pořádek v statcích a správnost ve výrociích, obecný zákaz konání toho, co je špatné, tomu se říká Spravedlivost.

2.

Za dávných časů vládl celému světu Fu Si. Kdykoli zvedl hlavu, pozoroval znamení Siang na nebi, kdykoli sklonil hlavu, pozoroval linie Fa na zemi. Pozoroval kresby Wen ptactva a zvíře, jak se přizpůsobovaly místu Ti. Když takto zblízka chápal sám sebe, když takto zdálky chápal všechny věci, počal vytvářet osm trigramů, aby jimi pronikl k duchovním a osvěceným silám, aby jimi rozlišil podstatu deseti tisíce věcí. Vynalezl svazování provazů a tak vytvořil sítě k lovu zvířat i ryb. Toto odvodil z trigramu a 30. hexagramu Li čili Záření.

Fu Si zemřel a nastoupil Šen Nung. Osekal strom a vytvořil radlici, ohýbáním dřeva vytvořil pluh. Celý svět naučil jak jimi obdělávat pole. Toto odvodil z 42. hexagramu I čili Přidání.

Za dne uspořádal trhy, na ně přivedl lid celého světa a shromáždil zboží celého světa, aby si je vyměnili a zase se rozešli. Tak každý dostal to, co chtěl. Toto odvodil z 21. hexagramu Š'-chuo čili Skousnutí.

Šen Nung zemřel a nastoupili Žlutý císař, císař Jao a císař Šun. Pronikli ke změnám; aby se lid nevyčerpával, rozvíjeli je svým duchem tak, že lid byl spokojen. Když se Proměny vyčerpaly, přišla změna, každá změna souvisela s další změnou, v této souvislosti změn bylo trvání. Takto jim byla nebesa nápomocna a byla znamení šťastná a všemu se dařilo. Žlutý císař, císař Jao a císař Šun oblékli svrchní

a spodní šat a tak byl svět řádně spravován. Toto odvodili z 1. hexagramu, Čchien čili Tvoření, a z 2. hexagramu, Kchun čili Přijetí.

Hloubili kmeny stromů a dělali z nich lodě, opalovali je a tak vyráběli vesla. Užitek z lodí a vesel byl v tom, že spojoval ty, kdo dosud neměli spojení, takto se mohli dostat daleko, a to prospívalo světu. Toto odvodili z 59. hexagramu, Chuan čili Odloučení.

Zapřahali voly a sedlali koně, tak mohli převážet těžké náklady na velké vzdálenosti a to rovněž prospívalo světu. Toto odvodili ze 17. hexagramu Suej čili Následování.

Zdvojovali dveře, závory a klepadla, aby se tak vypořádali s nezvanými hosty. Toto odvodili z 16. hexagramu, Jü čili Nadšení.

Sekali dřevo a vyráběli palice, hloubili zem a dělali moždíře. Z moždířů a palic měli společný užitek lidé celého světa. Toto odvodili z 62. hexagramu, Siao-kuo čili Převaha malého.

Ohýbali dřevo a vyráběli luky, opalovali dřevo a vyráběli šípy. Luky a šípy naháněly hrůzu celému světu. Toto odvodili z 38. hexagramu, Kchuej čili Vzdálení.

V nejdávnějších dobách se bydlelo v jeskyních a v pustině. Později je světci vyměnili za paláce a domy s hřebennými trámy nahoře a střechou pod nimi, aby chránily proti větru a dešti. Toto odvodili z 34. hexagramu, Ta-čuang čili Síla velkého.

Za dávných časů se mrtví pochovávali tak, že je zakrývali silnou vrstvou roští, pohřbívali je uprostřed pustiny, bez náhrobků, bez vysazování stromů, smuteční doba nebyla vymezována. Později je

světci nahradili rakvemi a hrobkami. Toto odvodili z 28. hexagramu Ta-kuo čili Převaha velkého.

V nejdávnějších dobách vázali uzly a jimi vládli. Později je světci nahradili písmem a symboly. Úředníci jimi vládli. Veškerý lid byl tak pod dohledem. Toto odvodili z 43. hexagramu, Kuej čili Rozhodnost.

3.

A tak jsou Proměny symboly Siang. Symboly Siang jsou vyobrazení. Výroky Tchuan jsou věčná rozhodnutí Cchaj. Čáry napodobují pohyb všeho pod nebesy.

Tak vznikají znamení šťastná Ťi a nešťastná Siung a objevují se slova o úhoně Chuej a škodě Wen.

Zde se v nejjednodušší formě vypočítávají základní elementy symbolické struktury Proměn. Siang (symboly, rozuměj symbolika trigramů a hexagramů), Siang (symboly, rozuměj obrazce věcí, tak jak se o tom mluví v předešlé kapitole), Jao (čáry, v jejichž proměnách a postavení se vyjadřuje pohyb světa), Tchuan (rozklady a rozhodnutí o smyslu hexagramu jako celku), Ťi a Siung (znamení, znamení šťastná a nešťastná), Chuej a Wen (obdoba znamení šťastných a nešťastných, tentokrát však vyjadřující toliko drobné potíže a menší úhony a škody nikoli nenapravitelné).

4.

Jangová znamení mají více jin, jinová znamení mají více jang. Kde hledat příčinu? Jangová znamení jsou lichá, jinová znamení jsou sudá.

V čem spočívá jejich síla a funkce? V jangových znameních máme jednoho pána a dva poddané. To je cesta ušlechtilého člověka. V jinových znameních jsou dva vládci a jeden poddaný. To je cesta malého člověka.

Zde se jedná o trigramy. Mezi trigramy jsou (necháme-li stranou čistě jangový trigram Nebe a čistě jinový trigram Země) tři trigramy jangové (Čen-Bouře, Kchan-Voda, Ken-Hora) a tři trigramy jinové (Sun-Vítr, Li-Oheň, Tuej-Jezero), přičemž jangové trigramy tvoří jangová čára stěhující se zdola nahoru a jinové trigramy tvoří jinová čára, stěhující se zdola nahoru. Proto se zde říká, že u trigramů jinových či jangových vlastně vždy převažují čáry opačného pohlaví a charakteru. Tato paradoxní charakteristika trigramů vyplývá z prostého součtu čar, přičemž je třeba vědět, že jinová rozdělená čára se počítá jako čára složená vlastně ze dvou čar a rozhodující pro jangové či jinové určení je součet takto skladebně pojatých čar. Součet sudý je prostě jinový a součet lichý je prostě jangový. Poslední explikace je jasná, víme-li, že v symbolickém slovníku Knihy proměn jangové čáry reprezentují vládce, jinové čáry reprezentují lid.

5.

Proměny praví: „V nerozhodnosti tě bude v myšlenkách provázet přítel.“

A Mistr pravil: „Co je na světě k přemýšlení a k rozmýšlení? Svět jde k stejnému cíli různými stezkami; jeden je cíl vzdor sterým přemýšlením. Co je na světě k přemýšlení a k rozmýšlení?“

Slunce odchází a měsíc přichází, měsíc odchází a slunce přichází, slunce a měsíc se navzájem střídají a tak vzniklo světlo. Chlad odchází a horko přichází, horko odchází a chlad přichází, chlad a horko se navzájem střídají a tak se utvořil rok. To, co odchází, stahuje se, to, co přichází, rozpíná se. Toto stahování a rozpínání se navzájem ovlivňuje a tak povstal užitek.

Housenka se stáhne, jen aby se mohla rozepnout, draci se ukládají k spánku, jen aby si uchovali životní síly. Hlubokými významy se člověk dostává k duchu proměn, aby tak dosáhl nejvyššího užitku.

Využívá jich k jistotě svého života, aby umocnil svou mravní sílu.

Překračuje to, postupuje dál, až tam, kde už sotva lze cokoli poznat. Vyčerpává ducha a poznává vývoj věcí a v tom je bohatství jeho mravní síly.“

Až potud se rozvíjí teze obsažená ve výroku čtvrté čáry 31. hexagramu, Sien čili Přitažlivost.

Proměny praví: „Stísnění v skalách. Opření o trní a hloží. Vcházíme do svého domu a nevidíme svou ženu. To je zlé.“

A Mistr pravil: „Jméno toho, kdo se dá stísnit tím, co netísni, musí být pohaněno. Život toho, kdo se opírá o to, co nepodepírá, musí být v nebezpečí. Smrt čeká nablízku, jak může uvidět ženu?“

Druhý odstavec vysvětluje odstavec první, jenž je doslovnou citací třetí čáry 47. hexagramu, Kchun čili Tíseň.

Proměny praví: „Vévoda střílí lukem na jeřába na vysoké zdi. Zasahuje ho. Všechno bude dobré.“

A Mistr pravil: „Jeřáb je divoký pták. Luk a šíp jsou nástroje. Ten, kdo střílí, je člověk. Ušlechtilý člověk ukrývá tyto nástroje při sobě a čeká na vhodný čas, aby vyrazil. Jak by mohl být neúspěšný? Vyráží teprve, když mu nic nestojí v cestě, a proto si v té chvíli může být svou věcí jist. Tu se hovoří o tom, kdo vyráží, až když má nástroje dokonale připraveny.“

Druhý odstavec vysvětluje odstavec první, jenž je doslovnou citací vrchní čáry 40. hexagramu, Tie čili Uvolnění.

Mistr pravil: „Malý člověk se nestydí chovat nehumánně, nebojí se jednat nespravedlivě. Bez vy-

hlídky na užitek ho nic nepřinutí, bez přinucení se nenapraví. Štěstím malého člověka je, když se napraví v malém a vyvaruje se velkého. Praví-li Proměny, že „Vložití nohu do klády a přijít o prsty, to není úhona“, pak se tím míní toto. Pakliže se dobro nehromadí, nestačí na to, aby udělalo jméno. Pakliže se zlo nehromadí, nestačí na to, aby zničilo život. Malý člověk nepovažuje malé dobro za přínos a tak je nečiní. Malé zlo nepovažuje za nic špatného a tak se jej nevystříhá. Proto se zlo hromadí tak dlouho, až je nelze zakrýt, vina se stává tak velkou, že už nemůže býti prominuta. Tak Proměny praví: „Je nasazen dřevěný límec a ten trhá uši. To je zlé.“

První citát je výrokem základní čáry 21. hexagramu, Š'-chuo čili Skousnutí. Druhý citát je výrokem poslední vrchní čáry téhož hexagramu.

Mistr pravil: „Ten, kdo se cítí být ohrožen, zajišťuje si své postavení. Ten, kdo myslí na zmar, chrání si svou existenci. Ten, kdo myslí na chaos, má na paměti pořádek. Proto ušlechtilý člověk nezapomíná na nebezpečí ani v míru, nezapomíná na zmar ani když jeho existence je bezpečná, nezapomíná na chaos ani když vládne pořádek. Takto si uchová v bezpečí svůj život a může uchránit stát. Tak Proměny praví: „Hrozí ještě záhuba, kdo ví? Připoutej se k morušovému stromu.“

Závěrečný citát je část výroku páté čáry 12. hexagramu, Pchi čili Úpadek.

A Mistr pravil: „Málokdy neskončí špatně ten, kdo má chabou mravní sílu a přitom postavení vysoké, kdo málo zná a mnoho plánuje, kdo malou sílu má, leč mnoho na sebe nakládá.“

Tak praví Proměny: „Obětní nádoba ting má ulomené nohy. Vévodova potrava se zvrhla a jeho tělo bylo poskvřeno. To je zlé.“

Tu se hovoří o nezvládnutí svého poslání.

Citát je výrokem čtvrté čáry 50. hexagramu, Ting čili Kotel.

A Mistr pravil: „Poznání pramenů je zdrojem duchovní síly! Ušlechtilý člověk vysoce postaveným nepochlebuje, níže postavenými nepohrdá. Co to znamená znát prameny? Pramenem je ten první nejnepatrnější pohyb, první známka štěstí. Ušlechtilý muž vidí tento pramen a koná, aniž vyčkával celý den.“

Proměny praví: „Buď tvrdý jako kámen, nečekej až skončí den. Vytrvalost nese štěstí.“

Potud citát výroku druhé čáry 16. hexagramu, Jü čili Nadšení.

Jsme-li tvrdí jako kámen, k čemu bychom potřebovali celý den, abychom se rozhodli k tomu, co beztak víme? Ušlechtilý člověk zná to nejnepatrnější, zná to nejnápadnější, zná měkké, zná tvrdé. Desetitisíce k němu vzhlížejí.

Mistr pravil: „Syn z rodiny Jen už skoro pochopil ten pramen. Učiní-li cokoli špatně, nestane se mu, aby to nepoznal. Poznání-li to, nestane se mu, aby to učinil podruhé.“

Proměny praví: „Nezajdeš daleko a vrátíš se, tak nebude důvodu k lítosti. Veliké štěstí.“

Citát z první čáry 24. hexagramu, Fu čili Návraty.

Nebe a země k sobě jsou svázány. Deset tisíc věcí se vyvíjí a tvoří. Muži a ženy spojují svá semena. Deset tisíc věcí se vyvíjí a rodí.

Proměny praví: „Když jsou spolu tři muži, posléze jeden ubude. Když jde muž sám, najde si posléze přítele.“

Tu se hovoří o tom, jak vše spěje k jednotě.

Vysvětlení citovaného výroku třetí čáry 41. hexagramu Sun čili Ubývání.

A Mistr pravil: „Ušlechtilý člověk jedná teprve potom, co si je jist sám sebou. Uvolní svou mysl a teprve potom hovoří. Určí své vztahy a teprve potom žádá. Ušlechtilý člověk pěstuje tyto tři věci a proto si uchová svou integritu. Kdo jedná, až když je ohrožen, k tomu se lid nepřipojí. Kdo hovoří ze strachu, toho lid nevyšlyší. Kdo o něco žádá, aniž předtím navázal vztahy, k tomu se lid nepřidá. Nikdo s ním nebude a jeho utrpení bude nesmírné.“

Proměny praví: „Nikdo ti nepřidá, naopak leckdo zaútočí. Neudržíš své srdce stálým. A to je zlé.“

Poslední citát je z vrchní čáry 42. hexagramu, I čili Přidání.

6.

Mistr pravil: „Trigram Čchien čili Nebe a trigram Kchun čili Země jsou branou do Proměn. Čchien reprezentuje všechno jangové. Kchun reprezentuje všechno jinové. Ve spojení energií jin a jang dostává tvrdost a měkkost tvar. Takto se znázorňuje všechno nebeské i zemské. Takto se proniká k energii ducha a osvětlení.“

Jejich jména jsou rozmanitá, nikoli však přebytečná. Zkoumáme-li jejich druh, zdá se, že vyjadřují smysl minulosti.

Proměny osvětlují minulé a prohlédají budoucí. Ukazují zjevné a otvírají skryté. Předvádějí různé

a dávají vhodná jména různým věcem, a jsou-li k tomu přidána správná slova a komentáře s rozhodnutími, vše je hotovo.

Pojmenování je omezené, ale to rozrůznění je velké. Smysl je dalekosáhlý, komentáře jsou krásné, slova někdy krouží kolem, leč vždy míří do středu, jejich užívání vypadá prostě, leč zůstává tajemné. Tak oba mohou opravovat konání lidí a podávat zprávy, objasňující ztrátu či zisk.

7.

Nebylo to snad vprostřed dávnověku, kdy Proměny začaly vzkvétat? A nebyli tvůrci Proměn ti, kdo měli starost a trápení?

Proto ukazuje hexagram Lü čili Vykročení (10) základy ctnosti, hexagram Ťien čili Skromnost (15) rukověť ctnosti, hexagram Fu čili Návraty (24) kmen ctnosti, hexagram Cheng čili Trvání (32) vytrvalost ctnosti, hexagram Sun čili Ubývání (41) pěstování ctnosti, hexagram I čili Přidání (42) naplňování ctnosti, hexagram Kchun čili Tíseň (47) zkoušení ctnosti, hexagram Ťing čili Studna (48) umístění charakteru, hexagram Sun čili Pronikání (57) ustrojení ctnosti.

Hexagram Lü čili Vykročení (10) pokojnou cestou dosahuje cíle, hexagram Ťien čili Skromnost (15) vyzařuje pokorou, hexagram Fu čili Návraty (24) při vší nepatrnosti se od jiných věcí liší, hexagram Cheng čili Trvání (32) při vší mnohotvárnosti nepřehánění, hexagram Sun čili Ubývání (41) je přes prvotní obtíže snadný, hexagram I čili Přidání (42) roste do plnosti aniž ji zřizuje, hexagram Kchun čili Tíseň (47) je vyčerpávající a přece vede k spojení, hexa-

gram Ťing čili Studna (48) trvá na svém a přece ovlivňuje, hexagram Sun čili Pronikání (57) pojmenovává a přece uchová v tajnosti.

Hexagram Lü čili Vykročení (10) se projeví v pokojném konání, hexagram Ťien čili Skromnost (15) se projeví v pravidlech chování, hexagram Fu čili Návraty (24) se projeví v sebepoznání, hexagram Cheng čili Trvání (32) se projeví v jednotě ctnosti, hexagram Sun čili Ubývání (41) se projeví v oddálení věcí škodlivých, hexagram I čili Přidání (42) se projeví v rozvoji věcí prospěšných, hexagram Kchun čili Tíseň (47) se projeví v zmenšení nenávisti, hexagram Ťing čili Studna (48) se projeví v rozlišení toho, co je správné, hexagram Sun čili Pronikání (57) se projeví v uplatnění moci.

8.

Proměny, to je kniha, kterou neodkládáme, její způsob se zakládá ve věčné proměně, v tom, že vše je změna a pohyb bez přestání, všechno se věčně přelévá těmi šesti místy, to, co je nahoře ani to, co je dole, není tu nastálo, měkké a tvrdé se mění, nic pevného či stálého z nich nelze odvodit, jejich náležitost je jen a jen ve změně.

Jejich vycházení a vcházení se řídí pravidly a jen vedou k poznání toho, čeho je třeba se vyvarovat, ať ve věcech venkovních či vnitřních.

Tak také objasňují příčiny starostí a trápení, nejdeš v nich ani učitele ani ochránce, ale budou ti nablízku jako otec a matka.

Nejprve vezmi jejich výroky a snaž se pochopit kam směřují, tak se dobereš k jistým konstantám, bez toho pravého člověka však je marné cokoli zkoušet.

9.

Proměny, to je kniha, v níž je důležité všechno od prvního do posledního. Šest čar se liší časem a povahou.

Základní čára se těžko rozeznává; ta horní snadno - tamto je kmen a toto je koruna. Výchozí výroky vyslovují předpoklad, ty horní spějí k závěru.

Avšak máme-li prozkoumat podstatu rozmanitých věcí, máme-li rozlišit pravdu a lež, nedokážeme to bez těch čar středních. Vždyť chceme-li vědět, co vytrvá, co zahyne, chceme-li rozeznávat znamení štěstí a znamení neštěstí, zde je můžeme pochopit. A kdo je pochopil, zkoumá jejich výroky i komentáře a takto se dozví více než dost.

Tyto čáry na druhém a čtvrtém místě, stejné svou účinností, liší se svým postavením a tudíž i povahou: druhá čára více velebí, čtvrtá čára více varuje, neboť je nablízku. Pro čáru, jež je svou povahou měkká, není výhodné býti daleko. Proto je pro ni hlavní vyhnout se škodě. Její předností však přesto zůstává, že zaujímá místo ve středu dolního trigramu.

Postavení čar ve smyslu přiblížení či vzdálení je třeba chápat ve vztahu k dominantní čáře páté, jejíž královské postavení je tu rozhodující. Více se o této tak důležité páté čáře dozvíme dále v textu.

Také třetí a pátá čára mají stejnou účinnost, leč postavení různé. Třetí čára je většinou nešťastná, zatímco pátá čára přináší většinou úspěch. To je dáno rozdílem vysokého a nízkého. Je-li na tom místě měkká čára, je to nebezpečné. Je-li na tomto místě tvrdá čára, je to výhra.

10.

Proměny jsou kniha široká, velká a úplná; zahrnuje cestu nebe, cestu člověka i cestu země. Shrnuje tyto tři génie a jejich zdvojením dostává součet šest. Nic jiného oněch šest čar neznamena. Je to cesta tří géníí.

V této cestě jsou obsaženy změny a přesuny, proto se praví: čára. Čáry jsou různého druhu, proto se praví: věc. I věci jsou různé, proto se praví: forma. Z výjimečných forem vzešla šťastná a nešťastná znamení.

11.

Rozkvět Proměn se datuje do sklonku vlády dynastie Jin a vzestupu moci dynastie Čou. To byla doba zápasu krále Wena s tyranem Čouem. Proto se v komentářích hovoří o ohrožení, o tom jak nastolit mír a jak lehkomyšlné bude svrženo. Cesta Proměn je nekonečně velká. Nepomine žádnou z veškerých věcí, úzkostlivě se stará o konec jako o začátek, v čemž je záruka, že nenastane škoda. Tak tomu se říká cesta Proměn.

12.

Hexagram Čchien v sobě soustřeďuje největší sílu na celém světě. Jeho síla je v trvalé lehkosti, s níž předvídá nebezpečí.

Hexagram Kchun v sobě soustřeďuje největší přízpůsobivost na celém světě. Jeho síla je v trvalé prostotě, s níž předvídá překážky.

Ten, kdo dokáže rozveselit všechna srdce, ten, kdo dokáže opatrně vážit myšlení všech, určí šťastná a nešťastná znamení celého světa, vykoná to, co je světu třeba.

Proto uprostřed změn a vývoje, promluv a činů příznivá znamení ohlašují šťastné události; tak symboly slouží poznání věcí, zatímco věštění slouží poznání budoucnosti.

Nebe a země ustavily místo, světci vytvořili možnost; tak to, co lidé zosnovali, co duchové zosnovali, i prostý lid může sdílet.

Tak osm trigramů svými obrazci cosi sděluje, výroky čar cosi vypovídají svým postavením, tak jak se střídají tvrdé a měkké čáry, tak lze uvidět štěstí a neštěstí.

Změny a přesuny promlouvají o prospěšnosti, štěstí a neštěstí se mění podle postavení. Tak, jak se navzájem napadají láska a nenávisť, rodí se štěstí a neštěstí. Tak jak se k sobě mají vzdálené a blízké, tak se rodí škoda a úhona. Tak jak na sebe působí pravé a nepravé, tak vzniká prospěch a škoda. Obecnou zásadou Proměn je: jestliže ani to, co si je blízké, nedosáhne vzájemnosti, přinese to neštěstí, něco se poškodí, stane se škoda, přijde úhona.

Tato pasáž jedná o čarách a o významu jejich vzájemných vztahů v jim blízkých či ve vzdálených si postaveních.

Slova toho, kdo připravuje vzpouru, jsou nestoudná. Slova toho, kdo k sobě chová pochybnost, jsou vyhýbavá. Slova šťastného člověka jsou úsporná, slova nejistého člověka jsou přebujelá. Slova člověka, který pomlouvá dobré, jsou povrchní, slova toho, kdo ztratil to, co si měl střežit, jsou křivá.

Tato pasáž jedná o povaze výroků a výpovědí a komentářů a o důvodu jejich úsporného slohu, neboť jen takový sloh je podle autorů Velkého komentáře slohem lidí šťastných a tedy spravedlivých a dobrých.

I - Ť I N G

K N I H A P R O M Ě Ň N

Autor překladu, komentářů a úvodu Oldřich Král

Návrh obálky Václav Studený

Typografie Aleš Krejča

Kaligrafie na 4. straně obálky - znak I (Proměna) Oldřich Král

Vydalo nakladatelství Maxima, Praha, 1995

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

Vydání první.

ISBN 80-901333-2-0

*Za pochopení a finanční přispění,
bez něhož by I-ťing nemohl být vydán,
děkuje nakladatelství
nadaci Český literární fond.*

MAXIMA

257R081853

Doporučená cena 150 Kč

ISBN 80-901333-2-0

B2